STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 10925

OSUDY DOBREHO VOJAKA SVEJKA ZA SVETOVE VALKY

Jaroslav Hasek

•

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

יאראסלאוו האשעק

דער בראַווער סאָלדאַט שווייק אין דער וועלט־מלחמה

אידיש ז. קאלמאנאָוויטש.

„ביכער פאר אלעמען" ריגע

1928

בוכדרוקעריי ד. אפפט, ריגע, פארק=גאס א=1, טעל. 22709.

דער בראַווער סאָלדאַט שווייק טרעט אריין אין דער וועלט־מלחמה.

— האָבן זיי שוין אַוועקגעפּטרט אונדזער פערדינאַנדן, האָט די דינסטמיידל אָנגעזאָגט די בשורה דעם הער שווייק, וואָס איז שוין מיט עטלעכע יאָר צוריק אָפּגעלאָזן געוואָרן פון מיליטערדינסט, ווייל אַ מעדיצינישע קאָמיסיע האָט אנערקענט, אַז ער איז ניט אין גאַנצן ביים זינען. איצט האָט שווייק געהאַנדלט מיט הינט, מיט מיאוסע, ניט קיין ראַסיגע, נאָר ער פלעגט פעלשן זייער יחוס און פאַרקויפן זיי פאַר גוטע.

חוץ אָט דער הויפּט־פּרנסה, האָט ער נאָך געליטן פון רעוומאַטעס, און גראָד אין יענער מינוט האָט ער זיך איינגעריבן די קני מיט אָפּאָדעלדאָק.

— וואָס איז דאָס פאַר אַ פערדינאַנד, פרוי מילער? — האָט שווייק געפרעגט, רייבנדיק מיט התמדה. — איך קען צוויי פערדינאַנדס. איינער, וואָס דינט פאַר אַ געהילף ביים פּראָוויזאָר פרושאַ; ער האָט איין מאָל אויסגעטרונקען על פּי טעות אַ פלעשעלע רפואה צום האָר־וואַקסן. ווייטער קען איך פערדינאַנד קאָקאָשקאַ, דאָס איז דער, וואָס קלייבט הינטישע מיסט. אף ביידן אַ ריינע כשרע כפּרה!

— וואָס רעדט איר, הער! איך רייד וועגן ערצהערצאָג פערדינאַנד, יענעם פעטן, פרומען ערצהערצאָג, וואָס האָט געווינט אין קאָנאָפּישט.

— הייליקע מאַריאַ! — האָט אויסגעשריען שווייק — הערסט אַ מעשה! ווו האָט דאָס אים געטראָפן, דעם ערצהערצאָג?

— אין סאַראַיעוואָ. זיי האָבן אים דערשאָסן פון אַ רעוואָלווער. ער איז געפאָרן מיט זיין פרוי, דער ערצהערצאָגין, אין אַוטאָמאָביל.

— אָט דאָס איז די מעשה, וואָס אין אַוטאָמאָביל, פרוי מילער! אַזאַ אָדון קאָן זיך דאָס פאַרגינען און טוט אַפילו ניט אַ קלער, אַז אַזאַ שפּאַציר אין אַוטאָמאָביל קאָן האָבן אַ וויסטן סוף. דערצו נאָך אין סאַראַיעוואָ, וואָס אין באָסניע, פרוי מילער. דאָס האָבן ניט אַנדערש די טערקן אָפּגעטאָן! ניט באַדאַרפט בײַ זיי צונעמען אָט דאָס באָסניע און הערצעגאָווינע. וואָס זשע העלפט דאָס, פרוי מילער? איז דער ערצהערצאָג, הייסט דאָס, שוין אין גן-עדן... איז וואָס, האָט ער זיך לאַנג געמוטשעט?

— ניין, זיין האָהייט איז אַפן אָרט געווען אויס. איר ווייסט דאָך אַליין, אַ רעוואָלווער איז ניט קיין שפּילכל! אָט האָט בײַ אונדז אַנוסטן אין נוסלאָ געטראָפן אַ מעשה. איינער אַ מענטש האָט גענומען שפּילן זיך מיט אַ רעוואָלווער, האָט ער צעשאָסן די גאַנצע פאַמיליע און פאַראיינס אויך דעם דוואָרניק, וואָס איז געקומען צו לויפן אַ קוק טאָן, ווער עס שיסט דאָרט אין נומער דריי.

— און איך וועל אייך זאָגן, פרוי מילער, אַז פאַראַן רעוואָלווערס, וואָס קאָנען בשום אופן ניט אויסשיסן, כאָטש צעריים זיך. פאַראַן אַזעלכע סיסטעמעס. פאַרשטייט זיך, פאַרן ערצהערצאָג האָט מען געקויפט שוין איין מאָל אַ רעוואָלווער. און איך וויל זיך וועטן, אַז דער מענטש, וואָס האָט דאָס געטאָן, האָט זיך ספּעציעל אויסגעפּוצט צוליב דעם. די מעשה איז, וואָס עס איז גאָר ניט אַזוי פשוט צו שיסן אַן ערצהערצאָג. וואָרום ווי קומט מען צו אים צו? אין צעריסענע מלבושים קאָן מען אים ניט דערלאַנגען. דאָ מוז מען שוין אָנטאָן אַ צילינדער-הוט, אַ פּרעה זאָל דיך ניט כאַפּן.

— עס זיינען געווען זייערע עטלעכע.

— דאָס פאַרשטייט זיך פון זיך אַליין, — האָט אָפּגעענטפערט שוועיק, פאַרענדיקט זיין מאַסאַזש. — אויב איר וואָלט געהאַט חשק צו דערהרגען אַן ערצהערצאָג אָדער דעם קיסר,

וואָלט איר דאָך אויך מסתמא זיך געהאַלטן אַן עצה מיט אַ גוטן פריינט. איין קאָפּ, ווייסט איר, איז גוט, צוויי איז אָבער בעסער. דער וועט אייך עצהן דאָס, יענער יענס; איר וועט זיך ניט באַווייזן אַ דריי טאָן — און דאָס שווערסטע איז שוין אָפּגעטאָן. דער עיקר איז, איר דאַרפט אויסוואַרטן דעם מאָמענט, ווען דער אָדון וועט פאַרבייגיין פאַרביי אייך. אָט כאַפּ איך אָן, אַ שטייגער, דעם לוקעני, אויב איר געדיינקט, יענער, וואָס האָט דערשטאָכן מיט אַ פייל אונדזער פאַרשטאָרבענע עליזאַבעט. ער איז מיט איר געגאַנגען שפּאַצירן. היינט קאָן מען זיך פאַרלאָזן אַף מענטשן? זינט דעמאָלט גייט קיין איין קיסר ניט מער שפּאַצירן. און אַסך פון זיי וועלן האָבן דעם זעלביקן סוף. געדיינקט מיינע רייד, פרוי מילער, מען וועט זיך דערקלייבן צום רוסישן קיסר און צו דער קיסריניע, און, זאָל גאָט אויסהיטן, אויך צו אונדזער קיסר, וויבאַלד זיי האָבן שוין דערלאַנגט צו זיין פעטער. ער האָט אַסאַך שונאים אונדזער אַלטינקער, נאָך מער, ווי פערדינאַנד. עמיצער האָט אַנומלטן אין רעסטאָראַן געטענעט: עס וועט אָנשטיין אַ צייט, ווען איין געקרוינטער קאָפּ נאָכן אַנדערן וועט פליען, און קיין פּראָקוראָר וועט ניט קאָנען העלפן. יענער מענטש האָט דערנאָך ניט געקאָנט באַצאָלן זיין רעכענונג, און דער בעל-הבית האָט געהייסן אים אַריינזעצן. דערביי האָט דער פאַרשוין דערלאַנגט דעם בעל-הבית אַ געזונטן פּלעם, און דעם פּאָליציי-מאַן גאַנצע צוויי. יאָ, האָט מען אים אָפּגעפירט אין אַרעסטאַנטן-וואָגן, ער זאָל זיך אויסטשוכען... אָט וואָס פאַר אַ מעשיות עס פאַרלויפן זיך היינטיקע צייטן! שוין ווידער אַמאָל אַן אָנווער פאַר עסטרייך. אז איך האָב נאָך געדינט אין מיליטער, האָט ביי אונדז אין פּולק אַ סאָלדאַט דערשאָסן זיין ראָטע-קאָמאַנדיר. ער האָט אָנגעלאָדן זיין ביקס און איז אַוועק אין קאַנצעליאַריע. דאָרט האָט מען אים געזאָגט, ער זאָל זיך אָפּטראָגן, ער האָט דאָ ניט וואָס צו שאַפן, נאָר ער האָט געטענעט, ער מוז ניט אַנדערש זען דעם ראָטע-קאָמאַנדיר. איז דער ראָטע-קאָמאַנדיר אַרויס און האָט באַלד צוגענומען ביי אים דעם אורלאָפּ. האָט יענער געכאַפּט די ביקס און געטראָפן אים

גלייך אין האַרץ. די קויל איז נאָך אַרויס בײַם ראָטע־קאָמאַנדיר פון רוקן און האָט אָנגעטאָן היזקות אין קאַנצעלאַריע: צעשמעטערט אַ פלאַש טינט, און די טינט האָט פאַרגאָסן נויטיקע פאַפּירן.

— וואָס איז געוואָרן פון דעם סאָלדאַט? — האָט געפרעגט פרוי מילער נאָך אַ קלײנער הפסקה, ווען שוויק האָט זיך אָנגעטאָן.

— ער האָט זיך אויפגעהאַנגען אויף אַ פאָר שלייקעס, — האָט געענטפערט שוויק, פוצנדיק די הוט. — און די שלייקעס זיינען געווען ניט זיינע. ער האָט זיי אויסגעמאָנטשעט בײַם אויפזעער, אַזוי ווי קלאָמפערשט די הויזן פאַלן אים אַראָפ. וואָסזשע, ער האָט באַדאַרפט וואַרטן, ביז מען וועט אים שיסן? איר דאַרפט דאָך פאַרשטיין, פרוי מילער, אַז אין אַזאַ לאַגע קאָן בײַ אַ מענטשן זיך פאַרדרייען דער קאָפּ. דעם אויפזעער האָט מען דערפאַר אַראָפּגעזעצט און פאַרמשפט צו זעקס חדשים טורמע. נאָר ער איז זיין שטראָף ניט אָפּגעזעסן, ער איז אַנטלאָפן אין דער שווייץ און איז געוואָרן אַ פרייידיקער אין עפעס אַ קירכן־געמיינדע... היינטיקע צייטן זיינען פאַראַן זייער ווינציק ערלעכע לייט. איך בין זיך משער, אַז דער ערצהערצאָג אין סאַראַיעוואָ האָט אויך זיך גענאַרט אין דעם מענטשן, וואָס האָט אים דערשאָסן. ער האָט, משמעות, דערזען אַ יונגען מאַן און האָט אַ טראַכט געטאָן: דאָס איז געוויס אַן אָרנטלעכער מאַן, ווײַבאַלד ער שרייט אַזוי „זשיוויאָ“. און יענער איז זיך גאָר מישב און שיסט אויס אויף אים מיט אַ רעוואָלווער! וויפיל וואונדן האָט ער אים געמאַכט?

— די גאַזעטן שרייבן, דער ערצהערצאָג איז געווען אין גאַנצן דורכגעלעכערט, ווי אַ זיפּ. יענער האָט אויסגעשאָסן אַלע קוילן אין אים.

— יאָ, דאָס גייט צו אין איין אומר ועושה, אַ שרעק ווי גיך. איך וואָלט זיך געקויפט אויף אַזאַ פאַל א בראָונינג. אויסזען זעט דאָס ווי אַ שפּילכל, אָבער אין צוויי מינוטן קאָן מען מיט דעם אַוועקלייגן צוואַנציק ערצהערצאָגן, דינע און

דיקע. צווישן אונדז גערעדט, פרוי מילער, איז אַ דיקן ערצ־הערצאָג גרינגער צו טרעפן, ווי אַ דינעם. איר געדיינקט, ווי די פּאָרטוגעזן האָבן דערשאָסן זייער קיניג? יענער איז אויך געווען אַ בעל־גוף. און עס איז אַ פּשוטער שכל: פאַר וואָס זאָל דאָס אַ קיניג זיין פון ווילטאָג אַ דאַרינקער? איצט גיי איך אין רעסטאָראַן „פון כל טוב". אויב מען וועט קומען פרעגן וועגן פאַקסטעריער, וואָס איך האָב שוין געקראָגן אף אים אַן אַדעראָף, זאָלט איר זאָגן, אַז איך האַלט אים נאָך אין דאָרף ביי מיר, איך האָב אים ניט לאַנג אָפּגעהאַקט די אויערן, און מען קאָן אים נאָך ניט ברייִנגען צופירן, ביז די אויערן זיינען ניט פאַרהיילט, ווארום ער קאָן זיי צוקילן. דעם שליסל לאָזט ביי דער הויף־דינערין.

* * *

אין שיינקל „פון כל טוב" איז געזעסן נאר איין גאַסט. דאָס איז געווען דער געהיים־פּאָליציסט ברעטשניידער. דער בעל־הבית פּאַליוועץ האָט געשווינקט גלעזער, און ברעטשניידער האָט זיך געלייגט אין דער לייִנג און אין דער ברייט, אים אריינצוציען אין אַן ערנסטן שמועס, ער האָט זיך אָבער ניט געלאָזט.

פּאַליוועץ איז געווען באַוווסט ווי אַ גראָבער יונג און אַ ווערימדיק מויל. נבול פה האָט זיך ממש געשאָטן פון אים.

— אַ טייערער זומער היי־יאָר, — האָט ברעטשניידער זיך געסטאַרעט מיט אַלע כלים צו פאַרבינדן אַן ערנסטן שמועס.

— איין ט...! — האָט זיך אָפּגערופן פּאַליוועץ, צע־שטעלנדיק די גלעזער אף דער פּאָליצע.

— אַ פיינע קאשע פאַרקאָכט אין סאַראַיעוואָ, — האָט ברעטשניידער ווידער געלאָזט זיך הערן מיט א שוואַכער האָפענונג.

— וואָס פאַר אַ סאַראַיעוואָ? — האָט געפרעגט פּאַליוועץ.

— אין נוסלער וויין־שיינק, האַ? דאָרט הורגט מען זיך אַלע טאָג. איר ווייסט דאָך, אין נוסלאָ...

— ניין, בעל־הבית, אין סאַראַיעוואָ וואָס אין באָסניע.

דאָרט האָט מען דערהרגעט זיין האָהייט ערצהערצאָג פערדינאנד. וואָס וועט איר דערויף זאָגן?

— ניט מיינע עסקים. כאַפּט זיי דער...! — האָט פּאַליוועץ געענטפערט העפליך און פאַררייכערט א ליולקע ציבעק. — היינטיקע צייטן זיך פאַרטשעפּען מיט אַזעלכע זאַכן, קאָן מען בלייבן אָן אַ קאָפּ. איך האָב מיר אַ געשעפט. קומט מען צו מיר און בעט א טרונק ביר, גיב איך. און אַט אַזא שוואַרץ יאָר, סאַראַיעווא, און פּאָליטיקע, און דער פאַרשטאָרבענער ערצ־הערצאָג, — זייט מוחל, ניט פאַר מיין מוח! קיין גוטס קומט דערפון ניט אַרויס.

בּרעטשנײדער איז אַנטשוויגן געוואָרן און האָט אַ ביסל מיט פאַרדראָס זיך אַרומגעקוקט אין שײנקל.

— איז דאָ ניט געהאַנגען פריער דעם קיסרס פּאָרטרעט? — האָט ער ווידער אַ פרעג געטאָן נאָך א קורצן שווייגן: — אָט דאָרט, ווו עס איז איצט דער שפּיגל?

— גאַנץ ריכטיק, — האָט געענטפערט פּאַליוועץ, — געהאַנגען, נאָר די פליגן האָבן אים פאַרפּאַסקודיעט און גאַנצן, האָב איך אים אַרופגעטראָגן אויפן בוידעם. איר ווייסט דאָך, עמיצער וואָלט געקאָנט נאָך צוטשעפּען זיך, וואָלט איך נאָך גע־האַט אויסגעריסענע יאָרן. אויף כּפּרות דאַרף איך דאָס.

— אין סאַראַיעווא איז, קענטיק, געווען א גרויסער טומל?

אויף אָט דער פאַרשפּיצטער פראַגע, וואָס האָט געדאַרפט טרעפן אין פּינטל, האָט פּאַליוועץ געענטפערט אָפּגעהיט ביז גאָר.

— יאָ, אין דער צייט איז אין באָסניע א שרעק ווי היים. אַז איך האָב דאָרט געדינט אין מיליטער, האָבן מיר געמוזט ליגן אונדזער לייטענאַנט זעקעלעך אייז צום קאָפּ.

— אין וואָסער פּולק האָט איר געדינט, בעל־הבית?

— ווער געדיינקט דאָס אַזא קלייניקייט? דער קאָפּ קאָן דאָך ניט ליגן אין איטלעך דר... — האָט געענטפערט פּאַליוועץ.

דער געהיים־פּאָליציסט בּרעטשנײדער איז אויסגעלאָשן געוואָרן. פרײלעכער איז ער געוואָרן נאָר, בּשעת עס איז אַרײַנגעקומען שווייק, וואָס האָט באַלד באַשטעלט טונקעלע בּיר, מיט דער בּאַמערקונג:

— אין ווין האָבּן זיי אויך היינט טרויער!

בּרעטשנײדערס אויגעלעך האָבּן אויפגעפלאַקערט מיט האָפענונג. ער האָט קורץ זיך אָפּגערופן:

— איבּערן שלאָס קאָנאָפּישט ווייען צען טרויער־פאָנעס.

— מען האָט בּאַדאַרפט אויסהײנגען צוועלף, — האָט געזאָגט שווייק און אַ זופּ געטאָן די בּיר.

— פאַרוואָס עפּעס צוועלף? — האָט בּרעטשנײדער געפרעגט.

— עס זאָל זיין אַ גלייכע צאָל. טוצנוויַיז איז גרינגער צו ציילן, אָפּן טוץ איז אַלץ וועלוועלער, — האָט געענטפערט שווייק.

אַ ווײַלע איז מען געזעסן שטיל. דערנאָך האָט שווייק אָנגעהויבּן:

— יאָ, ניטאָ שוין דער ערצהערצאָג! שיינק אים, גאָט, אייבּיקע רו! ניט בּאַשערט געווען צו קיניגן. אַז איך האָבּ געדינט אין מיליטער, איז איין מאָל אַ גענעראַל אַראָפּגעפאַלן פון פערד און איז דערהרגעט געוואָרן אָפּן אָרט. מען האָט געוואָלט ווידער אים אוועקזעצן אָפּן פערד — מען טוט אַ קוק — טויט ווי אַלע טויטע. מען האָט אים גראָד בּאַדאַרפט דערהויבּן צו אַ פעלד־מאַרשאַל. און געטראָפן האָט דאָס אָפּן פּאַראַד. די דאָזיקע פּאַראַדן — קיין מאָל קומט פון זיי קיין גוטס ניט אַרויס. אין סאַראַיעוואָ איז אויך איין מאָל געווען אַזאַ פּאַראַד. איך געדיינק נאָך ווי היינט — צו דעם פּאַראַד האָבּן אָפּ מיין מונדיר געפעלט צוואַנציק קנעפּ, און איך האָבּ דערפאַר געקראָגן צוואַנציק טעג שטרײַנגן קאַרצער. צוויי מעת־לעת האָבּ איך זיך אָפּגעוואַלגערט געשמידט אין קייטן. יאָ, נאָר אין דער אַרמיי מוז זיין דיסציפּלינע, אַניט וועט קיין אָרדענונג ניט זיין. איטלעכער

ווערט טאָן, וואס ער וויל. אונדזער אויבער=לייטענאנט מאקאָוועץ פלעגט אונדז אַלע מאל איינחזרן: „דיסציפּלין, הונטס=קינדער, מוז זיין אָט=אָ! אניט וואלט איר געקלעטערט אף די בוימער, ווי די מאלפּעס. אין דינסט ווערט איר, גארנישטן, לייטישע סאלדאַטן!“ איז דען דאס ניט אמת? שטעלט זיך נאר פאר א פּארק, איך כאפּ אייך אָן, אפן קארל=פּלאץ, און אף איטלעכן בוים זיצט זיך אַ סאלדאט, וואס אָן דיסציפּלינע! דערפאר האב איך זיך שטענדיק געשראקן.

— אין סאראיעווא, — האט ברעטשניידער אנגעהויבן פונ=דאסניי, — האבן דאס געטאָן די סערבן.

— א טעות, — האט זיך אפּגערופן שוויק. — דאס האבן געטאָן די טערקן, פאר באסניע און הערצעגאווינע.

און שוויק האט פאנאנדערגעלייגט זיין מיינונג איבער דער וועלט=פּאליטיק פון עסטרייך אף די באלקאנען. די טערקן האבן אין יאר 1912 פארשפּילט די מלחמה מיט די סערבן, בולגארן און גריכן. האבן זיי געוואלט, אז עסטרייך זאל זיי העלפן, און אז מען האט זיי אפּגעזאגט, האבן זיי גענומען און דערשאסן פערדינאנדן.

— דו האסט ליב טערקן? — האט שוויק זיך געווענדעט צו פּאליוועץ. — האסט ליב די דאזיקע היידן, די חזירשע הינט? האסט זיי ניט ליב, הא?

— מיין דאגה, וואס פאר א גאסט, — האט געענטפערט פּאליוועץ, — אפילו א טערק. פאר אונדז, געשעפטס=לייט, איז ניטא קיין פּאליטיק. באַצאל פאר די ביר, זיץ און באלבע, וואס דיין הארץ גלוסט. אט דאס איז מיין כלל! און ווער עס האט דאס געטאָן אונדזער פערדינאנד, א טערק אדער א סערב, א קאטויליק אדער א מאחמעדאנער, אן אנארכיסט אדער א יונג=טשעך, — ארט מיך ווי דער פאראיאריקער שניי.

— זאָל זיין אזוי, — האָט זיך אַריינגעמישט ברעטשניידער, וואָס האָט שוין ווידער געהאַט אָנגעוואָרן יעטווידע האָפענונג צוצושפּארן עמיצן פון זיי צו דער וואַנט. — איר זייט דאָך מסכים, אַז דאָס איז פאַר עסטרייך א גרויסער אָנווער?

אנשטאָט דעם בעל־הבית האָט געענטפערט שוויק:

— אודאי אַן אָנווער; ניטאָ וואָס צו ריידן. אַ מוראַדיקער אָנווער! איטלעכער טיפּש קאָן דאָך פערדינאַנדן ניט פאַרבייטן. ער האָט נאָר באַדאַרפט זיין גרעבער.

— וואָס מיינט איר דערמיט צו זאָגן? — האָט געפרעגט ברעטשניידער.

— וואָס איך מיין צו זאָגן? — האָט שוויק זיך פרייליך אָפּגערופן. — מער גאָרנישט: אויב ער וואָלט געווען גרעבער, וואָלט אים שוין לאַנג געהאַט אוועקגעכאַפּט די ניכפּה, בעת ער פלעגט נאָך טרייבן אין קאָנאָפּישט די אַלטע ווייבער, וואָס האָבן געקליבן ביי אים אין וואַלד דאַרע צווייגן און שוועמלעך. דעמאָלט וואָלט ער ניט באַדאַרפט שטאַרבן אַזאַ מיאוסן טויט. איר טוט נאָר אַ קלער: אַ לייבלעכער פעטער פון זיין קייזערלעכער מאַיעסטעט, און מען דערשיסט אים! דאָס איז דאָך אַ גאַנצער סקאַנדאַל! אַלע צייטונגען זיינען פול דערמיט. ביי אונדז אין בודוויים האָט מען מיט עטלעכע יאָר צוריק בעת אַ געשלעג אַפן מאַרק אַוועקגעקוילעט אַ פיך־הענדלער, אַ געוויסן בראַטיסלאַוו לודוויג. דער דאזיקער מענטש האָט געהאַט אַ זון באַהוסלאַוו. און אַז יענער פלעגט דערנאָך קומען אַפן מאַרק פאַרקויפן זיינע חזירים, האָט קיינער ביי אים ניט געוואָלט קויפן, און אַלע האָבן געטענעט: „אָט דאָס איז אַ זון פון יענעם, וואָס מען האָט געקוילעט. קענטיק אויך אַ גרויסער גזלן!“ ער האָט קיין אַנדער ברירה ניט געהאַט, ווי אַריינוואַרפן זיך אין קרומאַו פון בריק אין דער מאַלדאַווע אַריין. און מען האָט אים געמוזט אַרויסשלעפן און מינטערן אים און אַרויספּאָמפּען פון אים די וואַסער, און סוף כל סוף האָט ער פאַרט אַרויסגעבלאָזן די נשמה אַף די הענט פון דאָקטאָר, וואָס האָט אים געמאַכט עפּעס אַן איינשפּריץ.

— האָט איר אָבער מאָדנע פאַרגלייכן! האָט ברעטשניידער אַרויסגערעדט מיט אַ קוועטש. — איר הויבט אָן פון פערדינאַנד און ענדיקט עפּעס מיט אַ פיך־הענדלער.

— חס וחלילה, — האָט זיך שוויק פאַרענטפערט. — גאָט באַוואָר, איך זאָל פאַרגלייכן וועמען. דער בעל=הבית קען מיך. אמת, איך טו קיין מאָל ניט פאַרגלייכן וועמען עס איז? איך וואָלט נאָר ניט געוואָלט בייטן זיך מיט דער ערצהערצאָגינע! וואָס וועט זי דאָס איצט טאָן? די קינדער געבליבן יתומים, און קאָנאָפּישט אָן אַ בעל=הבית, וואָס=זשע — זאָל זי ווידער חתונה האָבן מיט אַן ערצהערצאָג? וואָס וועט זי האָבן דערפון? וועט זי ווידער אַמאָל פאָרן מיט אים קיין סאַראַיעוואָ און ווידער בלייבן אַן אלמנה. ווייסט איר אַ מעשה, מיט עטלעכע יאָר צוריק האָט געלעבט אין סליווא וואָס בײַ גלובאָקאָוו אַ וואַלד=וועכטער, געהייסן האָט ער מיט אַזאַ מיאוסן נאָמען — פּינטשער. איז אָט, האָבן אים געווילד=גנבים דערשאָסן, און עס איז געבליבן נאָך אים אַן אלמנה מיט צוויי קליינע קינדער. האָט די אלמנה אין צוויי יאָר אַרום חתונה געהאַט, ווידער מיט אַ וואַלד=וועכטער, מיט פּעפּי שאַוולאָוויטש פון מידלאָוואַר. האָט מען אים אויך דערשאָסן. האָט זי חתונה געהאַט אַ דריט מאָל, און ווייטער מיט אַ וואַלד=וועכטער, און זי האָט געזאָגט: „אויב דאָס מאָל וועט דער מזל מיר אויך ניט דינען, דעמאָלט ווייס איך שוין ניט וואָס צו טאָן!" פאַרשטייט זיך, אַז מען האָט אויך דעם דריטן מאַן דערשאָסן, און פון די דריי מענער האָט זי שוין געהאַט זעקס קינדער. האָט זי זיך דערקליבן, הערט איר, ביז צו דער קאַנצעליאַריע פונם פירשט אין גלובאָקאָוו און האָט דאָרט אָנגעגעבן אַ פּאַפּיר, אַז עס האָט איר ניט אָפּגעגליקט מיט די דאָזיקע וואַלד=וועכטערס. האָט מען איר דאָרט אָנגעבאָטן דעם היטער פון דער ראַזשיצער סאַזשלקע, יאַראָשן. און וואָס וועט איר זאָגן אף אַזאַ מעשה: דעם דאָזיקן מענטשן האָט מען דער=טרונקען אין סאַזשלקע, בשעת ער האָט געוואָלט פאַרווערן אַ ניט=געזעצלעכן פיש=פאַנג. און דער אלמנה זיינען צוגעקומען פון אים נאָך צוויי קינדער. דעמאָלט האָט זי זיך גענומען אַ וואָרשט=מאַכער פון באָדניאַן. דער אָבער האָט זי איין מאָל בײַ=נאַכט דערהרגעט מיט אַ פלאָקן און איז אַוועק און האָט זיך איבער=געגעבן דער פּאָליציי. האָט מען אים לויטן פּסק פון קרייז=גע=

ריכט אין פּיסעק אופגעהאַנגען. פריער האָט ער נאָך באַוויזן אָפּצובייסן די נאָז ביים גלח און האָט דערקלערט, אַז ער האָט אַף קיין זאַך ניט קיין חרטה; און נאָך האָט ער געזאָגט זייער ניט קיין שיין וואָרט אַף אונדזער קיסר.

— ווייסט איר ניט, וואָס ער האָט געזאָגט? — האָט ברעטשניידער געפרעגט מיט האָפענונג אין קול.

— זעט איר, דאָס קאָן איך אייך ניט זאָגן, וואָרום קיינער האָט זיך ניט איינגעשטעלט די ווערטער איבערצוחזרן. נאָר מען זאָגט, אַז דאָס איז געווען אַזוי שרעקלעך און מוראדיק, אַז איינער פון די געריכט-מיטגלידער איז פון זינען אַראָפּ און מען האַלט אים נאָך עד היום פאַרשלאָסן אין אַ באַזונדער קאַמערע, כּדי די געשיכטע זאָל ניט ארויסקומען פאַר דער וועלט. זאָגן זאָגט מען, אַז דאָס איז געווען מער ווי אַ געוויינלעכע מאַיעסטעט-באַליידיקונג, וואָס ווערט אָפּגעטאָן שכּורערהייט.

— וואָס פאַר אַ מאַיעסטעט-באַליידיקונגען ווערן דאָס אָפּ-געטאָן שכּורערהייט? — האָט ברעטשניידער געפרעגט.

— מיינע הערן, איך בעט אייך: הויבט אָן אַן אַנדער שמועס, — האָט זיך אַריינגעמישט פּאַליוועץ. — איר ווייסט דאָך, איך האָב דאָס ניט ליב. איר וועט נאָך עפּעס אַזוינס ארויס-קנאַקן, און דערנאָך גיי טענה זיך אויס.

— וואָסערע מאַיעסטעט-באַליידיקונגען ווערן אָפּגעטאָן שכּורערהייט, ווילט איר וויסן? — האָט שווייק איבערגעחזרט. — כּל-ערליי מינים. פּרוווט אָקאָרשט, שכּורט זיך אָן און הייסט שפּילן דעם עסטרייכישן הימן, וועט איר שוין זען, וואָס איר וועט אָנריידן. איר וועט אָנפלוידערן וועגן זיין מאַיעסטעט אַזעלכעס, אַז אויב אפילו אַ העלפט דערפון וואָלט געווען אמת, וואָלט עס אויך געקלעקט אַף צו פאַרשעמען אים זיין גאַנץ לעבן. און אונדזער אַלטער קיסר האָט דאָס, כ'לעבן, ניט פאַר-דינט. באַקלערט זיך נאָר. זיין זון רודאָלף האָט ער אָנגעוואָרן יונגערהייט, אין די בליענדיקע יאָרן. זיין פרוי עליזאַבעט האָט מען דורכגעשטאָכן מיט אַ קינזשאַל, דערנאָך איז פאַרשוווּנדן יאָהאַן אָרט, און זיין ברודער, דעם קיסר פון מעקסיקע, האָט

מען דערשאָסן בײַ אַ וואַנט אין ערגעץ אַ פעסטונג. איצטער, אַף דער עלטער, האָט מען אוועקגעהרגעט אַ לײבלעכן פעטער. מען דאַרף טאַקע האָבן אַן אײַזערנע האַרץ! און דאָ פאַרגלוסט זיך נאָך אַ שכּורן אידיאָט, און ער נעמט רײדן, וואָס אין קאָרט! זאָל נאָר טרעפן עפּעס אַן ערנסטע זאַך, גײ איך אַוועק פרײַוויליק און וועל דינען מײַן קיסר, ביז מען וועט מיך אַף שטיקער צערײַסן.

שווײק האָט אַ ציִ געטאָן אַ היפשן זופּ ביר און האָט ווײַטער גערעדט:

— וואָס־זשע מײנט איר, אונדזער קיסר וועט דאָס טאַקע שווײַגן? זײט איר אַ שלעכטער מבֿין! איצטער מוז זײַן קריג מיט די טערקן. איר האָט דערהרגעט מײַן פעטער, טאָ נאַט אײַך אײנס און צוויי! עס מוז זײַן קריג, און סערביע און רוסלאַנד וועלן אונדז העלפן. אַ ר—רוח, וועלן מיר דאָס די טערקן אַרײַנשמײַסן!

אין יענער רגע, בשעת שווײק האָט אַזוי געלוגט אין דער צוקונפט אַרײַן, האָט ער געקאָנט אויסווײַזן אפילו אַ פאַרשױן. זײַן תּמעוואַטער פּנים, וואָס האָט געשמײכלט, ווי די יונגע לבֿנה, האָט געשײַנט פון התלהבֿות. אַלץ איז אים געווען אַזוי קלאָר.

— עס קאָן געמאָלט זײַן, — האָט ער ווײַטער געשילדערט די צוקונפט פון עסטרײַך, — אַז אין פאַל פון אַ קריג מיט די טערקן וועלן די דײַטשן אונדז באַפאַלן פון הינטן, וואָרום דײַטשן און טערקן זײַנען דאָך אײן חבֿרה. מיר קאָנען דאָך אָבער שליסן אַ בונד מיט פראַנקרײַך, וואָס זינט 1871 איז זי דאָך שטאַרק אָנגעשטויסן אַף דײַטשלאַנד. איז שוין ווידער רעכט. און אַ מלחמה וועט זײַן, דאָס איז קלאָר ווי די לבֿנה!

איצט איז ברעטשנײַדער אויפגעשטאַנען און האָט פײַערלעך געמאָלדן:

— נו, ווײַטער איז שוין ניט כּדאַי צו רײדן! באַמיט זיך אַף אַ פּאָר ווערטער אַרויס אין קאָרידאָר

שווייק איז ארוים מיטן געהיים־פּאָליציסט אין קאָרידאָר. דאָרט האָט אַף אים געוואַרט אַ סורפּריז. דער באַגלייטער זיינער האָט אים באַוויזן זיין צייכן מיטן אָדלער און האָט אים דער־קלערט, אַז ער איז ארעסטירט און וועט תיכּף אָפּגעפירט ווערן אין צירקל. שווייק האָט געפּרוווט אים דערווייזן, אַז ער האָט מסתּמא אַ טעות, ווארום ער, שווייק, איז גאָר ניט שולדיק און האָט קיין איין וואָרט ניט געזאָגט, וואָס זאָל קאָנען עמיצן באַליידיקן.

נאָר בּרעטשניידער האָט אים אויסגעטייטשט, אַז ער האָט אָפּגעטאָן אַסך פאַרבּרעכנס, און אַז דער קלענסטער פון זיי איז מלוכה־פאַרראַט.

דערנאָך האָבן זיי זיך אומגעקערט אין זאַל, און שווייק האָט געזאָגט צו פּאַליוועץ:

— איך האָב געהאַט פינף בּיר און אַ בּוטערבּראָד מיט ווורשט. איצט גיט מיר נאָך אַ גלעזל סליוואָוויץ, און איך וועל גיין, ווארום איך בּין ארעסטירט.

בּרעטשניידער האָט באַוויזן פּאַליוועץ זיין אָדלער, האָט אַ ווײַלע אים אָנגעקוקט און אַ פרעג געטאָן:

— אַ באַווייבּטער?

— יאָ.

— וועט אייער ווייבּ קאָנען פירן דאָס געשעפט, אויבּ איר וועט ניט זיין?

— זי וועט קאָנען.

— אויבּ אזוי איז גוט, בּעל־הבּית, — האָט בּרעטשניידער פריילעך אויסגערופן. — רופט ארוים אייער פרוי, גיט איר איבּער די גאַנצע דודע, און אין אָוונט וועלן מיר אייך צונעמען.

— דאַרפסט זיך ניט קלעמען, — האָט אים געטרייסט שווייק. — איך גיי אהין, ווייל מען באַשולדיקט מיך סך־הכּל אין מלוכה־פאַרראַט.

— און פאַרוואָס מיך? — האָט פּאַליוועץ ארוים־געקרעכצעט. — איך בּין דאָך געווען אזוי געהיט!

ברעטשניידער האָט זיך צעלאַכט און האָט מיט נצחון דערקלערט:

— דערפאַר, וואָס איר האָט געזאָגט, אַז פליגן האָבן פאַרפאַסקודיעט אונדזער קיסר. מען וועט אייך שוין דאָרט באַווייזן אונדזער קיסר!

און שווייק איז אַרויס פון שיינקל „פון כל־טוב", באַגלייט פון געהיים־פּאָליציסט. און אַז זיי זיינען אַרויס אין גאַס, האָט ער געפרעגט מיט אַ פריינטלעכן שמייכל:

— וואָס, איך מוז ניט אַראָפּ פון טראָטואַר?

— וואָס איז?

— איך מיין, אַז וויבאַלד איך בין אַרעסטירט, טאָר איך שוין ניט גיין אָפן טראָטואַר.

און אַז זיי זיינען געווען ביים טויער פון פּאָליציי־צירקל, האָט שווייק אַרויסגערעדט:

— גאָר ניט אַרומגעקוקט זיך, ווי די צייט איז פאַרפלויגן. איר קומט אָפט אַריין אין רעסטאָראַן „פון כל־טוב"?

און אין דער צייט, בעת מען האָט שווייקן אַריינגעפירט אין דער קאַנצעליאַריע, האָט פאַליוועץ אין „פון כל־טוב" איבערגעגעבן דאָס געשעפט זיין פרוי און האָט זי געטרייסט אויף אַ משונהדיקן שטייגער:

— ניט וויין, ניט קלאָג! וואָס קאָנען זיי מיר טאָן פאַר אַ פאַרפאַסקודיעטן פּאָרטרעט פון קיסר?

* * *

אָט אַזוי פשוט איז דאָס געשען, ווי דער בראַווער סאָלדאַט שווייק איז געוואָרן אַריינגעצויגן אין דער וועלט־מלחמה.

פאַר די היסטאָריקער וועט זיין אינטערעסאַנט, וואָס ער איז געווען ביכולת פאָרויסצוזען די ווייטע צוקונפט. און אויב די לאַגע האָט שפּעטער זיך אַרויסגעשטעלט אַ ביסל אַנדערש, ווי ער האָט דאָס אויסגעמעלט, דאַרף מען ניט פאַרגעסן, אַז קיין דיפּלאָמאַטישע פאָרבילדונג האָט ער ניט פאַרמאָגט.

2.

דער בראַווער סאָלדאַט שווייק אין דער פּאָליציי־פאַרוואַלטונג.

לכבוד דעם אטענטאַט אין סאַראַיעוואָ איז די פּאָליציי־פאַרוואַלטונג פול געוואָרן מיט קרבנות: מען האָט זיי געבראַכט צופירן איינעם נאָכן אַנדערן, און דער אַלטער אינספּעקטאָר אין דער אופנעם־קאַנצעלאַריע האָט מיט זיין גוטמוטיק באַס־שטימעלע דערקלערט:

— ט — יאָ — אָ, דער דאָזיקער פערדינאַנד וועט שוין אַזוי אומזיסט אונדז נישט אָפּלויפן!

אַז מען האָט שווייקן אָפּגעפירט אין איינע פון די פיל קאַמערעס פון ערשטן גאָרן, האָט ער דאָרט שוין געפונען אַ קאָמפּאַניע פון זעקס מאַן. פינף זיינען געזעסן אַרום טיש, און אין ווינקל אַף דער לאַווקע איז געזעסן עפּעס אַ מאַנסביל אין די מיטעלע יאָרן, אַזוי ווי ער וואָלט געוואָלט זיך אָפּזונדערן פון די איבעריקע.

שווייק האָט גענומען אויספרעגן איינעם נאָכן אַנדערן, פאַרוואָס מען האָט זיי אַריינגעזעצט.

פון אַלע פינף, וואָס זיינען געזעסן אַרום טיש, האָט ער געקראָגן כמעט איין און דעם זעלביקן ענטפער:

— פאַר סאַראַיעוואָ! — פאַר פערדינאַנדן! — ווייל מען האָט דערהרגעט דעם ערצהערצאָג!

דער זעקסטער, וואָס איז געזעסן אָן אַזייט, האָט דערקלערט, אַז ער וויל מיט זיי נישט האָבן קיין עסקים בכדי עס זאָל אַף אים נישט פאַלן קיין חשד. וואָרום ער זיצט דאָ נאָר דערפאַר, ווייל מען באַשולדיקט אים אין פּרוון צוהרגענען אַ פויער פון האָליטש, בכדי אים צו באַרויבן.

שווייק האָט זיך צוגעזעצט צום טיש, צו דער קאָמפּאַניע פון די פאַרשווערער, וואָס האָבן שוין צום צענטן מאָל דערציילט איינער דעם אַנדערן, ווי אַזוי זיי קומען אַהער.

מיט אַלעמען האָט די מעשה געטראָפן אין אַ רעסטאָראַן, אין אַ שיינק, אין קאַפע, חוץ איינעם, אַ זייער פעטן הער, אין ברילן און מיט פאַרוויינטע אויגן. אים האָט מען אַרעסטירט אינדערהיים, וואָרום מיט צוויי טעג פריער האָט ער מכבד געווען אין רעסטאָראַן „בריישקע" צוויי סערבישע סטודענטן, און דערנאָך האָט דער דעטעקטיוו בריקס אים געזען שטאַרק שכור אין דער זעלביקער געזעלשאַפט אין דעם הויז „מאָנמאַרטר", אין בריקגעסל, ווו ער האָט אויך געצאָלט פאַר זיי, און דאָס האָט ער באַשטעטיקט דורך זיין חתימה אַפן פראָטאָקאָל.

אַף אַלע פראַגן בעת דער אויספאָרשונג אין דער פאָליציי האָט ער געטענעט וויינענדיק:

— איך האָב אַ מאַגאַזין פון שרייב־פּאַפּיר.

דערויף האָט מען אים אָבער געענטפערט:

— דאָס באַווייזט נאָך ניט, אַז איר זייט ניט שולדיק.

דער קליינוווקסיקער הער, וואָס מען האָט אים געהאַט פאַרנומען אין אַ שיינקל, איז געווען אַ פראָפעסאָר פון געשיכטע. ער האָט דערציילט בשעת מעשה דעם שיינקער די געשיכטע פון פאַרשיידענע אַטענטאַטן. מען האָט אים אַרעסטירט אין דעם מאָמענט, בעת ער האָט פאַרענדיקט די פסיכאָלאָגישע דערקלערונג פון אַלע אַטענטאַטן מיט אַזעלכע ווערטער:

— די אידיי פון אַטענטאַט איז פונקט אַזוי פשוט, ווי קאָלומבוסעס איי.

— און פונקט אַזוי ריכטיק, ווי דאָס, אַז די טורמע וואַרט אַף אייך, — האָט פאַרענדיקט דער שאַרפזיניקער קאָמיסאַר.

דער דריטער פאַרשווערער איז געווען פאָרזיצער פון דער צדקה־געזעלשאַפט „דאָבראָמיל" אין באָדקאָוויטשקאַ. אין טאָג פון אַטענטאַט האָט די דאָזיקע געזעלשאַפט געמאַכט אַ פיקניק, און דערנאָך האָט געדאַרפט פאָרקומען אַ קאָנצערט. איז געקומען אַ זשאַנדאַר און האָט געפאָדערט, אַז אַלע זאָלן זיך צעגיין, וואָרום עסטרייך איז אין טרויער. דערויף האָט דער פאָרזיצער פון „דאָבראָמיל" גוטמוטיק באַמערקט:

— וואַרט אַ ווײַלינקע, ביז מען וועט ענדיקן שפּילן „הײ, סלאַוויאַנע".

דערפֿאַר איז ער איצט דאָ געזעסן, אַראָפּגעלאָזן דעם קאָפּ, און האָט געקלאָגט:

— אין אַווגוסט קלײַבט מען בײַ אונדז איבער דעם פּרעזי־דיום. אויב איך וועל צו דער צײַט ניט זײַן אינדערהײם, קאָן געמאָלט זײַן, אַז מען וועט מיך ניט אויסקלײַבן. און איך בין שוין צען מאָל געווען אויסגעקליבן פֿאַר אַ פֿאָרזיצער. נײַן, אַזאַ בזיון וועל איך ניט איבערלעבן!

* * *

גאָר אַ מיאוסן שפּיצל האָט דער פֿאַרשטאָרבענער פֿערדי־נאַנד אָפּגעטאָן דעם פֿערטן אַרעסטירטן, אַ מאַן מיט אַן ערלע־כער נשמה און קריסטאַל־ריינער רעפּוטאַציע. גאַנצע צוויי טעג האָט ער קײן אײן וואָרט ניט אַרויסגערעדט מיט קײנעם וועגן פֿערדינאַנדן. נאָר אין אָוונט אין קאַפֿע בײַ א זעקס־און־זעכציק, ווען ער האָט געדעקט דעם מלך פּיק מיט דער זיבעטלע שעל, האָט ער זיך ניט אײַנגעהאַלטן און האָט אַרויסגעפּלאַצט:

— אָט האָסטו דיר זיבן קוילן, ווי אין סאַראַיעוואָ!

דער פֿינפֿטער פֿאַרשוין, וואָס האָט זיך אַוועקגעזעצט, לויט ווי ער זאָגט אַלײן „לכבוד דעם מאָרד פֿונם ערצהערצאָג פֿערדי־נאַנד אין סאַראַיעוואָ" — בײַ אים זײַנען נאָך ביז איצט די האָר פֿון קאָפּ און פֿון באָרד געשטאַנען קאַפּויער פֿון שרעק.

דער דאָזיקער מענטש האָט ניט אַרויסגערעדט קײן אײן וואָרט אין יענעם רעסטאָראַן, ווו מען האָט אים אַרעסטירט, און קײן צײַטונגען וועגן דער דערמאָרדונג פֿון פֿערדינאַנד האָט ער ניט געלייענט. ער איז געזעסן אײנער אַלײן בײַ א טישל, איז צו אים צו עפּעס אײנער אַ פֿאַרשוין, האָט זיך אַוועקגעזעצט קעגנאיבער און גענומען אים אויספֿרעגן:

— נו וואָס, געלייענט?

— נײַן.

— געהערט?

— ניין.

— און איר ווייסט, וועגן וואָס דאָ גייט?

— ניין, דאָס איז ניט מיין עסק.

— נאָר דאָס מוז אייך אינטערעסירן!

— וואס זשע, מיינט איר, איך ווייס ניט, וואָס מיך דאַרף אינטערעסירן? איך רויכער מיין ציגאַר, טרינק אויס מיין פּאָר ביר, עס אויף מיין וועטשערע און לייען ניט קיין ציימונגען. די צייטונגען לייגן. וואָס זשע זאָל איך מיר נעמען צום האַרצן?

— הייסט דאָס, אַז איר אינטערעסירט זיך ניט אַפילו מיטן מאָרד אין סאַראַיעוואָ?

— מיך אינטערעסירט ניט קיין שום מאָרד, ניט אין פּראָג, ניט אין ווין, ניט אין סאַראַיעוואָ, ניט אין לאָנדאָן. צוליב דעם זיינען פאַראַן געריכטן, פּאָליציי. און אויב מען הרגעט עמיצן ערגעץ, איז א רעכט אַף אים, וואָרום וואָס איז ער דאס פּאַר אַ לעמעך, אַז ער לאָזט זיך הרגען?

אט דאָס זיינען געווען זיינע לעצטע ווערטער אינם דאָזיקן דיאַלאָג, זינט דעמאָלט האָלט ער אַלע פינף מינוט אין איין איבערחזרן:

— איך בין אומשולדיק, איך בין אומשולדיק! די דאזיקע ווערטער האט ער אויסגעשריען אין טויער פון דער פּאָליציי־פאַרוואַלטונג, די דאָזיקע ווערטער וועט ער איבערחזרן, בעת מען וועט אים משפּטן אין קרימינאַל־געריכט אין פּראָג, מיט די זעלביקע ווערטער וועט ער זיך אַיועקזעצן אין טורמע.

אויסגעהערט אָט די אַלע מעשיות, האָט שווייק געפונען פאַר נויטיק אויסצוטייטשן די אַרעסטירטע, ווי שלעכט עס איז זייער לאַגע:

— יאָ, ביטערע עסקים, — האט ער אנגעהויבן זיין רעדע. ס'א ליגן, וואס איר זאגט, אַז מיט אייך, מיט אונדז אַלעמען וועט גאָרנישט ניט פּאַסירן! צוליב וואָס איז ביי אונדז פאַראַן פּאָליציי, אויב ניט אַף צו באַשטראָפן אונדז פאר אונדזער פּלוידעריי? און אַז עס זיינען שוין יאָ אָנגעשטאַנען אַזעלכע שלעכטע צייטן, ווען מען שיסט ערצהערצאָגן, דאַרף קיינער זיך ניט חידושן, וואס מען

שלעפט אים אין חד־גדיא אריין. דאָס מאַכן זיי די פּוריע, זיי מוזן דאָך מאַכן דעם פערדינאַנד רעקלאַמע צו זיין לויה. און וואָס מער עולם דאָ וועט זיך אָנקלייבן, אַלץ בעסער וועט אונדז זיין, עס וועט זיין היימלעכער. אַז איך האָב געדינט אין מיליטער, פֿלעגט אַמאָל זיצן אין קאַרצער אונדזער האַלבע ראָטע. און וויפֿיל אומשולדיקע מענטשן האָט מען פֿאַרמישפּט — אַ גוואַלד! איך געדיינק ווי היינט: מען האָט איין מאָל פֿאַרמישפּט אַ פֿרוי, פֿאַרוואָס זי האָט קלאָמפּערשט דערשטיקט אירע ערשט געבאָרענע קינדער, אַ צווילינג. יענע האָט זיך געשוואָרן טויטע שבועות, אַז זי האָט קיין צווילינג ניט געקאָנט דערשטיקן, ווייל זי האָט געהאַט נאָר איין מיידעלע, און די זעלביקע האָט זי דערשטיקט אָן ווייטאַקן. נאָר רייד צו דער וואַנט: מען האָט זי פֿאַרמישפּט פֿאַר אַ דאָפּלטן מאָרד. אָדער אַ שטייגער דער אומשולדיקער ציגיינער פֿון זאַבעליץ, וואָס האָט זיך אין דער ניטל־נאַכט פֿאַרקליבן אין אַ בעקעריי. ער האָט זיך געשוואָרן מיט אַלע הייליקע, אַז ער האָט געוואָלט נאָר אָנוואַרימען זיך, נאָר מען האָט אים ניט געגלויבט. יאָ, יאָ, ווי עס קומט שוין צום געריכט, דאַרמען וואַקסט שוין קיין גראָז ניט. און עס מוז טאַקע אַזוי זיין. אפֿשר זיינען טאַקע ניט אַלע מענטשן אַזעלכע לייראַקעס, ווי מען מיינט. נאָר, איך בעט אייך איבער אייער כּבֿוד, ווי קען מען דאָס אונטערשיידן צווישן אַן אָרנטלעכן מאַן און אַ לייראַק, בפֿרט אַצינד, אין אַזאַ ערנסטע צייט, ווען מען האָט אַוועקגעפּטרט אַט דעם פֿערדינאַנדן? מען דאַרף אָניאָגן אַ שרעק אַפֿן עולם, זאָל מען זיך מער נעמען צום האַרצן.

— איך בין אומשולדיק, איך בין אומשולדיק, — האָט געטענהט דער צעשויבערטער פֿאַרשוין.

— קריסטוס האָט געליטן און האָט אונדז באַפֿוילן, — האָט זיך שווייק אָפּגערופֿן. — ער איז געווען אומשולדיק, און פֿאָרט האָט מען אים געקרייציקט. וועגן אומשולדיקע מענטשן האָט זיך נאָך קיינער קיין מאָל ניט געדאַגעט. שווייג און פֿאָלג! — אַזוי האָט מען אונדז געלערנט ביים מיליטער. דאָס איז די בעסטע זאַך.

שווייק האָט זיך אויסגעצויגן אַף דער לאַווקע און איז זיס אַנטשלאָפן געוואָרן.

דערווייל האָט מען אין קאַמערע געבראַכט צוויי פרישע. איינער פון זיי איז געווען עפּעס אַ באָסניאַק, וואָס האָט גענומען לויפן אַהין און צוריק איבער דער קאַמערע, געסקריפּעט מיט די ציין און געזידלט זיך מיט די מיאוסטע ווערטער. אים האָט שטאַרק פאַרדראָסן, וואָס מען קאָן ביי אים דאָ צולקחען זיין קערבל.

דער צווייטער איז געווען דער בעל-הבית פון שיינקל פּאַ-ליוועץ. ווי ער האָט דערזען שווייקן, האָט ער אים אופגעוועקט און אויסגערופן מיט אַ שטים פול טראַגיק:

— אַט בין איך אויך דאָ!

שווייק האָט אים האַרציק געדריקט די האַנט און געזאָגט:

— זייער פיין. איך האָב געוווּסט, אַז יענער הער וועט האַלטן וואָרט, בעת ער האָט אייך צוגעזאָגט, אַז מען וועט קומען אייך נעמען. אַזאַ פּינקטלעכקייט איז אַ ווילע זאַך!

נאָר פּאַליוועץ האָט געהאַלטן, אַז די דאָזיקע פּינקטלעכקייט איז ט..... און האָט געפרעגט שטילערהייט ביי שווייקן, צי די אי-בעריקע וואָס זיצן דאָ, זיינען ניט קיין גנבים, וואָרום דאָס וואָלט אים, ווי אַ געשעפטס-מאַן געקאָנט שעדיקן.

שווייק האָט אים באַרואיקט און אים דערציילט, אַז אַלע, חוץ דעם, וואָס האָט געפּרוּווט באַרויבן אַ פּויער אין האָליטש, זיצן איבער דעם ערצהערצאָג.

פּאַליוועץ האָט כמעט ווי פאַראיבל גענומען און האָט דער-קלערט, אַז ער קומט אַהער ניט איבער אַ פאַרפּוישטן ערצהער-צאָג, נאָר איבער זיין קייזערלעכער מאַיעסטעט אַליין, און אַזוי ווי אַלע אַרעסטאַנטן האָבן זיך פאַראינטערעסירט מיט דעם פאַל, האָט ער גענומען דערציילן די מעשה, ווי אַזוי די פליגן האָבן פאַרחזירט דעם קיסר.

— זיי האָבן מיר אים פאַרפּאַסקודיעט גאָר אַ גרויל, פאַר-שאַלטן זאָלן זיי ווערן, האָט ער פאַרענדיקט, — און אַף פאַרבייסן

מיך נאָך אַרייַנגעפירט אין קרימינאַל. דאָס וועל איך די פליגן אין לעבן ניט מוחל זיין, — האָט ער פאַרענדיקט ברוגז.

שווייק האָט שוין ווידער זיך איינגעלייגט שלאָפן, נאָר עס האָט לאַנג ניט געדויערט, איז מען אים געקומען וועקן צום פאַרהער.

גייענדיק דורכן קאָרידאָר, האָט ער באַמערקט אַן אויפ־שריפט, אַז עס איז פאַרבאָטן צו שפּייען אַף דער דיל. האָט ער געבעטן ביים וועכטער אַן ערלויבניש אויסצושפּייען אין שפּיי־קעסטל. און דערנאָך, אַז ער איז אַריין אין קאַנצעלאַריע, שיינענ־דיק פון תמימות, האָט ער באַגריסט:

— גוטן אוונט, מיינע הערן!

אנשטאָט אַן ענטפער, האָט אים עמיץ דערלאַנגט אַ בוכצע אין רוקן און צוגעשטופּט צום טיש. דאָרט איז געזעסן אַ מענטש, וואָס אַף זיין פּנים איז געווען אָנגעשריבן אַ שרעקלעכע אכזריות.

מיט רציחה האָט ער אַ קוק געטאָן אַף שווייקן און האָט באַמערקט:

— מאַכט זיך ניט פאַר אַן אידיאָט!

איך קאָן מיר גאָרנישט העלפן, — האָט שווייק גע־ענט־פערט ערנסט, — פון מיליטער־דינסט האָט מען מיך אפגעלאָזט, ווייל איך בין שוואַכזיניק. אַ ספּעציעלע קאָמיסיע האָט מיך אָפיציעל אָנערקענט פאַר אַן אידיאָט. איך בין, ווי יענער זאָגט, אַן אידיאָט מיט אַ שטעמפּל.

דער ברוגזער באַאַמטער האָט ווי אַ גזלן אַ סקריע געטאָן מיט די ציין:

— דאָס, וואָס אין דעם ווערט איר באַשולדיקט און וואָס איר האָט אָפּגעטאָן, באַווייזט, אַז איר זייט ביי אַ געזונטן שכל און ביי די פולע געדאַנקען.

און ער האָט גענומען אויסרעכענען פאַר שווייקן אַ גאַנצן צעטל פאַרברעכנס, אָנגעהויבן פון מלוכה־פאַרראַט און געענדיקט מיט באַליידיקונג פון זיין מאַיעסטעט און פון דער קייזערליכער פאַמיליע.

— נו, וואס וועט איר דערויף זאגן? — האט געפרעגט מיט נצחון דער הער מיטן גזלנישן פנים.

— אַ קאַפּעלע צו פיל, דוכט זיך, — האט שווייק אומשולדיק געענטפערט.

— גוט, וואס איר זייט זיך אַליין מודה.

— איך בין מודה אין אַלץ. אודאי דאַרף מען האַלטן שטרענג. אַז ניט, איז שלעכט. אַט, אַ שטייגער, בעת איך בין געווען ביים מיליטער...

— מויל האַלטן! — האָט דער באַאַמטער אַ דונער געטאן — ענטפערט נאר, ווען מען פרעגט. פאַרשטאַנען?

— אודאי פאַרשטאַנען, — האט שווייק זיך אפגערופן. — איך בעט מיט רעשפּעקט צו מעלדן, אַז איך פארשטיי אַלץ און קאן זיך פאַנאַנדערקלייבן אין אַלץ וואס איר רעדט.

— מיט ווּעמען פאַרקערט איר?

— מיט מיין דינסט, אייער וווילגעבאָרן.

— אין די היגע פּאָליטישע קרייזן האט איר ניט קיין באַקאַנטשאַפט?

— ווי זשע אנדערש, אייער וווילגעבארן, אַלע טאָג קויף איך די צייטונג „נאראדנא פאָליטיקאַ“.

— אַרויס! — האט דער מאן מיטן בייזן פּנים אַ געשריי געטאָן.

אַז מען האט שווייקן אַרויסגעפירט פון דער קאַנצעלאַריע, האט ער צוגעזעגנט:

אַ גוטע נאַכט, וווילגעבאָרן.

געקומען צוריק אין קאַמערע, האט שווייק דערציילט די אַרעסטירטע, אַז אַזאַ פארהער איז ממש א חיות. א ביסל שרייט מען אָן אויף אייך, דערנאָך טרייבט מען ארויס — און גאר!

— אמאָליקע צייטן, — האט שווייק ווייטער גערעדט, — איז געווען אסך ערגער. אט האב איך געלייענט א בוך, אַז די באַשולדיקטע פלעגן מוזן גיין איבער גליענדיקע אייזנס און טרינקען צעשמאָלצענע בליי, בכדי צו דערגיין, צי זיי זיינען מיט אן אמת אומשולדיק. אַדער מען פלעגט זיי איינשפּאַרן אין שפּאַנישע שטיוול,

אדער אויסציען אף א טרעפ, אויב זיי האבן זיך ניט געוואלט מודה זיין. און דאס פלעגט זיך מאכן אלע ווײלע. און דערנאך פלעגט מען נאך די אומגליקלעכע פערטלען אדער צונאָגלען צו א סטויפ ערגעץ ווו. און אויב מען פלעגט אזא איינעם איינשליסן אין הונגער=טורם, האט ער געמעגט זיך רעכענען איבערגליקלעך.

— היינט אָבער, — האט שווייק ווייטער גערעדט א צופרידענער, — איז זיצן אין טורמע — הײלער תענוג. ניט מ׳פערטלט. ניט מען שפארט אין שפאנישע שטיוול. אדרבה! לאווקעס צו ליגן האבן מיר, א טיש האבן מיר, בעטלעך האבן מיר, קיין איינגשאפט איז ניטא, מען האדעוועט אונדז מיט סופ, מען גיט ברויט. וואַסער אין קרוג — טרינק וויפיל דאס הארץ גלוסט, א טואלעט — אונטערן נאז... מיט איין וואָרט, אין אַלץ פּראָגרעס! אמת א ביסל ווײטלעך צו גײן אפן פארהער, דורך דריי קארידארן און אפן צווייטן גארן, דערפאר אבער איז אין די קארידארן ריין און באלעבט. איינעם פירט מען אהין, א צווייטן אהער, א מאל א יונגן, א מאל אן אלטן, א מאל מאנסביל, א מאל פרויען. און ווידער אמאל א חיות, וואס דו זיצט ניט אליין. אלע זיינען זייער צופרידן און גייען זיך זייער וועג. קיינער דארף ניט מורא האבן, אז אין דער קאנצעלאריע וועט מען פלוצים א זאג טאן: „מיר האבן זיך מישב געווען און באשטימט, אז מארגן זאל מען אייך פערטלען אדער פארברענגען, ווי אייך איז בעסער געפעלן!״ אט דאס איז טאקע מיט אן אמת געווען א שווערע מינוט, און איך מיין, מיינע הערן, אז איטלעכער פון אונדז וואלט אין גאנצן מבולבל געווארן אין אזא מצב. ניין, וואס אמת איז אמת, איצטער איז דאס אַלץ בעסער.

ער האט קוים באוויזן ענדיקן זיין לויב=רעדע אף דער איצטיקער טורמע, ווי דער אופזעער האט געעפנט די טיר און האט א געשריי געטאן:

— שווייק, טוט זיך אן און קומט צום פארהער!

— זאל זיין אזוי. — האט שווייק זיך אפגערופן, עס איז מיר קיין קונץ ניט זיך אנצוטאן. איך האב אבער מורא, טאמער איז דאס א טעות, ווארום מען האט מיך שוין איין מאל געפירט צום פארהער. און איך האב נאך מורא, אז די הערן, וואס זיצן מיט מיר קאנען נאך פאראיבל האבן, וואס איך גיי צום פארהער צוויי מאל נאך אנאנד, און זיי זיינען נאך קיין איין מאל ניט געווען היינט אוונט. און עס איז דאך טאקע אן עוולה!

— קומט שוין און רעדט ניט קיין שטותעריי, איז געווען דער ענטפער אף שווייקס איידעלע רייד.

ווידער אמאל איז שווייק געשטאנען פארן הער מיטן פנים פון א גזלן. יענער האט אן שום הקדמות אים א פרעג געטאן מיט א שטרייגנער שטים:

— זייט איר זיך מודה אין אלץ?

האט שווייק אנגעשטעלט דעם בליק פון זיינע גוטע בלאע אויגן אף דעם בייזן באאמטן און האט אייך געענטפערט:

— אויב איר, וווילגעבארן, פארלאנגט, איך זאל זיך מודה זיין, בין איך זיך מודה. זאל זיין אזוי. אויב ווידער איר וועט זאגן: „שווייק, זייט זיך ניט מודה אין קיין זאך!" — וועל איך אלץ לייקענען, ביז מען וועט מיך צערייסן אף שטיקער.

דער שטרענגער הער האט עפעס צוגעשריבן אפן פאפיר און האט דערלאנגט שווייקן א פעדער און געהייסן אים חתמען.

און שווייק האט אונטערגעחתמעט אלצדינג, וואס ברעט-שניידער האט געמעלדעט, און דערצו נאך אזא הוספה:

„אלע אויבנדערמאנטע באשולדיקונגען, וואס זיינען מיר געשטעלט, זיינען פולקום ריכטיק. יאזעף שווייק".

אונטערגעחתמעט דאס, האט ער זיך געווענדעט צום באאמטן:

— אפשר דארף מען נאך עפעס אונטערחתמען? אדער איך זאל קומען מארגן פרי?

— מארגן פרי וועט מען אייך אפפירן אין געריכט, — איז געווען דער ענטפער.

— וויפיל אַזייגער, ווילגעבאָרן? איך זאָל, חס וחלילה, ניט פאַרשלאָפן?

— אַרויס! — האָט ווידער זיין ווילגעבאָרן אַ דונער געטאָן, היינט דאָס צווייטע מאָל אַף שווייקן.

אַז שווייק איז געקומען צוריק אין זיין קאַמערע, האָבן אַלע אַרעסטירטע אים אַרומגערינגלט מיט שאלות. און שווייק האָט אָפן אַלעמען געענטפערט:

— איך האָב זיך נאָר וואָס מודה געווען, אַז דאָס האָב איך דערהרגעט דעם ערצהערצאָג פערדינאַנד.

זעקס מענטשן האָבן זיך אין איין שטראָם באַהאַלטן אונטער זייערע פאַרלייזיקטע קאָלדרעס, און נאָר דער באָסניאַק האָט געזאָגט:

— דאָס האָט איר רעכט געטאָן!

איינלייגנדיק זיך אַף דער לאַווקע, האָט שווייק געבורטשעט:

— אַ שאָד, וואָס דאָ איז ניטאָ קיין וועקער.

אין דערפרי האָט מען אים אופגעוועקט אָן אַ וועקער און פונקט זעקס אַזייגער האָט מען אים אַוועקגעפירט אין טורמע-וואָגן אין קריי-געריכט.

3

שווייק שטייט אונטער געריכט-מעדיצינישער עקספערטיזע.

די ריינינקע, היימלעכע צימערן פון קרימינאַל-קריי-געריכט האָבן געמאַכט אַף שווייקן דעם בעסטן איינדרוק. געפעלן זיינען אים געווען די אויסגעווייסטע ווענט, די שוואַרץ-לאַקירטע גראַטעס, דער עלטסטער אופזעער פון דער אונטערזוך-אָפטיילונג דעמאַרטיני מיט די לילע שליפעס אַפן רעקל און מיטן לילע ראַנד פון היטל.

שווייקן האָט געשפּילט דאָס מזל. ער איז אַריינגעפאַלן צו אַן אויספאָרש-ריכטער, וואָס איז ניט געווען אַזוי געבונדן דורכן אות פון געזעץ, וואָס איז חוץ אַ ריכטער, געווען אויך אַ שטיקל

מענטש. ער איז שוין געווען אַן עלטערער מענטש מיט אַ גוט־מוטיק אויסזען, וועגן אים האָט מען דערציילט, אַז בעת ער האָט געפירט דעם אונטערזוך אינם פּראָצעס פון דעם באַוואוסטן מער־דער וואַלעש, פלעגט ער קיין מאָל ביים פאַרהער ניט פאַרגעסן צו זאָגן: „זעצט זיך, הער וואַלעש, זייט אַזוי גוט, אָט איז אַ פרייער שטול".

אַז מען האָט צו אים געבראַכט צו פירן שווייקן, האָט ער מיט זיין נאַטירלעכער פריינטלעכקייט אָנגעבאָטן אים אַ שטול און האָט געזאָגט:

— זייט איר דאָס, הייסט עס, הער שווייק?

— איך מיין, — האָט שווייק געענטפערט, — אַז איך מוז דאָס זיין, וואָרום מיין פאָטער און מיין מוטער זיינען געווען שווייק, קען איך דאָך ניט אָנטאָן דעם בזיון און אָפּזאָגן זיך פון מיין פאַמיליע־נאָמען.

אַ פריינטלעכער שמייכל איז דורכגעפלויגן איבער דעם אויספאָרש־ריכטערס פּנים:

— יאָ, אָבער אַ פיינע קאַשע האָט איר זיך פאַרקאָכט. אַף אייער געוויסן האָט איר ניט ווינציק פיינע מעשים.

— איך האָב אַלע מאָל געהאַט אַ סך אַף מיין געוויסן, — האָט שווייק זיך אָפּגערופן, שמייכלענדיק נאָך פריינטלעכער, ווי דער אויספאָרש־ריכטער. — אַף מיין געוויסן ליגט פון כּל המינים שהוא. אַ סך מער, ווי אַף אייערן, וווילגעבאָרן.

— יאָ, דאָס איז צו זען פון פּראָטאָקאָל, וואָס איר האָט אַליין געחתמעט, — האָט דער אויספאָרש־ריכטער מיט דער זעלביקער פריינטלעכקייט געזאָגט. — זאָגט נאָר, אין דער פּאָליציי האָט מען אַף אייך ניט געמאַכט קיין דרוק?

— סטייטש, וווילגעבאָרן! איך אַליין האָב ביי זיי געפרעגט, צי איך זאָל חתמען צי ניין, און אַז זיי האָבן מיר געזאָגט. איך זאָל חתמען, האָב איך געפאָלגט. איך וועל זיך דאָך ניט גיין שלאָגן איבער אַ חתימה! דערמיט וואָלט איך זיך דאָך אין גאַנצן קאַליע געמאַכט. עס מוז דאָך זיין אָרדענונג.

— שפירט איר זיך אין גאַנצן געזונט, הער שווייק?

— איך קאָן ניט זאָגן, אַז גאָר געזונט, הער ריכטער. איך האָב רעמאַטעס, און איך רייב זיך איין מיט אָפּאָדעלדאָק.

דער אַלטינקער האָט זיך ווידער פריינטלעך צעשמייכלט.

— און וואָס וואָלט איר געזאָגט, אַ שטייגער, ווען מיר לאָזן אייך געריכטלעך-מעדיציניש אונטערזוכן?

— איך האַלט, אַז אַזוי קראַנק בין איך נאָך ניט און אַז די דאזיקע הערן וועלן אומזיסט זיך מטריח זיין. מיך האט שוין באַקוקט אַ דאָקטאר אין דער פאליציי-פאַרוואַלטונג, צי האב איך ניט די מיאוסע קריינק.

— ווייסט איר וואס, הער שווייק, גלייכער וועלן מיר זיך פאָרט האַלטן אן עצה מיט אונדזערע דאקטוירים פון געריכט. מיר וועלן צונויפרופן דאס, וואס מען רופט א קאמיסיע, מיר וועלן האלטן אייך אין אונטערזוך, און איר וועט בינו ליבנו זיך אויס-רוען. ערלויבט נאך א פראגע: צי איז דאס אמת, ווי עס שטייט אין פראטאקאל, אז איר האט דערקלערט און פארשפרייט, אז אין גיכן וועט זיין מלחמה?

— אמת, ווילגעבארן, עס וועט זיין מלחמה גאר גיך.

— צי האט איר ניט פון צייט צו צייט קרעמף אדער אנפאַלן?

— קיין מאל ניט, נאר איין מאל האט מיך א זוארף געטאן אן אווטאמאביל אף קארל-פלאץ, נאר דאס איז געווען מיט עטלעכע יאר צוריק.

דערמיט האט דער פארהער זיך פארענדיקט. שווייק האט געדערלאנגט דעם אויספארש-ריכטער די האנט, און אז ער איז געקומען צוריק אין קאמערע, האט ער געזאגט צו זיין שכן:

— ווייסט איר, פון וועגן דעם מארד פון ערצהערצאג פערדינאנד וועט מיך אונטערזוכן א קאמיסיע פון דאקטוירים.

— מיך האט אויך איין מאל אונטערזוכט אזא קאמיסיע, — האט באמערקט א יונגער מאן. — דאס איז געווען יענס מאל, ווען מען האט מיך געמשפט מיט געשווארענע פאר טעפיכער. די קאמיסיע האט מיך אנערקענט שוואכזיניק. איצט האב איך צוגענומען און פארקויפט א דאמף-דרעש-מאשין, און

מען קאָן מיר גאָרנישט טאָן. מיין אַדוואָקאַט האָט מיר נעכטן געזאָגט, אַז וויבאַלד איך בין שוין איין מאָל אָנערקענט געוואָרן שוואַכזיניק, בין איך שוין פאַרזיכערט אויף אַ גאַנץ לעבן.

און איך גלויב ניט אין אָט די געריכטלעך־מעדיצינישע אונטערזוכן! — האָט זיך אַריינגעמישט אַ פּאַרשוין מיט אַ פּנים פון אַן אינטעליגענט. — אַז איך האָב געמאַכט פאַלשע וועקסלען, האָב איך אויף פאַרוואָרעניש געגומען גיין אויף די לעקציעס פון דאָקטאָר העווערראָך, און אַז מען האָט מיך אַרעסטירט, האָב איך זיך געמאַכט משוגע, לויט אַלע סמנים, ווי דאָקטאָר העווערראָך האָט באַשריבן. איינעם פון דער דאָקטוירים־קאָמיסיע האָב איך איינגעביסן אין פוס, אויסגעזופּט אַ טינטער מיט טינט און געטאָן אַליך, וואָס דער דאָקטאָר הייסט, נאָר ס'האָט ניט געהאָלפן. אויס נקמה, וואָס איך האָב יענעם צעביסן די ליטקע, האָבן זיי מיך אָנערקענט פאַר געזונט, און דאָס געריכט האָט מיר אַריינגעשיבעט.

— איך האָב אַ האָרעלע ניט מורא פאַר דידאָזיקע, — האָט שווייק דערקלערט. — אַז איך האָב געדינט אין מיליטער, האָט מיך איינמאָל אונטערזוכט אַ וועטערינאַר, און עס איז געווען גוט, וואָס מען דאַרף ניט בעסער.

— אַלע דאָקטוירים פון געריכט זיינען מנוולים און הינט, — האָט זיך אַריינגעמישט אַ קליין הויקערדיק מענטשל. — ניט לאַנג האָט מען געפונען צופעליק ביי מיר אין פעלד אַ מענטשישן סקעלעט. האָט דער געריכטס־דאָקטאָר קאָנסטאַטירט, אַז דאָס איז דער סקעלעט פון אַ מענטשן, וואָס איז מיט פערציק יאָר צוריק דערהרגעט געוואָרן דורך אַ קלאַפּ אין קאָפּ מיט אַ טעמפּער זאַך. בין איך איצט אַכטאונדרייסיק און האָב אַלע פאַפּירן, און דאָך האָט מען מיך אַרעסטירט.

— איך מיין, — האָט געזאָגט שווייק, — אַז מיר דאַרפן אַלץ אָננעמען פון דער גוטער זייט. איטלעכער קאָן האָבן אַ טעות, און וואָס מער מען חקירהט זיך, אַלץ מער בלאָנדזשעט מען. די דאָקטוירים פון געריכט זיינען ניט מער ווי מענטשן, און מענטשן האָבן זיך זייערע חסרונות. מיט מיר האָט געטראָפן אַ

מעשה אין נוסלאָ. גיי איך מיר אַזוי ביינאַכט איבערן בריק, מיטאַמאָל גייט צו צו מיר איינער אַ מענטש און דערלאַנגט מיר אַ כמאַליע מיט אַ שטעקן איבערן קאָפּ. און אַז איך בין אַנידערגעפאַלן, האָט ער זיך צוגעבויגן צו מיר מיט אַ לאַמטערנדל און האָט געזאָגט: „אָ, אַ טעות געהאַט, דאָס איז ניט ער!" און פאַר דעם אַפּן טעות האָט ער מיר דערלאַנגט נאָך אַ זעץ איבערן רוקן. דעם מענטשנס טבע איז שוין אַזאַ, אַז בעת ער איז זיך טועה, בלאָנדזשעט ער. אָדער איך כאַפּ אייך אָן, נאָך אַ מעשה, ווי אַזוי עס האָט אַ טעות געהאַט אַ פּאָליציי=הונט אין קלאַדנאָ, אַ דאָבערמאַן=פּינטשער, וואָס האָט געהערט דעם באַצירק=אופזעער ראַטער. ראַטער האָט אויסדרעסירט זיין הונט אויף בראָדיאַגעס. ער איז זיי אַזוי דערגאַנגען די יאָרן, אַז די בראָדיאַגעס האָבן גענומען אויסמיידן דעם קלאַדנער ראַיאָן. דעמאָלט האָט ראַטער אַרויסגעגעבן אַ באַפעל, אַז די זשאַנדאַרן זאָלן אים ניט אַנדערש ברענגען אַ חשודיקן פּאַרשוין. האָבן זיי געבראַכט צו פירן מאַקע איינעם אַ הער, גאַנץ עלעגאַנט אָנגעטאָן, וואָס זיי האָבן אים אָנגעטראָפן זיצנדיק אין וואַלד אויף אַן אָפּגעהאַקטן בוים=שטאַם. באַלד האָבן זיי בײַ אים אָפּגעשניטן אַ פּאָלע פון זיין ראָק און האָבן דאָס שטיקל געגעבן שמעקן דעם פּאָליציי=הונט. דערנאָך האָבן זיי דעם מענטשן אָפּגעפירט אויסן שטאָט, אין אַ ציגעלניע, און האָבן אָנגערייצט דעם הונט אויף זיין שליאַד. דער הונט האָט אים מאַקע אויסגעשפּירט און געבראַכט אים צוריק. דערנאָך האָט דער אומגליקלעכער מענטש באַדאַרפט קריכן איבער אַ לייטער אויף אַ היי=בוידעם, אַריבערקלעטערן איבער אַ פּאַרקן, שפּרינגען אין אַ סאַזשלקע — און דער הונט נאָך אים. סוף כל סוף האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז דער דאָזיקער מענטש איז געווען אַ טשעכישער דעפּוטאַט, אַ ראַדיקאַל, וואָס איז געקומען צו פאָרן אין וואַלד זיך אויסרוען פון פּאַרלאַמענט. און אָט דערפאַר זאָג איך מאַקע, אַז ס'איז ניטאָ קיין מענטש, וואָס זאָל זיך ניט טועה=זיין, אַלץ איינס אַ געלערנטער, צי דער לעצטער עם=הארץ. און אַפילו מיניסטאָרן זיינען זיך טועה!...

* * *

די דאָקטוירים־קאָמיסיע, וואָס האָט געהאַט צו באַשטימען, צי פּאַסט שוועיקס אינטעלעקטועלע אַנטוויקלונג פֿאַר יענע פֿאַרברעכנס, וואָס מען האָט אים באַשולדיקט, צי זי פּאַסט ניט, איז באַשטאַנען פֿון דריי ניט געוויינלעך ערנסטע מענטשן, מיט פּעסטע איינגעשטעלטע מיינונגען, דערביי איז איטלעכנס מיינונג געווען שטאַרק פֿאַרשיידן פֿון דער מיינונג פֿון די איבעריקע צוויי...

דאָ זיינען געווען פֿאַרטראָטן דריי פֿאַרשיידענע שיטות אין דער וויסנשאַפֿט און דריי פֿאַרשיידענע פּסיכיאַטרישע שטאַנדפּונקטן.

און אויב דיאַזיקע פֿיינטלעכע מחנות זיינען אין ענין שוועיק געקומען צו אַ הסכּם, איז דאָס נאָר צו דערקלערן דערמיט, וואָס שוועיק האָט באַלד פֿון ערשטן קוק געמאַכט אַ שטאַרקן איינדרוק אַף דער קאָמיסיע. ווי נאָר ער איז אַריין אין צימער, וווּ די קאָמיסיע איז געזעסן, האָט ער באַמערקט אַף דער וואַנט דאָס בילד פֿונם עסטרייכישן קיסר און האָט אויסגערופֿן: „מיינע הערן, הויך זאָל לעבן דער קיסר פֿראַנץ יאָזעף דער ערשטער!"

ס'איז שוין געווען קלאָר. שוועיק אַליין האָט זיך שוין דורך דעם אויסגעשריי באַוויזן אין זיין אמתער געשטאַלט, אַזוי אַז אַסך פֿראַגן זיינען שוין געווען איבעריק. האָט מען נאָר באַדאַרפֿט שטעלן נאָך עטלעכע וויכטיקע פֿראַגן לויט די מעטאָדן פֿון די באַוווּסטע אויטאָריטעטן.

— וואָס איז שווערער — ראַדיום אָדער בליי?

— איך האָב ניט געווויגן, זייט מוחל, — האָט שוועיק געענטפֿערט מיט אַ זיסן שמייכל.

— גלייבט איר אין וועלט־אונטערגאַנג?

— צוערשט וואָלט איך וועלן אַ קוק טאָן אַפֿן דאָזיקן וועלט־אונטערגאַנג, — האָט שוועיק גלייכגילטיק אַ וואָרף געטאָן.

— בכל אופֿן, מאָרגן וועט ער נאָך ניט קומען.

— וואָלט איר געקאָנט אויסמעסטן דעם דורכמאָס פֿון כּדור הארץ?

— אַ סבֿרה, אַז איך וואָלט דאָס ניט געקאָנט טרעפֿן, — האָט שווייק געענטפֿערט. — נאָר איך וואָלט אייך אויך וועלן פֿאַרגעבן אַ רעטעניש. מיינע הערן: עס שטייט אין שטאָט אַ דרייגאָרנדיקע הויז, אין איטלעכן גאָרן צו אַכט פֿענצטער. אויפֿן דאַך — צוויי שפּיצן און צוויי קוימענס. אין איטלעכן גאָרן וווינען צוויי שכנים. איז די שאלה, אין וואָסער יאָר איז געשטאָרבן די באָבע פֿונעם וועכטער פֿון דאָזיקן הויז?

די מיטגלידער פֿון דער קאָמיסיע האָבן זיך איבערגעוואָרפֿן מיט באַטייטפֿולע בליקן. פֿונדעסטוועגן האָט איינער פֿון זיי פֿאַרגעלייגט שווייקן צו ענטפֿערן נאָך אויף אַזאַ פֿראַגע:

— ווייסט איר ניט, וויפֿיל איז די גרעסטע טיף פֿון גרויסן אָקעאַן?

— גענוי ווייס איך ניט, — האָט שווייק געענטפֿערט. — נאָר איך מיין, אַז זי איז בכל אופֿן גרעסער, ווי די טיף פֿון דער מאָלדאַווע ביים ווישעגראַדער פֿעלז.

האָט דער פּאָרזיצער פֿון דער קאָמיסיע קורץ אַ פֿרעג געטאָן:

— גענוג? — נאָר איינער פֿון די מיטגלידער האָט נאָך געשטעלט אַזאַ פֿראַגע:

וויפֿיל וועט זיין 12897 אַף 13863?

— 729, — האָט שווייק געענטפֿערט אַפֿן שטעל.

— איך מיין, אַז דאָס איז פֿולקום גענוג, — האָט דערקלערט דער פּאָרזיצער. — פֿירט דעם באַשולדיקטן אַרויס.

אַז מען האָט אים אַרויסגעפֿירט, האָט די קאָמיסיע איינשטימיק אָנערקענט, אַז שווייק איז אָן שום ספֿק אַ שוואַכזיניקער און אַן אידיאָט, לויט אַלע נאַטור-געזעצן, וואָס די געלערנטע פּסיכיאַטרען האָבן אויסגעקלערט.

אין דעם באַשלוס פֿון דער קאָמיסיע וואָס איז צוגעשטעלט געוואָרן דעם אויספֿאָרש-ריכטער, איז צווישן אַנדערע זאַכן געשטאַנען: „די אונטן-געחתמעטע מיטגלידער פֿון דער דאָקטוירים-קאָמיסיע, אַרויסגייענדיק פֿון דער פֿולער גייסטיקער דעפֿעקטיווקייט און פֿון נאַטירלעכן קרעטיניזם פֿון יאָזעף שווייק, וואָס איז צוגעשטעלט געוואָרן אין אויבן באַצייכנטער קאָמיסיע, בכדי אים צו

אונטערזוכן, און וואָס די דעפעקטיווקייט און דער קרעטיניזם זייַנען בולט פון אַזעלכע ווערטער שווייקס, ווי „הויך זאָל לעבן דער קייסר פראַנץ יאָזעף דער ערשטער!“, וואָס וואָלטן שוין פאַר זיך געווען גענוג צו באַשטימען די פּערזענלעכקייט פון יאָזעף שווייק, ווי אַ בפירושן אידיאָט — האַלטן פאַר נויטיק: 1) דעם קעגן יאָזעף שווייק אָנגעהויבענעם קרימינעלן פּראָצעס אָפּשטעלן און 2) אַרייַנזעצן יאָזעף שווייק אין אַ פּסיכיאַטרישן קראַנקנהויז, בכדי פעסטצושטעלן, ווי ווייַט דער צושטאַנד פון זייַנע גייסטיקע פייאיקייטן קאָן זייַן געפערלעך פאַר די אַרומיקע“.

אין דער צייַט ווען אָט דער באַשלוס איז פאַרפאַסט געוואָרן, האָט שווייק דערציילט זייַנע טורמע־חברים:

— אָף פערדינאַנדן האָבן זיי אַ שפּיי־געטאָן, און געשמועסט האָבן מיר וועגן בוידעם־פּאָליצע. און צום סוף האָבן מיר געזאָגט אײנע די אַנדערע, אַז מיר זייַנען פולקום באַפרידיקט מיטן שמועס, און מיר זייַנען זיך צעגאַנגען.

— איך גלויב קיינעם ניט, — האָט באַמערקט דער קלייַנער הויקערל, וואָס אָף זייַן פעלד האָט מען צופעליק אויפגעגראָבן אַ מענטשישן סקעלעט. — ס'איז אַלץ איין באַנדע.

— אָבער אַזאַ באַנדע מוז אויך עקסיסטירן אָף דער וועלט, — האָט שווייק באַמערקט, זיך אײנלייגנדיק אָף זייַן שטרוי־געלעגער. — אויב אַלע מענטשן וואָלטן געווען גוט צו אַנדערע מענטשן, וואָלטן זיי גיך אײנער דעם אַנדערן איבערגעביסן די העלדזער.

.4

שווייק ווערט פאַרטריבן פון משוגעים־הויז.

שפּעטער, אַז שווייק פלעגט דערציילן, ווי אַזוי ער האָט פאַרבראַכט אין פּסיכיאַטרישן קראַנקנהויז, פלעגט ער ניט געפינען גענוג ווערטער, ווי זיך אָפּצולויבן:

— איך פאַרשטיי, בנאמנות, ניט, פאַרוואָס די שוטים זייַנען ברוגז, ווען מען זעצט זיי אַרייַן אַהין! דאָרט קאָן מען דאָך אַרומ=

פויזן נאַקעטערהייט איבערן דיל, וואָיען ווי אַ שאַקאַל, מאַכן זיך משוגע, בייסן זיך. פרווט אקאָרשט אָפּטאָן אַזאַ שטיקל ערגעץ אַף אַ בולוואַר — וואָלטן אַלע זיך געווים פאַרחידושט, דאָרטן אָבער איז עס אַ געוויינלעכע זאַך. איך זאָג אייך, דאָרטן איז אַזאַ פרייהייט, וואָס אַפילו סאָציאַליסטן חלומען וועגן איר ניט. דארטן קאָנט איר זיך אנרופן גאָט, הייליקע מאַריאַ, רוימישער פּויפּס, קיניג פון ענגלאַנד אדער קייזערלעכע מאַיעסטעט. איינער איז דארט געווען, וואס האט געשריען, אַז ער איז דער אַרציביסקופּ, נאר ער האט געטאן איין אַרבעט: געגעסן און נאָך עפּעס, מיט רעשפּעקט צו מעלדן. דאָרט איז געווען איינער, וואָס האָט געטענעט, אַז ער איז די הייליקע פּאָר קיריל און מעטאָדי, בכדי צו קריגן אַ טאָפּלטע פּאָרציע. און איינער האָט געשפּירט זיך טראָגעדיק און האָט גערופן צו א מזל־טוב. דאָרט זיינען געווען כלערליי אַקטיאָרן, פּאָליטיקער, פישערם, מאַרקעס־קלייבער, פאָטאָגראַפן און קינסטלער. איינעם האָט מען באַדאַרפט די גאַנצע צייט האַלטן אין אַ צוואַנגס־העמד, ווייל ער האָט בשום אופן ניט געקאָנט אויסחשבונען, ווען עס הויבט זיך אָן דער וועלט־אונטערגאַנג. איך האָב זיך דאָרט באַגעגנט מיט פּראָפעסאָרן. איינער איז מיר נאָכגעגאַנגען ווי אַ הינטל און האָט דערוויזן, אַז די וויג פון ציגיינער־פאָלק געפינט זיך אַף די ריזן־בערג אין דייטשלאַנד. אַ צווייטער האָט זיך אַלץ געפלייסט צו דערקלערן מיר, אַז אינעווייניק אינם ערד־קיילעך איז פאַראַן נאָך אַ קיילעך, וואָס איז גרעסער פאַרן אויסוויינִיקסטן.

— איטלעכער מעג באַלבענען דאָרט, וואָס ער וויל און ווי ער וויל, פונקט ווי אין פּאַרלאַמענט. בכלל האָט זיך דאָרט געלעבט ווי אין גן־עדן. מען האָט געקאָנט כאָטש אַ גאַנצן טאָג שרייען, געוואַלדעווען, זינגען, וויינען, מעקען, קרעכצען, שפּרינגען, מתפּלל זיין, קוליען זיך, פויזן אַף אַלע פיר, וואַלגערן זיך איבערן דיל אָדער קריכן אַף די ווענט. קיינער וועט ניט צוגיין און זאָגן: „מען טאָר דאָס ניט, עס פּאַסט ניט, שעמט זיך!" אמת עס זיינען געווען אויך שטילע משוגעים. געווען דאָרט, אַ שטייגער, אַ געבילדעטער מאַן, אַן ערפינדער, וואָס האָט כסדר זיך געקאַלו־

פּעט אין נאָז און איינמאָל אין טאָג פלעגט ער מודיע זיין: „איך האָב אָקאָרשט אַרויסגעפונען עלעקטריע!“ איך האָב אייך שוין געזאָגט, אַז דאָרט איז געווען זייער פיין, און די עטלעכע טעג, וואָס איך האָב דאָרט פאַרבראַכט, זיינען פון די גליקלעכסטע טעג פון מיין לעבן.

און טאַקע שוין דער אופנעם אַליין, בשעת שווייק איז אָנגעקומען אין משוגעים־הויז, האָט אים פאַרחידושט איבער אַלע מאָסן. קודם־כל האָט מען אים אויסגעטאָן אָדם־נאַקעט, דערנאָך האָט מען אים אָנגעטאָן אַ כאַלאַט, און צוויי באַדינער האָבן אים גענומען אונטער די הענט און האָבן אים אָפּגעפירט אין אַ וואַנע, און אונטערוועגס האָט אים איינער פון זיי דערציילט אַנעקדאָטן. צוערשט האָט מען אים אַריינגעזעצט אין אַ וואַנע מיט וואַרים וואַסער, און דערנאָך אַרויסגענומען און אַוועקגעשטעלט אונטער אַ קאַלטן דוש. דאָס האָט מען איבערגעחזרט דריי מאָל כסדר און געפרעגט אים, ווי איז אים דאָס באַקומען. האָט שווייק דערויף געענטפערט, אַז דאָ איז בעסער ווי אין באָד ביים קאַרל־בריק, און אַז ער האָט זייער ליב אַ באָד.

— אויב איר וואָלט מיר נאָר אונטערגעשאָרן די האָר און אָפּגעשניטן די נעגל, וואָלט מיין גליק געווען פאַרפול, — האָט ער מוסיף געווען מיט אַ פריינטלעכן שמייכל.

האָט מען אים געטאָן זיין פאַר'לאַנג. אויסגעווישט אים ווי עס באַדאַרף צו זיין מיט אַ גאָמבקע, האָבן די באַדינער אים איינגעוויקלט אין אַ ליילעך און אַוועקגעטראָגן אַף אַ בעטל אין דער ערשטער אָפּטיילונג. מען האָט אים דאָרט אַוועקגעלייגט, איינגעדעקט גוט אין אַ קאָלדרע און געבעטן וואָס גיכער אַנטשלאָפן ווערן.

ביזן היינטיקן טאָג דערמאָנט שווייק מיט ליבשאַפט יענע מעשה.

— ניין, מעלט זיך נאָר אויס, — פלעגט ער דערציילן, — זיי האָבן מיך דאָך געטראָגן אַף די הענט, בפועל ממש אַף די הענט געטראָגן, און אין יענער רגע האָב איך זיך געשפּירט אמת גליקלעך.

מיטן דאָזיקן געפיל איז ער אַנטשלאָפן געוואָרן. אין אַ שטיקל צייט אַרום האָט מען אים אויפגעוועקט און געגעבן אַ קריגל מילך און אַ בולקע. די בולקע איז שוין געווען צעשניטן אויף שטיקלעך. איין באַדינער האָט אים צוגעהאַלטן די הענט, און אַ צווייטער האָט געטונקט די שטיקלעך בולקע אין מילך און האָט אים געשטאָפּט אין מויל אַריין, ווי מען שטאָפּט אַ גאַנז. אָנגעהאָדעוועט אים, האָבן זיי אים גענומען אונטער די הענט און אַוועקגעפירט אין טואַלעט.

מיט ליבשאַפט דערמאָנט שוויק די גליקלעכע מינוטן.

דערנאָך האָט מען שוויקן געבראַכט צוריק, אַריינגעלייגט אים אין בעט און געבעטן ווייטער שלאָפן. ניט באַוויזן איינשלאָפן ווי געהעריק, האָט מען אים ווידער אויפגעוועקט און אַוועקגעפירט צום אויפנעם. דאָרט איז ער געשטאַנען אַ הוילער פאַר צוויי דאָקטוירים, דערמאָנט זיך, ווי מען האָט אים צוגענומען אין מיליטער. ניט ווילנדיק האָט זיך ביי אים פון מויל אַרויס־געריסן:

— טויג.

— וואָס האָט איר געזאָגט? — האָט אַ פרעג געטאָן איינער פון די דאָקטוירים. — גיט אָקאָרשט אַ שפּריז פינף טריט אַהין און פינף צוריק.

האָט שוויק געמאַכט צען.

— איך האָב דאָך אייך געזאָגט, איר זאָלט מאַכן פינף טריט, — האָט באַמערקט דער דאָקטאָר.

— נישקשה, — האָט געענטפערט שוויק: — וואָס, איך זאָל אייך זשאַלעווען אַ פּאָר טריט?

דערנאָך האָבן די דאָקטוירים אים געהייסן זעצן זיך אויף אַ שטול; איינער פון זיי האָט אים עטלעכע מאָל אַ קלאַפּ געטאָן איבער די קני און האָט געזאָגט צום אַנדערן, אַז די רעפלעקסן זיינען פולקום נאָרמאַל. דעמאָלט האָט דער צווייטער אַ שאָקל געטאָן מיטן קאָפּ און גענומען אליין קלאַפּן שוויקן איבער די קני; דער אַנדערער האָט בינתים אויפגעהויבן ביי שוויקן די ווינעם און אונטערזוכט די אויג־עפּלען. דערנאָך זיינען זיי ביידע

אוועק צום טיש און האָבן זיך דורכגעוואָרפן מיט עטלעכע לאַטייניש ע ווערטער.

— הערט נאָר, זינגען קאָנט איר? — האָט איינער גע־פרעגט שווייקן. — וואָלט איר ניט געקאָנט אונדז פירזינגען אַ לידל?

— אָך, מיטן גרעסטן פאַרגעניגן, — האָט געענטפערט שווייק. — איך האָב אמת, ניט קיין קול און ניט קיין גוסט צום זינגען. נאָר אויב איך איז ליב, וועל איך אייך ווייזן, וואָס איך קען.

און שווייק האָט אָנגעהויבן עטלעכע לידער, אָבער ער האָט ניט געוווסט, ווי צו ענדיקן.

— ניין, אַלץ פאַרגעסן, — האָט שווייק אַ קרעכץ גע־טאָן. — איך קען נאָך אַ פּאָר טשעכישע פאָלקס־לידער.

די צוויי דאָקטוירים האָבן זיך איבערגעקוקט, און איינער פון זיי האָט געפרעגט:

— האָט מען שוין פריער אַמאָל אונטערזוכט אייערע גייסטיקע פייאיקייטן?

— ביים מיליטער, — האָט שווייק פייערלעך און שטאָלץ געענטפערט, — האָט אַ מעדיצינישע קאָמיסיע אָפיציעל מיך אנערקענט פאַר אַן אמתן אידיאָט.

— מיר דוכט, איר זייט פשוט אַ סימולאַנט! — האָט אָנגעשריען אַף שווייקן דער צווייטער דאָקטאָר.

— ניין, מיינע הערן, — האָט שווייק זיך פאַרענטפערט, — איך בין ניט קיין סימולאַנט, איך בין אַ ריכטיקער אידיאָט. איר קאָנט אָנפרעגן אין דער קאַנצעליאַריע פון 91 פּולק אין בודוויס אָדער אין רעזערוו־באַטאַליאָן אין קאַראַלינענטאַל.

דער עלטערער פון די דאָקטוירים האָט אַ מאַך געטאָן מיט דער האַנט און האָט געזאָגט צו די באַדינערס, אָנווייזנדיק אַף שווייקן:

— גיט דעם דאָזיקן מענטשן אָפּ זיינע קליידער און פירט אים אַוועק אין דער דריטער אָפּטיילונג, אין ערשטן קאָרידאָר; דערנאָך זאָל איינער פון אייך קומען אַהער נאָך זיינע דאָקומענטן

און אָפּטראָגן זיי אין קאַנצעליאַריע. און זאָגט דאָרטן אָן, מען זאָל אים וואָס גיכער הייסן גיין, — ניטאָ וואָס צו מאַכן מיט אים מחוקות.

די דאָקטוירים האָבן צום לעצטן מאָל אַ קוק געטאָן מיט בטול אַף שווייקן, וואָס האָט זיך גערוקט הינטערווייליכס צו דער טיר, בוקנדיק זיך און נויגנדיק. אַף דער פראַגע פונם באַדינער, וואָס מאַכט ער דאָס פאַר אַ קונצן, האָט ער געענטפערט:

— היות ווי איך בין ניט אָנגעטאָן, עס הייסט, נאַקעט, וויל איך ניט באַווייזן די הערן דאָקטוירים עפּעס אַזוינס, אַז זיי זאָלן מיינען, אַז איך בין אַ גראָבער יונג אָדער אַ פּאַסקודניק.

אָבער פון יענעם מאָמענט, זינט מען האָט די באַדינערס געהייסן אָפּגעבן שווייקן זיינע קליידער, האָבן זיי אויפגעהערט אפילו זיך אומצוקוקן אַף אים. זיי האָבן געהייסן אים אָנטאָן זיך און האָבן אים אָפּגעפירט אין דער אָפּטיילונג 3. דאָרט איז ער אָפּגעזעסן עטלעכע טעג, ביז מען האָט אין קאַנצעליאַריע אָנגע־שריבן דעם אָרדער וועגן זיין אַרויסלאָז פון קראַנקנהויז. די דאָקטוירים האָבן אים אַרויסגעגעבן אַ באַשייניקונג, אַז ער איז „אַ גייסטיק־אָפּגעשטאַנענער סימולאַנט". אָפּגעלאָזן האָט מען אים פאַר מיטאָק, און דערביי איז אַרויסגעקומען אַ שטיקל סכסוך.

שווייק האָט דערקלערט, אַז אויב מען טרייבט אַרויס אַ מענטשן פון משוגעים־הויז, דאַרף מען אים געבן פריער אָפּעסן וואַרימעס.

אַ סוף צו דער סצענע האָט געמאַכט אַ פּאָליציסט, אַרויסגערופן פונם שווייצער — ער האָט שווייקן אָפּגעפירט אין צירקל.

5.

שווייק אין פּאָליציי־צירקל.

נאָך די הפלאָדיקע, ליכטיקע טעג אין משוגעים־הויז זיינען אָנגעשטאַנען פאַר שווייקן טעג, פול מיט צרות. דער באַצירק־אויפזעער בראון האָט מקבל־פּנים געווען שווייקן מיט דער זעלבי־

קער אכזריות, ווי נירונס רוימישע שארפריכטערס האָבן אַמאָליקע ציַיטן באַגעגנט אומשולדיקע קריסטן, מיט דער זעלביקער רציחה, ווי יענע האָבן געשריען: „וואַרפט אַרוים דעם פאַרברעכער, דעם קריסט, אין לייבן־גרוב!" — האָט דער אופזעער בראַון אַ באַפעל געגעבן: „אַריַינזעצן אין דער באַזונדערער!"

ניט מער און ניט ווייניקער. נאָר די אויגן האָבן ביַי דעם באַצירק־אופזעער געבלישטשעט מיט אַ מין משונהדיקער מיאוסער תאווה.

שווייק האָט זיך אַ פאַרנויג געטאָן און געזאָגט:

— צו דינען, מיַינע הערן, איך מיין, אַז „די באַזונדערע" איז דאָס נעמלעכע, וואָס „קאַרצער", איז דאָס אָבער ניט דאָס ערגסטע.

— נו, נו, איר מאַכט דאָרט ניט קיין הינטישע שטיק, — האָט אים באַמערקט דער פּאָליציסט. דערויף האָט שווייק געענטפערט:

— איך בין באַשיידן און דאַנק אייך דערפאַר, וואָס איר טוט פאַר מיר.

אין קאַרצער איז שוין געזעסן אַף דער לאַווקע עפּעס אַ פאַרצרדהטער מענטש. עס האָט אויסגעוויזן, אַז דאָס אַרומיקע גייט שוין אים אינגאַנצן ניט אָן, און לויט זיַין גאַנצן אויסזען האָט מען געמעגט זיך אָנשטויסן, אַז ער האָט שוין לחלוטין ניט געגלויבט, אַז פאַר אים וועט שלאָגן די שעה פון פריַיהייט.

— גרים גאָט, — האָט שווייק אַרויסגערעדט, זיך צוזעצנדיק צו אים אַף דער לאַווקע. — אגב, וויפיל איז דער זייגער?

— איך האָב קיין זייגער ניט, — האָט געענטפערט דער פאַרצרדהטער מענטש.

— דאָ איז גאָר ניט אַזוי שלעכט, — האָט שווייק וויַיטער גערעדט. — טוט נאָר אַ קוק, די לאַווקע איז פון גלאַט געהובלטע ברעטער.

דער ערנסטער מענטש האָט גאָרנישט געענטפערט, נאָר איז אופגעשטאַנען און גענומען שפּריַיזן אַהין און אַהער אין דעם

שמאָלן רוים צווישן לאווקע און טיר, אזוי ווי ער וואלט געלאפן עמיצן ראַטעווען.

דערווייל האט שווייק פּאַראינטערעסירט איבערגעקוקט די אויפשריפטן, וואס זיינען געווען אנגעקריצלט אף די ווענט. אט איז אן אויפשריפט, ווו אן אומבאַקאַנטער ארעסטאנט שווערט, אז ער וועט פירן מיט דער פּאָליציי אַ קאַמף אף טויט און לעבן. זי האָט זיך אַזוי געלייענט: „כ'ל פארקאָכן אַ קאַשע — ט' איר ניט אויסכליאָבן!" אַ צווייטער אַרעסטאַנט האָט אָנגעשריבן: „איך שפּיי אף אייך, פערדישע קעפּ!" אַ דריטער האָט פּשוט קאָנ־סטאַטירט אַ פאַקט: „איך בין דאָ געוועסן 5 יוני 1913, און מען איז זיך מיט מיר באַגאַנגען אָנשטענדיק. יאָזעף מאַרעטשעק, קאָמערסאַנט פון ארשאָוויץ". געווען נאָך אַן אויפשריפט, וואס האָט געמאכט ציטערן מיט איר אינהאלט. געווען אויך אַ פּערז.

דער מענטש, וואָס איז געלאָפן צווישן טיר און לאווקע, פונקט ווי ער וואָלט געוואָלט געווינען א פּריז אין אַ ווע־געלאַף, איז געבליבן שטיין און האט זיך אָן כחות אראָפּגעלאָזן אף זיין פריערדיקן ארט. ער האט אנגעשפּארט דעם קאפּ אף די הענט און האט זיך צערעוועט אף א ווילדן קול:

— לאזט מיך ארוים!

— ניין, זיי וועלן מיך ניט ארויסלאזן, — האט ער גע־נומען ריידן ווי פאר זיך, — בשום אופן וועלן זיי מיך ניט ארויסלאזן. איך בין דאך דא שוין פון זעקס פרי.

פלוצים האט ער זיך א כאפּ געטאן, ווי ער וואלט זיך האבן צו עפּעס באשלאסן. ער האט זיך אויסגעגלייכט און א פרעג געטאן שווייקן:

— האט איר ביי זיך צופעליק א רימען, איך וויל זיך אופהיינגען?

— טוט מיר הנאה, וואָס איך קאן אייך דינען, — האט שווייק געענטפערט, אפשפּילענדיק זיין רימען. — איך האב נאך קיין מאל ניט געזען, ווי אזוי מענטשן הייגנען זיך אין קארצער אף א רימען. נאר א שאד, — האט ער ווייטער גערעדט, זיך ארומגעקוקט, — אז דא איז ניטא קיין האק. דער פענצטער־ריגל

וועט אייך קוים אויסהאלטן. סיידן אט וואס: איר זאלט זיך אופהייננגען קניענדיק אף דער לאווקע. אזוי האט געטאן אין קלויסטער פון עמאוס א מאנאך, וואס האט זיך אופגעהאנגען אפן קרייץ איבער א יונגער פריילן. איך האב זייער ליב מענטשן, וואס נעמען זיך דאס לעבן, — אנו, הויבט אן.

דער אנגעברוגזטער פארשוין, וואס שווייק האט אים אונ־טערגערוקט זיין רימען, האט אף אים א קוק געטאן, א כאפ געטאן דעם רימען און א ווארף געטאן אין ווינקל און איז צע־גאנגען זיך פון געוויין, צעשמירנדיק די טרערן איבערן פנים מיט שמוציקע הענט. ער האט געכליפעט:

— איך האב דאך קינדער, און זיי האבן מיך דא אוועק־געזעצט פאר שכורן און הולטאיעווען. הייליקע מאריא, וואס וועט זיין מיט מיין ארימער פרוי, און וואס וועט מען מיר זאגן אף דער שטעלע? איך האב דאך קינדער, און בין דא אריינגעפאלן פאר שכרות... און אזוי ווייטער.

סוף כל סוף האט ער זיך אביסל בארואיקט, איז צו צו דער טיר און האט גענומען פויקן און קלאפן אין איר מיט די פויסטן.

אף יענער זייט טיר האבן זיך געלאזט הערן טריט און א שטים האט געפרעגט:

— וואס ווילט איר?

— לאזט מיך ארויס! — האט ער געשריען מיט א קול, אזוי ווי אים וואלטן שוין ניט געבליבן קיין שום האפענונגען אין לעבן.

— וווהין? — האט די שטים ווייטער געפרעגט.

— אף מיין שטעלע! — האט זיך אפגערופן דער אומ־גליקלעכער פאטער, מאן, באאמטער, שכור און הולטאי.

געלעכטער, טייוולשער געלעכטער אין דער שטילקייט פון קארידאר... און אוועקגייענדיקע טריט.

— מיר דוכט, אז יענער הער האט אייך פיינט, וויבאלד ער איזדעקעוועט זיך אזוי איבער אייך, — האט געזאגט שווייק, נאכדעם ווי דער מענטש האט זיך אפהענטיק ארופגעלאזן נעבן

אים אף דער לאווקע. — אזא פרעה ווען עס כאפּט אים אן דער גזלן, איז ער גאַפּאבל אף אלץ. זיצט שטיל און ניט בריקעט זיך, וויבּאלד אז היינגען זיך ווילט איר ניט, און ווארט, וואס עס וועט ארויסקומען. אויב איר זייט אף א מלוכה=שטעלע און איר האט א ווייב מיט קינדער, איז דאס טאקע א שרעקלעכע זאך, איך בּין מיט אייך מסכּים. אבער איר זייט דאך מסתמא באזיכערט, אז מען וועט אייך אפּזאגן פון שטעלע, אויב איך האב ניט קיין טעות?

— דאס קאָן איך אייך ניט זאגן, — האָט דער מענטש אָפּגעזיפצט, — וואָרום איך געדיינק אַליין ניט, וואס איך האב אָפּגעטאָן. איך געדיינק נאָר, אז מען האָט מיך פון ערגעץ ארויסגעווארפן און איך האב זיך אלץ געריסן אַהין צוריק, בּכדי צו פאַררויכערן אַ ציגאַר. נאָר אָנגעהויבּן האָט זיך דאָס זייער פיין. דער עלטסטער פון אונדזער אָפּטייל האָט געפייערט זיין געבורטס=טאָג און האט אונדז אַלעמען איינגעלאַדן אין ביר=שיינק. פון דאָרט זיינען מיר אַריבּער אין אַ צווייטן, אַ דריטן, פערטן, פינפטן, זעקסטן, זיבּעטן, אַכטן, ניינטן...

— זאָל איך אייך ניט העלפן ציילן? האָט שווייק געפרעגט.

— איך ווייס די מעשיות, איך אַליין בּין אמאָל אין איין נאַכט איבּערגעוועז אין אכטאונצוואַנציק לאָקאַלן, נאָר אַלץ אפן פיינסטן אופן, אין איטלעכן האָב איך אויסגעטרונקען ניט מער ווי דריי קופלעך ביר.

— קורץ און גוט, — האָט ווייטער גערעדט דער אומגליקלעכער באַאַמטער, — אַז מיר האָבּן שוין באַוויזן איבּערצוגיין אין אַ צענדליק אַזעלכע שיינקלעך, האָבּן מיר באַמערקט, אַז אונדזער עלטסטער איז ערגעץ ניט געוואָרן, הגם מיר האָבּן געהאַט אים צוגעבּונדן אף אַ שטריקל און מיטגעפירט ווי אַ הינטל. האָבּן מיר גענומען גיין זוכן אים צוריק אין אַלע ערטער, וווּ מיר זיינען שוין געוועזן. סוף כּל סוף האָבּן מיר זיך צעשפּרייט אין אַלע זייטן, און איך בּין אַריינגעפאַלן עפּעס אין אַ נאַכט=קאַפע, עפּעס זייער אַן אָנשטענדיקן קאַפע. דאָרט האָב איך געזופּט ליקער פון אַ פלאַש. וואס איך האָב דאָרט נאָך געטאָן, געדיינק איך ניט, איך

ווײס נאָר, אַז די צװײ פּאָליציסטן, װאָס האָבן מיך געבראַכט אַהער, האָבן אין קאָמיסאַריאַט געמאָלדן, אַז איך בין געװען טויט־שכּור און האָב זיך אופגעפירט מיאוס. חוץ דעם זאָל איך האָבן אָנגעשלאָגן אַ דאַמע און צעשניטן מיט אַ מעסערל אַ פרעמדע הוט; דערנאָך זאָל איך האָבן צעטריבן דעם דאַמען־אָרקעסטער, באַשולדיקט דעם אָבער־קעלנער פאַר אַלעמען אין די אויגן, אַז ער האָט געגנבעט אַ פאַפּירל פון צװאַנציק קרוינען, צעבראָכן דעם מירמל־שטײנערנעם טיש־ברעט, און אַרײנגעשפּײען אַן אומבאַקאַנטן הערן בײַ אַ שכנישן טישל אין שאָלכל שװאַרצע קאַװע. מער האָב איך קײן זאַך ניט געטאָן. על כּל פּנים, געדײנק איך ניט, איך זאָל נאָך װאָס האָבן געטאָן. און גלויבט מיר: איך בין אַן אָנ־שטענדיקער, אינטעליגענטער מענטש, װאָס קלערט װעגן קײן זאַך ניט, חוץ זײַן פאַמיליע... װאָס װעט איר זאָגן דערויף? איך בין דאָך ניט עפּעס אַ כוליגאַן!

— איז אײַך עפּעס שװער אָנגעקומען צו צעברעכן דעם מירמלשטײנערנעם טיש־ברעט? — האָט שװײק געפרעגט מיט אינ־טערעס. — אָדער איר האָט עס צעקלאַפּט מיט אײן זעץ?

— מיט אײן זעץ, — האָט געענטפערט דער אינטעליגענ־טער הער.

— דעמאָלט זײַט איר פאַרפאַלן, — האָט שװײק געענטפערט פינצטער. — אין געריכט װעט מען דערװײַזן אַז איר האָט זיך לאַנג געגרייט דערצו דורך טרענירונג. און די קאַװע פון יענעם פרעמדן הער, װאָס איר האָט אַרײַנגעשפּײען צו אים, איז געװען מיט קאָניאַק אָדער אָן קאָניאַק?

און אָן צו װאַרטן אַף אַן ענטפער, האָט ער אויסגע־טײַטשט:

— אויב די קאַװע איז געװען מיט קאָניאַק, װעט אײַך זײַן ערגער, װאָרום אַזאַ קאַװע איז טײַערער. אין געריכט נעמט מען אַלץ אַרײַן אין חשבון, בכדי עס זאָל אויסקומען אַ פאַרברעך...

— אין געריכט... — האָט איבערגעחזרט מיט אַ געפאַ־לענער שטים דער אָרנטלעכער מאַן; דערנאָך האָט ער געלאָזט

הייגען דעם קאָפּ, ווי אַ מענטש, וואָס ווערט געפּייניקט פון חרטה.

— און אינדערהיים ווייס מען בײַ אײַך אַז איר זיצט אין חד־גדיא? — פרעגט שוויק, — אָדער זיי וואַרטן אפשר, ביז מען וועט וועגן אײַך אָנשרײַבן אין די צײַטונגען?

— שוין זשע מיינט איר, אַז מען וועט וועגן דעם שרײַבן אין די צײַטונגען? — האָט נאַאיוו געפרעגט דער אומשולדיקער קרבן פון דעם עלטסטנס געבורטסטאָג.

— ווי צוויי מאָל צוויי — איז געווען דער אָפענער ענטפער, וואָרום שוויק איז ניט געווען געוויינט צו באַהאַלטן אַ סוד פאַר עמיצן. — און אייער געשיכטע וועט שטאַרק געפעלן ווערן די לעזער פון די צײַטונגען. איך אַליין האָב אויך ליב צו לייענען וועגן שכּורים און זייערע מעשׂים. אַנומלטן האָט איין גאַסט אין „פון כּל טוב“ אָפּגעטאָן אַ קלייניקייט: ער האָט זיך געשפּאָלטן דעם שאַרבן מיט דער אייגענער גלאָז. גענומען די גלאָז אַרופגעוואָרפן זי אין דער הויך און אונטערגעשטעלט דעם פּליך. מען האָט אים אַוועקגעפירט, און באַלד אינדערפרי, האָבן מיר דאָס שוין געלייענט אין צײַטונג. און איינמאָל אין בענדלאָוועץ בין איך אַליין פאַרפאָרן אין באַק אַ שטורקאַצן־טראָגער, און ער מיר צוריק. בכדי צו מאַכן שלום צווישן אונדז האָט מען אונדז פאַרבעטן אין צירקל אַרײַן, און אין אָוונט־צײַטונג איז דאָס שוין געווען באַשריבן. און אָט האָט אַ באַאַמטער אין קאַפע „לע־בעדיקער בר־מינן“ צעבראָכן צוויי שאָלכלעך — מיינט איר דאָך, מען האָט אים פאַרזען? באַלד דעם צווייטן טאָג אינדערפרי איז ער שוין געווען אין צײַטונג! אין ערגסטן פאַל, קאָנט איר שיקן פון טורמע אין רעדאַקציע אַרײַן אַ הכחשה, אַז די ידיעה, וואָס שטייט אין צײַטונג, איז ניט שייך צו אײַך, און אַז דער מענטש, וואָס האָט זיך אָנגערופן מיט אייער נאָמען, איז אײַך ניט קיין קרוב, און אַז איר זייט גאָר אַפילו ניט יענער מענטש. און אַהיים קאָנט איר אָנשרײַבן אַ בריוו, אַז זיי זאָלן אויסשנײַדן אייער הכחשה און באַהאַלטן זי, בכדי איר זאָלט זי קאָנען איבערלייענען, נאָכדעם ווי איר וועט אָפּזיצן אייער שטראָף.

— איז אייך ניט קאַלט? — האָט שוויק געפרעגט גוטמוטיק, אַז ער האָט באַמערקט, ווי ביים אינטעליגענטן הער האָט געקלאַפּט אַ צאָן אָן אַ צאָן. — דער זומער היי־יאָר איז טאַקע אַ קילער.

— אַ געעקטער מענטש בין איך איצט, — האָט געכליפּעט שוויקס קאָלעגע. — קיין העכערונג אין דינסט וועל איך שוין נישט דערלעבן.

— אָט דאָס איז ריכטיק, — האָט שוויק מיט חשק באַשטעטיקט. אויב מען וועט אייך, נאָכדעם ווי איר וועט אָפּזיצן אייער שטראָף, ניט צונעמען ווידער אף אייער שטעלע, ווייס איך ניט, צי וועט זיך אייך איינגעבן גיך צו געפינען אַן אַנדערע. וואָרום איטלעכער, אַפילו דער היצל, וועט ביי אייך מאָנען אַ שיין, אַז איר זייט ניט געשטאַנען פאַרן געריכט. יאָ, אַזאַ רגע פון תענוג, וואָס איר האָט זיך פאַרגונען, קאָן אייך פיין אָפּקאָסטן! און אייער פרוי האָט עפּעס מיטלען אף זיך דורכצולעבן מיט די קינדער, בעת איר וועט זיצן? אָדער זי וועט מוזן גיין איבער די הייזער, און די קינדער וועלן זיך אויסלערנען מיאוסע מעשים?

דער ענטפער איז געווען אַ געוויין:

— אָ, מיינע אָרימע קינדער, מיין אומגליקלעכע פרוי!

און דער זינדיקער טאַטע איז אופגעשפרונגען און האָט גענומען דערציילן וועגן זיינע קינדער. פינף קינדער האָט ער געהאַט. דער עלטסטער אַלט צוועלף יאָר. ער האָט זיך פאַרשריבן ביי די באַן־סקאוטן. ער האָט געטרונקען נאָר וואַסער און האָט געוואָלט דינען אַ מוסטער פאַר זיין פאָטער, וואָס האָט אָפּגעשפּילט אַזאַ געשיכטע דאָס ערשטע מאָל אין זיין לעבן.

— וואָס האָב איך אָנגעטאָן! וואָס האָב איך אָנגעטאָן! — האָט ער געקרעכצט. — איצט איז מיין רעפּוטאַציע אַוועקגעפּטרט.

— דאָס איז ריכטיק, — האָט שוויק זיך אָפּגערופן מיט זיין געוויינלעכער אָפנהאַרציקייט. — נאָך אָט דער געשיכטע איז אייער רעפּוטאַציע שוין געפּטרט צייט אייער לעבן. וואָרום נאָך איידער מען וועט איבערלייענען אין די צייטונגען, וועלן אייערע גוטע פריינט פון זיך נאָך אויסקלערן מי יודע וואָס. אַלע מאָל

איז דאָס אַזוי. נאָר האָט קיין צער ניט, מענטשן מיט אַ געריר־
טער אָדער געפּטרטער רעפּוטאַציע זיינען אויף דער וועלט פאַראַן
צען מאָל מער, איידער מענטשן מיט אַ גוטער רעפּוטאַציע. דאָס
איז אַ גאָרנישט מיט אַ נישט...

אין קאָרידאָר האָבן זיך געלאָזט הערן שווערע טריט, דער
שלאָס האָט אַ קלונג געטאָן, די טיר האָט זיך געעפנט, און אַ
פּאָליציסט האָט אויסגערופן שווייקס נאָמען.

— אַנטשולדיקט, — האָט שווייק באַמערקט העפלעך, איך
בין דאָ נאָר פון װאָרימעס אָן, און אָט דער הער זיצט שוין פון
זעקס אינדערפרי. איך האָב צייט.

אָנשטאָט אַן ענטפער האָט דער פּאָליציסט מיט אַ שטאַר־
קער האַנט אַרויסגעשלעפּט שווייקן אין קאָרידאָר אַרויס און שווי־
געוודיק אַרופגעפירט אים איבערן טרעפּ אויפן ערשטן גאָרן.

אין צווייטן צימער איז געזעסן בײַ אַ טיש אַ פּאָליציי־קאָ־
מיסאַר, אַ דיקער מענטש מיט אַ גוטמוטיקן אויסזען, וואָס האָט
זיך געווענדט צו שווייקן מיט אַזעלכע ווערטער:

— איר זייט דאָס שווייק? ווי קומט איר אַהער?

— זייער פּשוט, — האָט שווייק געענטפערט. מיך האָט גע־
בראַכט אַהער אַ פּאָליציסט, ווייל איך האָב ניט געוואָלט ליידן,
מען זאָל מיך אַרויסטרייבן פון משוגעים־הויז, ווי אַ ליאָדע גאַסן־
מיידל.

— ווייסט איר וואָס, שווייק? — האָט פריינטלעך געזאָגט
דער הער קאָמיסאַר. — צוליב וואָס זאָלן מיר זיך מאַכן דאָ בייז
בלוט איבער אייך? בעסער איך איבערשיקן אין דער פּאָליציי־
פאַרוואַלטונג, ווי מיינט איר?

— איר זייט, ווי יענער זאָגט, דער בעל־הבית אין אייער
הויז, — האָט שווייק באַמערקט מיט אַ צופרידענעם טאָן. — און
איצטער פאַרנאַכט דורכגיין זיך אין דער פּאָליציי־פאַרוואַלטונג
וואָלט געווען זייער אַן אָנגענעמער שפּאַציר.

— טוט מיר הנאה, וואָס מיר האָבן זיך צונויפגערעדט מיט
אייך, — האָט דער קאָמיסאַר געזאָגט פריילעך. — איז דען ניט
בעסער, ווען אַלץ גייט מיט גוטן? ווי האַלט איר, שווייק?

— איך האָב ליב בײַ איטלעכן צו פֿרעגן אַן עצה, — האָט שווייק געענטפֿערט. — גלויבט מיר, הער קאָמיסאַר, איך וועל קיינמאָל אייער גוטסקייט ניט פֿאַרגעסן.

מיט העפֿלעכן פֿאַרנויג איז ער אַראָפּ מיטן פּאָליציסט אין וואַך־שטוב, און שוין אין אַ פֿערטל שעה אַרום האָט מען געקאָנט זען שווייקן בײַם ראָג פֿון קאַרל־פּלאַץ, באַלייט פֿון אַ צווייטן פּאָליציסט, וואָס האָט געהאַלטן אונטערן אָרעם אַ גראָבן בוך מיט אַן אויפֿשריפֿט אַף דײַטש: „אַרעסטאַנטן־בוך".

אַפֿן ראָג פֿון בּרענטאַ גאַס האָבן שווייק און זײַן באַלייטער זיך אָנגעשטויסן אַף אַ געדיכט רעדל, וואָס האָט אַרומגערינגלט אַן אויסגעקלעפּטן באַפֿעל.

—דאָס איז דער מאַניפֿעסט פֿון זײַן קייזערלעכער מאַיעסטעט וועגן דעם, אַז עס איז דערקלערט קריג, — האָט געזאָגט דער פּאָליציסט צו שווייקן.

— איך האָב דאָס שוין פֿאָרויס געזאָגט, — האָט געזאָגט שווייק, — נאָר אין משוגעים־הויז ווייס מען נאָך ניט דערפֿון, הגם זיי וואָלטן געקאָנט קריגן די ידיעה פֿון ערשטן מקור.

— וואָס מיינט איר דערמיט צו זאָגן? — האָט געפֿרעגט דער פּאָליציסט.

— דאָס איז דערפֿאַר, ווײַל דאָרטן זיצן אַסך אָפֿיצערן, — האָט שווייק דערקלערט. און אָנגעטראָפֿן ווידער אַ נײַ ר'עדל, וואָס האָט געהאַט זיך צונויפֿגעקליבן אַרום מאַניפֿעסט, האָט ער אויס־געשריען אַפֿן קול:

— הויך לעבן זאָל דער קיסר פֿראַנץ יאָזעף! די מלחמה וועלן מיר געווינען!

עמיצער פֿון צווישן דעם המון האָט אים אַראָפּגערוקט די הוט אַף די אויגן, און אין אַזאַ הילוך איז דער בראַווער סאָלדאַט שווייק אַרײַן אין טויער פֿון דער פּאָליצײַ־פֿאַרוואַלטונג. דער המון איז בינתיים געוואַקסן.

—די מלחמה וועלן מיר געווינען, ניט אַנדערש, איך חזר אײַך איבער נאָך אַמאָל, מײַנע הערן!

מיט די דאָזיקע ווערטער האָט ער זיך געזעגנט מיטן המון, וואָס האָט אים באַלייט.

אין דער זעלביקער צייט האָט שוין אין די ווייטע ווייטן פון דער געשיכטע איבער אייראָפּע זיך אַראָפּגעלאָזט דער אמת, אַז שוין דער מאָרגנדיקער טאָג קאָן אַף פּיץ=פּיצלעך צעשמעטערן אַלע פּלענער פון היינט.

6.

דורכגעריסן דעם כישוף-קרייז, קומט שווייק צוריק צו זיך אַהיים.

איבער דעם גאַנצן בנין פון דער פּאָליציי=פאַרוואַלטונג האָט אַרומגעשוועבט דער גייסט פון אַ פרעמדן מאַכט=אויטאָריטעט, וואָס האָט געפּרווט דערגיין, ווי ווייט די באַפעלקערונג איז נוטה צו מלחמה: חוץ ווינציק אויסנאַמען, וואָס האָבן בײַ זיך געוווּסט, אַז זיי געהערן צו נאַציעס, וואָס מוזן פאַרגיסן בלוט פאַר פרעמדע אינטערעסן, זיינען אין דער פּאָליציי=פאַרוואַלטונג געזעסן בלוטגעריקע ביוראָקראַטן, וואָס נאָר זייער געדאַנק איז געווען געווענדט אַף טורמעס און תליות, בכדי איינצוהיטן די משונהדיקע געזעצן.

דערבײַ זיינען זיי זיך באַגאַנגען מיט זייערע קרבנות מיט גיפטיקע פריינטלעכקייט, געלאָקערט אַף אַלע זייערע ווערטער.

— עס טוט מיר לייד ביז גאָר, — האָט געזאָגט איינער פון די דאָזיקע שוואַרץ און געל געשטרייפטע תּלינים, ווען מען האָט צו אים אַריינגעפירט שווייקן, — עס טוט מיר ביז גאָר לייד, וואָס איר זייט ווידער אַריינגעפאַלן צו אונדז אין די הענט. מיר האָבן שוין געמיינט, אַז איר האָט תשובה געטאָן, ערשט, אַפנים, אַז מיר האָבן אַ טעות געהאַט.

שווייק האָט שטום צוגעשאָקלט מיטן קאָפּ און אָנגעשטעלט אַזאַ אומשולדיק פּנים, אַז דער שוואַרץ=געלער תלין האָט אַ קוק געטאָן מיט אַ שאלה אַף אים און האָט מיט אַ באַזונדער קוועטש געזאָגט:

— מאַכט ניט דעם אָנשטעל פֿון אַ שוטה!

נאָר תּיכף האָט ער אָנגענומען אַ פֿריינטלעכן טאָן און האָט ווייטער גערעדט:

— אונדז איז אַוודאי זייער ניט אָנגענעם צו האַלטן אייך אין אַרעסט, און איך קאָן אייך פֿאַרזיכערן, אַז לויט מיין מיינונג איז אייער שולד גאָר ניט אַזוי גרויס, וואָרום, ווערדליג דער נידעריקער מדרגה פֿון אייער גייסטיקער אַנטוויקלונג, קאָן ניט זיין קיין שום ספֿק, אַז איר זייט אַ קרבן פֿון אַן אונטערהעצער. זאָגט זשע מיר, הער שווייק, ווער האָט אייך אָנגערעדט צו טאָן די נאַרישקייטן?

האָט שווייק זיך אויסגעהוסט און האָט געזאָגט:

— זייט מוחל, איך ווייס ניט וואָסערע נאַרישקייטן איך האָב געטאָן.

— איז דען דאָס ניט אַ נאַרישקייט, הער שווייק, — האָט יענער געענטפֿערט מיט אַ געמאַכט פֿאָטערלעכן טאָן, — וואָס איר האָט, לויט די רייד פֿונם פּאָליציסט, וואָס האָט אייך געבראַכט אַהער, אַרויסגערופֿן אַ געזעמל פֿון פֿאָלק פֿאַרן אָנגעקלעפּטן קריגס-מאַניפֿעסט דורך אַזעלכע אויפֿרופֿן, ווי „לאַנג לעבן זאָל דער קיסר פֿראַנץ יאָזעף! די מלחמה וועלן מיר געווינען!“?

— איך האָב ניט געקאָנט בלייבן גלייכגילטיק, — האָט שווייק מיט היץ אויסגערופֿן, קוקנדיק גלייך אין פּנים דעם אינקוויזיטאָר מיט זיינע גוטע אויגן. — דאָס האָט מיך אַזוי אויפֿגערעקט, בעת איך האָב געזען, ווי אַלע לייענען דעם מאַניפֿעסט וועגן מלחמה, און קיינער ווייזט ניט אַרויס קיין פֿרייד: קיין שום הויך-רופֿן, קיין שום הוראַ — קיין זאַך ניט, הער ראַט! אַזוי ווי דאָס וואָלט זיי גאָר ניט אָנגיין. האָב איך אַן אַלטער סאָלדאַט פֿון 91-טן פּאָלק, ניט געקאָנט מער זיך איינהאַלטן און האָב געזאָגט די ווערטער. איך מיין, אַז אויב איר וואָלט געווען אויף מיין אָרט, וואָלט איר אויך אַזוי געטאָן. וויבאַלד קריג איז דערקלערט, מוזן מיר אים דאָך געווינען, און מען מוז לאָזן הויך לעבן דעם קיסר; קיינער וועט מיך ניט אַראָפּפֿירן פֿון וועג.

דער שוואַרץ־געלער תּלין, אַ געפּלעפּטער און פאַרשעמטער, האָט ניט געקאָנט אויסהאַלטן דעם בליק פון שווייקן, דעם אומ־שולדיקן שעפעלע. האָט ער זיינע אויגן אַראָפּגעלאָזט אַף די פּאַ־פּירן, וואָס זיינען געלעגן פאַר אים און האָט געזאָגט:

— איך נעם אָן אייער התלהבות, איר האָט אָבער באַדאַרפט זי אַרויסווייזן ביי אַנדערע אומשטאַנדן. איר פאַרשטייט דאָך אַליין, אַז וויבאַלד, אייך האָט געפירט אַ פּאָליציסט, האָט אייער פּאַטריאָטישע מאַניפעסטאַציע געקאָנט און געמוזט אויסנעמען זיך אין די אויגן פון דער באַפעלקערונג גיכער ווי אַ חוזק, איי־דער ווי אַן ערנסטע זאַך.

— אַ מענטשן ווען עס פירט אַ פּאָליציסט, — האָט שווייק געענטפערט, — איז דאָס זייער אַ שווערע מינוט אין לעבן פון דאָזיקן מענטשן. נאָר אויב אַפילו אין אַזאַ שווערער מינוט פאַר־געסטו ניט, וואָס דו האָסט צו טאָן, ווען עס ווערט דערקלערט קריג, קאָן שוין דער דאָזיקער מענטש ניט זיין אַזאַ שלעכטער.

דער שוואַרץ־געלער תּלין האָט עפּעס אַ בורטשע געטאָן און האָט ווידער אַמאָל אַ קוק געטאָן שווייקן אין די אויגן.

שווייק האָט געענטפערט מיט דער אומשולדיקער, ווייכער, באַשיידענער און צערטלעכער וואַרימקייט פון זיין בליק.

אַ גוטע ווײַלע האָבן זיי געקוקט גלייך איינער דעם צווייטן אין די אויגן אַריין.

— כאַפּט אייך דער טייוול, שווייק! — האָט אַרויסגערעדט סוף כל סוף דער ביוראָקראַט. — אויב איר וועט נאָך אַמאָל אַריינפאַלן צו אונדז, וועל איך אייך בכלל שוין מער ניט אויס־פרעגן, און איר וועט מוזן גיין גלייך צום מיליטער־געריכט אין הראַדשין. פאַרשטאַנען?

ער האָט נאָך ניט באַוויזן קומען צו זיך, ווי שווייק איז צו־געשפרונגען צו אים, האָט אים אַ קוש געטאָן אין האַנט און גע־זאָגט:

— געזונט און שטאַרק זאָלט איר מיר זיין, אויב איר וועט דאַרפן אַ הינטל, בעט איך אייך זיך ווענדן צו מיר. איך האַנדל מיט הינט.

אזוי ארום איז שוויק ארויס אף דער פריי און האט זיך געלאזט גיין אהיים.

אונטערוועגס האט ער א טראכט געטאן, צי זאָל ער זיך ניט אריינכאפן אף א ווײַלע אין „פון כל טוב״. און טאקע אין א ווײַלע ארום האט ער אופגעעפנט ווידער יענע טיר, וואס דורך איר איז ער מיט א שטיקל צייט פריער ארויס אין דער באגלייטונג פון דעטעקטיוו ברעטשנײַדער.

אין שײַנקל האט געהערשט א מויטע שטילקייט. עס זײַנען געווען אפילו עטלעכע געסט, צווישן זיי דער קיסטער פון דער קירך פון הייליקן אַפּאָלינאַריוס, אבער אלע זײַנען זיי געווען עפּעס פֿאַרדאגעט. בײַם טאמבאנק איז געזעסן מאדאם פּאליוועץ און האט טעמפּ געקוקט אף די ביר־קראנען.

— אט בין איך אויך דא! — האט שוויק פריילעך אויסגערופן. — גיט זשע מיר א זופּ ביר. ווו איז דאס אונדזער הער פּאליוועץ? איז ער נאך ניט אינדערהיים?

אנשטאט אן ענטפער, האט מאדאם פּאליוועץ זיך באגאסן מיט טרערן. כליפענדיק האט זי דערציילט:

געגעבן... אים... צען... יאר... יענע... וואך...

— מילא, — האט שוויק באַמערקט,— איין וואך איז ער, הייסט דאס, שוין אפּגעזעסן.

— ער איז דאך געווען אזוי פארזיכטיק, — האט מאדאם פּאליוועץ געכליפּעט, — ער פלעגט דאס אליין אלע מאל זאגן.

די געסט האבן נאך אלץ געשטומט, אזוי ווי דא וואלט נאך ארומגעבלאנקעט זיך א גלגול פון פּאליוועץ, וואס האט געווארנט, אז מען מוז זײַן פארזיכטיק.

— ווער עס היט זיך אליין, דעם היט גאט, — האט שוויק ארויסגערעדט, זיך זעצנדיק צום טיש און נעמענדיק זיך פאר די ביר. — איצטער זײַנען אנגעשטאנען צייטן, אז מען מוז ניט ווילנדיק זײַן פארזיכטיק.

— נעכטן האט מען בײַ אונדז צוויי־יען מקבר געווען, —

האט געפּרוווט דער קיסטער פון קירך פון הייליקן אַפּאָלינאַריוס אפּציען דעם שמועס אף אן אנדער טעמע.

— מענטשן, הייסט דאס, שטאַרבן, — האט זיך א צווייטער גאסט אפּגערופן, און א דריטער האט געפרעגט:

— די לויה איז פארגעקומען מיט א קאַטאַפאַלק?

— איך וואלט געוועזן משיקאוו צו וויסן, — האט שווייק באמערקט, — ווי אזוי וועט מען דאס איצט קריגס־צייט מקבר זיין מיליטער־לייט?

אלע געסט האבן, ווי איין מאַן, אפּגעצאלט, וואס עס קומט, און זיינען ארויס. שווייק איז געבליבן מיט דער בעל־הביתטע אליין.

— דאס האָב איך זיך ניט געריכט, — האט ער געזאָגט, — זיי זאלן א מענטשן, וואס איז גאָט די נשמה שולדיק, אריינ־בראקן גאנצע צען יאר. אז מען האקט אריין אומשולדיקע מענטשן אף פינף יאר, דאס האָב איך געהערט, אבער צען יאר — דאס איז שוין — פאָלג מיך א גאנג!

— ווי זשע דען, אַז מיין אַלטער האָט זיך אין אַלץ מודה געווען! — האָט מאַדאַם פּאַליוועץ זיך ווידער צעוויינט. — אַלץ, וואָס ער האָט גערעדט דאָ וועגן די פליגן און וועגן בילד, האָט ער איבערגעחזרט אין דער פּאָליציי און אין געריכט. מיך האָט מען אַרויסגערופן אין געריכט פאַר אַן עדות, נאָר וואָס האָב איך געקאָנט זאָגן, ווייבאַלד זיי האָבן מיר דערקלערט, אַז איך בין מיין מאַנס אַ קרובה, און דעריבער מעג איך זיך אָפּזאָגן פון עדות זאָגן? איך האָב זיך אַזוי איבערגעשראָקן פאַר דער דאָזיקער קרובישאַפט, אַז איך האָב זיך אָפּגעזאָגט צו זאָגן עפּעס. און ער נעבעך האָט אף מיר אַזאַ קוק געטאָן, אז איך וועל אייביק זיינע אויגן ניט פאַרגעסן. און שפּעטער, שוין נאָכן פּסק, אַז מען האָט אים אָפּגעפירט, איז ער אַזוי צעטומלט געוואָרן, אַז אין קאָרידאָר האָט ער גענומען שרייען: „לעבן זאָל דער פרייער געדאַנק!“

— און דער הער ברעטשניידער קומט מער ניט צו גיין אהער?

— ער איז דאָ געווען עטלעכע מאָל, — האָט די בעל־הביתטע געענטפערט, — אויסגעטרונקען אַ פּאָר קופּל ביר, אויסגעפרעגט מיך, ווער עס קומט אַריין, און צוגעהערט זיך, ווי די געסט האָבן געשמועסט מכּח פוטבאָל. אַלע מאָל, ווי זיי דערזעען אים, דערציילן זיי עפּעס מכּח פוטבאָל. און אים האָט געהויבן די גאַנצע צייט, ווי אַט־אָט כאַפּט אים די ניכפּה. פאַר דער גאַנצער צייט איז צו אים אין די לאָפּעס אַריינגעפאַלן סך־הכּל איין טאַפּעצירער פון דער קווער־גאַס.

— אַלץ איז געווענדט אָן דער פּראַקטיקע, — האָט שווייק באַמערקט. — איז דער דאָזיקער טאַפּעצירער געווען אַ נאַר?

— אָן ערך אַזוי ווי מיין מאַן, — האָט זי געענטפערט מיט טרערן. — ער האָט אים געפרעגט, צי ער וואָלט געוואָלט שיסן אין די סערבן. נעמט יענער און טוט אַ זאָג, אַז ער קאָן גאָר ניט שיסן און אַז איין מאָל אין שיס־פּלאַץ האָט ער דורכ־געשאָסן די קרוין. און דעמאָלט האָבן מיר דערהערט, ווי הער ברעטשניידער האָט געזאָגט, אַרויסנעמענדיק פון קעשענע זיין נאָטיץ־ביכל: „אַהאַ, אָט האָבן מיר שוין ווידער אַ קליינעם מלוכה־פאַררעטער". דערנאָך איז ער אַוועק מיט אָט דעם טאַפּע־צירער פון דער קווער־גאַס, און יענער איז שוין צוריק ניט געקומען.

— יאָ — אָ, אַסך פון זיי וועלן שוין מער ניט קומען צוריק! — האָט שווייק אַ זיפץ געטאָן. — גיט מיר אָקאָרשט אַ גלעזל קאָניאַק.

שווייק האָט זיך שוין געגרייט צו באַשטעלן אַ צווייט גלעזל קאָניאַק, ווי אין שיינקל איז אַריין דער געהיים־פּאָליציסט ברעטשניידער. ער איז דורכגעפלויגן מיטן בליק דעם ליידיקן לאָקאַל, אַ קוק געטאָן אויף הינטערן טאָמבאַנק, צוגעזעצט זיך צו שווייקן און געוואַרט, וואָס וועט יענער זאָגן.

שווייק האָט אַראָפּגענומען פון פּאָליצע עפּעס אַ צייטונג און האָט גענומען איבערקוקן די אַנאָנסן אויף דער לעצטער זייט און האָט געלייענט אויפן קול:

— טשימפּערס, וואָס וווינט אין מטראַשקאָוו נומער 5, פּאָסט־אָפּטייל ראַטשינאָווע, פאַרקויפט זיין הויפל מיט דרייצן מאָרג אַקער־ערד. אין שטעטל איז פאַראַן אַ שולע און אַן אייזנבאַן־סטאַנציע.

ברעטשניידער האָט נערוויז אַ פּיקל געטאָן מיט די פינגער אין טיש, האָט זיך געווענדט צו שוויקן און געפרעגט:

— מיך וווּנדערט אָבער, וואָס אינטערעסירט אייך דאָס דאָזיקע הויפל, הער שוויק.

— אַ, דאָס זייט איר! — האָט שוויק אויסגערופן און דערלאַנגט אים די האַנט. — איך האָב אייך ניט דערקענט באַלד, וואָרום איך האָב אַ שלעכטן זכרון. אויב איך האָב ניט קיין טעות, האָבן מיר זיך געזען צולעצט אין דער אויפנעם־קאַנצעליאַריע פון דער פּאָליציי־פאַרוואַלטונג. ווי איז עס אייך געגאַנגען זינט דעמאָלט? קומט איר אָהער אָפט אַריין?

— היינט בין איך געקומען צוליב אייך, — האָט ברעטשניידער געענטפערט. — די מעשה איז די, וואָס אין פּאָליציי־פאַרוואַלטונג האָט מען מיר געזאָגט, אַז איר פאַרקויפט הינט. דאַרף איך האָבן אַ פּאָקסטעריער אָדער אַ שפּיץ אָדער כדומה עפּעס אַזוינס.

— דאָס אַלץ קאָן איך אייך פאַרשאַפן, — איז שוויק געווען גרייט. — דאַרפט איר האָבן אַ ראַסיגן הונט אָדער אַ פּשוטן?

— איך מיין, — האָט ברעטשניידער געזאָגט, — אַז בעסער אַ ראַסיגן.

— וואָס וועט איר זאָגן מכּח אַ דאָבערמאַן? — האָט שוויק געפרעגט. — אַזאַ מין חברה־מאַן וועט אייך מיט איין מאָל אַלץ אויסשמעקן און אַרויספירן אייך אויפן אמתן שליאַך. איינער אַ קצב אין ווּרשאָוויץ האָט אַזאַ הונט, וואָס פירט בײַ אים דאָס וועגעלע. דער דאָזיקער כּלב האָט ממש פאַרפעלט זיין קאַריערע.

— איך וואָלט בעסער פון אַלץ געוואָלט האָבן אַ שפּיץ, — האָט ברעטשנײדער רויִק געענטפערט, — אַ שפּיץ, וואָס בײסט ניט.

— ווילט איר, הײסט דאָס, אַ שפּיץ אָן צײנער? — האָט שווייק געפרעגט. — קאָן מען אַזאַ אײנעם קריגן בײם שײנקער אין דײוויץ.

ברעטשנײדער איז געווען אַ קנאַפּער מבין אין הינט און אין זײער ראַסע. נאָר ער האָט געקראָגן אַ קלאָרן באַפעל, וואָס מען האָט אים ניט געקאָנט דרײען. ער האָט געדאַרפט זיך נעענטער באַקענען מיט שווייק און מיט זײַן געשעפט. צוליב דעם איז אים געגעבן געוואָרן דאָס רעכט צו נעמען זיך אַ געהילף און געשטעלט געוואָרן אין זײַן רשות אַ געוויסע סומע צו קויפן הינט.

האָבן זײ אָפּגערעדט, אַז שווייק וועט אים צושטעלן הינט פון די מין „שטשורעס-כאַפּערס“ צו פופציק קרוינען אַ שטיק. און ברעטשנײדער האָט אים געגעבן דרײסיק קרוינען אָן אַדעראַף און האָט אים מכבד געווען מיט אַ גלעזל ווײַן.

אַז זײ האָבן שוין געהאַלטן נאָכן פּערטן כוס, האָט ברעטשנײדער גענומען אײנרײדן שווייקן, ער זאָל פאַר אים זיך ניט שרעקן, ווײל הײנט האָט ער ניט קײן דינסט, און דערפאַר קאָן מען מיט אים פריוואַט רײדן וועגן פּאָליטיק.

האָט שווייק דערקלערט, אַז אין שײנק רעדט ער קײן מאָל ניט וועגן פּאָליטיק און אַז בכלל איז די גאַנצע פּאָליטיק אַן עסק פאַר קלײנע קינדער.

ברעטשנײדער, פאַרקערט, איז געווען רעוואָלוציאָנער גע-שטימט; ער האָט געטענהט, אַז איטלעכע שוואַכע מלוכה איז פאַרמשפּט צום אונטערגאַנג, און האָט געפרעגט שווייקן, וואָס האַלט ער מכח דעם.

שווייק האָט דערקלערט, אַז ער האָט מיט דער מלוכה קײן געשעפטן ניט געהאַט, נאָר אײן מאָל האָט ער גענומען צום האָדעווען אַ שוואַך סען-בערנאַר-הינטל און האָט דאָס גע-שפּײזט מיט סאָלדאַטישע סוכאַרעס, איז דאָס הינטל געפּגרט.

אַז זיי האָבן פאַרענדיקט די פינפטע גלאָז, האָט ברעטשניידער זיך מודה געווען, אַז ער איז אַן אַנאַרכיסט, און האָט געפרעגט ביי שווייקן אַן עצה, אין וואָסער אָרגאַניזאַציע ער זאָל זיך גיין פאַרשרייבן.

דערויף האָט שווייק געענטפערט, אַז איינער אַן אַנאַרכיסט האָט אַמאָל געקויפט ביי אים אַ הונט פאַר הונדערט קרוין און האָט אים די לעצטע ראַטע ניט דערצאָלט.

נאָך דער זעקסטער גלאָז האָט ברעטשניידער גענומען ריידן וועגן דער רעוואָלוציע און קעגן מאָבילינזאַציע. דעמאָלט האָט שווייק זיך צו אים צוגעבויגן און האָט אים אַריינגעזאָגט אין אויער:

— אַקאָרשט איז דאָ אַריין אַ גאַסט. היט זיך, ער זאָל ניט דערהערן, איר קאָנט נאָך האָבן צרות... איר זעט, די בעל־הביתטע וויינט שוין.

מאַדאַם פאַליוועץ האָט טאַקע ביטער געוויינט, זיצנדיק אויפן שטול הינטערן טאָמבאַנק.

— וואָס וויינט איר אַזוי, בעל־הביתטע לעבן? — האָט ברעטשניידער געפרעגט. — אין איינע דריי חדשים געווינען מיר דעם קריג, און דעמאָלט וועט זיין אַן אַמניסטיע, און אייער מאַן וועט קומען צוריק, און מיר וועלן זיך אַלע אָנטרינקען אויפן פיינסטן אופן. אָדער איר מיינט, אַז מיר וועלן ניט געווינען? — האָט ער זיך געווענדט שוין צו שווייקן.

— וואָס איז דאָ שוין פאַראַן וואָס איבערצוקייען? — האָט שווייק זיך אָפּגערופן. — מיר מוזן דאָך געווינען, און אַן עק! און איצטער מוז איך שוין גיין אַהיים.

שווייק האָט באַצאָלט, וויפיל עס האָט פון אים אַרויסגעקומט, און איז אַוועק אַהיים צו זיין אַלטער דינסט. פרוי מילער האָט זיך שטאַרק דערשראָקן, ווען זי האָט דערזען, אַז דער מענטש, וואָס האָט געעפנט די טיר מיט אַן אייגענעם שליסל, איז געווען שווייק בכבודו ובעצמו.

— און איך, הער שווייק, האָב געמיינט, אַז איר וועט קומען צוריק ערשט אין עטלעכע יאָר אַרום, — האָט זי אים

באַגריסט מיט איר געוויינטלעכער תמימות. — דערווייל האָב איך אריינגענומען פאַר אַ שכן אַ שווייצער פון אַ נאַכט־קאַפע — עס איז געווען אַ רחמנות אָפּן מענטשן. ביי אים האָט מען דריי מאָל געמאַכט אַן אונטערזוכונג אין שטוב, און היות ווי זיי האָבן גאָרנישט געפונען, האָבן זיי געזאָגט, אַז איר זייט סיי ווי סיי אַ פאַרפאַלענער, ווייל איר זייט אַ דורכגעטריבענער.

שווייקן איז באַלד קלאָר געוואָרן, אַז דער אומבאַקאַנטער שכן האָט זיך ביי אים זייער באַקוועם געמאַכט. ער איז זיך גע־לעגן אין בעט און געשלאָפן, און אַרום זיינען געלעגן צעוואָרפן זיינע קליידער.

— הערט זיך נאָר איין, בעסטער פריינט, — האָט געטענהט שווייק, וועקנדיק דעם אומגעבעטענעם אורח, — איר קענט נאָך פאַרשפּעטיקן צו מיטאָג. מיך וואָלט פאַרדראָסן, ווען איר וואָלט געקאָנט האָבן צו מיר אַ טענה, אַז איך האָב אייך אַרויסגעטריבן, און איר האָט שוין אין ערגעץ קיין וואַרימעס ניט געקענט קריגן.

דער שווייצער פון נאַכט־קאַפע איז געווען שטאַרק פאַר־שלאָפן, און עס האָט געדויערט אַסך צייט, ביז ער האָט גע־נומען פאַרשטיין, אַז עס איז געקומען צוריק דער בעל־הבית פון בעט, און וויל זי האָבן.

ווי דער מנהג פון אַלע שווייצערס פון די נאַכט־לאָקאַלן, האָט אויך דער דאָזיקער געלאָזט צוערשט וויסן, אַז ער וועט אָנברעכן די ביינער אַלעמען, וואָס וועט אים שטערן אין זיין שלאָף, און האָט טאַקע געפּרוּווט ווידער איינשלאָפן.

נאָר שווייק האָט צונויפגענומען אַלע זיינע בגדים, אַרויפ־געלייגט צו אים אויפן בעט און האָט גענומען טרייסלען אים ענערגיש, טענהנדיק:

— אויב איר וועט זיך ניט אָנטאָן די רגע, וועל איך פּרוּוון אייך אַרויסוואַרפן אין גאַס, ווי איר שטייט און גייט. עס וואָלט פאַר אייך געווען בעסער אַרויסצופליען פון דאַנען אָנגע־טאָנערהייט.

— איך האב געגרייט זיך שלאפן ביז אכט אזייגער פאר־נאכט, — האט געזאגט דער שווייצער, זיך אנטועגדיק, שוין מיט אַ שטארק געפאלענעם טאָן. — איך צאל דאך דער פרוי צווי קרוין אַ טאג פאַר דער בעט.

אז ער האט אנגעטאן דעם קאלנער און פארבונדן דעם שניפס איז ער שוין געווען אזוי תקיף ביי זיך, אז ער האט גע־קאנט אופווייזן שווייקן, אז דער נאכט־קאפע "מומאזאַ" איז איינער פון די אנשטענדיקסטע לאָקאלן פון דעם מין: ער האט פון גאנצן הארצן איינגעלאדן שווייקן צו באזוכן זייער לאקאל.

אז דער אומגעבעטענער אורח איז אוועק, האט שווייק גע־וואלט זיך אויסטענהן מיט פרוי מילער. ערשט זי איז געווען פארשוואונדן, און פון איר איז געבליבן נאר עפעס א שטיקל פאַ־פיר, וואס אף דעם זיינען געווען מיט א בלייפען אנגעקריצלט עטלעכע שורות, וואס אין זיי האט פרוי מילער אויסגעדריקט אירע געדאנקען איבער איר פיינלעכן אינצידענט מיט שווייקס בעט, וואס זי האט פארדונגען דעם שווייצער פון נאכט־קאפע.

"זייט מוחל, בעל־הבית, וואס איך וועל אייך מער ניט זען, ווארום איך ווארף זיך ארויס דורכן פענצטער".

— כזב ושקר, — האט שווייק באשלאסן און האט גע־נומען ווארטן.

אין א שעה ארום האט די אומגליקלעכע פרוי מילער זיך שטילערהייט פארגנבעט אין קיך אריין. לויט איר טרויעריקן פנים האט מען געקאנט זיך אנשטויסן, אז זי האט געהאפט צו הערן פון שווייקן עפעס א טרייסט ווארט.

— אויב איר ווילט זיך ארויסווארפן דורכן פענצטער, — האט שווייק צו איר געזאגט — קאנט איר אריינגיין צו מיר אין צימער. איך האב דארט געעפנט א פענצטער. פון קיך־פענצ־טער זיך ארויסווארפן וואלט איך אייך ניט געעצהט, ווארום איר וואלט אראפגעפאלן אין סעדל אף די רויזן־שטאקן און איר וואלט זיי צעטראטן, וואלט איר געמוזט באצאלן. פון מיין פענצטער אבער פליט איר ארויס גלייך אפן טראטואר, און אויב דאס מזל זאל אייך שפילן, וועט איר ברעכן האלדז־און־אקן. טאמער זשע

וועט אייך ניט אפגילטן, וועט איר זיך צעברעכן נאר די ריפּן און די הענט און פיס, און מען וועט נאך אופמאנען בײ אייך פאַרן היילן אין קראנקנהויז.

פרוי מילער איז זיך צעגאנגען פון געוויין, איז שטילער־הייט אַרײַן אין צימער און האט פארמאכט דעם פענצטער. דערנאך איז זי געקומען צוריק מיט די ווערטער:

— א צוק־ווינט, און עס איז ניט גוט פאר אייער רע־מאטעם.

דערנאך האט זי געמאכט די בעט און אַלצדינג אויפגע־ראמט זייער ציכטיק, געקומען צוריק צו שווייקן אין קיך, האט זי מיט טרערן אין די אויגן דערציילט:

— די צוויי הינטלעך, וואס זיינען געווען בײ אונדז אין הויף, זיינען געפגרט. און דער סאַן־בערנאר איז אנטלאפן, בעת מען האט בײ אונדז געמאכט די הויז־זוכונג.

— אוי אוי — אוי! — האט שווייק אויסגערופן. — א שיינע געשיכטע! איצטער זוכט אים מסתמא די פאליציי.

— ער האט צעביסן דעם קאמיסאר אַליין, בעת יענער האט אים ארויסגעשלעפּט פון אונטערן בעט, — האט פרוי מילער ווייטער דערציילט. — אנגעהויבן האט זיך דאס דערפון, וואס איינער פון די הערן האט געמאלדן, אז אונטערן בעט האט זיך עמיצער באהאלטן. האבן זיי אין נאמען פון געזעץ געהייסן דעם סאַן־בערנאַר ארויסקריכן, האט ער זיי אבער ניט געפאלגט, האבן זיי אים גענומען שלעפּן. ער האט זיי שיער ניט אויפגע־פרעסן, און דערנאך — פויז דורכן טיר, און ניטאָ! מיך האָבן זיי אויך אויסגעפרעגט: ווער קומט צו אונדז צו גיין, און צי קריגן מיר ניט געלט געשיקט פון אויסלאַנד. דערנאָך האָבן זיי געגעבן אַן אָנצוהערעניש, אז איך בין א שטיא, דערפאר וואָס איך האָב געזאָגט, אַז געלט פון אויסלאַנד קומט אָן זעלטן, דאָס לעצטע מאָל פונם דירעקטאָר פון ברנאָ — געדיינקט איר, זעכציק קרוינען אדערעאָף פאַר דער אַנגאָראַ־קאַץ, וואָס איר האָט אַנאָנסירט אין דער „נאַראָדנאַ פּאָליטיקאַ“ און וואָס אנשטאָט איר האָט איר געשיקט אין א פייגן־קעסטל אַ בלינד־הינטל אַ

פאָקסטעריער? דערנאָך האָבן זיי מיט מיר פריינטלעך פאַרבראַכט און האָבן מיר רעקאָמענדירט אָט דעם שווייצער פון נאַכט=קאַפּיי, איך זאָל ניט דאַרפן מורא האָבן צו בלייבן איינער אַליין אין דירה, אָט דעם זעלביקן, וואָס איר האָט אָקאָרשט ארויסגעטריבן.

— יאָ, איך האָב ניט קיין מזל מיט די מלוכה=אַנשטאַלטן, פרוי מילער. איר וועט איצט זען, וויפיל זיי וועלן זיך שלעפּן צומיר קויפן הינט, — האָט שווייק זיך אָפּגעזופצעט.

עס איז ניט באַוווּסט, צי יענע, וואָס האָבן נאָך דער רעוואָלוציע דורכגעקוקט דעם פּאָליציי=אַרכיוו, האָבן געקאָנט ארויסקריגן, וואָס האָבן באַטייט די הוצאות פון פּאָליציייִשן געהיימפאַנד, וואָס זיינען געווען פאַרשריבן אַף אַזאַ שטייגער: ס. — 40 קרוין, פּ. — 50 קרוין, ל. — 80 קרוין א. אַז. וו. אויב זיי האָבן געמיינט, אַז ס., פּ. און ל. האָבן באַטייט ראשי תבות פון געוויסע בירגער, וואָס האָבן פאַרקויפט דאָס טשעכישע פאָלק פאַר 40, 50 אָדער 80 קרוין דעם שוואַרץ=געלן אָדלער, — האָבן זיי געהאַט אַ גרויסן טעות.

ס. — האָט באַטייט פּשוט „סאַן=בערנאַר״, פּ. — „פאָקסטעריער״, ל. — „לעאָנבערג״. אָט די אַלע הינט האָט ברעטשניידער איינגעקויפט פאַר דער פּאָליציי פון שווייקן. דאָס זיינען אַלץ געווען מיאוסע פאַרזעעניש, וואָס האָבן קיין שום שייכות ניט געהאַט מיט די ראַסן=הינט, וואָס פאַר זיי האָט שווייק זיי ארויסגעגעבן.

געקומען קויפן הינט ביי שווייקן איז נאָך דער דעטעקטיוו קאַלאָאוס. ער האָט איינגעהאַנדלט אַ מין פאַנטאַסטישע באַשעפעניש, וואָס האָט מער פון אַלץ דערמאָנט אָן אַ געפלעקטער היענע מיט דער לאַנגער וואָל פון אַ שאָטלענדער שאָף=הונט. און אין די הוצאות פון געהיים=פאָנד האָט זיך באַוויזן אַ ניי פאַרצייכעניש: „ד. — 90 קרוין.״

אָט דאָס פאַרזעעניש האָט ביי זיי געגאָלטן פאַר אַ דאָג.

נאר קאלאאום האט אויך גארנישט ניט געקאנט מאכן מיט שווייקן. ער האט געהאט דעם זעלביקן פסק, וואס ברעטשניידער. די סאמע פארשפיצטע פאליטישע שמועסן פלעגט שווייק אפּווענדן צו דער פראגע, ווי אזוי היילט מען הינטישע חולאתן. און די קונציקסטע פראוואקאציע פלעגט יך אויסלאזן דערמיט, וואס ברעטשניידער האט ווידער אוועקגעשלעפּט פון שווייקן עפּעס א חלשותדיקע פארזעעניש פון א הינטל.

אט דאס איז געווען דער מיאוסער סוף פון באוואוסטן דעטעקטיוו ברעטשניידער! אז ביי אים אין דירה האבן זיך געהאט צונויפגעקליבן אזעלכע פארזעענישן א שטיקער זיבן, האט ער זיך מיט זיי פארשפּארט אין א הינטערשטן חדר און האט זיי ניט געגעבן צו פרעסן, ביז זיי זיינען אלע מיטאמאל אנגעפאלן אף אים און האבן אים פארצוקט.

ער איז געווען אזוי ערלעך, אז ער האט דער קרוין פארשפּארט די הוצאות אף זיין באגרעבעניש.

אין זיין דינסט-צעטל אין דער פאליטישער פאליציי האט מען פארצייכנט אין דער רובריקע „העכערונג אין ראנג“ אט די טראגישע ווערטער: „אויפגעגעסן פון די אייגענע הינט“.

שפּעטער, אז שווייק איז געוואר געווארן פון אט דעם טרויעריקן פאל, האט ער אויסגערופן:

— איך בין טשיקאווע צו וויסן, ווי אזוי מען וועט דאס צונויפהעפטן די שטיקלעך צום גרויסן יום-הדין?

7.

שווייק גייט אוועק אף מלחמה.

אין יענע צייטן, ווען די וועלדער ביים טייך ראווא אין גאליציע זיינען געווען עדות פון דעם, ווי די עסטרייכישע ארמיי, איז אנטלאפן אף יענער זייט ראווא, און די עסטרייכישע דיוויזיעס אין סערביע האבן געקראגן קלעפּ איינע נאך די אנדערע, האט דאס עסטרייכישע קריגס-מיניסטעריום זיך דערמאנט אן שווייקן, אז אויך ער קאן ארויסהעלפן די צווי-איינציקע אימפּעריע פון אירע צרות.

אַז מען האָט צו שווייקן געבראַכט די מעלדונג, אַז ער איז מחויב אין אַ וואָך אַרום צו קומען אפֿן שיסער־אינזל צו שטעלן זיך פֿאַר אַ קאָמיסיע, אַף אונטערזוכונג, איז ער גראָד געלעגן אין בעט מיט זיין רעמאַטעם.

פרוי מילער האט אין קיך איבּ געקאָכט קאַווע.

— פרוי מילער, — האָט זיך געלאָזט הערן פֿון צימער זיין שוואַכע שטים, — פרוי מילער, קומט נאָר אַהער אַף אַ מינוטעלע.

די דינסט איז צו צום בעט, און שווייק האָט שטיל אַרויסגערעדט:

— זעצט זיך, פרוי מילער.

אין זיין שטים איז געווען עפּעס אַ סודותדיקע פייערלעכקייט.

פרוי מילער האָט געפּאָלגט און זיך אַנידערגעזעצט, און שווייק האָט זיך אָנגעשפּאַרט אפֿן געלעגער און אָנגעזאָגט די בשורה:

— מען רופט מיך צום מיליטער־דינסט!

— מאַריאַ הייליקע! — האָט אויסגערופֿן פרוי מילער. — וואָס וועט איר דאָרט טאָן?

— קעמפֿן, — האָט שווייק געענטפֿערט ערנסט. — מיט עסטרייך האַלט עס שמאָל! אין צפֿון־זייט מאַרשירט דער שונא שוין אַף קראָקע, אין דרום־זייט אַף אונגאַרן! מען שלאָגט אונדז פֿון אַלע זייטן, און דערפֿאַר רופֿט מען מיך. איך האָב אייך דאָך געלייענט נעכטן פֿון די צייטונגען, אַז איבער אונדזער פֿאָטערלאַנד הייגען שוואַרצע כמאַרעס.

— איר קאָנט דאָך אָבער זיך קיין ריר ניט טאָן.

— דאָס איז גאָרנישט, פרוי מילער. איך וועל פֿאָרן אַהין אַף אַ וועגעלע. איר קענט דאָך דעם קאָנדיטער אפֿן ראָג, האָט ער אַ וועגעלע אַזאַ. מיט אַסך יאָרן צוריק פֿלעגט ער דערין פֿירן שפּאַצירן זיין שלעכטן זיידן, וואָס אָן די פֿיס: איצט וועט איר מיך אָפּפֿירן אין דאָזיקן וועגעלע צום זאַמל־פּונקט.

פרוי מילער איז צעגאַנגען פֿון געוויין.

— זאָל איך ניט א לאָף טאָן נאָך א דאקטאר?

— איר באַדאַרפט אין ערגעץ ניט לויפן, פרוי מילער, ווארום, חוץ די פיס, טויג איך גאנץ גוט אף הארמאטן-פלייש, און אין דער צייט ווען עסטרייך האלט אין פּלאצן, מוז איטלעכער קאליקע זיין אפן פּאסטן, גייט געזונטערהייט קאכן קאווע.

און פאר דער צייט, וואס פרוי מילער, פארגאסן פון טרערן און אינגאנצן א צעטראגענע, האט דורכגעזייט די קאווע, האט דער בראווער סאלדאט שווייק איבערגעזונגען כמעט די גאנצע ליד וועגן גענעראלווינדישגרעץ און זיינע מיט-קעמפּער.

אונטערן איינדרוק פון אט דער שרעקלעכער סאלדאטן-ליד האט פרוי מילער פארגעסן אן דער קאווע און האט זיך צוגעהארכט, ציטערנדיק מיט אַלע אברים, ווי אזוי דער בראווער שווייק פארענדיקט די לעצטע ווערטער.

— הער שווייק, גאט איז מיט אייך, הערט אוף, — האט פרוי מילער א געשריי געטאן, ווי אן זינען, און האט זיך גע-לאזן צו דער טיר און געלאפן נאך א דאקטאר. אין א שעה ארום — אז זי איז געקומען צוריק — האט שווייק שוין באוויזן איינצושלאפן.

אופגעוועקט האט אים א דיקלעכער פארשוין, וואס האט אים ארופגעלייגט די האנט אפן שטערן, דער גראבינקער האט דערקלערט:

— האט קיין מורא ניט, איך בין דאקטאר פּאוועק פון ווינאגראדאוו. א נו, באַווייזט אָקאָרשט דעם דופּק... לייגט ארונטער דעם טערמאָמעטער אונטער דער פּאכווע... אזוי... אצינד בא-ווייזט דעם צונג... מער אביסל... ניט באוועגט אים... פון וואָס זיינען געשטאָרבן אייערע עלטערן?

אזוי ארום איז דאס געשען, אז אין דעם גרויסן היסטאָרישן מאָמענט, בשעת ווין האָט פארלאנגט, אז אלע פעלקער פון עסטרייך-אונגארן זאלן ארויסווייזן, ווי ווייט געטריי און איבערגעבן זיי זיינען דער אימפּעריע, האט דאקטאר פּאוועק פארשריבן שווייקן קעגן זיין פּאטריאטישער היץ א היפּשע פּארציע בראם און האט

געעצהט דעם בראַוון קריגסמאַן שווייק, ער זאָל אַרויסוואַרפן די מלחמה פון קאָפּ.

— ליגט רואיק און רעגט זיך ניט אויף, מאָרגן קום איך ווידער.

אַז ער איז געקומען דעם צווייטן טאָג, האָט ער נאָך אין קיך געפרעגט פרוי מילער, ווי שפירט זיך דער חולה.

— אים איז ערגער געוואָרן, הער דאָקטאָר, — האָט זי געענטפערט מיט אויפריכטיקן צער. — ביינאַכט, אַז דער רעמאַטעם האָט אים דורכגענומען ווי געהעריק, האָט ער, מיט רעשפּעקט צו מעלדן, גענומען זינגען דעם עסטרייכישן הימן.

האָט דער דאָקטאָר פּאַוועק געהאַלטן פאַר נויטיק צו ענטפערן אַף אָט דעם נייעם אויסבראָך פון פּאַטריאָטיזם ביי זיי חולה מיט אַ נייער פּאָרציע בראָם.

דעם דריטן טאָג האָט פרוי מילער אים געמאָלדן, אַז שווייקן איז געוואָרן נאָך ערגער.

— היינט ביטאָג, הער דאָקטאָר, האָט ער מיך געשיקט קויפן אַ קאַרטע פונם קריגס־טעאַטער, און ביינאַכט איז ביי אים געוואָרן אַ טומל אין קאָפּ, און ער טענעט, אַז עסטרייך וועט געווינען דעם קריג.

— און די פּראָשקעס האָט ער איינגענומען, ווי איך האָב געהייסן?

— ער האָט אַפילו ניט געשיקט נאָך זיי, הער דאָקטאָר.

אויסגעבטלט צו שווייקן אַלע חלומות, איז דאָקטאָר פּאַוועק אַוועק און האָט זיך פאַרזאָגט, קיין מאָל ניט צו היילן מער אַ מענטשן, וואָס זאָגט זיך אָפּ פון זיין מעדיצינישער הילף צוזאַמען מיטן פאַרשריבענעם בראָם.

עס זיינען געבליבן נאָך צוויי טעג, וואָס נאָך דעם האָט שווייק זיך געדאַרפט שטעלן פאַר דער מעדיצינישער קאָמיסיע.

פאַר דער צייט האָט שווייק זיך צוגעגרייט ווי געהעריק. קודם־כל האָט ער געהייסן פרוי מילער קויפן אים אַ װעלנערש

היטל. דערנאָך האָט ער זי געשיקט צום קאָנדיטער אפן ראָג בעטן ביי אים דאָס וועגעלע, ווו ער האָט אַמאָל געפירט שפּאַצירן זיין שלעכטן יידן אָן פּיס. דערנאָך האָט ער זיך דערמאָנט, אַז ער באַדאַרף נאָך האָבן קוליעס. צום גליק, האָט דער קאָנדיטער געהאַט אויך קוליעס, וואָס ער האָט געהיט ווי אַ טייערע ירושה־זאַך.

איצטער האָט נאָך אויסגעפעלט אַ רעקרוטן־בוקעט. נאָר דאָס האָט שוין געבראַכט פרוי מילער, וואָס איז קענטיק אין יענע טעג אַראָפּ פון צורה און פלעגט אַלע ווייַלע זיך באַגיסן מיט טרערן.

און אָט איז געקומען יענער געדיינקווערדיקער טאָג, ווען מען האָט געקאָנט זען אַף די גאַסן פון פראַג אַ בילד פון גע־טריישאַפט דער מלוכה, וואָס האָט געקאָנט נעמען פאַרן האַרץ.

עפעס אַן אַלטיטשקע האָט געשטופּט פאַר זיך אַ וועגעלע, און אין וועגעלע איז געזעסן אַ מענטש אין אַ זעלנערשן היטל מיטן בלאַנק אויסגעפוצטן מאָנאָגראַם „פ. ר. 1" און האָט גע־וווּנקען מיט קוליעס, אַף זיין רעקל איז געווען קענטיק אַ רעקרוטן־בוקעט.

און דער דאָזיקער מענטש, וואָס האָט אָן אופהער גע־וווּנקען מיט די "קוליעס, האָט געשריען מיט קולי־קולות:

— קיין בעלגראַד! קיין בעלגראַד!

נאָך אים איז נאָכגעגאַנגען אַ היפּשער המון ליידיק־גייערס, וואָס האָט זיך אָנגעהויבן קלייבן נאָך פאַרן הויז, פון וואַנען שווייק איז אַרויס צו גיין אַף מלחמה.

שווייק האָט געהאַט די געלעגנהייט צו קאָנסטאַטירן, אַז די פּאָליציסטן, וואָס זיינען געשטאַנען ביי איייניקע ווינקל־גאַסן, האָבן אים מיט כבוד באַגריסט.

אַף ווענצעסלאַוו־פּלאַץ איז דער געזעמל אַרום שווייקס וועגעלע דערגאַנגען ביז עטלעכע הונדערט מאַן, און אַפן ראָג קראָקעווער גאַס האָט מען צעמזיקט עפעס אַ סטודענט אַ קאָר־פּאָראַנט, וואָס האָט אויסגעשריען:

— זשיוויאָ! נידער מיט די סערבן!

אפֿן ראָג וואסער-גאס האָט זיך אַריינגעמישט רייטער-פּאָליציי און האָט דעם המון צעטריבן.

אַז שווייק האָט צוגעשטעלט דעם באַצירק-אויפֿזעער דעם שיין, אַז ער מוז זיך היינט שטעלן פֿאַר דער אויפֿנעם-קאָמיסיע, איז דער באַצירק-אויפֿזעער געווען אַביסל אַנטוישט, און בכדי צו פֿאַרהיטן פֿון טומלענישן, האָט ער באַפֿוילן צוויי רייטער-פּאָלי-ציסטן צו באַגלייטן דאָס וועגעלע ביז צום שיסער-אינזל.

וועגן אָט דער גאַנצער געשעעניש איז אין אָפֿיציעלן אָרגאַן אין טשעכיש געווען אָפּגעדרוקט אַזאַ מאמר:

„פּ אַ ט ר י אָ ט י ז ם פֿ ו ן אַ ן א י נ וו אַ ל י ד. נעכטן ביי טאָג זיינען די דורכגייער אויף די הויפּט-גאַסן פֿון פּראַג געווען עדות פֿון אַ רירנדער סצענע, וואָס קאָן דינען פֿאַר אַ בולטן ביישפּיל, ווי אַזוי אין דער דאָזיקער גרויסער און גרויזאַמער צייט באַווייזן אויך די זין פֿון אונדזער פֿאָלק, ווי שטאַרק געטריי און איבערגעבן זיי זיינען דעם טרוין פֿון אונדזער באַיאָרנטן מאָנאַרך. עס האָט אויסגעוויזן, ווי עס וואָלט זיך האָבן אומגעקערט די צייט פֿון די אַלטע גריכן און רוימער, ווען מוציוס סצעוואָלא האָט באַפֿוילן צו טראָגן אים אין מיטן דער שלאַכט אַריין, ניט געקוקט אַף זיין פֿאַרברענטער האַנט. די הייליקסטע געפֿילן און אינטערעסן האָט נעכטן אַרויסגעוויזן אויפֿן הפּלאַדיקסטן אופֿן אַן אינוואַליד מיט קוליעס, וואָס אַן אַלטיטשקע האָט אים געפֿירט אין אַ קראַנקן-וועגעלע. דער דאָזיקער זון פֿון טשעכישן פֿאָלק האָט פֿרייוויליק, ניט געאַכט אַף זיין מום, געהייסן אָפּפֿירן זיך אין דער מאָביליזיר-קאָמיסיע, בכדי אָפּצוגעבן זיין לעבן און גוטס פֿאַר זיין קיסר. און אויב זיין רוף „אַף בעלגראַד!“ האָט געפֿונען אַזאַ לעבעדיקן אָפּהילך אַף די פּראַגער גאַסן, באַווייזט דאָס, אַז די איינוווינער פֿון פּראַג דינען פֿאַרן בעסטן מוסטער פֿון ליב-שאַפֿט אָן אַ מאָס צו זייער פֿאָטערלאַנד און צום הויז האַבס-בורג“.

אין דעם זעלביקן גייסט האָט געשריבן אויך דאָס דייטשע „פּראַגער טאַגעבלאַט“, וואָס האָט פֿאַרענדיקט דעם אַרטיקל מיט

די ווערטער, אַז דעם פּריווילִיקן אינוואַליד האָט באַגלייט אַ גרופּע דײַטשן, וואָס האָבן אים מיט זייערע לײַבער באַשיצט קעגן די טשעכישע אגענטן פֿון דער פֿאַרשאָלטענער אַנטאַנטע, וואָס האָבן אים געוואָלט דורס זײַן.

די „באָהעמיאַ" האָט בײַם דערצײלן די מעשה אויסגעדריקט דעם ווונטש, אַז דער דאָזיקער אינוואַליד דער פּאַטריאָט זאָל באַקומען אַ באַלוינונג. די רעדאַקציע פֿון דער צײַטונג האָט אָנגעוויזן, אַז זי נעמט אָן נדבות פֿון דײַטשע בירגער לטובת אָט דעם „אומבאַקאַנטן".

צו גלויבן די דאָזיקע דרײַ צײַטונגען, האָט גאַנץ טשעכיע ניט געקאָנט געבאָרן קיין אײדעלערן פּאַטריאָט; נאָר די מיטגלידער פֿון דער דאָקטוירים־קאָמיסיע האָבן אַנדערש געהאַלטן.

באַזונדערס דער עלטסטער מיליטער־דאָקטאָר באַוטצע.

דאָס איז געווען אַ שטרענגער מאַן, וואָס האָט אין אַלץ חושד געווען אַ פּרוּוו זיך אַרויסצודרייען פֿון מיליטער, פֿון פֿראָנט, פֿון אַ קויל אָדער שראַפּנעל.

באַרימט איז זײַן שפּראָך: „דאָס גאַנצע פֿאָלק טשעכן איז איין באַנדע סימולאַנטן!"

פֿאַר צוויי וואָכן „אַרבעט" האָט ער געכאַפּט צווישן 11.000 גערופֿענע 10.999 סימולאַנטן און וואָלט געכאַפּט אויך דעם לעצטן, אויב יענער בר־מזל וואָלט גראָד אין דער רגע, בעת דער דאָקטאָר האָט אויף אים אַ ברום געטאָן: „לינקס אַרום מאַרש!" ניט געכאַפּט די שלאַק.

— טראָגט אַוועק דעם דאָזיקן סימולאַנט! — האָט באַוטצע באַפֿוילן, נאָכדעם ווי ער האָט קאָנסטאַטירט, אַז יענער איז טויט.

אָט פֿאַר דעם דאָזיקן מענטשן איז דאָס געשטאַנען אין יענעם טאָג שווייק, אינגאַנצן אַ הוילער, שעמעוודיק פֿאַרדעקט זײַן נאַקעטקייט מיט די קוליעס, וואָס ער האָט זיך אויף זיי אָנגעשפּאַרט.

— דאס איז טאקע א מערקווירדיק פייגנבלאַט — האט געזאָגט באָוטצע. — אַזעלכע פייגנבלעטער זיינען אין גן־עדן זיכער ניט געווען.

— באַפרייט פון אקטיוון דינסט איבער שוואכזיניקייט, — האט באמערקט דער פעלדוועבל, וואס האט אריינגעקוקט אין זיינע פּאַפּירן.

— און וואס טוט איך נאך ווי? — האט באוטצע גע־פרעגט.

— איך האב דעם כבוד צו מעלדן, אז איך האב רעמאַ־טעס, נאר איך פארלאנג צו דינען זיין מאיעסטעט דעם קיסר, ביז מען וועט מיך ניט צערייסן אף שטיקלעך, — האט שוויק געענטפערט באשיידן. — און ווייטער זיינען ביי מיר נאך די קני געשוואלן.

האט באוטצע שטריינג א קוק געטאן אפן בראוון סאל־דאט שוויק און האט ארויסגעברומט:

— איר זייט א סימולאנט!

געווענדט צום פעלדוועבל, האט ער מוסיף געווען מיט אייזיקער קאלטקייט:

— אומגעזאַמט ארייזעצן אים אונטער אַרעסט.

האבן צוויי זעלנער מיט ביקסן אפגעפירט שוויקן אין דער דיוויזיע־טורמע.

שוויק האט אונטערגעהונקען אף די קוליעס און האט צו זיין שרעק באמערקט, אז זיין רעמאטעס גייט פאַוואָליע פארביי. אז פרוי מילער, וואס האט אף אים געווארט ביים בריק מיטן וועגעלע, האט אים דערזען אונטער דער וואך פון צוויי ביקסן, האט זי זיך ביטער צעוויינט און האט געלאזן דאס וועגעלע אף הפקר, און אליין איז זי אַוועק אַהיים.

און דער בראווער סאלדאט שוויק איז זיך שטילינקערהייט געגאַנגען און געגאנגען, באגלייט פון די באוואפנטע באשיצער פון פאטערלאנד.

די באגנעטן פון די ביקסן האבן געגלאנצט אף דער זון. אפן פלאץ פאַר פעלדמארשאל ראדעצקים דיינקמאל האט שוויק

זיך אומגעקערט צום המון, וואס איז געגאנגען נאך אים:

— אף בעלגראד! אף בעלגראד!

און פעלדמארשאל ראדעצקי האט פון זיין פיעדעסטאל אראפ פארקלערטערהייט נאכגעקוקט דעם בראוון סאלדאט שווייק מיט זיין בוקעט אין לאץ, ווי ער האט זיך געהונקען פאוואליע אף די אלטע קוליעס. און אין דער זעלביקער צייט האט אן עלטערער בכבודיקער הער דערקלערט די ארומיקע, אז דאס האט מען פארבייגעפירט א דעזערטיר.

8.

שווייק אין דער ראלע פון א סימולאנט

אין יענער גרויסער עפאכע פלעגן די דאקטוירים אנווענדן די גרעסטע אנשטריינגונגען, בכדי ארויסצוטרייבן פון די סימו-לאנטן די עקשנות און זיי ברענגען צוריק אין שויס פון דער ארמיי.

מען האט אריינגעפירט עטלעכע גראדן עינויים פאר סימו-לאנטן און פאר אזעלכע, וואס מען האט זיי חושד געווען אין סי-מולאציע, ווי, למשל: די וואס האבן געליטן פון סוכאטע, רעמא-טעס, ברוך, נירן, טיפוס, לונגען-אנטצינדונג, צוקער-קריינק און אנ-דערע קראנקייטן.

די עינויים, וואס די סימולאנטן האבן באדארפט אויסשטיין, יינען געווען סיסטעמאטיזירט און איינגעטיילט אין אזעלכע גראדן:

1. אבסאלוטע דיעטע, אין משך פון דריי טעג נאר איין שאלכל טיי אינדערפרי און פארנאכט, דערביי גיט מען אלעמען אספירין צום שוויצן, אליץ איינס, אף וואס זיי באקלאגן זיך.

2. בכדי מענטשן זאלן ניט מיינען, אז מלחמה איז א קינ-דער-שפיל, שטאפט מען זיי מיט כינין, אין פראשקעס אדער אין טאבלעטן.

3. צוויי מאל אין טאג ווערט דער מאגן דורכגעוואשן מיט איין ליטער ווארעם וואסער.

4. א קאנע פון זייף-וואסער מיט גליצערין.

5. איינוויקלען אין אַ לײַלעך, אײַנגעװײקט אין קאַלט װאַ־סער.

עס זײַנען געװען אַזעלכע שטאַרקע מענטשן, װאָס זײַנען אַריבערגעקומען אַלע פינף גראַדן פון עינוײם, און דערנאָך פלעגט מען זײ אין פשוטע זעלנערשע טרומנעס אַװעקטראָגן אַפן מילי־טער־צװינטער. עס זײַנען אָבער געװען אױך שװאַך־מוטיקע, װאָס קױם פלעגן זײ דערציען ביז דער קאַנע, פלעגן זײ מעלדן, אַז זײ איז איצט בעסער און אַז זײ האָבן קײן אַנדער פאַרלאַנג ניט, װי צו װערן אָפגעשיקט מיטן ערשטן עשעלאָן אױף די פאָדערשטע פאָזיציעס.

שװײקן האָט מען אַרײַנגעלײגט אין אַן אַרעסטאַנטן־באַראַק גראָד בשכנות מיט אַזאַ אײַנגעשראָקענעם סימולאַנט.

— נײן, איך גיב זיך ניט אונטער, — האָט געמאָלדן אַט דער מענטש, װאָס מען האָט אים אָקאָרשט געהאַט געבראַכט פון אָפעראַציע־זאַל, װי מען האָט אים שױן דאָס צװײטע מאָל אין דעם טאָג דורכגעװאַשן דעם מאָגן.

דערדאָזיקער מענטש האָט סימולירט קורצזיכטיקײט.

— בעסער װעל איך שױן אַװעק אין פּולק, — האָט באַ־שלאָסן אױך דער שכן פון דער לינקער האַנט, װאָס מען האָט אים געהאַט געשמעלט אַ קאַנע און װאָס האָט סימולירט, אַז ער איז טױב װי די װאַנט.

אױף אַ בעטל נעבן טיר האָט געהאַלטן בײַם שטאַרבן אַ שװינדזיכטיקער, אײַנגעװיקלט אין אַ נאַסן לײַלעך.

— דאָס איז שױן דער דריטער הײַנטיקע װאָך, — האָט באַמערקט דער שכן רעכטס. — נו, און דיר װאָס פעלט?

— איך האָב רעמאַטעס, — האָט געענטפערט שװײק. דע־רױף האָט אױסגעבראָכן אַ געלעכטער. אַפילו דער גוסס, װאָס האָט סימולירט סוכאָטע, אױך דער האָט זיך צעלאַכט.

— נײן ברודער, מיט רעמאַטעס זאָלסטו זיך ניט רוקן,—האָט מיט אַן ערנסטן טאָן באַמערקט עפּעס אַ מענטשל פאַרגאָסן מיט שמאַלץ, — רעמאַטעס האָט דאָ דעם אײגענעם באַטרעף, װאָס אַ הינערױג. אַט איך בין בלוט־אָרעם, בײַ מיר זײַנען אַרױסגעשניטן

פינף ריפּן און אַ האַלבער מאָגן, און מען גלויבּט מיר ניט. דאָ איז געווען אפילו א טויבשטומער, האט מען אים צוויי וואכן איינגעוויקלט אלע האלבּ שעה אין ליילעכער, איינגעווייקטע אין קאלט וואַסער, און אלע טאג פלעגט מען אים דורכוואשן דעם מאגן און שטעלן קאַנעס. אַפילו אלע סאַניטאַרן האבּן שוין געמיינט, אז ער וועט אויסשפּילן און וועט זיך אַוועק אהיים, האָט אים פלוציים דער דאקטאר פארשריבּן א ברעך-מיטל. אַזאַ ברעך-מיטל, אז עס האט אים, נו, ממש אויסגעקערט אינגאנצן! דעמאלט האט דער יונג ניט אויסגעהאלטן און זיך אונטערגעגעבּן. איך קאן מער ניט, זאגט ער, פארשטעלן זיך פאר א טויב-שטומען, ווארום איך האבּ ווידער גענומען ריידן און הערן. אנדערע קראנקע האבּן אים געעצהט, ער זאל ניט קריכן אין פייער, נאר ער איז באשטאנען אף זיינס, אז איצט איז ער ריידעוודיק ווי אלע. אזוי האט ער טאקע היינט געמאלדן דעם דאקטאר.

— יא, ער האט זיך געהאלטן גאַנץ לאנג, — האט מוסיף געווען א צווייטער, וואס האט סימולירט, אז כלומרשט איין פוס איז ביי אים אף צען סאַנטימעטער קירצער פאַרן צווייטן.

— ניט אזוי ווי יענער, וואס האט סימולירט, אז ער איז א פאַראליזירטער. פאר יענעם איז געווען גענוג דריי פארציעס כינע, איין קאנע און איין טאג הונגער. ער האט שוין זיך אונטערגעגעבּן, און מען האט נאך ניט באוויזן נעמען זיך פאר דער דורכוואשונג פון מאגן, איז שוין מער קיין רייד ניט געווען פון פאַראַליז. נאר ליינגער פון אלעמען האט זיך געהאלטן יענער, וואס איז געווען איינגעבּיסן פון א משוגענעם הונט. ער האט זיך געבּיסן און געוואָיעט און האט בכלל זייער פיין געשפּילט זיין ראלע, נאר קיין שוים פארן מויל — דאס האט ער בשום אופן ניט געקאנט ארויסבּריינגען. מיר האבּן אים געהאלפן, ווי מיר האבּן נאר געקאנט. אייניקע מאל האבּן מיר פארן באזוך פון דאקטאר אים געקיצלט א גאַנצע שעה נאכאַנאַנד, ביז אים האט געכאפּט א קראמף, און ער איז אינגאנצן געווארן בלאָ, נאר קיין שוים איז אליין ניט ארויסגעקומען. דאס איז געווען א גרויל! אין איין שיינעם פרימארגן, אז ער האט זיך אונטערגעגעבּן, האט אונדז

אפילו באנג געטאן. ער האט זיך אוועקגעשטעלט נעבן זיין בעטל, אויסגעצויגן זיך ווי גרוים ער איז, באַגריסט מיטן האנט, ווי א סאלדאט, און ראפארטירט: „איך האב דעם כבוד אייך צו מעלדן, הער אויבער=דאקטאר, אז דער הונט, וואס האט מיך איינגעביסן, איז מסתמא ניט געווען קיין משוגענער". האט דער אויבער=דאקטאר אַף אים א קוק געטאן אזוי שטרייננג, אז דער געביסענער האט גענומען טרייסלען זיך מיטן גאנצן גוף און האט ווייטער גערעדט: „איך האב דעם כבוד צו מעלדן, הער אויבער=דאקטאר, אז קיין שום הונט האט מיך כלל ניט איינגעביסן, נאר איך אַליין האב מיר איינגעביסן אין האנט". נאך אזא הודאה האט מען קעגן אים פארפירט א פראָצעס, פאר מאכן זיך א מום, ווארום ער זאל, קלאמפערשט, האבן געוואלט אפבייסן זיך די האנט, בכדי מען זאל אים ניט שיקן אף די פאזיציעס.

— אַלע אַזעלכע קריינק, ווו מען דאַרף האָבן שוים אַף די ליפן, — האָט גענוזאָגט דער פאַרשמאלצעוועטער סימולאַנט, — איז זייער שווער צו סימולירן. לאָמיר נעמען, אַ שטייגער, די פאַליקע. געווען דאָ איינער מיט פאַליקע, וואָס פלעגט שטענדיק זיך באַרימען, אַז אַ פאַל מער אָדער ווייניקער האָט ביי אים קיין באַטרעף ניט, און ער פלעגט אַמאָל אָפּשפּילן דאָס אַ מאָל צען אַ טאָג. ער האָט זיך געוואָרפן אין קרעמף, פאַרקוועטשט די קולאַקעס, די אויגן פלעגן ביי אים ארויסקריכן אפן שטערן, ער פלעגט זיך רייסן פון די הענט, ארויסשטעקן דעם גאַנצן צונג, מיט איין וואָרט, אַ בילד פון דער פאַליקע מיט אַלע פישטשעווקעס, וואָס מען דאַרף ניט בעסער. און פלוצים זיינען ביי אים ארויסגעשפּראָצט פורונקולעס, צוויי אַפן האַלדז און צוויי אַפן רוקן... פאַרשטייט איר דאָך שוין, אַז עס איז געקומען אַ סוף צו דער פאַליקע מיט די קרעמף, ווארום ער האָט ניט געקאָנט אַ ריר טאָן מיטן קאָפּ, ער האָט ניט געקאָנט ניט זיצן און ניט ליגן! און דאָ איז ביי אים נאך געוואָרן היץ, און פון היץ האָט ער אַלצדינג אויסגעפּלוידערט פאַרן דאָקטאָר. מיט זיינע פורונקולעס האָט ער אונדז כדאיבעי אָנגעמוטשעט. ער איז דאָ אָפּגעלעגן ביי אונדז דריי טעג, און די צייט האָט מען אים פאַרגרעסערט זיין

פֿאָרציע שפּייז—אינדערפֿרי קאַווע מיט אַ בּולקע, פֿאַרנאַכט אַ קאַשע אָדער סופּ. און מיר אַפֿן ניכטערן האַרצן און מיטן געוואשענעם מאָגן און מיט דער הונגער=פֿאָרציע האָבּן געמוזט צוקוקן, ווי אַט דער פֿאַרשוין האָט געגעסן און פֿאַסמאַקעוועט זיך און געגרעפּצט פֿון זעט. דערמיט האָט ער אומגליקלעך געמאַכט נאָך דרייען פֿון אונדז, וואָס האָבּן זיך אויך מודה געווען. לויט זייערע רייד, האָבּן זיי געהאַט אַ האַרץ=פֿעלער.

— גרינגער פֿון אַלץ, — האָט דערקלערט נאָך איינער פֿון די סימולאַנטן, — איז צו סימולירן משוגעת. פֿון אונדזער לערער=סעמינאַר ליגן אין שבּנישן צימער צוויי. איינער שרייט טאָג און נאַכט אָן אופֿהער: „נאָך רוּיכערט זיך דער שייטערהויפֿן פֿאַר דזשאָרדאַנאָ בּרונאָ, רעוווידירט גאַליליים פּראָצעס!“ און דער צווייטער בּילט, צוערשט דריי מאָל פֿאַמעלעך: האַו=האַו=האַו, און דערנאָך פֿינף מאָל האַסטיק: האַו=האַו=האַו=האַו=האַו, און דערנאָך ווידער אַמאָל פֿאַמעלעך, און אזוי אָן אַ סוף. אזוי בּילט ער דאָס אָפּ שוין די דריטע וואָך. איך האָבּ אויך געוואָלט צוערשט זיך פֿאַרשטעלן פֿאַר אַן אידיאָט אָדער פֿאַר משוגע אַף אַ רעליגיעזער משוגעת און אָנהויבּן פּריידיקן וועגן דער חטאים=ריינקייט פֿון פּויפּס. אָבּער סוף כּל סוף האָבּ איך זיך אָנגעשאַפּט דורך אַ שערער פֿאַר פופצען קרוין אַ פּיינעם מאָגן=קרעפּס.

— און איך קען אַ קוימענקערער אין בּרזשענאָוואָ, — האָט אַ צווייטער פּאַציענט ארײנגעשטעלט אַ וואָרט, — וואָס פֿאַר צען קרוין מאַכט ער אייך אַזאַ פֿיבּער, אז איר וועט ארויסשפּרינגען פֿון פֿענצטער.

— אויך מיר אַ זאַך! — האָט זיך געלאָזט הערן אַ שטים. — אין ווֹרשאָוויץ איז פֿאַראַן אַ היבּאַם, וואָס פֿאַר צוואַנציק קרוין וועט זי אייך אזוי אויסדרייען אַ פֿוס, אַז איר וועט בּלייבּן אַ קאַליקע צייט איר לעבּט.

— און איך האָבּ זיך אויסגעדרייט אַ פֿוס סך=הכּל פֿאַר פֿינף קרוין, — האָט בּאַשיידן בּאַמערקט עמיצער פֿון די וואָס זיינען געלעגן אַף די בּעטלעך בּיים פֿענצטער, — פֿאַר פֿינף קרוין און דריי קופּל בּיר.

— מיר קאָסט שוין מיין קריינק איבער צוויי־הונדערט קרוין, — האָט באַמערקט זיין שכן, אַ לאַנגער און טרוקענער ווי אַ דראָנג. — רופט אָן וואָסער סם איר ווילט, וועט איר ניט געפינען אַזעלכן, וואָס איך זאָל ניט האָבן איינגענומען. איך בין אַ לעבעדיקער לאַגער פון סם־המות. איך האָב געטרונקען סובלעמאַט, איינגעעטעמט דאַמף פון קוועקזילבער, געגעסן מייזן־סם; איך האָב געריכערט אָפּיום, אריינגעגאָסן אין זיך אָפּיום־טינקטור, געשאָטן זיך מאָרפיום אַף פוטער־ברויט, געשלונגען סטריכינין און האָב איינגענומען אַ מישונג פון פאָספאָר, שוועבל און וויטריאָל. איך האָב צעשטערט מיינע לונגען, דעם לעבער, די נירן, דעם גאַל־פּענכער, דעם מאַרך, דאָס האַרץ און די קישקעס. און קיינער וויים ניט, וואָס פאר א קריינק איך האָב.

— דאָס בעסטע איז, — האָט באַמערקט דער פּאַציענט, וואָס איז געלעגן נעבן מיר, — זיך אריינצושפּריצן אין האַנט אונטער דער הויט פּעטראָליום. מיינעם אַ שוועסטערקינד האָט אַזוי אָפּגעגליקט, אַז מען האָט אים אַראָפּגענומען די האַנט ביזן עלנבויגן, און איצטער איז ער רואיק, אַז מען וועט אים ניט שלעפּן דינען.

— אָט זעט איר, — האָט זיך אָפּגערופן שוויק, — דאָס אַלץ מוז איטלעכער אָפּקומען לכבוד אונדזער קיסר. אַלץ, שוין אריינגערעכנט דורכוואַשונג פון מאָגן און קאָנעס. אָבער אַז איך האָב געדינט אין מיליטער מיט אַסך יאָר צוריק, איז ביי אונדז געווען אַסך ערגער. אין יענע צייטן פלעגט מען אַזאַ „קראַנקען" צושמידן די רעכטע האַנט צום רעכטן פוס און אריינזעצן אים אין קאַרצער, ביז ער ווערט געזונט. און דאָרט זיינען ניט געווען קיין בעטלעך, ווי דאָ, אָדער שפּיי־קעסטלעך. היילע ברעטער, און דערויף האָבן די קראַנקע באַדאַרפט ליגן. איינמאָל האָט געטראָפן אַ מעשה, אַז איין קראַנקער האָט געהאַט טיפוס און דער צווייטער שוואַרצע פּאָקן. ביידע זיינען געווען געשמידט, און דער דאָקטאָר האָט זיי דערלאַנגט אַ בריק אין בויך, ווייל זיי זיינען פאַרשאָלטענע סימולאַנטן. שפּעטער, אַז די דאָזיקע צוויי סאָלדאַטן

זיינען געשטאָרבן, האָט מען וועגן דעם זיך דערוווּסט אין פֿאַר־לאַמענט, און מען האָט אַפֿילו געשריבן אין די צייטונגען. אונדז האָט מען אָן טענות פֿאַרבאָטן צו לייענען די צייטונגען און מען האָט געמאַכט אַפֿילו אַן אונטערזוכונג, צו דערגיין, ווער עס האָט די צייטונגען. אַזוי ווי איך האָב קיינמאָל קיין מזל ניט, האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז פֿון גאַנצן פּולק האָט מען בײַ קיינעם ניט געפֿו־נען, חוץ בײַ מיר. האָט מען מיך גענומען און אָוועקגעפֿירט מיך מיט אַ ראַפּאָרט צום קאָמאַנדיר. און ער, דער חזיר — אַ ליכטיקע רו זאָל ער דאָרט האָבן! — האָט זיך גענומען פֿאַר מיינע ביינער. אַ קאָמאַנדעווע געטאָן: „אויפֿפּאַסן" און גענומען מיך אויספֿרעגן, ווער האָט דאָס אָנגעשריבן אין די צייטונגען, און האָט געסטראַשעט, אַז ער וועט מיר צערייסן די פּיסקעס פֿון איין אויער ביזן צווייטן, ביז איך וועל ניט פּגרן. דערנאָך איז נאָך געקומען דער דאָקטאָר פֿון פּולק, האָט מיר אונטערגערוקט דעם פֿויסט ביז אונטער דער נאָז און האָט אַ גוואַלדעווע געטאָן: „הינטישער חזיר, פּגירה, סאָציאַליסט פֿאַרשאָלטענער!" און איך קוק מיט אַ ריינעם געמיט אַלעמען גלייך אין די אויגן, פּינטל אַפֿילו ניט מיט אַ ברעם, און שווייג, האַלט די האַנט בײַם דאַשעק, און די לינקע האַנט אויפֿן נאָט, ווי עס געהער צו זיין. זיי לויפֿן אַרום מיר, בילן ווי די הינט, און איך — זאָל דאָס מיך רירן. איך שווייג, גיב אָפּ כּבֿוד, ווי אַ זעלנער, און די לינקע האַנט ליגט אויפֿן נאָט. אַזוי איז אַוועק בײַ אַ האַלב שעה. דערנאָך איז דער פּולקאָווניק צוגעשפּרונגען צו מיר און האָט אַ געשריי געטאָן: „וואָס איז דאָס, ביסט אַן אידיאָט אָדער ניט קיין אידיאָט?" — „ריכטיק, הער פּולקאָווניק, — זאָג איך, — איך בין אַן אידיאָט!" — „קריגסטו צוואַנציק מעת־לעת שטרייענגען אַרעסט פֿאַר אידיאָטיזם, צווײ פּאָסט־טעג אין וואָך, און אַ חודש אָן אור־לאָפּ, און צוויי מעת־לעת אין קייטן. אָוועקזעצן אים תּיכּף, ניט געבן פֿרעסן, בינדן, ער זאָל זען, אַז די רעגירונג דאַרף קיין אידיאָטן ניט האָבן. מיר וועלן דיר די צייטונגס־משוגעת אַרויס־שלאָגן פֿון קאָפּ, פֿאַרדרייך איינער!" אָט וואָס עס האָט זיך אָפּ־געטאָן. און פֿאַר דער צייט, וואָס איך בין געזעסן אין קאַרצער

האָבן זיך אין קאזארמע אָפּגעטאָן מעשים. אונדזער פּולקאָווניק האָט בכלל פאַרבאָטן די סאָלדאַטן צו לייענען, אַפילו די אָפיציעלע צייטונג, אין קרעמל האָט מען ניט דערלויבט איינצוּוויקלען אין שטיקלעך צייטונג קעז אָדער וווּרשט — קיין זאַך ניט. און זינט יענער צייט האָבן די סאָלדאַטן אָנגעהויבן לייענען, און אונדזער פּולק איז געוואָרן דער געבילדעטסטער פון אַלע. מיר האָבן גענומען לייענען אַלע צייטונגען, און אין איטלעכער ראָטע האָט מען פאַרפאַסט לידלעך אויף אונדזער פּולקאָווניק, און אויב אין פּולק פלעגט עפּעס טרעפן, פלעגט זיך שטענדיק געפינען איינער אַ בעל־טובה, וואָס פלעגט אַריינשיקן אין צייטונג אַ ידיעה פאַר דער רובריקע: „שלעכטע באַהאַנדלונג פון סאָלדאַטן". איז דאָס ווייניק. האָבן זיי אָנגעשריבן צו די דעפּוטאַטן אין ווין, זיי זאָלן זיך איינשטעלן פאַר זיי, און יענע האָבן גענומען אַריינטראָגן איין אָנפראַגע נאָך דער צווייטער, אַז אונדזער פּולקאָווניק איז אַ רוצח און כדומה אַזעלכע זאַכן. דעמאָלט האָט עפּעס אַ מיניסטער צוגעשיקט צו אונדז אַ קאָמיסיע, בכדי אויסצופאָרשן די זאַך, און דערנאָך האָט אַ געוויסער פראַנטאַ הענטשל פון גלובאָקאָוואָ זיך אויסגעשתדלט פאַר זיך צוויי יאָר, ווייל ער האָט דאָס זיך געווענדט אין ווין צו די דעפּוטאַטן פון וועגן דעם פּראַשק, וואָס ער האָט געקראָגן פון פּולקאָווניק בעת דעם מוּשטיר. אַז די קאָמיסיע איז אָוועקגעפאָרן, האָט דער הער פּולקאָווניק געהייסן אונדז אַלעמען, דעם גאַנצן פּולק, זיך אויסשטעלן און האָט געזאָגט, אַז אַ סאָלדאַט איז אַ סאָלדאַט, וואָס דאַרף שווייגן און טאָן, וואָס מען הייסט, און אויב אים איז דאָס ניט געפעלן, איז ער עובר אויף דער מיליטערישער דיסציפּלין. „איר, מנוולים, האָט זיך געריכט, אַז די דאָזיקע קאָמיסיע וועט אייך העלפן? — האָט געזאָגט דער פּולקאָווניק. — זי האָט אייך געהאָלפן ווי אַ טויטן באַנקעס! און איצט זאָל איטלעכע ראָטע פאַרביייגיין פאַרביי מיר און הויך איבערחזרן, וואָס איך האָב געזאָגט".

— און אָט אַזוי האָבן מיר פאַרביי אים פאַרביימאַרשירט, איין ראָטע נאָך דער צווייטער, די אויגן רעכטס, ווו דער הער

פּולקאָווניק איז געשטאַנען, די ביקסן אויפן אַקסל און האָבן געריסן זיך: „מיר, מנוולים, האָבן זיך געריכט, אַז די דאָזיקע קאָמיסיע וועט אונדז העלפן? ווי אַ טויטן באַנקעס האָט זי אונדז גע־האָלפן!" דער הער פּולקאָווניק האָט זיך געעקט פון געלעכטער, ביז עס איז צוגעגאַנגען די עלפטע ראָטע. די דאָזיקע גייט פאַרביי, שטעלט טריט — און גאָרנישט! קיין מינדסטן קול. דער הער פּולקאָווניק האָט זיך אָנגעדרודלט ווי אַ האָן, אָפּגעשטעלט די עלפטע, געהייסן גיין צוריק, זי זאָל איבערחזרן נאָך אַמאָל. זי גייט פאַרביי ווידער און שווייגט, און איין ריי נאָך דער אַנדערער קוקט נאָר עזותדיק דעם הער פּולקאָווניק גלייך אין די אויגן אַריין. „אָפּשטעלן!" קאָמאַנדירט דער פּולקאָווניק און נעמט אַרומגיין איבערן הויף, שמייסנדיק זיך מיטן רייט־בייטשל איבער די כאָליאָוועס און שפּייענדיק מיט גרימצאָרן, און דערנאָך אַ ברום אַרויס: „פרייַ!" — און אויפן פערד און טויז דורכן טויער, ווי אַ ווינט. האָבן מיר גענומען וואַרטן, וואָס וועט דאָס זיין מיט דער עלפטער — און גאָרנישט. מיר וואַרטן אַ טאָג, און צוויי, און אַ וואָך — אַזוי ווי קיינמאָל גאָרנישט. דער הער פּולקאָווניק האָט זיך שוין מער ניט געוויזן אין קאַזאַרמע, און אַלע זיינען געווען דערמיט צופרידן, די פּשוטע סאָלדאַטן, די אונטער־אָפיצערן און די אָפיצערן. דערנאָך האָט מען צו אונדז אין פּולק באַשטימט אַ נייעם קאָמאַנדיר. און וועגן אַלטן האָט מען דערציילט, אַז מען האָט אים אַריינגעזעצט אין אַ סאַנאַטאָריע, ווייל ער האָט אָנגע־שריבן זיין מאַיעסטעט דעם קיסר אַ בריוו, אַז די עלפטע ראָטע האָט געמאַכט אַ בונט.

— עס איז געקומען די צייט פונם אוונט־באַזוך.

דער מיליטער־דאָקטאָר גרינשטיין איז געגאַנגען פון בעטל צו בעטל, און נאָך אים אַ סאַניטאַר און אונטער־אָפיצער מיטן זשורנאַל.

— מאַקונאַ?

— דאַ!

— אַ קאַנע און אַספּירין! — פּאָקאָרני?

— דאַ!

— דורכוואַשן דעם מאָגן און כינע! — קאַוואַרטשיק?

— דא!

— אַ קאַנע און אַספּירין!

און אַזוי ווייטער, איינער נאָכן אַנדערן, אָן שום רחמנות, מעכאַניש, קורץ.

— שווייק?

— דא!

— דאָקטאָר גרינשטיין האָט אַביסל אופמערקזאַמער אַ קוק געטאָן אפן נייעם פּאַציענט.

— וואָס טוט אייך וויי?

— איך האָב דעם כבוד צו מעלדן, אַז איך האָב רעמאַטעם!

דאָקטאָר גרינשטיין האָט בעת זיין פּראַקטיק זיך צוגעוויינט צו א פיינער איראָניע, וואָס האָט געווירקט אסך שטאַרקער, ווי אַ געשריי.

— אַך אזוי, רעמאַטעם, — האָט ער געזאָגט צו שווייקן. — דאָס איז טאַקע זייער אַן ערנסטע מחלה! און טאַקע, עס איז ניט געשמאַק צו כאַפּן רעמאַטעם גראָד, ווען עס האָט זיך אָנגעהויבן דער וועלט=קריג און מען דאַרף גיין אף מלחמה. איך מיין, אז איר זייט זיך שטאַרק מצער דערויף.

— גאַנץ ריכטיק, הער אויבער=דאָקטאָר, איך בין זיך שרעקלעך מצער.

— טאַקע? הייסט דאָס, איר זייט זיך מצער? זייער פיין פון אייער זייט, אַז איר זייט מיט אייער רעמאַטעם געקומען צו אונדז גראָד אין איצטיקן מאָמענט. אין שלום=צייט לויפט א מענטש ארום מיט אזא רעמאַטעם ווי א ציקעלע, אָבער ווי נאָר עס הויבט זיך אָן מלחמה, ווערט ביי אים תיכּף רעמאַטעם און תיכּף הערן די קני אוף צו דינען. טוען אייך ניט וויי די קני?

— ריכטיק, די קני טוען וויי.

— אַפילו שלאָפן קאָנט איר ניט א גאַנצע נאַכט, אמת? רעמאַטעם איז זייער א געפערלעכע, פיינלעכע און שווערע מחלה.

מיר האָבן דאָ שוין געהאַט א רייכע פּראַקטיק מיט רעמאַטעס. די אַבסאָלוטע דיעטע און אלע איבעריקע מעטאָדן פון אונדזער קוראַציע העלפן זייער גוט. איר וועט דאָ געזונט ווערן פריער, ווי איר זייט זיך משער, און וועט לויפן צום פראָנט לויפנדיק. געווענדט צום סאַניטאַר, האָט ער באַפוילן:

— פאַרשרייבט: שוויק, אַבסאָלוטע דיעטע, צוויי מאָל אין טאָג דורכוואַשן דעם מאָגן, איינמאָל אין טאָג א קאַנע, און ווייטער ווען מיר זען. דערווייל פירט אים אַראָפּ אין אָפּעראַציע־זאַל, וואַשט אים דורך דעם מאָגן, און באַלד שטעלט אים א קאַנע, ווי עס געהער צו זיין, זאָל ער תפילה טאָן צו אלע הייליקע, זיין רעמאַטעס זאָל זיך דערשרעקן און אַנטלויפן ווי פעפער וואַקסט.

דערנאָך האָט ער זיך געווענדט צו אלע קראַנקע און האָט געהאַלטן א פיינע רעדע, פול מיט שיינע און קלוגע געדאַנקען:

— ניט מיינט, — האָט ער געזאָגט, — אז פאַר אייך שטייט אַזאַ אייזל, וואָס מען קאָן אים איינרעדן קינדער אין בויך. פון אייערע קונצן און דרייעניש ווער איך קנאַפּ וואָס נתפעל. איך ווייס, אז איר זייט אלע סימולאַנטן און אז איר ווילט זיך אַרויסמאַכן פון מיליטער־דינסט. אַט לויט דער איינזעעניש הייל איך אייך. דורך מיינע הענט זיינען שוין דורך אַסך הונדערטער אַזעלכע סאָלדאַטן, ווי איר. אויף די דאַזיקע בעטלעך זיינען געלעגן מאַסן מענטשן, וואָס האָבן געליטן פון איין מחלה: זיי האָבן ניט געוואָלט גיין אין מלחמה. בעת זייערע חברים האָבן זיך געשלאָגן אין די גראַבנס, האָבן זיי געמיינט, אז זיי מעגן וואַלגערן זיך אין די בעטן, ווערן געפּילעוועט ווי קראַנקע און וואַרטן, ביז די מלחמה וועט זיך ענדיקן. זיי האָבן אָבער געהאַט א גרויסן טעות אין חשבון, און אויך איר אלע מאַכט א פאַלשן חשבון. נאָך אין צוואַנציק יאָר אַרום וועט איר זיך אויפכאַפּן פון שרעק, ווען עס וועט אייך חלומען, אז איר פּרוּווט ווידער סימולירן ביי מיר.

— איך האָב דעם כבוד צו מעלדן, — האָט זיך געלאָזט הערן אַ שטילע שטים פון איין בעטל בײַם פענצטער, — איך בין שוין געװעזן געװאָרן, איך האָב נאָך בײַנאַכט באַמערקט, אַז מײַן שטיק־הוסט איז פאַרבײַ.

— װי הײסטו איר?

— קאָװאַרטשיק. איך האָב דעם כבוד צו מעלדן, אַז איר האָט מיר פאַרשריבן אַ קאַנע.

— גוט. די קאַנע װעט איר נאָך קריגן אַף לעצט, — האָט באַשטימט דאָקטאָר גרינשטײן, — בכדי איר זאָלט זיך ניט קאָנען באַקלאָגן, אַז מען האָט אײַך דאָ ניט קורירט... אַזױ. און איצט אַלע קראַנקע, װאָס איך האָב אױסגערופן, מאַרש נאָכן אונטער־אָפיצער, בכדי איטלעכער זאָל קריגן, װאָס אים קומט.

— און איטלעכער האָט געקראָגן זײַן פאָרציע, לױט װי דער דאָקטאָר האָט פאַרשריבן. אײניקע האָבן געפרוּװט װירקן אַף די אױספירער פון דעם דאָקטאָרס באַפעלן דורך בעטן אָדער דורך סטראַשען, אַז זײ װעלן זיך אױך אָנגעבן פאַר סאַניטאַרן און אַז אפשר װעלן זײערע פײניקער אַלײן ארײנפאַלן צו זײ אין די הענט. אױך שװײק האָט זיך געהאַלטן שטײף:

— גיס, װאָס דו קענסט, — האָט ער געמונטערט דעם תלין, װאָס האָט אים געשטעלט די קאַנע, — געדײנק די שבועה! װען דאָ װאָלט געלעגן דײַן אײגענער פאָטער אָדער דײַן לײבלעכער ברודער, מוזטו זײ אױך שטעלן אַ קאַנע, ניט געפינטלט מיט אַ ברעם. געדײנק, אַז אַף אַזעלכע קאַנעס איז געגרונטעװעט די מאַכט פון עסטרײַך און אונדזער נצחון!

דעם צװײטן טאָג האָט דער דאָקטאָר גרינשטײן בײַם באַזוך אַ פרעג געטאָן שװײקן, װי געפעלט עס אים אין מיליטער־שפּיטאָל.

שװײק האָט געענטפערט, אַז דאָ איז אַן אָרט פאַר גוטע און פרומע לײַט. דערפאַר האָט ער געקראָגן דאָס זעלביקע, װאָס נעכטן, און דערצו נאָך אײן פראַשעק אַספירין און דרײַ פראָשקעס כינין, װאָס מען האָט אים אַרײַנגעשאָטן אין אַ גלאָז װאַסער און געהײסן תיכף אױסטרינקען.

אַפילו סאָקראַטעס האָט מיט אַזאַ רו ניט אויסגעטרונקען זיין שאָל מיט סם, ווי שווייק דעמדראָזיקן כינין. דאָקטאָר גרינשטיין האָט באַשלאָסן אויסצופּרוּוון אַף אים אַלע גראַדן פון עינויים.

אַז מען האָט שווייקן פאַרן דאָקטאָר אין די אויגן איינגע־וויקלט אין אַ נאַסן ליילעך, און דער דאָקטאָר האָט ביי אים גע־פרעגט, ווי איז אים דאָס באַקומען, האָט ער געענטפערט:

— זייער פיין, הער אויבער־דאָקטאָר, גענוי ווי אין אַ שווים־שולע אָדער אין אַ ים־באָד.

— און רעמאַטעס האָט איר נאָך?

— יאָ, הער אויבער־דאָקטאָר, ער וויל ניט ווערן בעסער.

און שווייקן האָט מען ווידער געפּייניקט...

אין דער זעלביקער צייט האָט די אַלמנה פון איין אינפאַנ־טעריע־גענעראַל, די באַראָנעסע פאָן באָצנהיים איבערגעקערט די שטאָט אַף צו געפינען יענעם סאָלדאַט וואָס וועגן אים האָט די „באָהעמיאַ" אָפּגעדרוקט אַן אַרטיקל, ווו עס איז געווען באַשריבן, ווי מען האָט אים, דעם אינוואַליד, געפירט אין אַ וועגעלע און ווי ער האָט געשריען: „אַף בעלגראַד!" דערביי האָט דידאָזיקע פאַטריאָטישע מאַניפעסטאַציע געגעבן דער „באָהעמיאַ" אַ געלעגנ־הייט אָנצוהויבן קלייבן נדבות פאַר אָט דעם געטרייען אינוואַליד.

סוף כּל סוף, נאָכדעם ווי מען האָט אָנגעפרעגט אין דער פאָליציי־פאַרוואַלטונג, איז געפונען געוואָרן, אַז דאָס איז שווייק. ווייטער איז שוין ניט געווען שווער צו דערגיין. האָט באַראָנעסע פאָן באָצנהיים מיטגענומען איר באַלייטערין און איר לאָקאַי מיט אַ גרויסן קאָרב און איז אַוועקגעפאָרן קיין הראַדשין.

די אָרעמע באַראָנעסע האָט אַפילו ניט געוווּסט, וואָס דאָס באַטייט, ווען אַ מענטש ליגט אין לאַזאַרעט פון דער מיליטער־טורמע. נאָר איר וויזיט־קאַרטל האָט פאַר איר געעפנט די טירן פון דער טורמע. אין קאַנצעלאַריע איז מען איר אין אַלץ אַנטקעגנגעקומען, און שוין אין אַ פינף מינוט אַרום האָט זי זיך דערוווּסט, אַז דער „בראַווער סאָלדאַט שווייק", וואָס וועגן אים פרעגט זי זיך נאָך, געפינט זיך אין 3־טן באַראַק, בעט נומער 17. דאָקטאָר

גרינשטיין, אײנגאַנצן אַ צעטומלטער, האָט אַלײן זי אָפּגעפירט אַהײן.

שווייק איז גראָד געזעסן נאָך דער געווײנטלעכער טעגלעכער פּראָצעדורע, וואָס דאָקטאָר גרינשטיין האט פאַרשריבן, אַפּן בעטל, אַרומגערינגלט פון אַ גרופּע אויסגעדייוועטע און הונגעריקע סימו־לאַנטן, וואָס האָבן זיך נאָך ניט געהאַט אונטערגעגעבן און האָבן עקשנותדיק מלחמה געהאַלטן מיט דאָקטאָר גרינשטיין אַרום דער אַבסאָלוטער דיעטע.

אויב עמיצער וואָלט זיך צוגעהאָרכט צו זייער שמועס, וואָלט ער געקאָנט מיינען, אַז דאָ האָט ער פֿאַר זיך מענטשן, וואָס זיינען שטאַרק אַריינגעטאָן אין דער אכילה און ווייסן, וואָס דאָס הייסט עסן.

— עסן קאָן מען אַפילו געווײנלעכע גריוון פון רינדער־שמאַלץ, — האָט דערציילט איין קראַנקער, וואָס איז דאָ געלעגן מיט אַן "אײנגעשטאַנענעם מאָגן־קאַטאַר", — אויב זיי האָבן נאָך ניט באַוויזן אָפּצוקילן. אַז די רינדער־שמאַלץ נעמט קאָכן, קוועטשט מען זיי טרוקן אויס, באַזאַלצט זיי, מיט פעפער, און איך זאָג אייך:
— זיי זיינען בעסער פאַר געגנדזענע.

— לאָזט נאָר צו רו געגנדזענע גריוון, — האָט זיך אָפּגערופן דער פאַרשוין מיטן „מאָגן־קרעפּס", — בעסערס ווי געגנדזענע גריוון איז גאָר אַף דער וועלט ניטאָ. ווי קומען צו זיי חזירשע גריוון! אַוודאַי דאַרפן זיי זיין נאָר אַביסל אָנגעברוינט, ווי די אידן מאַכן דאָס. זיי נעמען אַראָפּ די שמאַלץ צוזאַמען מיט דער הויט און פרעגלען דאָס.

— און איך זאָג אייך, אַז איר זייט אינגאַנצן ניט גערעכט מכח חזירשע גריוון, — האָט באַמערקט שווייקס נאָענטסטער שכן.
— פאַרשטייט זיך, אַז איך רייד פון די וואָס מען מאַכט פון דער היימישער שמאַלץ, דאָס וואָס מען רופט היימישע גריוון. זיי זיינען ניט ברוין, אָבער אויך ניט געל. עס מוז זיין עפּעס צווישן די קאָלירן. אַזאַ גריוון באַדאַרף ניט זיין צו ווייך, ניט צו האַרט. זי טאָר ניט כראָמשקן אונטער די ציין, וואָרום אויב אַזוי, איז זי פאַרברענט.

זי מוז צעגיין אין מויל, נאָר דערביי מוז ניט זיין דער איינדרוק, אַז שמאַליץ רינט איבער דער געמבע.

— ווער פון אייך האָט פאַרזוכט גריוון פון פערד? — האָט זיך געלאָזט הערן אַ שטים. אָבער אַף אָט דער פראַגע האָט קיינער ניט געענטפערט, וואָרום אין דער רגע איז אַריינגעלאָפן דער אונטער־אָפיצער און האָט אַ געשריי געטאָן:

— מאַרש אַלע צו די בעטלעך! באַלד קומט אַהער עמיצער פון די ערצהערצאָגינעס, און קיינער זאָל ניט סמייען אַפירדוקן די שמוציקע פיס פון אונטער די קאָלדרעס!

נאָר אַפילו אַן אמתע ערצהערצאָגינע וואָלט ניט געקאָנט אַריינגיין מיט אַזאַ פּאָמפּע, ווי דאָס האָט געטאָן די באַראָנעסע פאָן באָצנהיים. נאָך איר איז געגאַנגען אַ גאַנצע סויטע, וואָס צווישן זיי האָט זיך געפונען אַפילו דער קאַפּטענאַרמוס פון שפּיטאָל, וואָס האָט אין אַלצדינג חושד געווען אַ באַהאַלטענע רעוויזיע, וואָס האָט אים באַדאַרפט אַרויסרייסן פון זיין וואַרימער שטעלע אין הינטערלאַנד און אַרויסוואַרפן אים פאַר אַ קרבן די שראַפּנעלן ערגעץ ביי די דראָט־פאַרצאַמונגען.

ער איז געווען בלייך, אָבער נאָך בלייכער איז געווען דאָקטאָר גרינשטיין. עס האָט אים געפינטלט אין די אויגן פון דער קליינער וויזיט־קאַרטע פון דער אַלטער באַראָנעסע מיטן טיטל „אלמנה פון גענעראַל“ און פון אַלץ, וואָס האָט געקאָנט זיין דערמיט פאַרבונדן, אַ שטייגער ווי: באַקאַנטשאַפטן, פּראָטעקציעס, אָנקלאָגעס, איבערפירן אַפן פראָנט און אַנדערע שרעקלעכע זאַכן.

— אָט איז אונדזער שוויק, — האָט ער אַרויסגערעדט מיט אַן אָנשטעל פון רואיקייט, אַז ער האָט צוגעפירט די באַראָנעסע צו שוויקס בעטל. — מיט געדולד טראָגט ער אַריבער זיינע ווייטאָקן.

באַראָנעסע פאָן באָצנהיים האָט זיך אַנידערגעזעצט נעבן בעטל אַף אַ שטול, וואָס מען האָט איר אונטערגעטראָגן, און האָט זיך געווענדט צו שוויקן אין אַ געבראָכענעם טשעכיש:

— טשעכישער סאָלדאַט — בראַוו סאָלדאַט, אינוואַליד־סאָלדאַט — מוטיג סאָלדאַט. איך זייער ליב טשעכיש עסטרייכער.

אַ גלעט געטאָן שוויקס ניט געגאָלטע באַק, האָט זי ווייטער גערעדט:

— אַלץ אין בלעטער געלייענט. געבראַכט אייך עסן און טאַבאַק און זיסקייט, טשעכיש סאָלדאַט — בראַוו סאָלדאַט. יאָהאַן קומט נאָר אַהער!

און דער לאָקײַ מיטן פֿאַרוואַקסענעם פּנים האָט צוגעטראָגן צום בעטל אַ גוואַלדיק גרויסן קאָרב, און אין דער זעלביקער צייט האָט די באַלייטערין פֿון דער אַלטער באַראָנעסע, אַ הויך געוויקסיקע דאַמע מיט אַ פֿאַרוויינטער צורה, זיך צוגעזעצט אַף שוויקס בעטל און האָט אים פֿאַרריכט דעם שטרוי=זאַק: זי האָט געמיינט, אַז אַזוי איז מען זיך נוהג מיט קראַנקע העלדן.

דערווײַל האָט די באַראָנעסע גענומען אַרויסשלעפּן פֿון קאָרב די מתּנות. צוערשט האָט זיך באַוויזן אַ טוץ געבראָטענע הינער, אײַנגעוויקלט אין ראָזע פּאַפּיראָס=פּאַפּיר און איבערגעבונדן מיט שוואַרץ=געלע זײַדענע בענדלעך. און דערנאָך צוויי פֿלעשלעך מיט עפּעס אַ ליקער פֿון דער קריגס=צײַט מיט אַן עטיקעטקע: „גאָט, שטראָף ענגלאַנד!“ און פֿון דער אַנדער זײַט איז געווען אַרױפֿגעקלעפּט אַן עטיקעטקע, ווו עס זײַנען געווען אויסגעמעלט פֿראַנץ יאָזעף און ווילהעלם, וואָס האַלטן זיך פֿאַר די הענט, אַזוי ווי זיי וואָלטן זיך געקליבן שפּילן די קינדער=שפּיל „העזעלע“.

דערנאָך האָט זי אַרויסגעשלעפּט נאָך דרײַ פֿלעשלעך ווײַן „פֿאַר געזונדיקע“ און צוויי קעסטלעך פּאַפּיראָסן. דאָס אַלץ האָט זי מיט געשמאַק אויסגעלייגט אַף אַ ליידיק בעטל נעבן שוויקן. דערבײַ האָט זי אַוועקגעלייגט נאָך אַ בוך אין אַ שיינעם אײַנבאַנד: „געשיכטעס פֿון לעבן פֿון אונדזער מאָנאַרך“, וואָס עס האָט אָנגעשריבן דער זייער פֿאַרדינטער הויפּט=רעדאַקטאָר פֿון פּראָגער אָפּיציעלער צײַטונג, וואָס האָט דעם אַלטן פֿראַנץ באַטראַכט ממש ווי זיך אַליין. דערנאָך האָט זי אַוועקגעלייגט אַפֿן בעטל אַ פּליטקע שאָקאָלאַד, אויך מיט דער אויפֿשריפֿט: „גאָט שטראָף ענגלאַנד!“ און מיט די בילדער פֿון עסטרײַכישן און דײַטשן קיסר. נאָר אַפֿן שאָקאָלאַד האָבן זיי זיך שוין ניט געהאַלטן פֿאַר די הענט, נייערט זיי זײַנען געווען אויסגעקערעוועט מיט די רוקנס צו אַנאַנד. זייער פֿײַן איז געווען אַ צוויי=רייאיקע צאָן=בערשטל מיטן לאַטײַנישן דעוויז: „מיט פֿאַראייניקטע כּחות“, כּדי איטלעכער, וואָס

וועט מיט איר פוצן די ציין זאָל זיך דערמאנען אָן עסטרייך. אַן עלעגאנטער געשאנק, וואָס האט זיך טאקע געפאסט פארן פראנט און פאַר די גראָבנס, איז געווען א קעסטעלע מיט מכשירים פאַר מאניקיור. אפן דעקל איז געווען אויסגעמעלט: א שראפנעל וואס פלאצט און א סאלדאט אין א שטאָלענעם קיווער, וואס לויפט אין א באגנעטן־אנגריף. אונטערן דאזיקן בילדל איז געשטאַנען: „פארן גלויבן, קיסר און פאטערלאנד!" אָן א שום בילדל איז גע־ווען א פעקל סוכארעס, דערפאר אָבער איז אף אים געווען אָפּגע־דרוקט א פאטריאָטישער פערז און אף דער אנדער זייט די איבערזע־צונג אין טשעכיש.

די לעצטע מתנה איז געווען א היאַצינט אין א בלומען־טעפּל.

אַז אלע מתנות זיינען געווען ארויסגענומען און פאנאנדער־געלייגט אפן בעטל, האָט די באַראָנעסע פאָן באצנהיים נים גע־קאָנט מער איינהאלטן די טרערן. ביי עטלעכע אויסגעהונגערטע סימולאנטן איז געלאפן שפייעכץ פון מויל. די באלייטערין דער באַראָנעסעס האָט אונטערגעשפארט דעם זיצנדיקן שווייקן און האָט אויך געוויינט. עס איז געווען א שטילקייט, ווי אין קירך. דעמאָלט האט שווייק צונויפגעלייגט די הענט און גענומען זאגן א תפילה:

— פאטער אונדזער דער דאָ... געהייליקט... דיין קיניגרייך זאל קומען... דאס הייסט, אנטשולדיקט, גנעדיקע פרוי, איך האָב נים דאָס געוואלט... פאטער אונדזער, טאַטע אין הימל, טו בענטשן דידאָזיקע מתנות, וואס מיר וועלן פון זיי געניסן לויט דיין גרוי־סער פרייגעביקייט. אָמן!

נאך דידאזיקע ווערטער האט ער גענומען פון בעטל א הינדל און האט גענומען עסן פאר די אויגן פון דעם איבערגע־שראקענעם דאקטאר גרינשטיין.

— אָך, ווי דאס שמעקט אים, נעבעך! — האט די אלטע באראנעסע באגייסטערט ארייגעזאגט א סוד דעם דאקטאר. — ער איז מסתמא שוין אינגאנצן געזונט און קאן שוין אוועק אפן פראנט. מיר טוט באמת שטארק הנאה, וואס דאס איז אים אזוי צונוץ געקומען.

דערנאך איז זי ארומגעגאנגען אלע בעטלעך און האט באַ־טײלט די קראנקע מיט פּאַפּיראָסן און מיט שאָקאָלאַד־קאַנפעטן. אומגעקערט זיך צוריק צו שװעסטער, האט זי אים א גלעט געטאן איבער די האָר און געזאָגט: „גאט באַהיט און באַשיצט אײַך!" און איז ארויס מיט איר סוויטע פון באַראַק.

אײדער דאָקטאָר גרינשטײן האט באַװיזן זיך אומצוקערן צו־ריק פון הויף, װו ער האט ארויסבאַלײט די באַראָנעסע, האט שװעסטער געהאט צעטײלט אלע הינדלעך, װאָס די פּאַציענטן האָבן זיי אַרײנגעפּיקט מיט אזא אימפּעט, אז דאָקטאָר גרינשטײן האָט געפונען נאר א הײפל בײנדלעך, װאָס זײַנען געװען אזוי רײן אָפּ־געגריזשעט, פּונקט װי די הינער װאָלטן לעבעדיקערהײט געװען אַרײנגעפאַלן אין נעסט פון א שפּאַרבער, און זײַערע בײנדלעך װאָלטן חדשים לאנג געלעגן אונטער ברענענדיקע זון־שטראַלן.

לײדיק זײַנען געװען אויך א פלעשל ליקער און דרײַ פלעש־לעך װײַן. די פּליטקע שאָקאָלאַד און די סוכאַרעס זײַנען אויך גע־װען פאַרשװוּנדן אין די הונגעריקע מאָגנס. עמיצער האט געהאט נאך אויסגעטרונקען אפילו דאס פלעשעלע פּאַליטור פאַר די נעגל, װאָס האָט זיך געפונען בײַ דער מאַניקור־קעסטעלע און אײַנגעבײסן די צאָן־פּאַסטע, װאָס איז געלעגן בײַ דער צאָן־בערשטל.

געקומען צוריק אין באַראַק, האט דאָקטאָר גרינשטײן זיך װידער געשטעלט אין א קריגערישער פּאָזע און געהאַלטן א גרוי־סע רעדע. א שטײן איז אים אראָפּ פון הארצן, װען די באַזוכע־רין האט זיך אָפּגעטראָגן. דאס הײפל אָפּגעגריזשעטע בײנדלעך האט באַשטעטיקט זײַן מײנונג, אז אלע זײַנע פּאַציענטן זײַנען הײ־לע סימולאַנטן.

— סאָלדאַטן! — האט ער אָנגעהויבן. — אויב איר װאָלט געװען באַטש א קאַפּעלע קליגער, װאָלט איר דאס אלץ געלאָזן ניט גערירט, מיט דעם שכל, אז אויב איר װעט די אלע זאכן אויפפרעסן, װעט דער אויבער־דאָקטאָר אײַך ניט גלויבן, אז איר זײַט שװער קראנקע. דאס אײגענע האט איר באַװיזן, אז איר װײסט ניט צו שאַצן מײַן גוטסקײט. איך סטאַרע זיך דורכצוװאַשן אײַך די מאָגנס, שטעל אײַך קאַנעס, האַלט אײַך אָף אַבסאָלוטער

דיעטע, און איר טוט און פרעסט זיך איבער. ווילט איר טאַקע זיך אָנמאַכן א מאָגן-קאַטאַר? אַ טעות, ברידערלעך! אייערע מאָגנס וועלן נאָך באַוויזן עפּעס צו פאַרדייען, וועל איך זיי אַזוי גרונטיק אויסרייניקן, אַז איר וועט צייט אייער לעבן ניט פאַרגעסן און אייערע אייניקלעך וועט איר דערציילן, ווי אַזוי מען האָט איינמאָל געפּרעסן הינדלעך און אָנגעשטאָפּט זיך מיט אַלע גוטע זאַכן, נאָר קיין פערטל שעה זיינען זיי ניט געבליבן בײַ אײַך אין מאָגן, וואָרום מען האָט דעם מאָגן דורכגעוואַשן אַ וואַרעמינקען, אַ הייסינקען. בכן, אַלע נאָך מיר, איינער נאָכן אַנדערן כּסדר, איר זאָלט געדיינקען, אַז איך בין ניט אַזאַ אייזל, ווי איר, נאָר אַ ביסל קליגער, ווי איר אַלע אינאיינעם! חוץ דעם, זאָלט איר וויסן זיין, אַז מאָרגן רוף איך אַהער אַ קאָמיסיע, ווייל איר וואַלגערט זיך דאָ גאַנץ לאַנג און קיינער פון אײַך איז גאָר ניט קראַנק, ווײַבאַלד אַז איר קאָנט אין פינף מינוט, אַזוי פאַראומרייניקן דעם מאָגן, ווי איר האָט דאָס איצט געטאָן. נו, איינס, צוויי, דריי, מאַרש!

אַז עס איז געקומען די ריי צו שוויקן, האָט דאָקטאָר גרינשטיין אַף אים אַ קוק געטאָן און האָט געפרעגט:

— איר זייט באַקאַנט מיט דער באַראָנעסע?

— זי איז מיין שטיף-מאַמע, — האָט שוויק געענטפערט.

— אַז איך בין געווען אַן עופעלע, האָט זי מיך אונטערגעוואָרפן, און איצט האָט זי מיך ווידער געפונען...

— אויב אַזוי, שטעלט זשע שוויקן נאָך אַ קאַנע, — האָט דאָקטאָר גרינשטיין קורץ באַפוילן.

* * *

אינאָוונט האָט אַף די בעטלעך געהערשט אַן אומעט. מיט עטלעכע שעה צוריק זיינען באַ אלעמען אין די מאָגנס געווען אַזעלכע גוטע און געשמאַקע זאַכן, און איצטער איז דאָרט געווען נאָר שוואַכער טיי און אַ פעניצל ברויט.

— איר'ט מיר גלויבן, חברים איך עס געקאָכטע הון ליבער ווי געבראָטענע, — האָט זיך געלאָזט הערן פון פענצטער די שטים פון פאַציענט נומער 21.

— פֿאַרשטאָפּט אים די האַלדז מיט דער קאָלדרע, — האָט עמיצער אַרויסגעבורטשעט. נאָר אַלע זײַנען געווען אַזוי אָפּגעשוואַכט נאָך דער שלימזלדיקער סעודה, אַז קיינער האָט אַפֿילו ניט גע־טראַכט צו רירן זיך פֿון אָרט.

דאָקטאָר גרינשטיין האָט געהאַלטן וואָרט. בײַטאָג זײַנען גע־קומען עטלעכע מיליטער־דאָקטוירים — מיטגלידער פֿון דער באַ־רימטער קאָמיסיע.

זיי זײַנען מיט אַן ערנסטער מינע אַרומגעגאַנגען צווישן די בעטלעך, און מען האָט נאָר געקאָנט הערן:

— ווײַזט דעם צונג!

שווייק האָט אַרויסגעשטרעקט דעם צונג אַזוי, אַז זײַן פּנים איז געוואָרן צו אַ שרעקלעכער גרימאַסע און די אויגן האָבן זיך אײַנגאַנצן פֿאַרמאַכט.

— איך האָב דעם כּבֿוד צו מעלדן, הער דאָקטאָר, מער אַרויסשטרעקן דעם צונג קאָן איך ניט.

דערנאָך איז פֿאָרגעקומען אַן אינטערעסאַנטער שמועס צווישן שווייק און דער קאָמיסיע. שווייק האָט געטענהט, אַז ער האָט דאָס געזאָגט, ווײַל ער האָט מורא געהאַט, זיי זאָלן אים ניט חושד זײַן, אַז ער באַהאַלט פֿון זיי דעם צונג.

מחמת דעם האָבן זיך די מיינונגען פֿון דער קאָמיסיע צע־טיילט.

אַ העלפֿט האָט געהאַלטן, אַז שווייק איז אַ שוטה, און די צווייטע, פֿאַרקערט, האָט געפּסקעט, אַז ער איז אַ זשוליק, וואָס וויל פֿירן די קאָמיסיע פֿאַרן נאָז.

— דאָס וואָלט געווען שדים ווייסן וואָס, — האָט אָנגע־שריִען אויף שווייקן דער פֿאָרזיצער פֿון דער קאָמיסיע, — אויב מיר וואָלטן ניט געווען בכּח פֿאַרטיק צו ווערן מיט אײַך.

שווייק האָט אָנגעקוקט דער קאָמיסיע מיט דער גאַנצער רואיקייט פֿון אַן אומשולדיק קינד.

איז דער אויבער־דאָקטאָר צוגעטראָטן האַרט צו שווייקן.

— איין זאַך וואָלט איך נאָר וועלן וויסן, איר ים־חזיר איינער, וואָס טראַכט איר זיך איצט?

— גאָרנישט, איך טראַכט בכלל גאָרנישט.

— כאַפּט עס דער טייוול, — האָט איינער פון די קאָמי־סיע־מיטגלידער אַ קלאַפּ געטאָן מיט דער שאַבליע אָף דער ערד, — ער טראַכט גאָרניט, הייסט דאָס! נאָר פאַרוואָס, פלאָקן איינער, טראַכט איר גאָרניט?

— אַזוי איז דאָס, איך טראַכט ניט דערפאַר, ווייל אין מיליטער־דינסט טאָרן פּשוטע סאָלדאַטן ניט טראַכטן. אַז איך האָב געדינט אין 11־טן פולק האָט אונדזער ראָטע־קאָמאַנדיר שטענדיק געזאָגט: „אַ סאָלדאַט טאָר אַליין ניט טראַכטן. פאַר אים טראַכט שוין דער עלטסטער. ווי נאָר אַ סאָלדאַט הויבט אָן טראַכטן, איז ער שוין ניט קיין סאָלדאַט, נאָר אַ יאָלד. טראַכ־טעניש ברייגנט צו קיין גוטס ניט..."

— שטיל געשוויגן! — האָט אים בייז אָפּגעהאַקט דער פאָרזיצער פון דער קאָמיסיע. — מיר קענען שוין אייך אַ ביסל. דער דאָזיקער טיפּ מיינט, אַז די קאָמיסיע וועט גלויבן, אַז ער איז טאַקע אַן אידיאָט?.. ניין, ניט קיין אידיאָט זייט איר, שווייק, איר זייט א פאַרשטאַנדיקער מענטש, אַ דורכגעטריבענער, אַ זשוליק, אַן אויסוואָרף. פאַרשטייט איר?

— ריכטיק, איך פאַרשטיי.

— איך האָב דאָך אייך שוין געזאָגט, איר זאָלט פאַרמאַכן אייער שפּיי־קעסטל, הערט איר?

— ריכטיק, איך הער, אַז איך דאַרף פאַרמאַכן מיין שפּיי־קעסטל.

— כאַפּט אייך דער טייוול, ווערט אַנטשטומט, ווען איך באַפעל; איר ווייסט דאָך, אַז איר מוזט פאָלגן.

— ריכטיק, איך ווייס, אַז איך מוז פאָלגן.

די אָפיצערן האָבן זיך איבערגעקוקט און האָבן גערופן דעם פעלדוועבל.

— אָט דעם דאָזיקן מענטשן, — האָט געזאָגט דער פאָר־זיצער פון דער קאָמיסיע, אָנווייזנדיק אָף שווייקן, — זאָלט איר

אָפּפירן אין קאַנצעלאַריע און וואַרטן דאָרט אַף אונדזער באַשלוס און ראַפּאָרט. דער דאַזיקער מענטש איז געזונט ווי אן אָקס, סימולירט און האָט נאָך אַ לאַנגען צונג און שפּעט פון זיינע עלטסטע. ער מיינט, דאַכט זיך, אַז זיי געפינען זיך דאָ נאָר פון פאַרגעניגן וועגן, און בכלל אַז די גאַנצע מלחמה איז אַ גאָרנישט מיט א נישט. אין דער מיליטער־טורמע, שווייק, וועט מען אייך אָנלערנען, אז די מלחמה איז ניט קיין פּוסטע זאַך.

איז שווייק מיטן פעלדוועבל אַוועק איבערן הויף אין דער קאַנצעלאַריע. פאַר דער צייט, וואָס דער וואַך־אָפיצער האָט אַף אים דאָרט געשריען, אַז אַזעלכע מנוולים, ווי שווייק, דאַרף מען שיסן, האָט די קאָמיסיע פאַרענדיקט אין די באַראַקעס מיט די סימולאַנטן. פון זיבעציק קראַנקע האָבן זיך געראַטעוועט נאָר צוויי: ביי איינעם האָט א באָמבע אַראָפּגעריסן אַ פוס, דער צווייטער האָט געהאַט די אמתע בראַנד.

נאָר די דאָזיקע צוויי האָבן ניט געהערט דאָס ווערטעלע „טויג"; אַלע איבעריקע, ניט אויסגעשלאָסן אפילו די דריי שווינדזיכטיקע, וואָס האָבן געהאַלטן ביים שטאַרבן, זיינען געוואָרן אָנערקענט פאַר טויגליך פאַרן אַקטיוון דינסט, דערביי האָט דער אויבער־דאָקטאָר זיך פאַרגונען דעם תענוג צו האַלטן אַ רעדע.

די דאָזיקע רעדע איז געווען אָנגעפּיקעוועט מיט די משונהדיקסטע זידלערייען און דער אינהאַלט איז געווען אַ קורצער: אַלע מענטשן זיינען מנוולים, און נאָר אויב זיי וועלן העלדיש זיך שלאָגן פאַר זייער מאָנאַרך, קאָנען זיי קומען צוריק אין א מענטשישער געזעלשאַפט, און נאָכן קריג וועט מען זיי קאָנען מוחל זיין, וואָס זיי האָבן געוואָלט זיך אַרויסמאַכן פון מיליטער־דינסט און האָבן סימולירט אַ קראַנקייט. פּערזענליך גלויבט ער דערין ניט, ער מיינט אַז זיי וועלן נאָך קומען אַף דער תליה.

עפּעס אַ יונגינקער מיליטער־דאָקטאָר, נאָך א ריינע כשרע נשמה, האָט געבעטן דעם אויבער־דאָקטאָר א דערלויבעניש צו זאָגן אַ פּאָר ווערטער. זיין רעדע האָט זיך אָפּגעשיידט פון דער רעדע פון זיין עלטסטן דורך אָפּטימיזם און תמימות. ער האָט גערעדט דייטש.

ער האָט אַ סך געערדט וועגן דעם, אַז איטלעכער פון די, וואָס פאַרלאָזן היינט דאָס קראַנקנהויז, בכדי זיך צו שטעלן אָפּן פראָנט אין די רייען פון די קאַמעראַדן, באַדאַרף זיין אַ זיגער און אַ ריטער, ער איז באַזיכערט, אַז זיי וועלן זיין גוטע זעלנער אין שלאַכטפעלד און וועלן זיך אויפפירן ווי איידעלע מענטשן אין מיליטערישע און ציווילע ענינים. אַז זיי וועלן זיין העלדישע קריגסלייט, געדיינקען די גרויסע מעשים פון ראַדעצקי און פרינץ אייזשען פון סאַוואָיאַ, אַז זיי וועלן מיט זייער בלוט באַשפּריצן די ווייטע פעלדער פון כבוד פאַרן הויז האַבסבורג און וועלן מיט נצחון פאַרענדיקן די אויפגאַבע, וואָס די געשיכטע האָט זיי געשטעלט. מוטיק, אָן חשבונות, ניט צו שוינען זייער לעבן, וועלן זיי זיך וואַרפן אין קאַמף אונטערן שויץ פון די באַרימטע צעשאַסענע פאַנעס פון זייערע פולקן, צו נייעם רום, צו נייע נצחונות.

שפּעטער, אין קאָרידאָר, האָט דער אויבער־דאָקטאָר געזאָגט צום דאָזיקן יונגען מאַן:

— טייערער קאָ"עגע, איך מעגט מיר גלויבן, ס'איז אַלץ אַרויסגעוואָרפן. פונם דאָזיקן פּעווּל וואָלט אפילו ראַדעצקי אַליין אָדער אייער פרינץ אייזשען ניט געקאָנט מאַכן קיין זעלנערס. מען קאָן מיט זיי ריידן, ווי אַ מלאך אָדער ווי אַ טייוול — אַלץ איינס! פּעווּל — און ווייטער גאַרנישט!

9.

שווייק אין דער מיליטער־טורמע.

דאָס לעצטע באַהעלטעניש פאַר יענע, וואָס האָבן ניט געוואָלט גיין אויף מלחמה, איז געווען די מיליטערישע טורמע. איך האָב געקענט אַ לערער פון מאַטעמאַטיק, וואָס האָט ניט געוואָלט שיסן אין אַרטילעריע, און דערפאַר האָט ער אָוועקגעגנבעט ביי אַ לייטענאַנט דעם זייגער, בכדי אַנצוקומען אין דער מיליטער־טורמע. ער האָט דאָס געטאָן מיט אַ פולן באַוווסט. די מלחמה האָט ביי אים ניט אויסגענומען און האָט אים ניט געצווינגען שיסן אין פיינט און הרגען ביים צד שכנגד מיט שראַפּ־

נעלן און גראנאטעס פונקט אזעלכע מאטעמאטיק־לערערס, ווי ער — האט ער געהאלטן פאר א משוגעת.

— איך וויל ניט, מען זאל מיך פיינט האבן פאר מיין אכזריות, — האט ער זיך געזאגט און האט מיט א רואיקן הארץ אוועקגעלקחעט דעם זייגער. קודם כל האט מען אונטערזוכט זיין גייסטיקן צושטאנד, נאר אז ער האט געמאלדן, אז ער האט צוגעגנבעט דעם זייגער, אף רייך צו ווערן, האט מען אים אריינגעזעצט אין דער מיליטער־טורמע. אזעלכע ווי ער, וואס זיינען געזעסן דארט פאר גנבות אדער אפנארעריי, זיינען געווען ניט ווינציק. דארט זיינען געווען אידעאליסטן און ניט אידעאליסטן, מענטשן, וואס האבן אין דער מלחמה געזען א מיטל רייך צו ווערן, פארשיידענע מיליטער־באאמטע פון הינטערלאנד אדער פון פראנט, וואס האבן געמאכט פארשיידענע פאלשקייטן מיט פראוויאנט, און אויך גנבים פון קלייניקייטן, וואס זיינען אמאל געווען טויזנט מאל לייטישער און פיינער פאר די, וואס האבן זיי אריינגעזעצט. חוץ דעם, זיינען אין מיליטער־טורמע געזעסן אזעלכע סאלדאטן, וואס זיינען פארמשפט געווארן פאר פארשיידענע פארברעכנס מיט א ריין מיליטערישן כאראקטער, א שטייגער, פאר עובר זיין אף מיליטערישער דיסציפלינע, פאר פרווון צו מאכן א בונט, פאר דעזערטירן. א גרופע פאר זיך זיינען געווען די פאליטישע, וואס אכציק פראצענט פון זיי זיינען געווען גאט די נשמה שולדיק, און פון זיי זיינען ווידער געווען ניין און ניינציק פראצענט פארמשפט. דער אפאראט פון די אוודיטארס (מיליטערישע אונטערזוך־ריכטערס) האט פונקציאנירט אויסגעצייכנט. אזא געריכטס־אפאראט איז פאראן אין איטלעכער מלוכה, בעת זי האלט ערב אן אלגעמיינעם פאליטישן, עקאנאמישן און מאראלישן חורבן. דעם גלאנץ פון דער אמאליקער גרויסקייט און חשיבות האלטן אונטער דאס געריכט, די פאליציי, זשאנדארמעריע און אן ארמיי שפיאנעם.

אין איטלעכן מיליטער־טייל האט די עסטרייכישע רעגירונג געהאט שפיאנעם און אויסקוקערס, וואס האבן געמסרט אף אייגענע חברים, וואס זיינען געשלאפן מיט זיי אף איין געלעגער און וואס האבן זיך מיט זיי געטיילט דעם לעצטן ביסן ברויט.

די פּאָליטישע פּאָליציי האָט אויך צוגעשטעלט מאַטעריאַל אין דער מיליטער־טורמע. די מיליטער־צענזור פלעגט שיקן אַהין די מחברים פון בריוו צווישן פראָנט און צווישן די, וואָס פלעגן אומקומען בײַ זיך אין דער היים. די זשאַנדאַרן פלעגן אַרײַנזעצן אפילו זקנים געבראָכענע, וואָס פלעגן שיקן בריוו אויפן פראָנט, און די מיליטער־געריכטן פלעגן זיי פאַרמשפּטן צו צוועלף יאָר פאַר זייערע טרייסט־ווערטער און פאַר זייער שילדערן די שווערע נויט אינדערהיים.

פון דער מיליטער־טורמע אין הראַדשין האָט געפירט אַ וועג איבער בּרזשעוונאָוו צום מאַטאַל־פּלאַץ. איבער דעם וועג איז געגאַנגען אַ מענטש מיט קייטן אויף די הענט, אַרומגערינגלט פון סאָלדאַטן, נאָך אים איז געפאָרן אַ וואָגן מיט אַ טרומנע. און אויפן מאַטאַל־פּלאַץ האָט זיך געלאָזט הערן די אָפּגעהאַקטע קאָמאַנדע: „צילעווע! שיס!" און אין אַלע פּולקן און באַטאַל־יאָנען איז איבערגעלייענט געוואָרן אַ באַפעל, אַז דער און דער איז געוואָרן דערשאָסן פאַר אַ „בונט", בעת דער ראָטע־קאָמאַנ־דיר האָט אַ זעץ געטאָן מיט זײַן שאַבּליע די פרוי פון דעם אומגליקלעכן, וואָס האָט בשום אופן ניט געקאָנט זיך שיידן מיטן מאַן, בעת דער עשעלאָן האָט זיך געזעצט אין צוג...

און אין דער מיליטער־טורמע איז דער דרילינג: דער עלטסטער אופזעער סלאַוויק, דער קאַפּיטאַן ליניהאַרט און דער פעלדוועבל רעפּאַ, מיטן צונאָמען „תּלין", אויך אויסגעצייכנט פאַר־טיק געוואָרן מיט זײַן עסק. וויפיל מענטשן האָבן זיי פאַרפּײַניקט אויף טויט אין די איינצעל־קאַמערן! זייער מעגלעך, אַז קאַפּיטאַן ליניהאַרט איז געבליבן בײַ דעם ראַנג אין דער רעפּובליק. עס וואָלט געוועזן געוווּנטשן מען זאָל אים פאַררעכענען די דינסט־יאָרן אין דער מיליטער־טורמע. רעפּאַ האָט פאַרלאָזן דעם דינסט און פאַרנעמט זיך מיט בוי־אַרבעטן. ס'קאָן זײַן, אַז ער האָט זיך פאַרשריבן אין אַ פּאַטריאָטישער געזעלשאַפט אין דער רעפּובליק.

דער עלטסטער אופזעער סלאַוויק האָט זיך באַגנבעט און זיצט איצט הינטער די גראַטעס. אים האָט נעבעך ניט אָפּגע־גאָלטן מיט דער רעפּובליק, ווי אַנדערע!

* * *

עס איז גאַנץ נאַטירלעך, וואָס דער אויבער־אופזועער סלאַ־וויק, בעת ער האָט צוגענומען שווייקן, האָט אויף אים אַ קוק געטאָן מיט שטומען פאַרוואורף:

— האָסטו דאָס, ברודער, הייסט דאָס, אַ פלעק אויף דיין גוטן נאָמען, ווייבאַלד דו ביסט געקומען אַהער צו אונדז? ס'מאַכט ניט אויס, גוטער ברודער, מיר וועלן דיר דאָ מאַכן היימלעך, פונקט ווי אַלעמען, וואָס פאַלן אַריין צו אונדז אין די הענט. אונדזערע הענט זיינען ניט קיין דאַמען־הענטלעך.

און בכדי צו דערווייזן דאָס בחוש, האָט ער אונטערגע־רוקט שווייקן אונטערן סאַמע נאָז זיין מוראַדיקן אָרעדיקן פויסט און האָט געזאָגט:

— אַנו, גיב נאָר אַ שמעק, מנוול!

האָט שווייק אַ שמעק געטאָן און געזאָגט:

— איך וואָלט ניט געוואָלט קריגן דערמיט איבערן נאָז — דאָס שמעקט מיט קבר.

דאָס דאָזיקע רואיקע פאַרשטאַנדיקע וואָרט איז דעם אוי־בער־אופזועער געפעלן געוואָרן.

— היי דו, — האָט ער געזאָגט און אַ טאַרקע געטאָן שווייקן מיטן קולאַק אין בויך, — שטיי גראָד! וואָס האָסטו דאָ אין די קעשענעס? האָסטו אַ פּאַפּיראָס, מעגסטו זיך לאָזן, געלט אָבער גיב אַהער, מען זאָל ביי דיר ניט אוועקגנבענען. דאָס אין־גאַנצן? אמת? מער איז ניטאָ? געדיינק, זאָג ניט קיין ליגן פאַר ליגן זאָגן באַשטראָפט מען ביי אונדז.

ווו זאָלן מיר אים אוועקזעצן״ — האָט געפרעגט דער פעלדוועבל רעפּאַ.

— אין דער זעכצענטער קאַמערע, — האָט געפּסקעט דער אויבער־אופזועער, — צו די וואָס זיצן אין די גאַטקעס. זעט איר ניט, אַז אויף זיין באַליט־פּאַפּיר איז פאַראַן קאַפּיטאַן לינהאַרטס אַ באַמערק: „שטריינג אופפאַסן, צוקוקן זיך.״ יאָ, יאָ, — האָט ער באַמערקט שווייקן, — מיט זשוליקעס באַגייען מיר זיך ווי

מיט זשוליקעס. און אויב עמיצער פרווט בריקעווען זיך, שליסן מיר אים איין אין חדר מיוחד, ברעכן אים איבער אלע ריפן און לאָזן ליגן, ביז ער פּגרט. דערוף האָבן מיר דאָס פולע רעכט. אָט אזוי האָבן מיר זיך, אַ שטייגער, אָפּגערעכנט מיט יענעם קצב — גערייניקסט, רעפּאַ?

— מ—יאָ, נאָר יענער האָט אונדז פאַרגעבן אַן אַרבעט, העָר אויבער=אופזעער, — האָט רעפּאַ זיך אָפּגערופן פאַרחלומט.— אָט דאָס איז געווען אַ גבר! איבער פינף מינוטן האָב איך אַף אים געטראָטן, ביז די ריפּן האָבן גענומען טרעשצען בײַ אים און בלוט האָט גענומען גיסן פון פּיסק. צען טעג האָט ער נאָך געלעבט. בשום אופן ניט מעגלעך געווען צו מאַכן מיט אים אַ סוף.

— איצט זעסטו, מנוול, וואָס מען טוט בײַ אונדז, ווען עמיצער פּרווט זיך בריקעווען, — האָט פאַרענדיקט דער אויבער=אופזעער זיין מוסר, — אָדער אַנטלויפן. דאָס איז בעצם אַ זעלבסט=מאָרד, וואָס ווערט בײַ אונדז סײַ ווי באַשטראָפט. אָדער זאָל גאָט דיך אויסהיטן, ווען דיר, חזירשע נשמה, וועט אײַנפאַלן צו באַ=קלאָגן זיך בעת אַ רעוויזיע. ווען עס וועט קומען אַ קאָמיסיע און וועט פרעגן: „ניטאָ אַף וואָס צו באַקלאָגן זיך?", דאַרפסטו, אַזוי=נער און אַזוינער, שטעלן זיך אין פראָנט, מיליטעריש גריסן און אָן ענטפערן: „ניין, ניטאָ אַף וואָס זיך צו קלאָגן, צופרידן מיט אַלץ". אַנו, ווי וועסטו דאָס זאָגן, לעמעך? חזר איבער!

— ניין, ניטאָ אַף וואָס זיך צו קלאָגן, צופרידן מיט אַלץ, — האָט שווייק איבערגעחזרט מיט אַזאַ עניוותדיקן אויסדרוק אין פּנים, אַז דער אויבער=אופזעער האָט דאָס אָנגענומען פאַר דעם אמתן אויסדרוק פון געפילן.

— נו, אויב אַזוי, טו זיך אויס ביז די גאַטקעס און קום אין דער זעכצענטער קאַמערע, — האָט ער געזאָגט פרײַנטלעך, אָן די געוויינלעכע זידל=ווערטער.

אין דער זעכצענטער קאַמערע האָט שווייק געטראָפן אַ מענטשן צוואַנציק, אַלע אין הוילע תחתונים. דאָס זײַנען געווען

אַלץ אַזעלכע, וואָס אַף זייערע פּאַפּירן איז געווען דער באַמערק: „שטרייננ אופּפּאַסן, צוקוקן זיך". מען האָט זיי טאַקע שטרייננ געהיט, זיי זאָלן נישט אַנטלויפן.

ווען די תּחתּונים וואָלטן געווען ריינע, און די פענצטער וואָלטן געווען אָן גראַטעס, וואָלט מען געקאָנט מיינען, אַז מען געפינט זיך אין אויסטו-צימער פון אַ באָד.

דער פעלדוועבל רעפּאַ האָט איבערגעגעבן שווייקן דעם עלטסטן פון דער קאַמערע, אַ באַבערדלטן יונגנמאַן אין אַ צע-כראַסטעטער העמד. יענער האָט פאַרשריבן זיין נאָמען אַף אַ בויגן פּאַפּיר, וואָס איז געהאַנגען אַף דער וואַנט, און האָט גע-זאָגט צו אים:

— מאָרגן איז ביי אונדז טעאַטער. מען וועט אונדז פירן אין קירך אַריין הערן אַ דרשה. מיר, גאַטקעניקעס, שטייען סאַמע אונטער דער קאַטעדרע. אַט וועט דאָס זיין פרייילעך!

פונקט ווי אין אַלע טורמעס, איז אויך די קירך ביי דער מיליטער-טורמע געווען שטאַרק באַליבט ביים עולם. פאַרשטייט זיך, אַז דאָס איז נישט געווען דערפאַר, וואָס די באַזוכערס זיינען געוואָרן גוט און פרום, דורכדעם וואָס מען האָט זיי געצוווּנגען צו באַזוכן די קירך. וועגן אַזעלכע נאַרישקייטן האָט גאָר קיין רייד נישט געקאָנט זיין.

די תּפילה און די דרשה איז פשוט געווען אַן אָנגענעמער צייט-פאַרטרייב און ווייִלונג אין דער נודעניש און דעם אַלץ-איינס פון דעם טורמע-רעזשים. הייסט דאָס, נישט דער חשק נעענטער צו קומען צו גאָט האָט געצויגן דעם עולם, נאָר די האָפענונג אויפצוהייבן אין קאָרידאָר אָדער אַפן הויף אַן עקל פון אַ פּאַפּיראָס.

— נאָר דער הויפּט-תּענוג איז געווען די דרשה. דער פעלד-קוראַט, דער קאַטוילישער מיליטער-גייסטלעכער, מיטן נאָמען אָטאָ קאַץ, איז געווען אַ מענטש אַ פּראַכט! זיינע דרשות זיינען געווען נישט געוויינלעך אינטערעסאַנט, און די אַרעסטאַנטן, וואָס זיינען אויסגעגאַנגען פון נודעניש, האָבן זיך ממש געקוויקט מיט זיי. ער האָט פאַרשטאַנען אַזוי ווינציק צו באַלבען נישט-געשטויגן-

נישט=געפלויגן וועגן גאָטס חסד, וואָס האָט קיין גבול ניט, און באַפרידיקן די גייסטיקע באַדערפעענישן פון איינגעגעסענע פאַרברעכערס און בכלל פון מענטשן, וואָס זיינען געשענדט דורכן געריכט. ער האָט אזוי הפלאדיק פאַרשטאַנען זיך צו זידלען פון קאַטעדער אָדער פון אַלטאַר אַראָפּ. ער האָט מיט אַזאַ קנאַק געקאָנט אַ דונער טאָן ביים אַלטאַר דעם „ונסלח”, האָט פאַרשטאַנען אַזוי אָריגינעל דורכצופירן דעם גאַנצן דינסט, אַזוי צו פאַרפלאָנטערן דעם גאַנצן סדר פון דער מעסע און אויסקלערן, ווען ער איז געווען שטאַרק שכור, נייע תפילות, אַ נייע מעסע און נייע צערעמאָניעס — עפּעס אַזוינס, וואָס האָט קיין גלייכן ניט.

און ווידער אַמאָל, סאַראַ שפּאַס, ווען ער פלעגט זיך אַמאָל אויסגליטשן און אַראָפּפליען מיטן קאָפּ אַראָפּ צוזאַמען מיט דער שאָל, מיט די הייליקע גאָבן און מיטן תפילה=בוך, און דערנאָך פלעגט ער נעמען הויך באַשולדיקן דעם באַהעלפער דעם אַרעסטאַנט, אַז יענער האָט אים אונטערגעשטעלט א פיסל, און פלעגט אים דאָ טאַקע אפן אָרט ארײנקאַטעווען כּך וכּך מעת לעת קאַרצער.

דער פעלדקוראַט אָטאָ קאַץ, דער מושלם פון די פעלדקוראַטן, איז געווען א ייד. דאָס איז, אגב, קיין חידוש ניט: אַרציבּיסקופּ קאָן איז אויך געווען א ייד.

דער פעלדקוראַט אָטאָ קאַץ האָט נאָר געהאַט אַ שטורמישערן עבר, ווי דער באַרימטער ארציבּיסקופּ קאָן.

ער האָט געענדיקט אַ האַנדלס=הויכשול און האָט געדינט פרייוויליק אין מיליטער. בנוגע צו וועקסלען און וועקסל=רעכט איז ער געווען אַזאַ מאַדים, אז די פירמע „קאַץ און קאָ” האָט אין זעלביקן יאָר געמאַכט א גראַנדיאָזן אָנזעץ, און דער אַלטער הער קאַץ איז אָפּגעפאָרן קיין צפון=אַמעריקע, נאָכדעם ווי ער איז געקומען מיט זיינע בעלי=חובות צו א שטילן הסכּם, וואָס זיי אַליין האָבן פון אים ניט געוווּסט און אויך זיין שותף, וואָס האָט עמיגרירט קיין אַרגענטינע, האָט פון דעם ניט געוווּסט.

אזוי אַרום איז דער יונגער אָטאָ קאַץ געבליבן אין דער לאַגע פֿון א מענטשן, וואָס האָט זיך ניט צו ריכטן אַף ירושה, וואָס ווייס ניט ווו אַהינצוטאָן זיך, און מוז דעריבער בלייבן דינען אין מיליטער.

נאָר דער פֿרייוויליקער אָטאָ קאַץ האָט שוין פֿריער געהאט זיך דערטראַכט צו א טאָלק. ער האָט זיך געשמדט. ער האָט אָנגענומען דעם קריסטלעכן גלויבן מיט דעם תנאי, אַז דער קריסטלעכער גאָט זאָל אים העלפֿן מאַכן קאַריערע. עס איז געווען א פּשוט געשעפֿטל.

די פֿייערלעכע צערעמאָניע פֿון שמד איז אָפּגעריכט געוואָרן אין עמאַוס. דער פֿאַטער אַלבאַן האָט אים אָפּגעטובלט. דערביי זיינען געשטאַנען דער גאָטספֿאָרכטיקער מאַיאָר פֿון יענעם פּולק, ווו אָטאָ קאַץ האָט געדינט, אַן אַלטע פֿרייילן פֿון אַדעליקן מושב זקנים אין הראַדשין און עפּעס אַ בריהשער פֿאַרשטייער פֿון דער גייסטלעכער קאָנסיסטאָריע, וואָס איז געווען דער טויפֿפֿאָטער.

דער עקזאַמען אַף אָפֿיצער איז אַראָפּ גוט, און דער נייאויסגעבאַקענער קריסט אָטאָ קאַץ איז געבליבן אין פּולק.

צוערשט האָט אים אויסגעדוכט, אַז עס וועט זיין גוט, און ער האָט אַפֿילו געוואָלט גרייטן זיך צו דער אַקאַדעמיע. נאָר איינמאָל האָט ער זיך אָנגעשכורט, איז אַוועק אין קלויסטער, האָט אַוועקגעוואָרפֿן די שאַבליע און אָנגעטאָן דעם גייסטלעכן בגד. ער האָט באַזוכט דעם בישאָף אין הראַדשין און איז אָנגענומען געוואָרן אין סעמינאַריע. ערב דער הייליקונג פֿאַר אַ גייסטלעכן האָט ער זיך אָנגעטרונקען טויט שכור ערגעץ אין א מיאוסן שווינקל, און נאָך דער אָרגיע איז ער אַוועק גלייך צו דער הייליקונג-צערעמאָניע. דערנאָך איז ער אַוועק אין פּולק, אַף צו פֿאַרזיכערן זיך די נויטיקע פּראָטעקציע, און אַז מען האָט אים באַשטימט פֿאַר אַ פֿעלד-קוראַט, האָט ער זיך געקויפֿט פֿערד, פֿלעגט אַרומרייטן איבער פּראָג און גערן נעמען אַן אָנטייל אין אַלע הוליאַנקעס פֿון די אָפֿיצערן פֿון זיין פּולק.

אין קאָרידאָר פון הויז, ווו ער האָט געוווינט, האָט מען אָפּט געקאָנט הערן די זידלערייַ פון קרעדיטאָרן, וואָס האָבן זייערע חובות ניט געקאָנט אופמאָנען. ער פלעגט ברייַנגען צו זיך גאַסן־פרויען אָדער ער פלעגט שיקן נאָך זיי זייַן דינער. ער האָט געשפּילט אין קאָרטן, און עס איז געווען גענוג גרונט צו מייַנען, אַז ער שפּילט ניט כשר, הגם קייַנער האָט אים ניט געכאַפּט ביז איצט. אין אָפיצער־קרייַזן פלעגט מען אים רופן „הייליקער פאָטער".

צו זייַנע דרשות פלעגט ער זיך קייַנמאָל ניט גרייטן, אָבער ווען ער פלעגט ריידן, פלעגן אַלע האָבן הנאה.

עס איז געווען אַ פייערלעכער מאָמענט, בעת מען פלעגט אַרייַנפירן אין קירך די „זעכצענטע" אין הוילע תחתונים, וואָרום מען האָט מורא געהאַט צו לאָזן די אַרעסטאַנטן זיך אָנטאָן, כדי עמיצער פון זיי זאָל ניט אַנטלויפן.

די דאָזיקע צוואַנציק ווייַסע גאַטקעניקעס האָט מען אויס־געשטעלט אונטער דער קאַטעדרע. עטלעכע פון זיי, וואָס דאָס מזל האָט זיי געשפּילט, האָבן באַהאַלטן אין מויל די עקלעך פּאַפּיראָסן, וואָס זיי האָבן אונטערוועגס געפונען, וואָרום קיין קעשענעס האָבן זיי דאָך ניט געהאַט, ווו צו באַהאַלטן.

אַרום זיי זייַנען געשטאַנען די איבעריקע תפוסים פון דער מיליטער־טורמע און האָבן חוזק געמאַכט פון די גאַטקעניקעס פאַר דער קאַטעדרע, וואָס אויף איר האָט אַרופגעשטייגט דער פעלד־קוראַט, קלינגענדיק מיט די שפּאָרן.

— שטיל שטיין! — האָט ער אַ געשרייַ געטאָן. — צו דער תפילה! חזר איבער נאָך מיר אַלץ, וואָס איך וועל זאָגן. און דו, מנוול, דאָרט אין דער לעצטער ריי, דו שנייַץ זיך ניט די נאָז אין פויסט, ווייַבאַלד דו שטייסט אין אַ גאָטס־הויז, אַ ניט וועל איך דיך משלח זייַן אין קאַרצער. אַ נו, לאָמיר זען, צי האָט איר, פּוסטעפּאַסניקעס, ניט פאַרגעסן „פאָטער אונדזער"? אַ נו, פּרוּווט... נאַט אייַך אַוועק. איך האָב געוווּסט, אַז איר וועט איבערדרייען קאַפּויער. און פון וואַנען זאָלט איר יאָ וויסן דעם „פאָטער אונדזער"? אייַער עסק איז אופּפרעסן צוויי פּאָרציעס

פלייש מיט בעבלעך, זיך צעליינגן אין בעטל, פּאָרקען זיך אין נאָז און ניט קלערן וועגן גאָט — דאָס קענט איר! ניט אמת?

ער האָט אַ קוק געטאָן פון דער קאַטעדרע אַראָפּ אויף די צוואַנציק ווייסע מלאכים אין גאַטקעס, וואָס האָבן געקוואָלן פון זיינע רייד ניט ווינציקער, ווי די איבעריקע. ערגעץ הינטן האָט מען געשפּילט אין „מעסערלעך".

— כפתור ופרח, — האָט שוויק אריינגעזאָגט אין אויער זיין שכן, וואָס איז אַרעסטירט געוואָרן לויט אַ חשד, אַז ער האָט פאַר דריי קרוינען אָפּגעהאַקט זיין חבר מיט אַ האַק דריי פינגער, בכדי אים צו באַפרייען פון מיליטער.

— וואַרט, עס קומט נאָך בעסער! — איז געווען דער ענטפער. — היינט איז ער ווידער מלא, און דערפאַר וועט ער דרייען אַ ספּאָדיק וועגן דאָרנדיקן וועג פון זינד.

דער פעלד־קוראַט איז היינט טאַקע געווען אין אַן אויס־געצייכנטער שטימונג. ער האָט זיך די גאַנצע צייט אַריבערגע־בויגט איבער דער פאַרענץ פון קאַטעדרע, אַזוי אַז ער איז שיער ניט אַראָפּגעפאַלן מיטן קאָפּ אַראָפּ.

נאָכדעם ווי ער האָט אויסגעזונגען אַ פריילעכע ליד פון סעמינאַר, האָט ער אָנגעהויבן זיין דרשה:

— איך האַלט, אַז מען דאַרף אייך אַלעמען שיסן, פאַר־שטאַנען? און איך זאָג דאָס פון דעם דאָזיקן הייליקן אָרט אַראָפּ, איר רשעים, וואָס גאָט האָט זיך פון אייך אָפּגעקערט. וואָרום גאָט האָט פאַר אייך ניט מורא און וועט זיך אָפּרעכענען מיט אייך אַזוי, אַז איר וועט די קאָפּ פאַרלירן, ווייל איר ווילט זיך ניט אומקערן צו קריסטוסן און גייט בעסער איבערן דערנערדיקן וועג פון זינד.

— אַהאַ, וואָס האָב איך געזאָגט? ער איז שוין גוט מראה־בהנדיק, — האָט מיט שמחה אַ שעפּטשע געטאָן שווייקן דער שכן.

— דער דערנערדיקער וועג פון זינד, איר חמורים, איז דער וועג פון קאַמף מיטן חטא. נאָר איר זייט פון די צולהכעיס־ניקעס, וואָס איר וועט בעסער זיך וואַלגערן אין איינצל־אַרעסט,

אייִדער אומקערן זיך צום טאַטן. ווענדט אייִערע אויגן טיפער און ברייטער און העכער צו די הימלישע ווייטקייטן, און איר וועט מנצח זיין, און שלום וועט אַראָפּנידערן אף אייִערע נשמות, מנוולים. ניט שנייִען די נאָז, איי דו דאָרט, הינטן! דו ביסט ניט קיין פערד און געפינסט זיך ניט אין קיין פערד־שטאַל, נאָר אין גאָטס היכל. אָט אַף וואָס איך ווענד אייער אויפמערקזאַמקייט, מיינע טייערע. יאָ, ווי האַלט איך? ביים שלום פון דער נשמה, זייער ווייל. בכן, זאָלט איר, בהמות, האָבן אין זינען, אַז איר זייט מענטשן און אז איר מוזט מיט אייערע פאַרשטאָפּטע אויגן אַ קוק טאָן אַף גאָטס וועלט און איר מוזט וויסן, אַז אַלצדינג האָט אַ קיום נאָר אַ געוויסע צייט, אָבער גאָט איז אייביק. זייער גוט, ניט אמת, מיינע הערן? איך האָב טאָג און נאכט באַדאַרפט תפילה טאָן פאַר אייך, שוטים, אַז דער באַרימהאַרציקער גאָט זאָל אויסגיסן זיין נשמה אין אייערע קאַלטע הערצער און זאָל אָפּוואַשן מיט זיין הייליקער גענאָד אייערע זינד, בכדי איר זאָלט אַף אייביק געהערן צו אים און ער זאָל אייך, מנוולים, שטענדיק ליב האָבן. נאָר איר האָט אַ טעות. אין גן־עדן וועל איך אייך ניט אריינפירן... — דאָ האָט דער פעלד־קוראַט אָפּגעסלוקערצט: — ניין און ניין, גאָרנישט וועל איך פאַר אייך ניט טאָן, און איך קלער גאָרניט וועגן דעם, וואָרום איר זייט איינגעגעסענע רשעים. אַף אייערע וועגן וועט אייך ניט פירן גאָטס גענאָד און גאָטס גייסט וועט איבער אייך ניט הויערן, וואָרום דעם אויבערשטן וועט אַפילו אין חלום ניט איינפאַלן צו צאַצקען זיך מיט אַזעלכע מנוולים. הערט איר דאָרט, איר גאַטקעניקעס?

האָבן צוואַנציק גאַטקעניקעס אופגעריסן די קעפּ ארוף און האָבן איינשטימיק געענטפערט:

— יאָ, מיר הערן!

— ס'איז אָבער ניט גענוג נאָר הערן, — האָט דער גייסטלעכער ווייטער גערעדט, — א פינסטערער וואָלקן פון לעבן, וואָס אין דעם וועט גאָטס שמייכל ניט באפרייען אייך פון יסורים, אידיאָטן איר, וואָרום אַפילו גאָטס גענאָד האָט א ברעג. און דו, אייזל, יאָ יאָ, דאָס מיינט מען דיך, ניט סמייען זאָלסטו שפייען,

אניט וועל איך דיך לאָזן פארפוילט ווערן אין קאַרצער. און איר אויך דאָרט אונטן, ניט מיינט, אז איר זייט געקומען אין אַ קרעמל; גאָט איז אן ארך אפּים, אָבער נאָר מיט ארנטלעכע מענטשן, און ניט מיט אזעלכע אויסווורפן ווי איר, וואָס איר פאָלגט ניט לא די וואָס גאָטס געזעצן, נאָר אפילו ניט די מיליטער=סטאטוטן. אָט דאָס האָב איך אייך געוואלט זאגן. מתפלל זיין קאנט איר ניט און איר מיינט, אז גיין אין קירך גייט מען אף וויילן זיך, אזוי ווי דאָ וואָלט געווען א טעאטער אָדער א קינאָ. נאָר דידאָזיקע שטות וועל איך אייך פון קאָפּ ארויסשלאָגן, איר זאָלט ניט מיינען, אז איך קום אייך דאָ וויילן אדער פארשאפן אייך א שטיקל פרייד אין לעבן. איך וועל אייך אלעמען אריינזעצן אין איינצל = ארעסט, וועט איר דעמאָלט זען, איר מנוולים! איך פּטר אף אייך צייט, נאָר איך זע, אז דאָס איז אומזיסט. און זאָל אפילו קומען אהער דער פעלדמארשאל אליין אָדער דער ארציביסקופּ אליין, וועט איר אויך ניט תשובה טאָן און זיך אומקערן אפן וועג פון גוטע מעשים. און פאָרט וועט איר אמאָל זיך דערמאָנען אָן מיר, וואס איך האָב געוואלט אייער טובה!..

פון צווישן די צוואנציק גאַטקעניקעס האט זיך געלאזט הערן אַ כליפּעריי. שוויק האט געוויינט.

דער פעלד=קו אט האט א קוק געטאן אַראָפּ. דאָרט איז געשטאנען שוויק און האָט געווישט מיט די קולאַקעס די אויגן. ארום איז דער עולם געווען מלא שמחה.

האָט דער פעלד=קוראט ווייטער גערעדט, טייטנדיק אף שוויקן:

אָט, נעמט אראָפּ אַ מוסר פונם דאָזיקן מענטשן. וואָס טוט ער? ער וויינט. ניט וויין, זאָג איך דיר, ניט וויין! ווילסט תשובה טאָן? דאָס וועט דיר, מיין טייערער, ניט אָנקומען אזוי גרינג. איצט וויינסטו טאַקע, אָבער ווען וועסט נית באוויזן קומען צוריק, אין דער קאַמערע, בינסטו ווידער דער זעלביקער מנוול, וואס פריער. דו וואָלסט נאָך באדארפט אסך טראַכטן און קלערן וועגן דער גענאָד פון בורא, וואָס האָט קיין מאָס ניט, אסך אָנמאטערן זיך, בכדי דיין זינדיקע נשמה זאל געפינען אין לעבן דעם ריכטיקן וועג, וואָס

דו מוזט איבער אים גיין. היינט זעען מיר דאָ א מענטשן, וואָס צעגייט זיך פון געוויין, וואס וויל זיך אומקערן צוריק. און וואס טוט איר, די איבעריקע? גאָרנישט! איר, הער אויבער - אופזעער, האָט אויך ניט די ריכטיקע השגחה. איר זייט דען סאָלדאַטן? יאָלדן זייט איר! אין קירך דאַרפט איר זיך פירן ווי סאָלדאַטן. דערביי ענדיק איך און פאַרלאַנג פון אייך, לייזיקע קאָמאַנדע, איר זאָלט זיך פירן לייטיש בעת דער מעסע, עס זאָל ניט זיין אַזוי ווי יענס מאָל, בעת מען האָט אין די הינטערשטע רייען אויסגע-ביטן קרוינשע וועש אַף ברויט, וואָס מען האָט געפרעסן דאָ גופא בעת דער מעסע.

דער פעלד-קוראַט איז אַראָפּ פון דער קאַטעדרע און איז אַראָפּ אין קליידער-צימער, נאָך אים דער אויבער-אופזעער. אין א ווײַלע אַרום איז דער אויבער-אופזעער ארויס, האָט ארויסגערופן שווייקן פון צווישן די צוואַנציק גאַטקעניקעס און אַוועקגעפירט אין קליידער-צימער.

דער פעלד-קוראַט איז באַקוועם געזעסן אַפן טיש און האָט געדרייט אַ סיגאַרעטל.

אַז שווייק איז אריין, האָט דער פעלד-קוראַט געפרעגט:

— נו, געכאַפּט? איך האָב שוין אַלץ אַרומגעקלערט ווי גע-העריק, און מיר דוכט, אַז איך זע אייך דורך און דורך, גולם איינער. דאָס טרעפט דאָס ערשטע מאָל, אַז עמיצער זאָל ביי מיר אין קירך וויינען.

ער איז אַראָפּגעשפּרונגען פון טיש און טרייסלענדיק שווייקן פאַרן אַקסל, האָט ער אַף אים געשריען:

— זיי זיך מודה, מנוול, אַז דו האָסט געוויינט נאָר אַף צו פלייסנס.

— גאַנץ ריכטיק, הער פעלד-קוראַט, — האָט שווייק געענט-פערט ערנסט, איינשטעלנדיק אַלץ אין קאָן, — איך בין זיך מודה פאַרן אלמעכטיקן גאָט און פאַר אייך, הייליקער פאָטער, ווי זיין פאַרטרעטער, אַז איך האָב טאַקע געוויינט נאָר אַף צו פלייסנס. איך האָב געזען, אַז ביי אייער דרשה פעלט דער זינדיקער, וואָס טוט תשובה. האָט זיך מיר געוואָלט אָנטאָן אייך פאַרגעניגן, בכדי

איר זאָלט ניט מיינען, אַז עס איז שוין ניט צו געפינען אַפילו איין ערלעכן מאַן, און זיך אַליין האָב איך געוואָלט אָנטאָן פאַרגעניגן, בכדי צו פאַרגרינגערן דאָס געמיט.

האָט דער פעלד-קוראַט זיך איינגעקוקט אין שווייקס תמעוואַטן פּנים.

— איר הויבט מיר אָן געפעלן ווערן, — האָט ער געזאָגט, זיך ווידער זעצנדיק אַפן טיש. — אין וואָסער פּולק דינט איר?

— איך האָב דעם כּבוד צו מעלדן, הער פעלד-קוראַט, איך האָב געדינט אין 91-טן פּולק, און איצטער דין איך ניט און בכלל ווייס איך ניט, וואָס מיט מיר טוט זיך.

— איבער וואָס זיצט איר דאָ? — האָט געפרעגט דער פעלד-קוראַט, סלוקערצנדיק.

פון קירך אַרויס האָבן זיך געלאָזט הערן די קלאַנגען פון אַ פיסהאַרמאָניע, וואָס האָט געדינט אָנשטאָט אַן אָרגל. דער שפּילער, אַ לערער, וואָס איז אַריינגעזעצט געוואָרן פאַר דעזער-טירן, האָט געצויגן די אומעטיקסטע כאָראַלן. מיט די סלוקערצן און גרעפּצן פונם פעלד-קוראַט האָבן דידאָזיקע קלאַנגען זיך צו-נויפגעגאָסן אין אַ ניי-דאָרישער גאַמע.

— איך האָב דעם כּבוד צו מעלדן, הער פעלד-קוראַט, אַז איך ווייס אַף נאמנות ניט, פאַרוואָס איך זיץ דאָ, נאָר איך קלאָג זיך ניט, וואָס איך זיץ. איך האָב פשוט קיין מזל ניט. איך וויל אַלע מאָל, אַלץ זאָל זיין גוט, און סוף כּל סוף קומט פאַר מיר אַלע מאָל אַרויס שלעכט.

האָט דער פעלד-קוראַט זיך צעלאַכט און געזאָגט:

— איר געפעלט מיר מיט אַן אמת. איך וועל זיך נאָכ-פרעגן אַף אייך ביים הערן אַוודיטאָר, און מער קאָן איך מיט אייך ניט שמועסן. עד, כ׳וואָלט שוין גיכער אָפּגימכּלען די שלימזלדיקע מעסע!... נו, לינקס אַרום — מאַרש!..

אַז שווייק איז געקומען צוריק צו זיין חברה גאַטקעניקעס, און מען האָט אים געפרעגט, וואָס האָט פון אים געוואָלט דער פעלד-קוראַט, האָט ער קורץ און שאַרף געענטפערט.

— ער איז פשוט שכּור!

דער מעסע־דינסט, וואָס דער פעלד־קוראַט האָט אָפּגעריכט, האָט בײַם עולם אַרויסגערופן גרויס אויפמערקזאַמקייט און אָפענע סימפּאַטיע. אײנער פון די וואָס זײַנען געשטאַנען אונטער דער קאַטעדרע האָט זיך אַפילו פּאַרוואָטן, אַז ער וועט אַרויסלאָזן פון האַנט די גאָב־שאַל. ער האָט אײַנגעשטעלט זײַן פּאָרציע ברויט קעגן צוויי פּרעשק און האָט דאָס געוווּנען.

אַלע, וואָס זײַנען געשטאַנען אין קירך, האָבן זיך געשפּירט, ווי אין טעאַטער, ווען מען איז שטאַרק משיקאַווע צו וויסן, מיט וואָס די פּיעסע וועט זיך ענדיקן. זיי האָבן מיט גרויס כּוונה זיך צוגעקוקט צום בילד, וואָס דער פעלד־קוראַט האָט פאָרגעשטעלט.

זיי האָבן געקוואָלן דערפון, וואָס דער פעלד־קוראַט האָט געהאַט אָנגעטאָן דעם תּפלה־בגד קאַפּויר. זיי האָבן מיט אַן אמתן נחת רוח זיך צוגעקוקט צו דעם, וואָס עס האָט זיך געטאָן בײַם אַלטאַר. דער געלער באַהעלפער, אַ דעזערטיר פון גײַסטלעכן שטאַנד, וואָס האָט אין 28־טן פּולק זיך געהאַט ספּעציאַליזירט אַף קלײנע גנבות, האָט זיך געסטאַרעט על פּי זכּרון אויפריכטן דעם גאַנצן סדר, די טעכניק און דעם טעקסט פון דער מעסע. ער איז געווען גלײכצײַטיק סײַ אַ באַהעלפער, סײַ אַ פּירזאָרגער פאַרן פעלד־קוראַט, וואָס פלעגט לײכטזיניק דורכלאָזן גאַנצע פּראַזעס און וואָס האָט גאָר אין מיטן דערינען גענומען זאָגן, אָנשטאָט אַ געוויינלעכער מעסע, די מעסע פון ווײַנאַכט. דער עולם האָט געקליבן נחת, בעת ער האָט גענומען לייענען מיט אַ ניגון.

ער האָט ניט געהאַט ניט קײן שטים ניט קײן געהער, און אין קירך האָט זיך געלאָזט הערן אַ פּיסק און חזירשער קוויטש, אַז מען האָט געדאַרפט די אויערן זיך פאַרשטעלן.

— איז ער דאָס היינט מלא! — האָבן זיך פּאַסמאַקעוועט די וואָס זײַנען געשטאַנען בײַם אַלטאַר. — עס גיסט זיך ממש אַריבער! קענטיק, שוין ווידער אַמאָל ערגעץ בײַ מיידלעך זיך אָנגעזופט.

אַרויסגעלאָזט דעם לעצטן קוויטש, אַז די שויבן האָבן אַזש געציטערט, האָט דער פעלד־קוראַט אַ קוק געטאָן, צי איז ניט

געבליבן אַ קאַפּעלע ווײַן אין שאָל, געמאַכט אַן אומצופרידענע מינע און האָט זיך געווענדט צו דער עדה:

— נו, איצט קאָנט איר זיך אָפּטראָגן אַהיים, באַנדיטן, געזינדל! איך האָב באַמערקט, אַז איר, פאַרלייזיקטע שדים, ווייזט ניט אַרויס קיין אמתע פרומקייט, וואָס וואָלט באַדאַרפט זײַן בײַ אײַך, ווען איר געפינט זיך אין קירך פאַר די הייליקע גאָבן. פּנים אל פּנים מיטן אויבערשטן שעמט איר זיך ניט, אידיאָטן, הויך צו הירזשען, הוסטן, פּירכען און צו שאַרן מיט די פיס. דערצו נאָך פאַר מיר אין די אויגן, וואָס איך פאַרטרעט דאָ די בתולה מאַריאַ, יעזוס קריסטוס און גאָט דעם פאָטער. אויב דאָס וועט זיך נאָך אַמאָל איבערחזרן, וועל איך אײַך אָנחתמען אַזאַ קוויטל, אַז איר וועט האָבן צו זינגען און צו זאָגן, בכדי איר זאָלט וויסן, אַז ניט נאָר עס איז פאַראַן אַ גיהנום, וואָס איך האָב אײַך דערציילט פון אים אין מײַן לעצטער דרשה, נייערט עס איז פאַראַן נאָך אַ גיהנום אַף דער ערד, און אויב אײַך זאָל נאָך אָפּגליקן פּטור צו ווערן פון יענעם גיהנום, וועט איר אָבער פון דעם גיהנום אַף דער ערד בשום אופן זיך ניט אַרויסראַטעווען... מאַרש אַהיים!

אָפּגעזאָגט דאָס איז דער פעלד־קוראַט אַוועק אין קליידער־צימער, האָט זיך איבערגעטאָן, געהייסן אָנגיסן זיך פון פעסל אַ כוס ווײַן, האָט אויסגעטרונקען און איז אַרויס אין הויף זיך צו זעצן רייטן מיט דער הילף פונם באַהעלפער אַפן פערד, וואָס איז דאָרט געשטאַנען. נאָר דאָ האָט ער זיך דערמאָנט אָן שווייקן, איז אַראָפּ פון פערד און אַוועק אין דער קאַנצעלאַריע צום אַודיטאָר בערנים.

דער מיליטערישער אונטערזוך־ריכטער בערנים איז געווען אַ מאַן פון געזעלשאַפט, אַ גרויסאַרטיקער מענטש און אַ מאָראַליש פאַרפאַלענער סוביעקט. ער האָט זיך דאָ שרעקלעך גענודיעט און פלעגט שרײַבן דײַטשע פערזן פאַרן אַלבום. ער איז געווען דאָס וויכטיקסטע שרײַפל אין דעם אַפּאַראַט. בײַ אים האָט זיך אָנגעקליבן אַזאַ שלל פאַרפּלאָנטערטע און ניט פאַרענדיקטע פּראָצעסן, אַז אַפן מיליטער־געריכט אין הראַדשין האָט ער ממש אָנ־

געוואָרפֿן אַ מורא. ער האָט געהאַט די טבע צו פֿאַרלירן דעם באַשולדיקונגס־מאַטעריאַל, און דערפֿאַר איז ער אָפּטמאָלס געווען געצוווּנגען אויסצוקלערן אַ נייעס. ער פֿלעגט פּלאָנטערן נעמען, פֿאַרלירן די פֿעדים פֿון באַשולדיקונג און באַשאַפֿן נייע, ווי אים פֿלעגט איינפֿאַלן אין קאָפּ. ער פֿלעגט צונויפֿשטעלן באַשולדיקונגס־אַקטן אף דערווערטירן פֿאַר גנבה און אף גנבים פֿאַר דערווערטירן. ער איז געווען אַפֿילו אַריינגעמישט אין פּאָליטישע פּראָצעסן, וואָס ער פֿלעגט זיי כאַפּן פּשוט פֿון דער לופֿטן. ער פֿלעגט מאַכן כּלערליי פֿאַרדרייעניש, בכדי צו כאַפּן די באַשולדיקטע אין פֿאַר־ברעכנס, וואָס יענע האָבן אַפֿילו אין חלום ניט געטאָן. ער פֿלעגט אויסטראַכטן מאַיעסטעט־באַליידיקונג און אונטערדרוקן אויסגעקלערטע פּראָזעס אַזעלכע מענטשן, וואָס זייערע פּראָטאָקאָלן אָדער מעלדונ־גען זיינען פֿאַרלאָרן געגאַנגען אין דעם תּוהו ובוהו פֿון די אָן אַ צאָל פּאַפּירן.

— גרים גאָט, — האָט געזאָגט דער פֿעלד־קוראַט, דער־לאַנגנדיק אים די האַנט. — ווי גייט דאָס?

— ניט גוט, — האָט געענטפֿערט דער אונטערזוך־ריכטער בערנים. — מען האָט מיר פֿאַרפּלאָנטערט דעם גאַנצן מאַטעריאַל, און איצט וואָלט דער טייוול אַליין זיך אויסגעבראָכן אַ פֿוס! נעכטן האָב איך אַרופֿגעשיקט אַ פֿאַרטיקן באַשולדיקונגס־אַקט אף איין פֿאַרשוין פֿאַר אַ בונט, און פֿון דאָרט האָבן זיי מיר צוריק־געשיקט די פּאַפּירן מיטן באַמערק, אַז דער פֿאַרשוין ווערט באַ־שולדיקט ניט אין בונט, נאָר אין גנבה פֿון קאָנסערוון. און איך האָב מיט אַ כּיוון אָוועקגעשטעלט אַן אַנדער נומער, שדים ווייסן זיי, ווי אַזוי זיי האָבן דאָס אויסגעגראָבן.

דער אַודיטאָר האָט אַפֿילו אויסגעשפּייגן.

— נו, מיר'ן אפֿשר מאַכן אַ קערטל? — האָט דער פֿעלד־קוראַט אַ פֿרעג געטאָן.

— ניין, ברודער, אין קאָרטן האָב איך אַלץ צעטרענצלט; לעצטנס האָב איך געשפּילט מיטן פּליכעוואַטן פּולקאָווניק אין מאַקאַאָ און האָב אָפּגעגעבן די לעצטע רעשטלעך. און דיר ווי גייט דאָס, הייליקער פֿאָטער?

— איך באדארף האָבן א דינער, — האָט דער פעלד־קוראַט געזאָגט. — פאַר קורצן האָט בײַ מיר געדינט אַן אַלטער בוכהאַלטער, ניט קיין אַקאַדעמיקער, נאָר פאָרט א טפש פון ערשטן סאָרט. די גאַנצע צײַט האָט ער געוויינט און געטאָן תפלה, גאָט זאָל אָפּ אים רחמנות האָבן, ביז איך האָב אים אַוועקגעשיקט מיט א מארש־באַטאַליאָן אפן פראָנט. מען שמועסט, אז דער דאָזיקער באַטאַליאָן איז שוין אויסגעהרגעט. דערנאָך האָט מען מיך צוגעשיקט אַ טיפּ, וואס איז די גאַנצע צײַט געזעסן אין שײַנק און האָט געטרונקען אף מײַן חשבון. דער דאָזיקער איז פאָרט געווען נשקשה, נאָר בײַ אים האָבן די פיס געשטונקען, האָב איך אים אויך אוועקגעשיקט מיטן מארש־באַטאַליאָן, און היינט האָב איך זיך אָנגעמערקט א פארשוין, וואָס האָט פון פארגעניגן וועגן אָנגעהויבן וויינען בעת מײַן דרשה. אָט דער פאסט מיר געוויי. זײַן נאָמען איז שווייק, ער זיצט אין דער זעכצענטער קאַמערע. מיר וואָלט זיך וועלן וויסן, פאַרוואָס האָט מען אים אריינגעזעצט, און צי קאָן מען ניט מאכן אזוי, מען זאָל אים ארויסנעמען פון דאנען?

האָט דער אודיטאָר גענומען זוכן אין די שופלאָדן שווייקס פאפירן, נאָר ווי געווינטלעך האָט ער ניט געפונען.

— געווים זײַנען זיי בײַ קאַפּיטאַן לינהארט — האָט ער געזאָגט נאָך א צײַט זוכן. — שדים וויסן, ווו זיי קומען בײַ מיר אהין, די פאפירן! מסתמא האָב איך דאס פאָרט אָפּגעשיקט צו לינהארטן. איך וועל תיכּף אַ קלונג טאָן צו אים... האַלאָ! הער קאַפּיטאַן? מיט אייך רעדט לייטענאַנט בערנים דער אודיטאָר. ערלויבט צו פרעגן: געפינען זיך ניט בײַ אייך די פאַפּירן פון א געוויסן שווייק?... שווייקס פאפירן דארפן זײַן בײַ מיר? משונה... אז מען האָט מיר איבערגעגעבן אונטער מײַן התימה? דאָס פאַרחידושט מיך זייער... ער זיצט אין דער זעכצענטער קאַמערע... איך וויים, הער קאַפּיטאַן, אז די זעכצענטע קאמערע געפינט זיך אונטער מײַן רשות. אָבער איך האָב געמיינט, אז שווייקס פאפירן האָבן זיך ערגעץ ווו בײַ אייך פארוואלגערט... ווי? איך זאָל זיך

ניט ערלויבן אזוי אויסצודריקן? אז בײ אײך „פארוואלגערט זיך" קײן זאך ניט ?... האלאָ, האלאָ!

אוודיטאָר בערנים האט זיך אנידערגעזעצט און גענומען אויסרײדן זײן ביטער הארץ אף דער אומאָרדענונג בײם פאָר־און־טערזוך. ער מיטן קאפיטאן לינהארט האָבן קײנמאל ניט געקאָנט דורכקומען צווישן זיך. אז בערנים פלעגט קריגן אין די הענט אן ענין, וואס לינהארט האָט געהאט אָנגעהויבן, פלעגט ער בײ אים פארפאַלן ווערן. און פארקערט, לינהארד פלעגט אפן זעלביקן שטײגער פארוואַרפן בערניסעס פאפירן. און די ארעסטירטע פלעגן אָפטמאָלס אָפּזיצן יאָרן לאנג ניט קײן אויסגעפרעגטע, און אפשר א דריטל פון אלע אַרעסטירטע זײנען אזוי אפגעזעסן ביזן סוף פון דער מלחמה.

— הײסט דאָס, אז שווײקס פאפירן האָבן זיך ערגעץ פאַר־וואלגערט, — האָט דערקלערט אַוודיטאָר בערנים. — באדארף מען אים ארויסרופן, און אויב ער וועט זיך ניט מודה זײן, וועל איך אים באפרײען און אפשיקן צו דיר. און דו וועסט שוין דאָרט ווי עס איז אין פולק ברײנגען אין ארדענונג.

(אגב: שווײקס פאפירן זײנען געפונען געוואָרן אין מיליטע־רישן ארכיוו ערשט נאָך דער מלחמה מיט אזא באמערק: „ער האָט בדעה אראפצוווארפן די מאסקע פון צביעות און אָפן ארויס־צוטרעטן קעגן דער פערזאָן פון זײן מאַיעסטעט און קעגן אונדזער רעגירונג".)

אז דער פעלד־קוראט איז אוועק, האָט דער אוודיטאָר ארויסגערופן צו זיך שווײקן. ער האָט אים געלאזט א ווײלע ווארטן בײ דער טיר, ווײל ער האָט גראָד אופגענומען אן עקסטרא טעלעפאָנאָגראמע פון דער פאליצײ־פארוואלטונג.

דערווײל האט שווײק מיט אינטערעס זיך ארומגעקוקט אין דער קאנצעלאריע פון אַוודיטאר.

מען קאן ניט זאגן, ז' זאל האבן געמאכט אף אים זײער א גינסטיקן אײנדרוק, באזונדערס מחמת די פאָטאָגראפיעס, וואס זײנען געווען אויסגעהאנגען, אף די ווענט. דאס זײנען געווען ביל־דער פון די פארשײדענע עקזעקוציעס, וואָס דאָס עסטרײכישע

מיליטער האָט געמאַכט אין גאַליציע און אין סערביע — אָפּגע־ברענטע שטיבלעך און בוימער, וואָס זייערע צווייגן האָבן זיך גע־בויגן פון געהאַנגענע. צווישן זיי איז געווען איין בילד פון סער־ביע, ווו עס איז געווען צו זען א גאַנצע געהאַנגענע פאַמיליע: פאָטער, מוטער און אַ קליין קינד. בײַם בוים מיט די געהאַנגענע שטייען צוויי סאָלדאַטן אַף דער וואַך, און אין פאָדער־גרונט שטייט אין דער פאָזע פון אַ זיגער אַן אָפיצער און רויכערט א פאַפּי־ראָס; הינטן, פון דער אַנדער זייט רויכערט זיך אַ פעלד־קיך...

— נו, שווייק וואָס הערט זיך? — האָט דער אַודיטאָר בערנים געפרעגט, אײַנקנעלייגט די טעלעפאָגראַמע אַף א הויפן אַנדערע פאַפּירן, — וואָס האָט איר דאַרטן אָנגעטאָן פאַר מעשים? וועט איר זיך מודה זײַן אָדער ווילט איר וואַרטן אַפן באַשולדי־קונגס־אַקט? אַזוי גייט דאָס ניט ווײַטער. ניט מיינט, אַז איך וועל אויספאַרשן עפּעס יאָלדן. ניט פאַרגעסט, אַז בײַ אונדז איז מילי־טער־געריכט, קיסר־קיניגלעכער מיליטער־געריכט. ראַטעווען קאָנט איר זיך נאָר, אויב איר וועט זיך מודה זײַן.

דער אַודיטאָר בערנים האָט זיך געהאַט זײַן באַזונדער גאַנג אין דער אויספאַרשונג אין יענע פאַלן, ווען ער פלעגט פאַרלירן דעם באַשולדיקונגס־מאַטעריאַל. קיין גרויס חכמה איז דערבײַ ניט געווען, און ס'איז ניטאָ זיך וואָס צו חידושן, אויב די רעזולטאַטן זײַנען געווען גלײַך צו נול.

נאָר בערנים האָט זיך געהאַלטן פאַר אַ גרויסן מענטשן־קענער. אָן שום מאַטעריאַל און אָן צו וויסן, פאַר וואָס ווערט דער מענטש באַשולדיקט און פאַר וואָס זיצט ער אין מיליטער־טורמע, פלעגט ער אויסקאָמבינירן די באַשולדיקונג, נאָר לויט דעם אויסווייניקסטן אויסזען און לויט דער אויפפירונג פון די מענטשן, וואָס מען פלעגט ברענגען צו פירן צו אים צום פאַרהער.

זײַן מענטשן־קענטעניש און זײַן חריפות זײַנען געווען אַזוי גרויס, אַז איין מאָל האָט ער א ציגײַנער, וואָס מען האָט אים אַרײַנגעזעצט אין דער מיליטער־טורמע פאַר גנבען עטלעכע טוץ וועש (ער איז געווען אונטער־קאַפּטענאַרמוס אין זײַן פּולק),

באַשולדיקט אין פּאָליטישע פאַרברעכנס. ער האָט געטענעט, אַז דער דאָזיקער ציגיינער האָט גערעדט אין אַ ביר־שיינקל פאַר סאָלדאַטן, אַז מען דאַרף גריינדן א זעלבשטענדיקע מלוכה פון די לענדער פון דער טשעכישער קרוין און פון דער סלאוואקיי אונטער דער הערשאַפט פון אַ סלאווישן קיניג.

— מיר פאַרמעגן דאָקומענטן, האָט ער געזאָגט צום אומגליקלעכן ציגיינער. — איר האָט ניט קיין אַנדער ברירה, ווי נאָר זיך מודה צו זיין, אין וואָסער שיינקל איז דאָס געווען און פון וואָסער פולק זיינען געווען די סאָלדאַטן און ווען איז דאס געווען.

האָט דער אומגליקלעכער ציגיינער אפילו אויסגעקלערט דעם טאָג און דעם חודש און דעם נאָמען פון שיינקל און פון פולק, וואס צו אים האבן געהערט זיינע כלומרשטדיקע צוהערער. נאָר אַז מען האט אים געפירט אַפן פאַרהער, האָט ער זיך מיישב געווען און איז פשוט אַנטלאָפן אונטערוועגס.

— ווילט איר, הייסט דאָס, זיך ניט מודה זיין? האָט בערנים געזאָגט צו שווייקן, וואָס האָט געשוויגן ווי אַ געהרגעטער.

— הייסט דאס, אַז איר ווילט ניט זאָגן, פאַר וואס איר זייט דאָ, פאַרוואס מען האָט אייך אַרעסטירט? מיר וואלט איר דאָך אין יעדן פאַל געקאָנט זאָגן, איידער איך האָב דאָס אייך געזאָגט. איך מאַך אייך אויפמערקזאַם, אַז איר האט געמעגט זיך מודה זיין. דאָס וואלט געווען בעסער פאַר אייך, ווארום דאָס פאַרגרינגערט דעם אונטערזוך און פאַרקלענערט די שטראָף.

— איך האָב דעם כבוד צו מעלדן, — האָט זיך געלאזט הערן שווייקס גוטמוטיקע שטים, — אַז איך געפין זיך דאָ אין דער מיליטער־טורמע ווי אַ געפונענער.

— וואָס מיינט איר דערמיט צו זאָגן?

— איך קאָן דאָס דערקלערן זייער פשוט. אַף אונדזער גאס האט געוווינט א הענדלער, און ער האָט געהאט א צווייאָריק אינגל, גאָר אַן אומשולדיקס. איינמאָל איז דאָס דאָזיקע אינגל געקומען צו פוס פון ווינאָגראַדאָוו קיין ליבען; דאָרט האט אים אַ פּאָליציסט געפונען זיצנדיק אַפן טראָטואַר. האָט ער דאס

אינגל אוועקגעפירט אין קאָמיסאַריאַט און מען האָט דאָס אַריינ־געזעצט, און סך הכל איז דאָס געווען אַלט צוויי יאָר. דאָס אינגל איז געווען גאָט די נשמה שולדיק, און דאָך האָט מען אים אַריינגעזעצט. אויב ער וואָלט אפילו געקאָנט ריידן און מען וואָלט אים געפרעגט, פאַר וואָס זיצט ער, וואָלט ער אַליין ניט געוווּסט. מיט מיר איז פונקט אַזאַ געשיכטע. איך בין אַ געפונענער.

דעם אוודיטאָרס שאַרפער בליק האָט אַרומגענומען און דורכגעשטאָכן שווייקס פיגור און זיין פנים. ער האָט אָבער גאָר־נישט אַרויסגעקראָגן, פון דעם גאַנצן פאַרשוין, וואָס איז געשטאַ־נען פאַרן אוודיטאָר, האָט אַרויסגעשטראַלט אַזוי פיל אומשולד און גלייכגילט, אַז בערנים האט אָן אופגערעקטער גענומען לויפן אַהין און אַהער איבער דער קאַנצעלאַריע. אויב ער וואָלט ניט געהאַט צוגעזאָגט דעם פעלד־קוראַט צוצושיקן אים שווייקן, וואָלט ער געהאַט שדים וויסן וואָס פאַר אַ סוף.

צולעצט האָט ער זיך אָפּגעשטעלט פאַר זיין טיש.

— הערט נאַר, — האָט ער געזאָגט צו שווייקן, וואָס איז נאָך אַליין געשטאַנען און געקוקט גלייכגילטיק פאַר זיך, — אַז איר וועט נאָך אַמאָל אַריינפאַלן צו מיר, היט זיך... אָפּפירן אים!

אַז מען האָט שווייקן אָפּגעפירט אין דער זעכצענטער קאַ־מערע, האָט בערנים געלאָזט רופן דעם אויבער־אופזעער סלאַווּעק.

— ביז צו אַ וויטערן באַפעל, — האָט ער געזאָגט קורץ,

— ווערט שוויק קאָמאַנדירט אין רשות פון הערן פעלד־קוראַט קאַץ. אויסשרייבן אַ פּאַפּיר וועגן זיין באַפרייאונג און אָפּפירן אים מיט אַ וואַך פון צוויי סאָלדאַטן צום הער פעלד־קוראַט!

— באַפעלט איר צו פירן אים געשמידט, הער לייטע־נאַנט?

דער אַוודיטאָר האָט אַ קלאַפּ געטאָן מיטן פויסט אין טיש.

— איר זייט אַן אייזל! איך האָב דאָך אייך בפירוש געזאָגט: אויסשרייבן אַ פּאַפּיר וועגן זיין באַפרייאונג.

און אַלץ, וואָס עס האָט זיך אָנגעקליבן פאַרן טאָג אין דער נשמה פון אוודיטאָר, האָט איצט אַרויסגעשטראָמט אַפן קאָפּ פונם אויבער־אופזעער און האָט זיך געענדיקט מיט די ווערטער:

— און איצטער פאַרשטייט איר, אַז איר זייט אַ געקרוינ־טער אייזל!

אזעלכע זאַכן וואָלט מען בעצם באַדאַרפט זאָגן נאָר אַ קיניג אָדער אַ קיסר, נאָר אפילו אַ פּשוטן אויבער־אופזעער האָט די מעשה אויך פאַרדראָסן, און זיין כּעס האָט ער אויסגעלאָזן צום אַרעסטאַנט, וואָס האָט גראָד געקערט דעם קאָרידאָר.

וואָס איז שייך שווייקן, האָט דער אויבער־אופזעער זיך גע־געבן אַ וואָרט צו פאַרהאַלטן אים לכל הפּחות נאָך אַף איין נאַכט אין דער מיליטער־טורמע, בכדי ער זאָל אָפּשמעקן נאָך עטלעכע פון די תּענוגים אירע.

* * *

די דאָזיקע לעצטע נאַכט וואָס שווייק האָט פאַרבראַכט אין דער מיליטער־טורמע, געדיינקט ער נאָך עד היום.

נעבן דער זעכצענטער קאַמערע איז געווען דער „חדר מיוחד", א פינסטערע לאָך, די קאַמערע פאַרן איינצל־אַרעסט. פון דאָרט האָבן זיך אין יענער נאַכט געלאָזט הערן די קרעכצן פון א סאָלדאַט, וואָס איז דאָרט אַריינגעזעצט געוואָרן, ווייל ער האָט עפּעס עובר געווען אַף דער דיסציפּלינע, און דער קאַפּראַל רע־פּאַ האָט אים לויטן באַפעל פונם אויבער־אופזעער סלאַוועק גע־בראַכן די ביינער.

אַז די קרעכצן זיינען שטיל געוואָרן, האָט מען אין דער זעכצענטער קאַמערע געקאָנט הערן, ווי עס קנאַקן לייז, וואָס זיינען אַריינגעפאַלן צו די אַרעסטאַנטן אונטער די נעגל.

איבער דער טיר, דורך אַן עפענונג אין וואַנט, האָט פאַר־שפּרייט א בלאַסן שיין אַ רויכערדיקער לאָמפּ, אַרומגענומען פון גראַטעס. דער געשטאַנק פון לאָמפּ האָט זיך אויסגעמישט מיט דער נאַטירלעכער אויסדעמפונג פון שמוציקע מענטשלעכע גופים און מיטן עפּוש פון דער כּלי, וואָס איז געשטאַנען אין ווינקל.

אין קאָרידאָר האָבן אָפּגעהילכט געמאָסטענע טריט פון די וואַך־לייט, פון צייט צו צייט פלעגט זיך אין טיר אופעפענען דאָס אייגל, און אין דער קאַמערע פלעגט אַריינקוקן אַן אופזעער.

אף דער מיטלסטער לאַווקע האָט עמיצער דערציילט:

— פאַר דער מעשה, ווען איך האָב געוואָלט אנטלויפן און מען האָט מיך אַריבערגעזעצט אַהער, בין איך געזעסן אין דער צוועלפטער קאַמערע. דאָרט זיצן אַלץ מענטשן איבער ניש־טיקע זאַכן. איין מאָל האָט מען געבראַכט אַהין אַ מענטשן פון פאָרשטאָט. מען האָט אים געגעבן צוויי וואָכן דערפאַר, וואָס ער פלעגט אריינלאָזן צו זיך סאָלדאַטן אף נעכטיקן. צוערשט האָט מען געמיינט, אַז דאָס זיינען פארשווערער, דערנאָך האָט זיך ארויסגעוויזן, אַז ער פלעגט נעמען פון זיי געצאָלט. ער האָט באַדאַרפט אָפּזיצן זיין צייט צווישן די גאָר גרינגע, נאָר היות ווי דאָרט איז געווען אַלץ פארנומען, האָט מען אים אַריינגעלאָזן צו אונדז. אָבער וואָס האט ער מיטגענומען מיט זיך פון דער היים און וואָס האט מען אים אַלץ צוגעשיקט! ער האָט גע־האַט געקראָגן די ערלויבעניש צו ברענגען זיך עסן פון דער היים. אַפילו רויכערן האָט מען אים דערלויבט! האָט ער געבראכט צו פירן צוויי פריידיקעס, אָט אַזעלכע לאַבנס ברויט, אייער, פוטער, פאַפּיראָסן, טאַבאַק... נו, מיט אייןווארט, אַלץ וואס דאס האַרץ גלוסט, צוויי זעק גאנצע. און דער דאזיקער גולם האט זיך איינגערעדט, אז ער איז מחויב דאָס אַלץ אַליין אופצופרעסן. אַז מיר האָבן געזען, אַז ער וויל זיך מיט אונדז ניט טיילן, ווי עס טוען אַלע איבעריקע, ווען זיי פלעגן עפּעס קריגן, האָבן מיר גענומען מאָנטשען ביי אים. דער דאָזיקער כלב האָט אבער דער־קלערט, אז ער קאָן אונדז גארנישט געבן, אז ער מוז זיצן צוויי וואָכן, און ער וויל זיך ניט פאַרדארבן דעם מאָגן מיט קרויט או. מיט פוילע קאַרטאָפלעס, וואָס מען האט אונדז דערמיט געשפּייזטן ער קאָן אונדז טאָן די טובה און אָפּגעבן זיין פארציע און זיין מיטיק. האבן מיר אים געענטפערט, אז מיר שפּייען אף זיין פאָר־ציע, און צוויי דריי טעג האבן מיר זיך איינגעהאלטן. און ער גאָרנישט, דער פאַסקודניק. פרעסט זיך שינקע, שמירט פוטער אף

ברויט, שיילט זיך אייער, לעבט זיך, ווי גאָט אין פראַנקרייך. רויכערט פּאַפּיראָסן און גיט קיין מאָל אַפילו ניט א צי טאָן. ער האָט אַלץ דערוויזן, אַז מיר האָבן דאָך ניט קיין רעכט צו רויכערן, און טאָמער דערזעט דער אויפזעער, וועט ער מוזן זיצן אין קאַרצער. האָבן מיר דאָס אַזוי געליטן דריי טעג, און דעם פערטן טאָג באַנאַכט האָבן מיר אָפּגעטאָן די מעשה. דער ראָזיקער פּאַרשוין האָט זיך אויפגעכאַפּט פאַר פרי... יאָ, איך האָב אייך פאַרגעסן צו דערציילן, אַז ער פלעגט דריי מאָל אין טאָג, אין דער פרי, פאַר וואַרימעס און פאַר וועטשערע, אַלע מאָל זאָגן תפילות, עפּעס זאָגן און זאָגן אָן אַן אויפהער! הקיצור, אָנגעזאָגט זיך און גענומען אַרויס פון אונטער דער לאַווקע זיינע זעק. די זעק זיינען טאַקע פאַראַן, אָבער זיי זיינען עפּעס איינגעטריקנט געוואָרן, איינגעדאַרט ווי געדרויכערטע פלוימען. האָט ער געמאַכט געוואַלדן: מען האָט אים באַגנבעט. דערנאָך האָט ער אַ מינוט פינף געטראַכט, אַז דאָס טרייבן מיר מיט אים קאַטאָוועס און מיר האָבן זיין פרעסעכץ באַהאַלטן. און ער זאָגט זיך אַזוי פריילעך: „יאָ, איך ווייס, איר האָט ליב קאַטאָוועס, איר וועט מיר אַלץ אָוועקגעבן... נאָר איר האָט מיך אָנגעשראָקן אויף אַן פיינעם אופן!" און צווישן אונדז איז געווען א חברה־מאַן פון ליבען, זאָגט ער צו אים: „ווייסט איר וואָס? דעקט זיך אַריבער דעם קאָפּ מיט דער קאָלדרע און ציילט ביז צען, און דערנאָך וועט איר א קוק טאָן אויף אייערע זעק". יענער פאָלגט, ווי אַ צוציקל, און ציילט: איינס, צוויי, דריי... אונדזער פּאַרשוין האַקט איבער: „היילט זיך ניט אַזוי, ציילט פּאַמעלעכער". האָט ער גענומען ציילן אונטער דער קאָלדרע פּאַוואָליע, מיט אָפּשטעלן; א א איינס... צוווי וו וו, דראַ א אַ י ... אָנגעציילט ביז צען, איז ער אַראָפּ פון לאַווקע און געכאַפּט זיך פאַר די זעק, איז דאָס געוואָרן א געוואַלד: „לייִדיק ווי געווען!" און דערביי נאָך זיין אידיאָטישער פּרצוף! מיר זיינען שיער ניט געפּלאַצט פון געלעכטער. און יענער לץ פון ליבען גיט אונטער היץ: „פּרוּווט נאָך אַ מאָל". וואָס זשע מיינט איר? ער איז געוואָרן אַזוי מבולבל, אַז ער האָט נאָך א מאָל געפּרוּווט. און אַז ער האָט דערזען, אַז עס איז טאַקע שוין גאָרנישט ניט גע

בליבן, האט ער גענומען קלאפן אין טיר און גוואלדעווען: „כאַ־גנבעט, גנבים, העלפט, עפנט, ווי גאָט איז אייך ליב, העלפט!“ זיינען געקומען צו לויפן אופזעערס, האט מען ארויסגערופן דעם עלטסטן און דעם קאפראל רזשיכאַ. מיר אלע, ווי איין מענטש, דערקלערן, אז ער איז פון זינען אראפ, אז ער האט געפרעסן נעכטן ביז שפעט אין דער נאכט און האט אלץ אליין אופגעפרעסן, און ער וויינט אלץ און שרייט: „עס מוזן נאך זיין ערגעץ ברעקלעך“. האט מען גענומען זוכן ברעקלעך, און מען האט, פארשטייט זיך ניט געפונען, ווארום מיר זיינען אויך קיין טפשים ניט. וואס מיר האבן ניט אופגעגעסן, האבן מיר אפגעשיקט פער פאָסט מיט א שטרי־קעלע אין צווייטן גאָרן. האט מען טאקע גארנישט ניט אופגע־זוכט, הגם דער דאזיקער אידיאָט האט ניט אופגעהערט צו טענען: „עס מוזן דאך זיין ערגעץ כאָטש ברעקלעך“. א גאַנצן טאג האט ער נאכדעם ניט געפרעסן און האט רק אופגעפאסט, צי עסט ניט עמיצער עפעס און צי רויכערט מען ניט. דעם צווייטן טאג האט ער אויך צו קיין זאך ניט צוגערירט זיך ביז ווארימעס, ערשט אין אוונט האט ער זיך גענומען שטאפן מיט קרויט און מיט פוילע קארטאפלעס. שפעטער האט עמיצער ביי אונדז דער־קאַזשעט א ביסל מאַכאָרקע, און דעמאלט האט ער געפרווט א שמועס טאן מיט אונדז, מען זאל אים געבן א רויכער טאן. א פולע מיט נאך האט מען אים געגעבן!

— און איך האב שוין געמיינט, אז איר האט אים פארט געגעבן א צי טאן, — האט באַמערקט שווייק. — דאס וואלט אוועקגעפטרט די גאנצע מעשה. אַזאַ גרויסמוט טרעפט זיך נאר אין ראָמאַנען. אין מיליטער־טורמע, ביי אזעלכע תנאים, וואלט דאס נאר געווען טפשות.

צו ביסלעכווייז האבן די שמועסן זיך איינגעשטילט. די תפוסים זיינען איינגעשלאפן.

אַכט פרי האט מען שווייקן ארויסגערופן אין קאַנצעלאַריע.

— אין דער לינקער האנט נעבן טיר אין דער קאנצעלאַ־ריע איז פאַראַן א שפיי־קעסטל, וואס אַהין ווארפט מען אריין עקלעך סיגארן, — האט געלערנט שווייקן איינער פון די תפוסים.

— ווייטער אין ערשטן גאָרן באַדאַרפסטו אויך פאַרבייגיין פאַ ביי איינעם. דעם קאָרידאָר ראַמט מען אוף ערשט נייַן, אַזוי אַז דו וועסט דאָרט עפּעס כאַפּן.

נאָר זיי האָבן זיך אַף שווייקן ניט דערוואַרט. ער איז שוין מער אין דער זעכצענטער קאַמערע ניט געקומען צוריק. די נייַנצן גאַטקעניקעס האָבן אַליין געפּרווט טרעפן און האָבן ניט פאַרשטאַנען, וואָס מיט אים האָט פּאַסירט.

איין סאָלדאַט מיט זומער־שפּרענקלעך אַפן פּנים, וואָס האָט פאַרמאָגט אַ פלאַמענדיקע פאַנטאַזיע, האָט פאַרשפּרייט אַ קלאַנג, אַז שווייק האָט געוואָלט דערהרגענען זיין ראָטע־קאָמאַנדיר, און דערפאַר האָט מען היינט אים אוועקגעפירט שיסן אַפן מאָטאָל־פּלאַץ.

10.

שווייק אַ באַדינער ביים פעלד־קוראַט.

ווידער האָט שווייק אָנגעהויבן זיין וועג אין דער באַגלייַ־טונג פון צוויי סאָלדאַטן מיט ביקסן, וואָס האָבן באַדאַרפט אים אָפּפירן צום פעלד־קוראַט.

די באַלייטער זיינען געווען מענטשן, וואָס האָבן איינער דעם אַנדערן ממלא געווען. איינער איז געווען אַ הויכער און אַ דאַרער, דער צווייטער אַ קורצער און אַ גראָבער. דער הויכער האָט געהונקען אַפן רעכטן פוס, דער קורצער אַפן לינקען. זיי האָבן געדינט אין הינטערלאַנד, ווייל מיט אַ צייט פאַר דער מלחמה זיינען זיי אַף שטענדיק באַפרייט געוואָרן פון מילי־טער דינסט.

מיט אַן ערנסטער מינע האָבן זיי געשפּרייזט איבערן ברוק און פון צייט צו צייט האָבן זיי געוואָרפן קרומע בליקן אַף שווייקן, וואָס איז געגאַנגען צווישן זיי און האָט אַלע ווײַלע גע־גריסט אַפיצערן. זיינע ציווילע בגדים זיינען ערגעץ פאַרלאָרן גע־גאַנגען אין דער מיליטער־טורמע, צוזאַמען מיט זיין זעלנערש היטל, וואָס אין דעם איז ער געפאָרן צו דער דאָקטוירים־קאָמי־סיע. ביים ארויסגיין פון טורמע האָט מען אים געגעבן עפּעס אַ

מונדיר, וואס עס האט געטראגן אמאל זייער א דיקער מענטש, וואס איז נאך געווען אפשר מיט א קאָפּ העכער פאר שווייקן.

די בגדים זיינען געהאנגען אף אים, און די ליידיק־גייער אין די גאסן האבן ניט ווייניק געקוואלן פון אים. שווייק האט אף דעם געשפעט פון די גאסיקע געענטפערט מיט א ווייכן, ליבן שמייכל און מיט אן ענטוזיאַסטיקן בליק פון זיינע גוטע אויגן.

דער ערשטער האט פאַרקניפּט א שמועס מיט שווייקן דער גראַבער:

— פון וואנען ביסטו?

— פון פראַג.

— דו וועסט פון אונדז ניט אנטלויפן?

דא האט זיך אריינגעמישט אין שמועס דער הויכער. עס איז א מאָדנע מעשה: די קורצע און גראבע זיינען געוויינטלעך אָפּטימיסטן, בעת די הויכע און דארע זיינען, פארקערט, פע־סימיסטן.

דעריבער האט דער הויכער געזאגט צום קורצן:

— אויב ער וואלט געקאנט, וואלט ער אנטלויפן.

— וואס באַדארף ער לויפן? — האט זיך אפגערופן דער גראבער. — ער איז דאך כמעט ווי פריי. פון מיליטער־טורמע האט מען אים ארויסגעלאזט. איך טראג דאך א פּאקעט.

— און וואס שטייט געשריבן אין דעם פּאַקעט פאַרן פעלד־קוראַט? — האט געפרעגט דער הויכער.

— דאס וויים איך ניט.

— אט זעסטו, אז דו ווייסט ניט, און דו רעדסט נאך.

אין טיפער שווייגעניש זיינען זיי אריבער דעם קארל־בריק. אף דער קאַרל־גאַס האט דער גראבער זיך ווידער געווענדעט צו שווייקן:

— און דו אליין — דו ווייסט, צוליב וואס מיר פירן דיך צום פעלד־קוראַט?

— צו וידוי, — האט שווייק גלייכגילטיק געזאגט, — וואָ־רום מארגן הייננט מען מיך. אלע מאל טוט מען אַזוי, דאס רופט מען „גייסטלעכער טרייסט".

— און פאר וואס וועט מען דיך דאס, ווי רופט מען דאס, — האט דער הויכער געפרעגט פאַרזיכטיק, און דער גראבער האט א קוק געטאן מיט רחמנות אף שווייקן.

זיי זיינען ביידע געווען בעלי מלאכות, דאָרפישע מענטשן, טאטעס פון קינדער.

— איך וויים ניט, — האט שווייק געענטפערט, שמייכלענ־דיק גוטמוטיק, — איך וויים גארנישט. מסתמא איז מיין מזל אזוי.

— מסתמא ביסטו געבארן אונטער א שלעכטן מזל, — האט דער קורצער ארויסגערעדט מיט רחמנות מעשה קענער. — אט ביי אונדז אין יאסעק נעבן יאזעפשטאט האט מען אויך איינעם אופגעהאַנגען, נאך אין פרייסישן קריג. מען איז געקומען, צוגענומען אים, ניט געזאגט גארנישט ניט און אין יאזעפשטאט האט מען אים אופגעהאנגען.

— איך ווידער האַלט, — האָט סקעפטיש באַמערקט דער הויכער, — אַז מען הייגגט ניט קיין מענטשן גלאַט אַזוי פון אַ קאַלטן טרונק. אַלע מאָל מוז זיין עפּעס אַ גרונט, אַז מען זאָל דאָס קאָנען דערקלערן.

בעת עס איז ניטאָ קיין מלחמה, האָט געזאָגט שווייק, — מוז זיין אַ גרונט, אָבער בעת אַ מלחמה האָט אַ מענטש קיין באַטרעף ניט. איז דען ניט אַלץ איינס, צי געהרגעט ווערן אַפן פראָנט, צי געהאַנגען ווערן אינדערהיים?

— הער נאָר דו, ביסטו ניט פון די פּאָליטישע? — האָט געפרעגט דער הויכער. לויטן טאָן פון דער פראַגע האָט מען געקאָנט מערקן, אַז ער הויבט אָן שפּירן סימפּאַטיע צו שווייקן.

— ווי דען אַנדערש! — האָט שווייק זיך צעלאַכט.

— ביסטו הייסט דאָס, אַ נאַציאָנאַל־סאָציאַליסט?

— דער גראָבער האָט אָנגעשפּיצט די אויערן און האָט זיך אריינגעמישט אין שמועס:

— וואָס גייט דאָס אונדז אָן? — האָט ער אויסגערופן. — איצט זיינען אומעטום אַסך מענטשן, און אַלע קוקן אונדז נאָך

אויב מיר וואָלטן געקאָנט ערגעץ אין אַ פּירהויז אַראָפּנעמען די באַגנעטן, עס זאָל ניט אויסזען אַזוי שרעקלעך. דו ווייסט דאָך פון אונדז ניט אַנטלויפן? בין איך ניט גערעכט, טאַני? — האָט ער זיך געווענדט צום הויכן, וואָס האָט שטיל געענטפערט:

— די באַגנעטן וואָלטן מיר געקאָנט אַראָפּנעמען. ער אי דאָך פון אונדזערע?

ער איז שוין מער ניט געווען קיין סקעפּטיקער, און זיין האַרץ איז געווען פול מיט רחמנות אַף שווייקן. האָבן זיי אויס־געזוכט אַ פּירהויז, אַראָפּגענומען די באַגנעטן, און דער גראָבער האָט ערלויבט שווייקן צו גיין מיט זיי צוזאַמען.

— דו וואָלסט מסתמא געווען אַ בלען צו פאַררויכערן, האַ? — האָט ער געזאָגט. — וועלן זיי דיר געבן... — זאָגן האָט ער געוואָלט: „וועלן זיי דיר געבן צו רויכערן, איידער זיי וועלן דיך אופציען?", אָבער ער האָט ניט פאַרענדיקט מחמת פיינקייט.

זיי האָבן אַלע דריי פאַררויכערט, און שווייקס באַגלייטערס האָבן גענומען דערציילן אים וועגן זייערע היימישע עסקים, וועגן שטיקל ערד, וועגן ווייב, וועגן קו...

— עס ווילט זיך אַ טרונק טאָן, — האָט דערקלערט שווייק.

האָבן דער גרויסער מיטן קורצן זיך איבערגעקוקט.

— כאַפּן אַ טרונק ביר וואָלט זיך אונדז אויך געוואָלט, — האָט זיך אָפּגערופן דער גראָבער פאַר ביידן, — אָבער נאָר אין אַזאַ אָרט, וווּ עס זאָל ניט אַרויסקומען עפּעס אַ מעשה.

— קומט אין „קוקליק", — האָט פאָרגעלייגט שווייק. — דאָס געווער וועט איר לאָזן אין קיך; דער בעל־הבית איז אַ סאָקאָל, און פאַר אים איז ניטאָ וואָס מורא צו האָבן.

האָבן דער הויכער און דער קורצער זיך ווידער איבער־געקוקט, און דער הויכער האָט געזאָגט:

— מילא, לאָמיר גיין אַהין; ביז צום פעלד־קוראַט איז נאָך ווייט.

— אונטערוועגס האָט שווייק דערציילט זיי אַ פּאָר אנעקדאָטן, און אין דער בעסטער שטימונג זיינען זיי אריין אין „קוקליקי" און האָבן טאקע געטאָן, ווי שווייק האָט זיי געעצהט. די ביקסן האָבן זיי געלאָזט אין קיך, און אליין האָבן זיי זיך צעזעצט אין ערשטן צימער, ווו עס האָט געשפּילט א פידל און אַ הארמאָניקע.

אין שיינקל איז געווען א פריילעכע קאָמפּאַניע פון עלטערע און אינגערע מענטשן, על פּי רוב סאָלדאטן. אויך פריילנס זיינען געזעסן ביי די טישלעך. דער עולם איז געווען געשטימט אפן לאָזונג: „נאָך אונדז כאָטש א מבול".

שווייק האָט זיך פארטיפט אין זכרונות פון די טרעפענישן, וואָס האָבן זיך מיט אים פאסירט אין אָט דעם זעלביקן שיינק. שווייקס באגלייטערס האָבן אזעלכע זכרונות ניט געהאט. פאר זיי איז דאָ אלץ געווען ניי. און זיי איז דאָ געפעלן געוואָרן.

נאָכן פינפטן קופל ביר איז דער הויכער אוועק טאנצן מיט א פריילן. דער גראָבער האָט זיך געשמאָלצן פון נחת: ער האָט שוין לאנג אזא ביר ניט געטרונקען. שווייק האָט געזופט זיין ביר שווייגעדיק. דער לאנגער האָט געענדיקט טאנצן און איז מיט זיין דאמע צוגעקומען צום טיש. דערנאָך האָבן זיי געטרונקען, ווידער געטאנצט און ווידער געטרונקען אָן א סוף.

נאָכן עסן האָט זיך צו זיי צוגעזעצט א סאָלדאט און האט פאר א פינפערל פארגעלייגט צו מאכן זיי פלעגמאָנע און בלוטפארגיפטונג. ער האט ביי זיך א שפריץ, און ער וועט זיי ארייַנשפריצן אין האנט אדער אין פוס פעטראליום. מיט אזא מעשה קאן מען אפליגן, לכל הפחות, צוויי חדשים, און אויב מען רייצט די וואונד מיט שפייעכץ, אפילו א גאנץ יאר, און אזוי ארום אינגאנצן פטור ווערן פון מיליטער.

דער הויכער, וואס איז געווען אינגאנצן מבולבל, איז אוועק מיטן דאזיקן סאלדאט אין טואלעט און האט געלאזט זיך אריינשפריצן פעטראליום אין פוס.

עס איז שוין געווען פארנאכט, ווען שווייק האט פארגע־לייגט צו לאזן זיך גיין צום פעלד־קוראט. דער גראבינקער, וואס האט קוים געפלאנטערט מיטן צונג, האט גענומען צורײדן, זיי זאלן נאך אביסל ווארטן. דער הויכער האט אויך געהאלטן, אז דער פעלד־קוראט וועט פון זיי ניט אנטלויפן. נאר שווייקן איז דערעסן געווארן צו זיצן אין „קוקליק", און ער האט אנגעשראקן, אז ער וועט גיין אײנער אליין.

זײנען זיי געגאנגען, נאר שווייק האט זיי געמוזט צוזאגן ארײנצוגײן אונטערוועגס נאך אין ארט.

אין דעם קלײנעם קאפע, ווו זיי האבן זיך ווידער אפגע־שטעלט, האט דער גראבער פארתכלעוועט זײן זילבערנעם זייגער, ווייל קיין געלט האבן זיי שוין מער ניט געהאט.

פון דארט האט שווייק זיי געפירט אונטער די הענט. דאס איז ניט געווען גרינג, די גאנצע צייט האבן די פיס בײ זיי זיך געפלאנטערט, און זיי האבן ניט אנדערש געוואלט נאך ארײנגײן ערגעץ. דער גראבינקער האט שיער ניט אנגעווארן דעם פאקעט פארן פעלד־קוראט. דערפאר האט שווייק געמוזט נעמען דעם פאקעט צו זיך. מיט גרויס מי האט שווייק זיי דערפירט ביז צום הויז, ווו דער פעלד־קוראט האט געוווינט.

אליין האט ער צוגעשרויפט די באגנעטן צו זייערע ביקסן און מיט סטוסאקעס האט ער געפועלט בײ זיי, זיי זאלן אים פירן, און ניט ער זיי.

אפן ערשטן גארן, ווו עס איז געווען צוגעקלאפט צו דער טיר א קארטל: „אָטא קאץ, פעלד־קוראט", האט זיי געעפנט א סאלדאט. פון צימער האט מען געהערט שטימען און גלעזלעך און פלעשלעך קלינגען.

— מיר האבן דעם כבוד... צו מעלדן... הער... פעלד־קוראט, — האט קוים מיט צרות ארויסגעבראכט דער הויכער, באגריסנדיק דעם סאלדאט, — מיר האבן... געבראכט... א פא־קעט... און איין מאן...

— גייט אריין, — האט געזאגט דער סאלדאט. — ווו האט איר דאס אזוי אנגעגאסן דעם לאמפ? דער הער פעלד־קוראט איז דא.

דער סאלדאט האט אפילו אויסגעשפיגן.

דערנאך איז ער פארשווונדן מיטן פאקעט. זיי האבן לאנג געווארט אין פאר־צימער. ביז עס האט זיך געעפנט די טיר און דער פעלד־קוראט איז נים אריינגעגאנגען, נאר אריינגעפלויגן. ער איז געווען אין די העמד־ארבל; אין דער האנט האט ער גע־האלטן א סיגאר.

— הייסט דאָס, איר זייט שוין דאָ, — האָט ער זיך גע־ווענדט צו שווייקן. — הייסט דאָס, מען האָט אייך געבראכט אהער. עעע — האָט איר נים קיין שוועבעלע?

— ניין, הער פעלד־קוראט, ניטאָ קיין שוועבעלעך.

— עעע — פאַרוואָס האָט איר נים קיין שוועבעלעך? איטלעכער סאָלדאַט דאַרף האָבן שוועבעלעך, ער זאָל קאָנען געבן פייער. אַ סאָלדאַט, וואָס האָט קיין שוועבעלעך נים... וואָס איז אַזאַ סאָלדאַט?

— ער איז אַן אָן־שוועבעלעכדיקער, — האָט שווייק ראַ־פּאָרטירט.

— פיין. ער איז אַן אָן־שוועבעלעכדיקער, און דערפאַר קאָן ער קיינעם קיין פייער נים געבן. מילא, גום. מים דער פראגע געענדיקט. איצטער זאָגט מיר אָט וואָס: די פיס שטינקען ביי אייך נים?

— ניין.

— גוט! דאָס איז געווען די צווייטע פראַגע. איצטער די דריטע: בראָנפן טרינקט איר?

— ניין, בראָנפן טרינק איך נים, איך טרינק קאָניאַק.

— אויסגעצייכנט. — דאָ האָט דער פעלד־קוראַט באַמערקט שווייקס באַגלייטערס, וואָס האָבן זיך געמיט צו האַלטן גראָד נאָר זיי האָבן זיך געשאָקלט ווי זאַנגען אין ווינט, שטיצנדיק זיך אף זייערע ביקסן.

— איר זייט דאָך ש־ש־שכּור! — האָט דער פעלד־קוראַט אַרויסגערעדט. — אָנגעזשליאָקעט זיך ווי חזירים בעתן דינסט, און דערפאַר אַר־ר־רעסטיר איך אייך. שווייק, נעמט בּיי זיי צו די בּיקסן, פירט זיי אָפּ אין קיך און היט זיי בּיז אַ פּאַטרול וועט קומען נאָך זיי. איך וועל בּאַלד טעלעפאָנירן אין קאַ־קאַ־קאַז־ז־זאַרמע.

אַזוי אַרום זיינען מקוים געוואָרן נאַפּאָלעאָנס ווערטער: „אויף מלחמה בּייט זיך די לאַגע אַלע מינוט".

אינדערפרי האָבּן די צוויי אים געפירט און אַלץ מורא געהאַט, ער זאָל ניט אַנטלויפן, דערנאָך האָט ער אַליין זיי געבּראַכט צופירן אהער, און איצטער האָט ער נאָך בּאַדאַרפט שטיין אויף דער וואַך און היטן זיי.

צוערשט האָבּן זיי ניט תּופס געווען, וואָס דאָ איז געשען, אָבּער אַז זיי האָבּן זיך אַרומגעזען, אַז זיי זיינען איינגעשלאָסן אין קיך, און שווייק שטייט בּיי דער טיר מיטן בּיקס אין האַנט, האָבּן זיי זיך אויסגעניכטערט.

— מיר וואָלט זיך וועלן אַ טרונק טאָן! — האָט זיך אָפּגערופן דער קליינער אָפּטימיסט, און דער הויכער האָט שוין ווידער אַרויסגעקערט דעם סקעפּטיקער און האָט גענומען טענהן, אַז דאָס איז אַלץ אַ געמיינע פּראָוואָקאַציע. ער האָט בּאַשולדיקט שווייקן, אַז ער האָט זיי דאָס אַריינגעפירט אין דער צרה, און האָט אים פאַרגעוואָרפן, הלמאי האָט ער ניט געהאַלטן וואָרט, אַז מען וועט אים מאַרגן אויפהייבּן; דערפון איז שוין צו זען, אַז דאָס איז געווען אַ קאָמעדיע.

שווייק האָט שווייגנדיק געשפּרייזט אהין און צוריק פאַר דער טיר.

— וואָס פאַר אַ אייזלען זיינען מיר געווען! — האָט געטענהט דער הויכער.

— איצטער זעט איר לכל הפּחות, אַז מיליטער־דינסט איז ניט קיין שפּילכל. איך טו מיין חוב. איך בּין אַריינגעפאַלן אין דער געשיכטע פּונקט ווי איר, נאָר מיר האָט דאָס מזל געשפּילט.

— אָ, איך שטאַרב אַ טרונק! — האָט דער אָפּטימיסט איבערגעחזרט מיט יאוש.

דער הויכער איז צו צו דער טיר מיט ניט־זיכערע טריט.

— לאָז אונדז אַרויס, — האָט ער געזאָגט צו שווייקן. — געגנוג זיך נאַריש געמאַכט.

— אַוועק! — האָט שווייק געענטפערט. — איך האָב אַ באַפעל אייך צו היטן. מיר זיינען מער ניט באַקאַנט.

אין טיר האָט זיך באַוויזן דער פעלד־קוראַט.

— איך... איך ק־ק־ק־אָן זיך ניט דערקלינגען אין קאַזאַרמע. גייט זיך אַהיים און פּ־פּ־פאַרגעד־ד־דיינקט, אַז מען טאָר זיך ניט אָנש־ש־שכורן בעתן דינסט. אַרום — מאַרש!

צום כבוד פון פעלד־קוראַט דאַרף מען זאָגן, אַז ער האָט גאָרניט געקלונגען אין קאַזאַרמע, וואָרום ער האָט גאָר קיין טעלעפאָן ניט געהאַט, און גערעדט האָט ער צום לאָמפּ.

* * *

שוין דעם דריטן טאָג האָט שווייק געדינט ביים פעלד־קוראַט אָטאָ קאַץ, נאָר געזען האָט ער אים סך־הכל איין מאָל פאַר דער גאַנצער צייט. אפן דריטן טאָג איז געקומען צו גיין דער באַדינער פון לייטענאַנט העלמיך, מיט אַ באַפעל, אַז שווייק זאָל קומען און אָפּנעמען זיין בעל־הבית.

דער לייטענאַנט העלמיך איז אויך שכור און ער האָט ארויסגעטריבן דעם פעלד־קוראַט אין קאָרידאָר אַרויס; דאָרט זיצט ער אפן דיל נעבן טיר און פּאָפּט.

אַז שווייק איז געקומען אַהין, האָט ער אופגעטאָרקעט דעם פעלד־קוראַט, און אַז יענער האָט עפּעס אַ בורטשע געטאָן און געעפנט די אויגן, האָט ער צוגעשטעלט די האַנט צום דאַשעק און ראַפּאָרטירט:

— איך האָב דעם כבוד זיך צו מעלדן, הער פעלד־קוראַט.

— וואָס דאַרפט איר דאָ האָבן?

— פאַראַן אַ באַפעל איך אָפּצופירן, — האָט דער פעלד-קוראַט.

— הייסט עס, דאַרפט איר מיך אָפּפירן... וווהין גייען מיר?

— צו אייך אין וווינונג, — האָט דער פעלד-קוראַט.

— צוליב וואָס זאָל איך גיין צו זיך אין וווינונג? בין איך דען ניט ביי מיר אין וווינונג?

— ניין, — האָט דער פעלד-קוראַט, — איר זייט אין קאָרידאָר פון אַ פרעמדן הויז.

— ווי ק-ק-קום איך אַהער?

— אַזוי, איר זייט געווען צו גאַסט.

— צו ג-ג-גאַסט? צו ג-ג-גאַסט בין איך ניט געק-ק-קומען. אַ ט-ט-טעות.

האָט שווייק אויפגעהויבן דעם פעלד-קוראַט און אים אוועק-געשטעלט ביים וואַנט. ער האָט ניט געקאָנט איינשטיין אַף די פיס און איז ארופגעפאַלן אַף שווייקן און האָט געזאָגט.

— איך פ-פ-פאַל, — דאַכט זיך. — איך פ-פ-אַ-אַ-אַל, — האָט ער איבערגעחזרט מיט אַ נאַרישן געלעכטער.

שווייקן האָט זיך סוף כל סוף איינגעגעבן צוצושפאַרן דעם פעלד-קוראַט צו דער וואַנט, און יענער איז ווידער אנטדרימלט געוואָרן.

האָט שווייק אים אויפגעוועקט.

— וואָס דאַרפט איר האָבן? — האָט דער פעלד-קוראַט ארוים-גערעדט, זיך סטאַרענדיק אומזיסט ווידער אַראָפּצולאָזן אפן דיל. — ווער זייט איר דען אייגנטלעך?

— איך בין, — האָט שווייק געזאָגט, ווידער צושפאַרנדיק מיט אַלע כחות דעם פעלד-קוראַט צו דער וואַנט, — איך בין אייער דינער, הער פעלד-קוראַט.

— איך האָב ניט קיין דינער, — האָט דער פעלד-קוראַט קוים ארויסגערעדט, פרווונדיק ווידער ארופצופאַלן אַף שווייקן, — און איך בין ניט קיין פעלד-קוראַט. אַ חזיר בין איך! — האָט ער

מוסיף געווען מיט דער אָפּנהאַרציקייט פון אַ שכּור. — לאָזט מיך, מיין הער, איך בין מיט אייך ניט באַקאַנט.

דער קאַמף האָט זיך געענדיקט מיט שווייקס נצחון. ער האָט דעם פעלד-קוראַט אַראָפּגעשלעפּט אַראָפּ די טרעפּ אין דעם וועסטיבול. דאָרט האָט דער פעלד-קוראַט ווידער זיך איינגעשפּאַרט: ער וויל ניט אַרויס אַפן גאַס.

— איך בין מיט אייך ניט באַקאַנט, מיין הער, — האָט ער כּסדר געטענעט צו שווייקן. — איר קענט דען איינעם אַן אָטאָ קאַץ, דאָס בין איך.

האָט שווייק אָוועקגעוואָרפן אַלע כּבודים און האָט זיך צו-רעדט מיטן פעלד-קוראַט מעשה גוטער ברודער.

— לאָז, זאָג איך דיר, — האָט ער געשריען, — אַניט קריגסטו אין די ציין... אַהיים, און אַן עק! אויס רייד!

האָט דער פעלד-קוראַט אָפּגעלאָזן די טיר און האָט זיך אָנגעשפּאַרט אַף שווייקן.

— נו, מילא, לאָמיר גיין. נאָר צו „שוכאַ" גיי איך ניט: איך בין דאָרט געבליבן שולדיק.

שווייק האָט אים אַרויסגעשטופּט אַפן גאַס און גענומען שלעפּן אים איבערן טראָטואַר אַהיים.

— ווער איז דער? — האָט אַ פאַרבייגייער געפרעגט.

— דאָס איז מיין ברודערקע, — האָט שווייק געענטפערט. — ער איז געקומען אַף אורלאַפּ מיך געוואָר ווערן און האָט זיך אָנגעטרונקען פאַר שמחה, ווייל ער האָט געמיינט, אַז איך בין געשטאָרבן.

נעבן אָרט, ווו עס שטייען די דראָזשקעס, האָט שווייק אַוועקגעזעצט דעם פעלד-קוראַט נעבן וואַנט און איז אַוועק באַ-דינגען זיך אַ פורל אָפּצופירן דעם בעל-הבית זיינעם אַהיים.

נאָך לאַנגע דינגענישן האָט איין פורמאַן מסכּים געווען אָפּצופירן דעם פעלד-קוראַט.

אַז שווייק האָט זיך אומגעקערט צוריק, האָט ער געפונען דעם פעלד-קוראַט ווידער שלאָפנדיק. זיין הוט (ער איז געוויינט-

לעך געגאַנגען אָנגעטאָן ציוויל) האָט עמיצער געהאַט בײַ אים צוגענומען און אַוועקגעטראָגן.

שווייק האָט אים פֿונאַנדערגעשטורכעט און מיט דער הילף פֿון פֿורמאַן אים אַרײַנגעזעצט אין עקיפּאַזש. דאָרט איז דער פֿעלד־קוראַט אײַנגעשלאָפֿן. שווייקן האָט ער געהאַלטן פֿאַרן פּאָלקאָווניק יוסט, דעם קאָמאַנדיר פֿון 75־טן פֿוסגייער־פּאָלק, און האָט עטלעכע מאָל נאָכאַנאַנד איבערגעחזרט:

— האָב קיין פֿאַראיבל ניט, טײַערער חבר, וואָס איך דוץ דיך: איך בין דאָך אַ חזיר!

אַ ווײַלע האָט געקאָנט אויסווײַזן, אַז פֿון דער טרייסלעניש אין עקיפּאַזש איז ער אַביסל געקומען צו זיך, ער האָט זיך אוועקגעזעצט גראָד און גענומען אונטערברומען עפּעס אַ לידל. נאָר באַלד האָט ער זיך ווידער אָפּגעלאָזט און גענומען ריידן פֿון ווײַב.

— ווײַסטו אײַנזיצן? — האָט שווייק אַף אים אָנגעשריען, בעת ער האָט גענומען קריכן מיט די פֿיס אַפֿן בענקל. — ניט מיין, אַז איך וועל דיך ניט קאָנען אויסלערנען היטן אָרדע־נונג...

האָט דער פֿעלד־קוראַט מרה־שחורהדיק אונטערגעשפּאַרט דעם קאָפּ מיט די הענט און גענומען זינגען: „קיינער האָט מיך ניט ליב"... נאָר באַלד האָט ער אויפֿגעהערט זינגען און גע־זאָגט:

— האָט קיין פֿאַראיבל ניט, מײַן טײַערער, איר זײַט אַן אידיאָט! איך מעג זינגען, וואָס מיר ווילט זיך.

ער האָט, קענטיק, געוואָלט אויספֿײַפֿן עפּעס אַ ניגון, אָבער אנשטאָט דעם איז פֿון זײַנע ליפּן אַראָפּ אַזאַ הויכער „טפּררר", אַז דער עקיפּאַזש איז געבליבן שטיין.

לויט שווייקס פֿאָרשלאָג זײַנען זיי ווײַטער געפֿאָרן, און דער פֿעלד־קוראַט האָט גענומען אָנצינדן זײַן בורשטינענעם ציגאַרן־שפּיץ.

— עס וויל ניט ברענען, — האָט ער געזאָגט, נאָכדעם ווי ער האָט אויסגעבראַכט אַ גאַנץ פּודעלע שוועבעלעך. — דאָס בלאָזט איר מיר אַלץ אויס.

נאָר ער האָט ווידער פאַרלאָרן דעם פאָדים און האָט זיך צעלאַכט:

— אָט אַ שפּאַס, מיר זיינען איינע אַליין אין טראַמוואי. ניט אמת, קאָלעגע?

און האָט גענומען זוכן אין די קעשענעס און אַ געשריי געטאָן:

— איך האָב פאַרלאָרן מיין בילעט. האַלט, האַלט, איך מוז געפינען מיין בילעט.

דערנאָך מיט הכנעה אַ מאַך געטאָן מיט דער האַנט.

— אַלץ איינס, פאָר ווייטער...

צולעצט האָט ער גענומען באַלעבאָטשן גאָר וואָס איינס צום צווייטן קומט ניט:

— על פי רוב... יאָ, אַלץ אין אָרדענונג... בכל אופן... ניין, אַ גרויסער טעות... אפן צווייטן גאָרן... נעכטיקע טעג... גלויבט מיר, מאַדאַם, עס רעדט זיך ניט וועגן מיר, נאָר וועגן אייך... קעלנער, די רעכענונג... איך בין בגילופין...

פון האַלבן דרעמל האָט ער גענומען האַמפּערן זיך מיט עמיצן, וואָס האָט כלומרשט אים ניט געוואָלט לאָזן זיצן ביים פענצטער אין רעסטאָראַן. און פלוצים האָט אים גאָר גענומען אויסווייזן, אַז ער פאָרט אין אַ וואַגאָן פון אייזנבאַן־צוג. און ער האָט גענומען אויסרופן די סטאַנציעס, אַראָפּגעוואָרפן אפן ברוק זיין נאָז־טיכל און גענומען פאָדערן, מען זאָל אָפּשטעלן דעם צוג, ווייל ער האָט פאַרלאָרן זיין באַגאַזש. דערנאָך האָט ער דער־ציילט:

— אין בודוויים איז געווען אַ פייקלער... האָט ער חתונה געהאַט... איבער אַ יאָר איז ער געשטאָרבן... איז דאָס ניט אַ פיינער אַנעקדאָט?

און האָט זיך צעלאַכט ווי אַ מטורף.

די גאַנצע צייט איז שווייק זיך באַגאַנגען מיטן פעלד־קוראַט שטריינג ביז גאָר...

נאָר איינמאָל האָט ער געמאַכט אַ פּרווו ארויסצושפּרינגען פון עקיפּאַזש מיט דער טענה, אַז ער וויל ווייטער ניט פאָרן, וויל ער וויים, אַז אנשטאָט בודוויים וועלן זיי קומען קיין באָדענבאַך. אין איין רגע האָט שווייק אים איינגעשטילט און געצוווּנגען אים צו בלייבן זיצן אַף זיין אָרט און ניט איינצושלאָפן. דערביי האָט ער אין אים איידל און צאַרט אריינגעטענעט:

— ניט שלאָפן, נבלה!

דער פעלד־קוראַט איז ווידער אריינגעפאַלן אין מרה־שחורה און האָט זיך שיער ניט צעוויינט.

— איך בין איינינקער אַליין אַף דער ווייסער וועלט, ברידערלעך! — האָט ער געכליפּעט. — האָט זשע רחמנות אַף מיר!

— א סוף, טומל ניט, — האָט שווייק אַריינגעטענעט, — הער אוף, א ניט וועלן אַלע זאָגן, דו ביסט שכּור.

— איך האָב קיין קאָפּעלע אין מויל ניט געהאַט, חבר, — האָט געענטפערט דער פעלד־קוראַט, — איך בין גאָר ניכטער.

פּלוצים איז ער אופגעשטאַנען און האָט אָפּגעגעבן כּבוד מיליטעריש.

— איך האָב דעם כּבוד צו מעלדן, הער פּולקאָווניק, איך בין שכּור. איך בין אַ חזיר! — האָט ער ווייטער גערעדט מיט אופריכטיקן יאוש.

און געווענדט צו שווייקן, האָט ער גענומען בעטן זיך רחמים:

— וואַרפט מיך אַרויס פון אַוטאָמאָביל! צוליב וואָס נעמט איר מיך מיט? נו, פאַרוואָס ווילט איר ניט מיך אַרויסוואַרפן צו אַלע טייוואָלים? גלויבט מיר, עס וועט מיר גאָרנישט געשען.

— אָך, גוטער הער, — האָט ער גענומען בעטן זיך, — טייערער פריינט, גיט מיר אַ פּראַשק.

— איינעם אָדער צוויי? — האָט געפרעגט שווייק.

— צוויי!

— מיטן גרעסטן כבוד!

דער פעלד־קוראט האָט אַפן קול געציילט די פרעשק, וואָס שווייק האָט אים אַראָפּגעלאָזן, און האָט געקוואָלן.

— עך, פּ־פּ־פּיין! — האָט ער אויסגערופן. — דאָס איז גוט פאַרן מאָגן, העלפט דער פאַרדייאונג. גיט מיר, זייט אַזוי גוט, נאָך אַמאָל איבער די פּיסקעס.

— א שיינעם דאנק! — האָט ער געזאָגט, אַז שווייק האָט תּיכּף געטאָן זיין באַגער. — איבער גענוג! צערייסט מיר נאָך די וועסט, זייט אַזוי גוט.

און ער האָט גענומען אויסדריקן די משונהדיקסטע פאַר־לאַנגען. אים האָט זיך פאַרגאָלט, אַ שטיינער, אַז שווייק זאָל אים אָפּרייסן אַ פוס, דערשטיקן אים, ארומשניידן אים די נעגל און אויסרייסן די פאָדערשטע ציין.

דערנאָך האָט ער גענומען ריידן וועגן פערד־געלאַף, נאָר איז באַלד אַריבער צום באַלעט, אָבער אויך דאָ האָט ער זיך נישט לאַנג פאַרהאַלטן.

— טאַנצט איר טשאַרדאַש? — האָט ער געפרעגט שווייקן.

— און בערן־טאַנץ? אַט אַזוי...

ער האָט געוואָלט זיך אַ האָצקע טאָן, נאָר ער איז אַני־דערגעפאַלן אַף שווייקן, וואָס האָט אים מכבד געווען מיט אַ פּאָר סטוסאַקעס אין זייט און האָט אים ווידער אַוועקגעזעצט.

— איך וויל עפּעס, — האָט זיך צעשריען דער פעלד־קוראַט, נאָר איך ווייס נישט וואָס! ווייסט איר נישט, וואָס איך וויל?

— איבעריקנס, וואָס גייט מיך אָן, וואָס איך וויל, — האָט ער מוסיף געווען ערנסט, אַראָפּגעלאָזט דעם קאָפּ. — און אייך, מיין הער, גייט דאָס אויך נישט אָן. איך קען אייך נישט. ווי סמייעט איר צו קוקן אַף מיר אַזוי חוצפּהדיק!

אַף אַ ווײַלע איז ער געוואָרן גאָר האָפערדיק און האָט געפּרוּווט אַראָפּשלעפּן שווייקן פון זיין פּלאַץ.

אַז שווייק האָט אים איינגעשטילט, באַוויזן, אַז ער האָט מער כּח, האָט דער פעלד־קוראַט געפרעגט:

— וואָס האָבן מיר היינט: מאָנטיק אָדער פֿרייטיק? און דערנאָך האָט ער געוואָלט וויסן, צי עס איז איצט דעצעמבער אָדער יוני, און בכלל געשטעלט מאָדנע שאלות:

— זייט איר אַ חתונה געהאַט? האָט איר ליב שווייצער קעז? בײַ אײַך אין שטוב זײַנען געווען וואַנצן?

און ער האָט גענומען דערציילן פֿאַרשיידענע מעשיות וועגן זיך און מיט אַ מאָל האָט ער געוואָלט גאָר אַרומנעמען שווייקן:

— מיר דאַכט, אַז מיר זײַנען געגאַנגען בײדע אין איין שולע, אַלטער פֿריינט, ווי ביסטו אויסגעוואַקסן זינט דעמאָלט! איצט מאַכט די פֿרייד פֿון דער באַגעגעניש מיך פֿאַרגעסן אַלע מײַנע צרות.

דערנאָך האָט ער זיך אַראָפּגעלאָזט אַף די קני און גענומען זאָגן אַ תּפֿלה.

אַז מען איז געבליבן שטיין נעבן זיין וווינונג, איז געווען שווער אים אַראָפּצושלעפּן פֿון עקיפּאַזש.

— מיר זײַנען נאָך ניט אָנגעקומען! — האָט ער גע־וואַלדעוועט. — ראַטעוועט! זיי ווילן מיך אַוועקרויבן! איך מוז ווייטער פֿאָרן!

איבער געוואַלד האָט מען אים אַראָפּגעשלעפּט פֿון וואָגן, אַרופֿגעשלעפּט די טרעפּ און אין צימער האָט מען אים אַוועקגע־לייגט אַפֿן דיוואַן, ווי אַ זאַך.

קוים מיט צרות האָט דער פֿורמאַן אויסגעזוכט בײַ אים אין קע־שענע אַ פּאַפּירל פֿון פֿינף קרוין, וואָס ער האָט זיך צוגענומען פֿאַר פֿורגעלט.

מיט גרויסע צרות איז דער פֿעלד־קוראַט אײַנגעשלאָפֿן. ער האָט ניט געקאָנט אײַנרוען — עפּעס האָבן אים זיך כּסדר געבאַמבלט פֿאַרשיידענע פּלענער. ער האָט געוואָלט שפּילן פּיאַנאָ, אַוועקגיין אין טאַנץ־קלאַס און לערנען זיך בראָטן פֿיש.

דערנאָך האָט ער צוגעזאָגט שווייקן, אַז ער וועט אים געבן פֿאַר אַ ווײַב זיין שוועסטער, וואָס ער האָט גאָר ניט געהאַט. ער האָט געוואָלט, אַז שווייק זאָל אים אַריבערטראָגן אין בעט. סוף

כל סוף איז ער אנטשלאָפן געוואָרן מיט דער פאָדערונג, אז מען זאָל אים אָנערקענען פאר א מענטשן, וואָס האָט די זעלבע ווער־דע, וואָס א חזיר.

* * *

אז שווייק איז אף מאָרגן אין דער פרי אריינגעקומען אין דעם פעלד־קוראטס צימער, האָט ער אים געפונען ליגנדיק אפן דיוואן. דער קאָפּ האָט זיך אים געשפאָלטן פון דעם נעכטיקן שכרון, און ער איז געווען אין זייער א געדריקטער שטימונג.

— איך קאָן זיך ניט דערמאָנען, — האָט ער ארויסגערעדט, — ווי אזוי בין איך דאָס אריבער פון בעט אפן דיוואן.

— איר זייט דאָרט גאָר ניט געווען. באלד, ווי איר זייט געקומען, האָב איך אייך אוועקגעלייגט אפן דיוואן, וואָרום ווייטער האָב איך מער קיין כח ניט געהאט.

— וואס האָב איך דען אָפּגעטאָן? און בכלל צי האָב איך עפעס אָפּגעטאָן? אפשר בין איך געווען שכור?

— שייך צו זאָגן שכור! — האָט זיך אָפּגערופן שווייק. — ווי לוט, הער פעלד־קוראט. איך מיין, עס וואָלט אייך ניט גע־שאדט זיך ארומצוואַשן און איבערטאָן זיך.

— איך שפיר זיך אזוי, ווי מען וואָלט מיך האבן אָנגע־שלאָגן, — האָט געקרעכצט דער פעלד־קוראט. — און דערנאָך שטארב איך אוועק א טרונק! זאָגט נאר, האב איך נעכטן ניט געשלאגן זיך מיט עמיצן?

— ניין, דאָס גראָד ניט, הער פעלד־קוראט. און דאָס, וואָס אייך דאָרשט איצט, קומט דאָס פון אייער נעכטיקן דאָרשט. דערפון ווערט מען אזוי גרינג ניט פטור. איך האָב געקאנט א סטאָליער, האט ער זיך איין מאָל אָנגעטרונקען ערב ניי־יאָר 1910. און דעם טאָג פון ניי־יאָר פון פרי אָן האָט אים אזוי געפייניקט דער דאָרשט, און אים איז געווען אזוי ניט גוט, אז ער האָט געקויפט א הערינג און האָט ווידער געכאפּט א טרונק. און אזוי איז אוועק שוין איבער פיר יאר, און קיינער קאָן אים ניט העלפן, וואָרום נאָך שבת קויפט ער זיך אָן הערינג אף א גאנ־

צער וואָך. עס האָט זיך אים פאַרדרייט אַ שטריקעלע, ווי עס פלעגט זאָגן דער אלטער פעלדוועבל ביי אונדז אין 91=טן פולק.

דער פעלד=קוראַט האָט געמוזט עפעס אויסטרינקען אָפּן ניכטערן הארצן, און אים איז געווען אנגעזאלצן אף דער נשמה. ער האָט זיך געקלאָגט:

— וואלט איך כאָטש געטרונקען איידעלע משקאות, א שטייגער, אַראַק, מאַראַסקינאָ אָדער קאָניאַק. האָב איך אָבער נעכטן געזופט פשוטע בראָנפן. איך חידוש זיך אַליין, ווי האָב איך דאָס געקאָנט טרינקען אַזאַ אַשפּה. א טעם האָט דאָס חלשות! וואָלט דאָס געווען כאָטש ווישניק! קלערן דאָס מענטשן אויס כל=ערליי חזיריי און זשליאָקן דאָס ווי וואַסער! הערט איר, ווי איך בין היינטיק? בראָנפן איז דאָך סם המות!—האָט ער געפסקעט. — פאַרשטייט זיך, ווען עס איז ניט געמאכט אין אַ גוטער בראַנפעריי, ווען עס איז פאַלסיפיצירט. עס איז די מעשה פונקט ווי מיט ראָם. א גוטער ראָם איז א גרויסע זעלטנהייט! אָ, ווען מען וואלט גע=קאָנט דערקאַזשען נום=בראָנפן! — האָט ער אָפּגעזיפצט נאָך אַ קליינער פויזע. — דעמאָלט וואלט איך זיך באַלד אָפּגעחיותט. אַזאַ נום=בראנפן, ווי איך האָב געטרונקען בא קאַפּיטאַן שנאַבל.

און ער האָט גענומען זוכן ביי זיך אין די קעשענעס און אריינגעקוקט אין טייסטערל.

— איך האָב סך הכל זעקס און דרייסיק קרייצער. וואָס וועט זיין, אַז איך וועל פאַרקויפן דעם דיוואַן? דעם בעל=הבית וועל איך זאָגן, אז איך האָב אים פאַרדונגען אַ חבר, אָדער אז מען האט אים אוועקגעגנבעט. ניין, זאל דער דיוואַן בלייבן. איך וועל אייך גאר שיקן צו קאַפּיטאַן שנאבל, ער זאל מיר אנטלייען הונ=דערט קרוין. ער האט גראָד אייערנעכטן געווונען אין קאָרטן. אויב איר וועט דאָרטן גארנישט פועלן, וועט איר גיין קיין אַרשאָוויץ אין דער קאַזארמע צום לייטענאַנט מאַלער. אויב ס׳וועט דאָרט פלאַצן, זאלט איר גיין קיין הראַדשין צו קאַפּיטאַן פישער. דעם זאָלט איר זאָגן: אַז איך מוז באַצאָלן פוראַזש=געלט פאַר מיין פערד, און אז איך האב דאס פארשפּילט. אויב אונדז וועט מיט דעם אויך ניט אָפּגילטן, וועלן מיר פאַרמשכונען די פּיאַנאָ, זאָל זיין

וואָס עס וויל. איך וועל אלעמען אנשרייבן מיט אייך עטלעכע שורות, און סטאַרעט זיך עפּעס וואס צו פּועלן, זאגט זיי, אז איך בין אָרים ווי טיטוס. מיט איין ווארט, טראכט אויס, וואס איר ווילט, נאר קומט ניט אהיים מיט ליידיקע הענט, א ניט וועל איך אייך אוועקשיקן אפן פראָנט. פרעגט קאַפּיטאן שנאַבל, ווי ער קויפט דעם נוס־בראָנפן און קויפט צוויי פלעשלעך.

שווייק האט אויסגעפירט זיין שליחות אפן בעסטן אויפן. זיין תמימות און זיין ערלעכער אפענער פּנים האבן אים פאַר־שאפט צוטרוי אומעטום: מען האט אים געגלויבט אפן ווארט, אַז אַלץ, וואס ער זאָגט, איז דער ריינער אמת.

שווייק האט געהאלטן, אז עס ניט כּדאי צו דערציילן ניט ביים קאפיטאַן שנאַבל און ניט ביים קאפיטאן פישער און ניט ביים לייטענאַנט מאַלער, אז דער פעלד־קוראַט באַדאַרף איינצאלן פו־ראַזש־געלט פארן פערד. ער האָט געבעטן געלט אף דעם סמך, וואס דער פעלד־קוראט איז ניט אנדערש מחויב צו באַצאָלן אלי־מענטן. און ער האט אומעטום געקראגן געלט.

אז ער איז געקומען צוריק מעשה העלד און האט גע־בראכט גאנצע דריי הונדערט קרוינען, איז דער פעלד־קוראַט, וואס האט בינתים באוויזן זיך איינצוואשן און איבערצוטאן, געווען שטארק פארחידושט.

— איך האב שוין גענומען אלץ מיט א מאל, — האט שווייק דערקלערט, — בכדי מיר זאלן מארגן ציי איבערמאָרגן ניט דארפן ווידער אמאל ברעכן זיך דעם קאָפּ מכּח געלט. אלץ איז אראָפּ, אז מען דארף ניט בעסער. נאר פארן קאַפּיטאן שנאַבל האב איך געמוזט פאלן אף די קני. אָט דאס איז א חיה רעה! נאר אז איך האב אים געזאגט, אז מיר מוזן צאָלן אַלימענטן...

— אלימענטן? — האט דער פעלד־קוראט איבערגעחזרט דערשראקן.

— נו, יאָ, אַלימענטן, הער פעלד־קוראַט, וואס מען צאלט די מיידלעך, אָפּטרייט־געלט. איר האט מיר דאך אליין געזאגט,

איך זאָל עפּעס צוטראַכטן, און איך האָב קיין אַנדער זאַך ניט געקאָנט אויסטראַכטן.

— אַ פיינע מעשה האָט איר דאָ פאַרקאָכט, שווייק, — האָט דער פעלד-קוראַט אָפּגעזופצט און גענומען שפּרייזן איבערן צימער, געכאַפּט זיך פאַרן קאָפּ. — ס'וועט זיין ניט קיין שלעכטער סקאַנדאַל!.. און מיר טוט ווי דער קאָ—אָ—אָפּ!

—איך האָב שוין געוואָלט אָפּטאָן איין מאָל אַ זאַך, האָט שווייק זיך פאַרענטפערט. — אַ באַפעל איז דאָך אַ באַפעל. איך האָב אויסגעפירט אַלץ; וואָס מען האָט באַדאַרפט... און, חוץ דעם, האָב איך געמוזט נאָך עפּעס צוקלערן. יאָ, נאָך וואָס, אין פאָר-צימער וואַרטן מענטשן אויף דער פּיאַנאָ. איך האָב געבראַכט מענטשן, זיי זאָלן זי אָפּטראָגן אין לאָמבאַרד, הער פעלד-קוראַט. עס וועט גאָר ניט זיין אַזוי שלעכט, ווען מען וועט צונעמען די פּיאַנאָ. דאָ וועט זיין מער אָרט, און מיר וועלן האָבן מער געלט. און עטלעכע טעג קאָנען מיר לעבן רואיק. און אַז דער בעל-הבית וועט פרעגן, וואָס מיר האָבן בדעה צו טאָן מיט דער פּיאַנאָ, וועל איך זאָגן, אַז עס האָבן זיך צעריסן די סטרונעס, און מיר שיקן איר אַוועק אין פאַבריק פאַרריכטן. דער שווייצער-קע האָב איך דאָס שוין געזאָגט, בכדי זי זאָל עפּעס ניט חושד זיין, אַז מען וועט אַרויסטראָגן די פּיאַנאָ. איך האָב שוין אַ קונה אויפן דיוואַן אויך. דאָס איז מיינער אַ באַקאַנטער הענדלער פון געניצטע מעבל. ער וועט קומען נאָך מיטאָג. איצט צאָלט מען גוט געלט פאַר אַ לעדערנעם דיוואַן.

— מער האָט איר גאָרנישט אָפּגעטאָן, שווייק? — האָט דער פעלד-קוראַט געפרעגט פאַרייאושט און געכאַפּט זיך פאַרן קאָפּ.

— יאָ, הער פעלד-קוראַט, איך האָב נאָך געקויפט אַזאַ נוס-בראָנפן, ווי ביים קאַפּיטאַן שנאַבל, ניט צוויי פלעשלעך, נאָר פינף, עס זאָל קלעקן אויף לענגער. ערלויבט איצטער צו נעמען זיך פאַר דער פּיאַנאָ, ביז מען וועט פאַרמאַכן דעם לאָמבאַרד.

האט דער פעלד-קוראט א מאך געטאן מיטן האנט, ווי א פארלארענער, און אין א ווײַלע ארום האט מען די פיאַנאָ שוין געלאדן אַף א פור.

אז שווייק איז געקומען צוריק פון לאָמבאַרד, האט ער גע-פונען דעם פעלד-קוראט פאר אן אָפן פלעשל נוס-בראָנפן. ער איז געווען ברוגז ביז גאר, ווייל צו וואַרימעס האט מען אים דער-לאנגט א ניט גוט דורכגעבראטענעם שניצל.

דער פעלד-קוראט איז שוין ווידער געווען שכור. ער האט געמאלדן שווייקן, אז פון מארגן אָן הויבט ער אָן א נײַ לעבן.

— כלאָיבען בראָנפן איז א מיאוסער מאַטעריאַליזם. מען מוז פירן א גייסטיק לעבן!

ער האט אזוי אָפפילאָזאָפירט בײַ אַ האלב שעה. אז ער האט געעפנט דאס דריטע פלעשל, איז געקומען דער הענדלער מיט געניצטע מעבל, און דער פעלד-קוראט האט בחצי חנם פאר-האנדלט דעם דיוואן. דערנאך האט ער אים געבעטן אויסטרינקען אין קאָמפּאַניע און האט שטארק פאראיבל געהאַט, אז יענער האט זיך אפגעזאגט מיטן אויסרייד, אז ער מוז נאך קויפן אין אַן ארט אַ נאַכט-טישל.

— א שאָד, וואס איך האב ניט אזא טישל, — האט דער פעלד-קוראט באדויערט. — — א מענטש קאן קיינמאל ניט פאָר-אויסזען, וואס עס קאן אים אמאל צוניץ קומען.

אז דער הענדלער איז אוועק, האט דער פעלד-קוראט פאר-פירט א לאנגען שמועס מיט שווייקן און האט מיט אים צוזאמען מעשה גוטער ברודער אויסגעטרונקען נאך א פלעשל.

שפעט בײַ נאכט איז דער פעלד-קוראט שוין געווען אין זײַן נעכטיקן צושטאנד. דעמאלט האט שווייק א זאג געטאן צו זײַן בעל-הבית:

— א סוף, מיר איז דאס שוין דערעסן. איצט אַרײַן אין בעט און שלאָף זיך אויס, פארשטייסט?

—איך גיי, טײַערינקער, איך גיי, ווי דען אנדערש! — האט דער פעלד-קוראט געטענעט, קוים געפלעטשעט מיט דער צונג. — אבער געדיינקסטו, ווי מיר זײַנען געגאנגען בײַדע אין פינפטן

קלאַס און איך פלעג מאַכן פאַר דיר די גריכישע אַרבעטן? איר האָט נאָך געהאַט אַן אייגענע ווילע אין זבּראַסלאַוו, און איר זייט געפאָרן אַהין מיט אַ דאַמפּער איבער דער מאָלדאַווע. ווייסט איר, וואָס דאָס איז מאָלדאַווע?

שווייק האָט אים געניווט אויסצוטאָן די שטיוול. דער פעלד-קוראַט האָט געפאָלגט, ער האָט אָבער דערקלערט אַ פּראָטעסט פאַר עמיצן.

— איר זעט, מיינע הערן, — האָט ער גערעדט צום אַלמער, — ווי אַזוי מיינע קרובים באַגייען זיך מיט מיר?

— איך וויל מיינע קרובים ניט קענען! — האָט ער דערקלערט אַנטשלאָסן, אַריינגעפּאַקט זיך אין בעט. — איך זאָל אַפילו דאַרפן דערזען הימל און ערד — איך וויל זיי ניט קענען!

באַלד האָט זיך געלאָזט הערן דעם פעלד-קוראַטס כראָפּען.

11

שווייק ריכט אָפּ מיטן פעלד-קוראַט אַ געזעגן-תפלה.

איין מאָל אין דער פרי האָט דער פעלד-קוראַט אויפגעוועקט שווייקן מיט די ווערטער:

— מאָרגן פאָרן מיר אָפּריכטן אַ געזעגן-תפלה. קאָכט אויף שוואַרצע קאַווע מיט ראָם. אָדער נאָך בעסער, קאָכט אָפּ אַ גוטן גראָג!

האָט שווייק אָפּגעקאָכט אַ גראָג אָן אויסנאַם, וואָס איז געווען בעסער פאַרן גראָג פון אַלטע מאַטראָסן. אַזאַ גראָג וואָלטן געמעגט טרינקען אַפילו פּיראַטן פון אַכצנטן יאָרהונדערט און וואָלטן אויך געווען צופרידן.

פעלד-קוראַט אָטאָ קאַץ איז געווען אין התפעלות.

— ווו האָט איר זיך אויסגעלערנט קאָכן אַזאַ חיות? — האָט ער געפרעגט.

— אין ברעמען, ווו מיר האָט זיך געטראָפן צו זיין מיט עטלעכע יאָר צוריק, — האָט געענטפערט שווייק, — ביי אַ פאַרשפּורטן מאַטראָס, וואָס האָט געהאַלטן, אַז גראָג באַדאַרף זיין

אזוי שטאַרק, אַז אויב מען פאַלט אַריין נאָך אַזאַ טרונק אין ים. זאָל מען קאָנען אַריבערשווימען דעם לאַמאַנש־קאַנאַל. וואָרום נאָך אַ שוואַכן גראָג טרינקט מען זיך, ווי אַ בלינד הינטל.

— נאָך אַזאַ גראָג, שווייק, וועט די געזעגן־תּפילה בײַ אונדז אַראָפּ ווי געשמירט, האָט דער פעלד־קוראַט אַרויסגעזאָגט זײַן מיינונג. — מיר דוכט, אַז מען וואָלט פריער באַדאַרפט זאָגן עטלעכע ווערטער. אַזאַ תּפילה איז דאָך ניט קיין שטות, ווי די מעסע אין דער מיליטער־טורמע. בײַ אַזאַ פײַערלעכער געלעגנהייט דאַרף מען זיך האַלטן פעסט. אַ פעלד־אַלטאַר האָבן מיר, פאַר־שטייט איר, אַזאַ קעשענע־אַלטאַר, וואָס לייגט זיך צונויף. הייליקע מוטער! — האָט ער זיך מיט אַ מאָל געכאַפּט פאַרן קאָפּ. שווייק, מיר זײַנען דאָך בײדע אייזלען! ווייסט איר, וווּ אַט דער פעלד־אַלטאַר איז בײַ מיר געווען באַהאַלטן? אין דיוואַן, וואָס מיר האָבן פאַרקויפט.

—ט—יאָ, דאָס איז אַ ביטערע מעשה, הער פעלד־קוראַט, — האָט זיך אָפּגערופן שווייק. — אמת, איך קען אים, דעם דאָזיקן הענדלער מיט געניצטע מעבל. נאָר גראָד נעכטן האָב איך באַ־געגנט זײַן ווײַב און בין געוואָר געוואָרן, אַז ער האָט זיך אָוועק־געזעצט עפּעס איבער אַ שלימזלדיקן געגנבעטן אַלמער, און אַז אונדזער דיוואַן געפינט זיך בײַ אַ לערער אין ווראָשאָוויץ. אַ צרה מיטן דאָזיקן פעלד־אַלטאַר! גלײַכער פון אַלץ איז אויסטרינקען דעם גראָג און גיין אים זוכן, וואָרום מיר דוכט, אַז אָן אַ פעלד־אַלטאַר קאָן מען דאָך די תּפילה ניט אָפּריכטן.

— אין דער אמתן, אונדז פעלט נאָר דער פעלד־אַלטאַר, — האָט דער פעלד־קוראַט אָפּגעזיפצט ביטער. — אַלץ איז שוין צוגעגרייט אויפן פּלאַץ. די טישלערס האָבן אויסגעבויט אַן עס־טראַדע. אַ גאַנג־האַלטער גיט מען אונדז פון בּרזשעווגאָוו. אַ שאַל דאַרף איך האָבן אַן אייגענע, נאָר האַלט — וווּ איז זי?...

ער האָט זיך פאַרקלערט.

— לאָמיר זאָגן, איך האָב זי אָנגעוואָרן. דעמאָלט וועלן מיר קריגן דעם ספּאָרט־באָקאַל פון לייטענאַנט וויטינגער פון 75־טן פּולק. ער האָט אים אַמאָל געוווּנען ווי אַ פּריז בײַם לויפן.

ער איז אַ גוטער לויפער. איך האָב נאָך געכטן מיט אים אָפּגע־
רעדט. איך בין אָבער אַ טיפּש, וואָס איך ליג אַלץ אָפּ אויף
דער לעצטער מינוט. און פאַרוואָס האָב איך, אידיאָט איינער ניט
אָנגעשטויסן זיך אַ קוק צו טאָן אין דיוואַן.

— איך האַלט, אַז מיר דאַרפן פאָרט ניט אַנדערש אויס־
געפינען דעם דאָזיקן פעלד־אַלטאַר, — האָט שווייק ווידער גע־
טענעט דאָס זייניקע. — צייט איז נאָך פאַראַן גענוג. איך וועל
נאָר אָנטאָן דעם מונדיר און אויסטרינקען נאָך אַ גלעזל גראָג.

צולעצט האָבן זיי זיך געלאָזט אין וועג אַריין. אונטער־
וועגנס האָט דער פעלד־קוראַט דערציילט שווייקן, אַז ער האָט
נעכטן געוווּנען אין קאָרטן אַ הויפן געלט, און אויב עס וועט
אַלצדינג אַראָפּ גוט, וועט מען קאָנען אויסלייזן פון לאָמבאַרד די
פּיאַנאָ.

ביי דער פרוי פונם הענדלער זיינען זיי געוואָר געוואָרן
דעם אַדרעס פונם לערער אין ווערשאָוויץ, וואָס אים האָט איצט
געהערט דער דיוואַן. אַהין זיינען זיי געגאַנגען צו פוס, ווייל דער
פעלד־קוראַט האָט דערקלערט, אַז ער מוז זיך דורכשפּאַצירן אויף
דער פרישער לופט, בכדי זיך א ביסל אויסצוטשוכען.

געקומען אין ווערשאָוויץ צום לערער, אַ עלטערן מענטשן,
האָבן זיי זיך דערוווּסט ניט קיין געשמאַקע נייס. וואָרום דער לע־
רער, וואָס איז געווען אַ פרומער מאַן, אַז ער האָט געפונען אין
דיוואַן דעם אַלטאַר האָט ער געגלויבט, אַז דאָס איז א נס מן
השמים, און האָט אַוועקגעשאָנקען דעם אַלטאַר דער קירך אין
ווערשאָוויץ, בתנאי אַז אויף דער הינטערשטער זייט פון אַלטאַר זאָל
זיין אָן אויפשריפט: „די דאָזיקע מתנה האט מנדב געווען פון
גאָטס כבוד וועגן הער קאָלאַרזשיק, אַן אויסגעדינטער לערער אין
יאָר פון האר 1914".

— דאָס געפעלט מיר גאָר ניט, — האט געזאָגט דער
פעלד־קוראַט. — אַ זאַך, וואָס געהערט ניט אייך, האָט איר באַ־
דאַרפט אָפּגעבן דער פּאָליציי, אָבער ניט עפּעס א ליאַדע קירך.

— דער דאָזיקער נס מן השמים, — האָט שווייק מוסיף
געווען פון זיך, — קאָן אייך נאָך דערגיין די יאָרן. איר האָט

דאָך געקויפט נאָר אַ דיוואַן, און ניט קיין אַלטאַר, וואָס געהער צום מיליטער־רעסאָר. איר קאָנט גוט אַריינפּאַלן פאַר אזא מעשה. דאָס גלייכסטע וואלט געווען, ווען איר גייט מיט אונדז צום היגן גייסטלעכן ער זאָל אָפּגעבן דאָס קרוינשע גוטס. א פעלד־אַלטאַר איז דאָך ניט קיין קאַץ און קיין אָניצע, מען זאָל עס קאָנען שיינ־קען, וועמען מען וויל.

דער אַלטער האָט געציטערט מיטן גאנצן גוף, און אַ צאָן אָן א צאָן האָט בײַ אים געקלאַפּט.

— גלויבט מיר, איך האָב דאָך קיין שלעכטס ניט גע־מיינט, — האָט ער פאַרזיכערט. — איך האָב נאָר געטראַכט, אַז דורך אזא נס קאָן איך העלפן אויספּוצן די אָרימע קירך אין ווּרשאָוויץ.

— יאָ, אָפן חשבון פון מיליטער־רעסאָר! — האָט שווייק זיך אָפּגערופן שאַרף. — זאָל אייך דער אויבערשטער אויסהיטן פון אַזעלכע נסים. אַ געוויסער פּיוואָנקאַ פון כאָטעבאָרזש האָט אויך געמיינט, אַז עס א נס מן השמים, ווען ער האָט אַמאָל דערטאַפּט אַ שטריקל מיט אַ פרעמדער קו.

דער אומגליקלעכער אַלטער איז געוואָרן אין גאַנצן צע־טומלט פון אזעלכע רייד און האָט אופגעהערט אפילו צו פאַר־ענטפערן זיך. ער האט זיך געסטאַרעט וואָס גיכער זיך אָנצוטאָן און צו מאַכן אַ סוף צו דער געשיכטע.

דער ווּרשוויצער גייסטלעכער האָט נאָך געשלאָפן, אופגע־כאַפּט זיך פון די קלעפּ אין טיר, האָט ער גענומען זידלען זיך, ווייל פון שלאָף האט ער געמיינט, אַז מען רופט אים זאָגן ווידוי מיט אַ קראַנקען.

— וואָלטן, דוכט זיך, געקאָנט צוואַרטן מיט זייער ווידוי, — האט ער ברוגז געבורטשעט, ארופציענדיק אף זיך די קליידער, — מוז מען דאס שטאַרבן דוקא אין דער רגע, ווען אַ מענטש איז נאר וואס איינגעשלאָפן? און דערנאָך גיי, מאָן בײַ זיי איין דאָס געלט.

זיי האבן זיך באַגעגנט אין פאָרצימער. איינער דער פאַר־טרעטער פון גאָט צווישן דער ציווילער באַפעלקערונג אין ווּרשאָ־

וויץ, און דער צווייטער — גאַנץ פאַרטרעטער אויף דער ערד ביים מיליטער־רעסאָר.

דער ווארשאָוויצער גייסטלעכער האָט געטענהט, אַז אַ פעלד־אַלטאַר דאַרף ניט געפינען זיך אין אַ דיוואַן. דערויף האָט דער פעלד־קוראַט געענטפערט, אַז נאָך ווינציקער פאַסט ער זיך אַריין אין קירך, ווו עס קומען נאָר ציווילע יאָלדן, נאָר על פי טעות קומט ער אַהין.

דערביי האָט נאָך שוויק אַריינגעשטעלט זיינע ווערטלעך, אַז עס איז קיין קונץ ניט אויסצופוצן אַן אָרימע קירך אויפן חשבון פון מיליטער־רעסאָר. דאָס וואָרט „אָרימע" האָט ער באַזונדערס אונטערגעשטריכן.

סוף כל סוף זיינען זיי אַוועק אין קליידער־צימער, און דאָרט האָט זיי דער גייסטלעכער אָפּגעגעבן דעם אַלטאַר און האָט פון זיי ארויסגענומען אַזאַ קוויטל:

„בזה באַשטעטיק איך, אַז איך האָב געקראָגן צוריק דעם פעלד־אַלטאַר, וואָס איז צופעליק אַריינגעפאַלן אין ווארשאָוויצער קירך. פעלד־קוראַט אָטאָ קאַץ".

דעם אזוי צוריקגעפונענעם פעלד־אלטאַר האָט שוויק מיט מזל אַריינגעפאַקט אין אַ עקיפּאַזש און אַליין האָט ער זיך אַרויפגעזעצט ביים קוטשער אויף דער קעלניע. דער פעלד־קוראַט האָט זיך ברייט צעליגט אין עקיפּאַזש, מיט די פיס איבער דעם אַלטאַר.

שוויק האָט מיטן קוטשער פאַרפירט אַ שמועס וועגן דער מלחמה.

דער קוטשער האָט זיך אַרויסגעוויזן פאַר עפּעס אָנגעשטויסן אויף דער מלוכה. ער האָט געמאַכט אַזעלכע מאָדנע באַמערקונגען מכּח די עסטרייכישע נצחונות, ווי אַ שטייגער: „האָבן זיי דאָס אייך אַריינגעצימבלט אין סערביען" וכדומה נאָך אַזעלכע. אַז זיי זיינען צוגעפאָרן צו דער פּראָוויאַנט־וואַך, האָט מען ביי זיי געפרעגט, וואָס זיי פירן.

— די הייליקע דריי־איינעקייט מיט דער בתולה מאַריא מיטן פעלד־קוראַט, — האָט שוויק געענטפערט.

דערווייל האבן די מאַרש־ראָטעס אפן פלאַץ געוואָרט אַף זיי מיט אומגעדולד.

זיי האבן געמוזט לאַנג וואַרטן, וואָרום מען האט באַדאַרפט פריער ברייננען דעם ספאָרט־באָקאַל פון לייטענאַנט וויטינגער, דערנאָך שיקן אין בראָשאָוונאָווער קלויסטער נאך די איבעריקע קירכן־כּלים, דערין אויך אַ פלעשל קירכן־וויין פון דעם איז צו זען, אַז עס איז גאָר ניט אַזאַ פּשוטע זאַך אפצוריכטן א געזעגן־תּפלה.

— נישקשה, ס׳וועט רעכט ווערן, — האט שווייק געזאָגט צום קוטשער.

און ער איז געווען גערעכט, וואָרום אז זיי זיינען אפן פלאַץ אָנגעקומען ביז צו דער עסטראַדע מיט הילצערנע ווענטלעך און ביזן טישל, ווו עס איז געווען אופגעשטעלט דער פעלד־אַלטאַר, האט זיך ארויסגעוויזן, אַז דער פעלד־קוראַט האט פאַרגעסן מיט־צונעמען א באַהעלפער.

געוויינטלעך פלעגט ביי אים דינען פאַר א באַהעלפער איי־נער א פוסגייער־סאלדאט, אבער איצט האט מען אים געמאכט פאַר א טעלעפאָניסט און אוועקגעשיקט אפן פראָנט.

— ס׳מאַכט ניט אויס, הער פעלד־קוראַט, — האט דער־קלערט שווייק, — איך וועל דערמיט אויך פאַרטיק ווערן.

— פאַרשטייט איר דען צו העלפן ביים דינסט?

— מיר איז קיין מאָל ניט אויסגעקומען, — האט שווייק געענטפערט, — נאר פאַרוואס זאלן מיר ניט פּרוּוון? איצטער איז מלחמה, און אַף מלחמה טוען מענטשן א סך זאכן, וואס עס האָט זיי פריער אפילו ניט געחלומט. איך מיין, אַז איך וועל קאָנען ענטפערן אַף אייערע בּרכות. און ווייטער וועט, כ׳לעבן, ניט זיין שווער ארומצודרייען זיך ארום אייך, אופגיסן אייך די הענט, און איינגיסן אייך וויין פון די כּלים.

גוט האט געזאָגט דער פעלד־קוראַט, — אבער פּאסט אוף, איר זאלט מיר ניט איינגיסן קיין וואסער. גלייכער איז, בּכדי ניט צו האבן קיין טעות, אריינצוגיסן וויין אויך אין דער צווייטער כּלי. איבעריקנס, וועל איך אייך געבן סימנים, ווו איר האט צו גיין,

רעכטס אדער לינקס. וועל איך שטילערהייט א פייף טאן איין מאָל, וועט דאס הייסן רעכטס, ווען צוויי מאל — איז לינקס. איר זייט ניט קיין שרעקעדיקער?

— איך האב פאר גארנישט קיין מורא ניט, — האט דער פעלד־קוראַט, אפילו צו זיין א באַהעלפער ביי א גייסטלעכן.

דער פעלד־קוראט איז געווען גערעכט, ווען ער האט גע־זאגט, אז דאס איז אלץ שטותעריי.

אלץ איז געגאנגען ווי א מזמור.

דעם פעלד־קוראַטס רעדע איז געווען זייער א קורצע.

— סאָלדאַטן! מיר האבן זיך צונויפגעקליבן, בכדי פאַרן אָפּפאָרן אפן שלאכט־פעלד אופצוהויבן אונדזערע הערצער צו גאָט, ער זאל אונדז שיינקען דעם נצחון און אפהיטן אונדז בשלום. איך וועל אייך לאַנג ניט פארהאלטן און ווינטש אייך כל טוב!

— פריי! — האט א קאָמאַנדיר געטאָן דער אַלטער פול־קאָווניק אפן לינקן פלאַנג.

די גאנצע צערעמאניע האט געדויערט סך הכל צען מינוט. און די וואס זיינען געשטאנען נאָענט זיינען געווען שטארק פאַר־וווּנדערט, וואס דער פעלד־קוראַט פלעגט בעת דער תפלה א מאָל א פייף טאָן.

שווייק האָט געפאָלגט די סיגנאַלן, האָט זיך געדרייט פון רעכטס אַף לינקס און פון לינקס אַף רעכטס און האָט אַלץ אי־בערגעחזרט איין און די זעלביקע פראַזע, וואָס ער האָט גע־ווּסט.

אַלע האָבן געקליבן נחת. די אָפיצערן, וואָס זיינען געשטאַ־נען אַרום פּולקאָווניק, האָבן דערציילט איינעם דעם אַנדערן אַנעקדאָטן, און אַזוי אַרום איז אַלץ געגאַנגען אין בעסטן סדר. צווישן די פּשוטע סאָלדאַטן האָט מען געקאָנט דאָ און דאָרטן הערן: „אַנו, לאָז מיר אויך אַ זופּ טאָן.“

פון אלע ווינקעלעך זיינען אופגעשטייגט בלאָלעכע וואָלקנדלעך רויך צום הימל. אַז דער פּולקאָווניק האָט אָנגעצונדן אַ סיגאַר, האָבן אַלע פאַררויכערט.

צולעצט אַ קאָמאַנדע: „צו דער תּפֿלה זיך שטעלן". אַ וואָלקן שטויב — און דער גראָער פּירעק פֿון מונדירן האָט זיך אַראָפּגעלאָזט אַף די קני פֿאַר לייטענאַנט וויטינגערס ספּאָרט־באָקאַל.

דער באָקאַל איז געווען אָנגעגאָסן ביזן ראַנד. און די אַל־געמיינע מיינונג פֿון די, וואָס האָבן צוגעקוקט און געזען, וואָס דער פֿעלד־קוראַט טוט, איז געווען: „ער האָט אים טאַקע אויסגע־כליאָבעט!"

די דאָזיקע הייליקע עבודה האָט זיך איבערגעחזרט צוויי מאָל. דערנאָך איבעראַניים: „צו דער תּפֿלה זיך שטעלן!", דערנאָך דער הימן, די קאָמאַנדע: „אויפֿמערקן, אָרדנען!" — און אוועק צום וואָקזאַל.

— קלייבט צונויף אָט דעם גאַנצן רומל, — האָט דער פֿעלד־קוראַט באַפֿוילן שווייקן,—בכדי מיר זאָלן קאָנען אָפּפֿירן אַלץ, ווו עס געהער אַהין.

זיינען זיי ווידער געפֿאָרן מיט זייער פֿורמאַן און האָבן ער־לעך אָפּגעגעבן אַלץ, וואָס זיי האָבן גענומען, חוץ דעם פֿלעשל קירכן־וויין.

אַז זיי זיינען געקומען אַהיים און האָבן אָפּגעשיקט זייער פֿורמאַן דעם שלימזל צום קרייז־שטאַב, ער זאָל אָפּנעמען דאָרט וואָס אים קומט פֿאַר עטלעכע שעה אַרומפֿאָרן, האָט שווייק זיך געווענדט צום פֿעלד־קוראַט:

— איך האָב דעם כּבֿוד צו מעלדן, הער פֿעלד־קוראַט, צי מוז דער באַהעלפֿער געהערן צו דער זעלביקער אמונה, ווי דער וואָס ריכט אָפּ די תּפֿלה?

— אודאי, — האָט געענטפֿערט דער פֿעלד־קוראַט,— אַניט איז די מעסע ניט גילטיק.

אויב אַזוי, הער פֿעלד־קוראַט, איז דאָ געשען אַ גרויס פֿאַר־זען, — האָט געזאָגט שווייק, — וואָרום איך געהער ניט צו קיין אמונה. ווי מיר גייט ניט, איז דאָס אַף חידושים!

האָט דער פעלד=קוראַט אַ קוק געטאָן שווייקן אַ ווײַלע שווײַגעוודיק, דערנאָך האָט ער אים אַ קלאַפּ געטאָן איבערן פּלײַצע און געזאָגט:

— איר מעגט אויסטרינקען די ווײַן, וואָס איז געבליבן אין פלעשל, און זיך פירשטעלן, אַז איר זייט ווידער אַרײַן אין שויס פון דער קאַטויילישער קירך.

.12

אַ רעליגיעזער ויכּוח.

שווייק פלעגט אַמאָל גאַנצענע טעג ניט זען דעם פעלד=קוראַט. אַז ער פלעגט קומען אַהיים פון זײַנע הוליאַנקעס נאָך בײַם פולן זינען, פלעגט ער שמועסן מיט שווייקן פאַרן שלאָפן גיין וועגן הויכע זאַכן, וועגן נשמה=פײַער, וועגן פרייד פון דיינקען.

אַמאָל פלעגט ער פּרוּוון ריידן אין פערזן און ציטירן היינען.

שווייק איז נאָך אַמאָל אַרויסגעטראָטן פאַר אַ באַהעלפער פון זײַן פעלד=קוראַט בײַ דער געזעגן=תּפילה אין פאָנטאָן=באַטאַליאָן. על פּי טעות איז דאָרט אײַנגעלאַדן געוואָרן נאָך אַ צווייטער פעלד=קוראַט, אַ געוועזענער לערער פון רעליגיע, אַ ניט געוויינטלעך פרומער מאַן. ער האָט מיט גרויס חידוש אַ קוק געטאָן אויף זײַן קאָלעגע, בעת יענער האָט אים אָנגעבאָטן אַ שלוק קאָניאַק פון פלעשל, וואָס שווייק פלעגט שטענדיק טראָגן מיט זיך אין אַזעלכע פאַלן.

— דאָס איז אַ גוטער סימן, — האָט געזאָגט דער פעלד=קוראַט אָטאָ קאַץ. — נעמט אַ טרונק און גייט זיך אַהיים. איך וועל דאָ שוין אַליין פאַרטיק ווערן. איך דאַרף נאָך הײַנט זײַן אויף דער פרישער לופט, מיר טוט עפּעס דער קאָפּ וויי.

איז דער גאָטספאַרכטיקער פעלד=קוראַט אַוועק אַהיים, און קאַץ, האָט ווי שטענדיק, אויסגעצייכנט אָפּגעריכט די צערעמאָניע.

די תּפילה איז אַריבער אָן שום שטרויכלונג. אָנגענעם און פריילעך. די סאָלדאַטן זײַנען געבליבן זייער צופרידן.

צוריקוועגס האָט מען דעם פעלד=קוראַט און שווייקן מיט זייער פעלד=אַלטאַר ניט געוואָלט אַריינלאָזן אין טראַמוואַי.

— וואַרט אָקאָרשט, אט וועל איך דיר אַ בענטש טאָן אי= בערן קאָפּ מיט מיין הייליקן! — האָט שווייק אַ סטראַשע געטאָן דעם קאָנדוקטאָר.

אַז זיי זיינען סוף כל סוף געקומען אַהיים, האָבן זיי דער= זען, אַז עס פעלט זיי דער גאָב=האַלטער.

— ס׳מאכט ניט אויס, — האָט שווייק באַמערקט, — די ערשטע קריסטן זיינען זיך באַגאַנגען אָן אַזאַ כלי. אויב מיר וועלן מעלדן וועגן אונדזער אבדה, קאָן דער געפינער נאָך מאָנען ביי אונדז אַ באַלוינונג. אויב דאָס וואָלט געווען געלט, וואָלטן אפשר זיך ניט געפונען קיין ערלעכע געפינערס, הגם עס טרעפן זיך אַזעלבע נפשות אויך. אַ שטייגער, ביי אונדז אין בודוויים אין פולק איז געווען אַ סאָלדאַט, אַ וויכהאַרציקער אַזוינער, אַ לעמעשקע, האָט ער איין מאָל אין גאַס געפונען זעקסהונדערט קרוינען און האָט זיי אָפּגעגעבן אין פּאָליציי, און מען האט וועגן אים געשריבן אין די בלעטער, אַז ער איז אן „ערלעכער געפינער״. און ער האָט דערפון געהאַט געבראָטענע לייד. קיינער האָט מיט אים ניט געוואלט ריידן, אַלע האָבן אים אופגעוואָרפן: „אך דו, לעקיש איי= נער! וואס האסטו דאס אפגעטאן? דאס באדארף דיך דאָך ערגערן ביזן טויט, אויב דו האָסט נאר א קאַפּעלע געוויסן אין זיך!״ ער האט געהאט א געליבטע — האָט זי אים אַוועקגעוואָרפן. איז ער געקומען צו זיך אין דאָרף אַף אורלאָפּ, האָבן די חברים אים ארויסגעווארפן פון זייער חברותא. האט ער אנגעהויבן פארטראכטן זיך, איז דאַר געוואָרן און, צולעצט, האָט מען אים געפונען אונ= טער די רעדער פון אַ צוג... און אט האט א שניידער ביי אונדז אין גאַס געפונען אַ גאָלדענעם פינגערל. האבן גוטע לייט אים מתרה געווען, ער זאל ניט אפגעבן אין פאליציי, האט ער אבער ניט געפאלגט. דארט האט מען אים צוגענומען זייער פריינטלעך און געזאגט, אַז עס איז שוין אָנגעגעבן געוואָרן אַ מעלדונג, אז עס איז פארלארן געגאַנגען א גילדענער פינגערל מיט אַ בריליאַנט. דערנאָך האָבן זיי אַ קוק געטאָן אפן שטיין און זאָגן

צו אים: „הערט זיך אײַן, גוטער ברודער, דאָס איז דאָך גלאָז, ניט קײן בריליאַנט! װיפֿיל האָט מען אײַך משלם געװען פֿאַרן עכטן? מען קען אַזעלכע ערלעכע געפֿינערס!" סוף כּל סוף האָט זיך אױפֿגעקלערט, אַז נאָך עמיצער האָט פֿאַרלאָרן אַ גילדערנעם פֿינגערל מיט אַ פֿאַלשן בריליאַנט, עפּעס אַן אָנדײנק. נאָר ביז װאָס װען האָט מען דעם שנײדערל אָפּגעהאַלטן דרײַ טעג הינטער די גראַטעס, װאָרום פֿאַר כּעם האָט ער דאַרטן עמיצן אַרײַנגעזאָגט אַ פּאָר גוטע װערטער. און דערנאָך האָט ער געקראָגן אַ באַלױנונג פֿאַר דעם געפֿינס לױטן געזעץ אײן קרױן מיט צװאַנציק העלער, װאָרום די דאָזיקע שמאַטע האָט געקאָסט סך הכּל צװעלף קרױנען, און ער האָט אָט די דאָזיקע געזעצלעכע באַלױנונג אַרײַנגעשלײדערט דעם בעל־הבית אין צורה אַרײַן. יענער װידער האָט אים אָנגעקלאָגט פֿאַר פּערזענלעכער באַלײדיקונג, און אונדזער שנײדער האָט געמוזט באַצאָלן צען קרױן שטראָף. שפּעטער פֿלעגט ער שױן טענען, אַז איטלעכער „ערלעכער געפֿינער" פֿאַרדינט, מען זאָל אים אַרײַנצײלן פֿינף און צװאַנציק, און אַז אים אַלײן דאַרף מען אַרײַנקאַטעװען לפֿני כּל עם ועדה, מען זאָל זיך אַראָפּנעמען אַ מוסר... איך מײן, אַז קײנער װעט אונדז ניט אָפּגעבן אונדזער גאָב־האַלטער, הגם הינטן איז דאָרט אָנגעצײכנט די ליטערע פֿון אונדזער פּולק. װאָרום מיט דער מיליטער־מאַכט װיל קײנער קײן עסקים ניט האָבן. גיכער װעט ער דאָס אַרײַנװאַרפֿן אין װאַסער, אַבי ניט צו האָבן קײן פֿאַרדרײעניש. נעכטן האָב איך אין שײנקל „גילדענער קראַנץ" געהאַט אַ שמועס מיט אַ דורכפֿאָרער. דער מענטש איז שױן אַלט זעקסאונפֿופֿציק יאָר, און ער איז אַװעק אין נײפּאַך אין שטאַב נאָכפֿרעגן זיך, אױף װאָסער סמך האָט מען בײַ אים רעקװיזירט אַ װאָגן. אין שטאַב האָט מען אים פּשוט געגעבן האַלדז און־אַקן, און צוריקװעגס האָט ער זיך אָפּגעשטעלט קוקן אױף אַ מיליטער־װאָגן־צוג, װאָס איז געשטאַנען אױפֿן פּלאַץ. האָט אײנער אַ יונגער מאַן געבעטן בײַ אים, ער זאָל אַ װײַלע אַכטונג געבן אױף זײַן פֿערד, װײַל זײ פֿירן פּראָװיאַנט עפּעס פֿאַר אַ מיליטער־טײל, און אַלײן איז ער אַװעק און שױן מער ניט געקומען, אַז דער װאָגן־צוג איז אַװעק װײַטער, האָט

מען דעם דאָזיקן מענטשן געצווונגען מיטצוגיין אַזש קיין אונגאַרן. דאָרט ערשט איז ער געפאַלן אַף דער זעלביקער המצאה צו בעטן עמיצן צו היטן אַ ווײַלע זײַן פערד, און נאָר אַף אַזאַ אופן האָט ער זיך געראַטעוועט, אַניט וואָלט מען אים ווײַטער מיטגע־שלעפּט, קיין סערביע. געקומען צוריק פון דאָרטן איז ער אַן אויסגעמוטשעטער און האָט זיך פאַרשוואָרן צו האָבן וואָסערע עס איז עסקים מיטן מיליטער...

אינאָווענט איז געקומען צו זיי צו גאַסט דער גאָטספאָרכטיקער פעלד־קוראַט, וואָס האָט אינדערפרי אויך באַדאַרפט אָפּריכטן די תפילה אין פאָנטאָן־באַטאַליאָן. דאָס איז געווען אַ פאַנאַטיקער, וואָס האָט איטלעכן געוואָלט בײַקערן צום אמתן גלויבן.

ער איז געקומען טאַקע מיטן מיין אַרופצופירן אַפן רעכטן וועג זײַן קאָלעגע קאַצן און אופצווועקן זײַן געוויסן. ער איז צוגע־טראָטן דערצו אָן שהיות.

— מיך וווּנדערט, — האָט ער באַמערקט, — וואָס מען זעט בײַ אײַך אין ערגעץ ניט קיין קרייץ. ווו זאָגט איר די תפלות? קיין איין הייליק בילד ניטאָ אַף די ווענט פון אײַער צימער!

דערווײַל איז שווייק אַוועק אין קיך, און עס האָט זיך פון דאָרט דרײַ מאָל געהערט אַ קנאַל, ווי מען ציט אַרויס אַ פּראָבן פון אַ פלאַש.

— דאָס איז גאָר אַ לײַכטער קירכן־ווײַן, טײַערער קאָלעגע, — האָט געזאָגט קאַץ, — אַ גאַנץ אָנשטענדיקער סאָרט, ריסלינג. לוימן טעם דערמאָנט ער מאָזעל־ווײַן.

— איך וועל ניט טרינקען, — האָט זיך פאַרעקשנט דער פרומער פעלד־קוראַט. — איך בין געקומען אַהער, בכדי אַרופ־צופירן אײַך אַפן רעכטן וועג.

— נאָר עס וועט דאָך בײַ אײַך טרוקן ווערן אין האַלדז, טײַערער קאָלעגע, — האָט געזאָגט קאַץ. — איר טרינקט, און איך וועל הערן. איך בין אַ מילדער מענטש און קאָן אויס־הערן אַ פרעמדנס מיינונג.

האָט דער גאָטספאָרכטיקער קוראַט אָפּגעזופּט אַ ביסל ווײַן און האָט אויסגעגלאָצט די אויגן.

— א ווילער וויין, א רוח אין אים אריין, ניט אמת, העד קאַלעגע?

— איך באמערק, אז איר רעדט נבול־פה, — האָט דער פאנאטיקער באמערקט שטרייננ.

— שוין אזא געוויינטשאַפט ביי מיר, — האָט קאַץ זיך אָפּ־געררופן. — און אמאָל כאַפּ איך זיך, אז איך לעסטער פשוט, שווייק, גיסט איין דעם הערן קוראַט נאָך א גלעזל! איך קאָן אייך פאַרזיכערן, אז איך זאָג סיי „ביי גאָט", סיי „כאַפּט עס דער שד", סיי „טייוול". ווי עס מאכט זיך. מיר דוכט, אז ווען איר וועט האָבן אָפּגעדינט אין פולק, ווי איך, וועט איר אַליין געוויינט ווערן. דאָס איז גאָר ניט אַזוי שווער. און בינו לבינו, לחיים, קאַלעגע!

דער געוועזענער לערער פון רעליגיע האָט מעכאַניש א זופּ געטאָן, קענטיק, אַז ער האָט עפּעס געוואָלט זאָגן, נאָר ער האָט ניט געקאָנט, ער האָט געקליבן די געדאַנקען.

— טייערער קאַלעגע, — האָט קאַץ גערעדט ווייטער, — שטאַרקט זיך, מאכט ניט אזא זויערע מינע, פונקט ווי מען וואָלט אייך אין פינף מינוט ארום באַדאַרפט הייננען. מען האָט מיר דער־ציילט וועגן אייך, אז איר האָט איינמאָל א פרייטיק אופגעגעסן אין רעסטאָראַן א חזירשן קאָטלעט, ווייל איר האט געמיינט, עס איז דאָנערשטיק, און דערנאָך האט איר אין טואַלעט זיך אריינגע־שטעקט אַ פינגער אין קעל, בכדי אויסצוברעכן, ווייל איר האָט מורא געהאט, גאָט זאָל אייך ניט באשטראָפן. און איך האָב קיין מורא ניט צו עסן פלייש און האָב אפילו קיין מורא ניט פאַרן גיהנום. אנטשולדיקט, ערלויבט אנצוגיסן! אָט איצט איז אייך גע־וואָרן בעסער! אָדער איר האָט אַן אנדער קוק אפן גיהנום, איר זייט אפשר מסכים מיט די מאָדערניסטן און רעפאָרמיסטן? איר ווייסט דאָך, דער גיהנום איז אַן אָרט מיט געוויינטלעכע קעסלען פאַר שוועבל. די רשעים פּרעגלט מען דארט אף מאַרגארינע; די בראָט־שפּיזן ווערן געדרייט דורך עלעקטרע; אסך טויזנטער יאָרן ווערן די רשעים געפּרעסט דורך גוואַלטיקע שאָסיי־וואַלצן; דאָס סקריען מיט די ציין ברייננען ארוים דאַנטיסטן מיט באַזונדערע

אינסטרומענטן, און די קרעכצן און געוויין ווערן פֿאַרצייכנט אַף גראַמאַפֿאָן־פּלאַטן, וואָס מען שטעלט זיי צו דערנאָך אין גן־עדן, בכדי די צדיקים זאָלן הנאה האָבן ... אין גן־עדן שפּריצן פּולווע־ריזאַטאָרס אַרויס אָדעקאָלאָן, און דער אָרקעסטער פֿון פֿילהאַרמאָניע שפּילט אַזוי לאַנג בראַמס, ביז עס ווילט זיך אַריבער פֿון גן־עדן אין גיהנום אָדער אין לייטער־גרוב אַריין... לחיים, טייערער קאַ־לעגע! שווייק, גיסט אים אָן קאָניאַק, מיר דוכט, אים איז געוואָרן ניט גוט.

אַז דער גאָטספֿאַרכטיקער איז געקומען צו זיך, האָט ער אַרויסגעשעפּטשעט:

— גלויבן דאָס איז עמפּירישע חקירה. ווער עס גלויבט ניט אין מהות פֿון דער הייליקער דרייאייניקייט...

— שווייק, — איז קאַץ אים אַריינגעפֿאַלן אין די רייד, — גיסט איין דעם הער פֿעלד־קוראַט נאָך קאָניאַק, ער זאָל זיך אינ־גאַנצן אויסטשוכען! אַנו, זאָגט איר אים עפּעס.

— אין וולאַשים, האָב איך דעם כּבֿוד צו מעלדן, הער פֿעלד־קוראַט, — האָט שווייק אָנגעהויבן איין מעשה, — איז גע־ווען אַ דעקאַן, וואָס ער האָט געהאַט נאָר איין דינסט. אַף דער על־טער האָט דער דעקאַן גענומען שטודירן דעם הייליקן אַווגוסטינוס, וואָס מען זאָגט אַף אים, אַז ער איז איינער פֿון די הייליקע פֿאָ־טערס פֿון דער קירך. האָט ער ביי אים איבערגעלייענט, אַז דער וואָס גלויבט אין די אַנטיפּאָדן, דאַרף מען אים אַריינלייגן אין חרם. האָט ער גערופֿן צו זיך זיין דינסט און זאָגט צו איר:

„הערט זיך נאָר צו, איר האָט מיר אַנוסטן געזאָגט, אַז אייער זון איז אַ מאַשיניסט און איז אוועקגעפֿאָרן קיין אויסטראַליע. אַזוי אַרום געפֿינט ער זיך ביי די אַנטיפּאָדן און מוז אַריינגעלייגט ווערן אין חרם". — „הייליקער פֿאָטער", — ענטפֿערט אים יענע, — מיין זון שיקט מיר דאָך פֿון אויסטראַליע בריוו און געלט".

— „דאָס אַלץ קומט פֿון די ניט־גוטע, זאָגט צו איר דער הער דעקאַן, — וואָרום לויט דעם הייליקן אַווגוסטינוס, איז קיין שום אויסטראַליע ניטאָ, און ער, דער סמך מם, האָט אייך פֿאַרדרייט דעם מוח", און דעם אַנדערן זונטיק האָט ער עפֿנטלעך אַריינגע־

ליגט זי אין חרם און האט אלץ געשריען, אז קיין אווסטראליע איז אף דער וועלט ניטא. האט מען גענומען און גלייך פון קירך אים אפגעפירט אין משוגעים־הויז... בעצם האט מען אסך באדארפט אריינזעצן אהין...

דעם פרומען פעלד־קוראַט האָט גענומען שווינדלען פאַר די אויגן, און ער איז געקומען צו זיך ערשט נאך א פריש גלעזל קאניאק, וואס האט אים אריינגעשלאגן אין קאפ.

— וואס איז דאס מיט אייך? גלויבט איר דען ניט אין גאָט? און אויב ניט, ווי אזוי זייט איר דאס געווארן א פעלד־קוראט?

— טייערער קאָלעגע, — האָט געענטפערט קאץ, קלאפנדיק זיין גאסט איבערן רוקן מעשה גוט־פריינט, — כל זמן מלוכה האלט, אז די סאָלדאטן, וואס גייען זיך שלאגן, געניטיקן זיך אין א ברכה פון גייסטלעכן, איז די שטעלע פון א פעלד־קוראט ניט קיין שלעכטע פרנסה, וואס מען ארבעט זיך בײ איר ניט איבער. פאר מיר האט דאס, לכל הפחות, בעסער געלוינט, ווי שלעפן זיך איבער פאראד־פלעצער און מאנעווערעס... דעמאלט פלעג איך קריגן באפעלן פון עלטסטע, איצט טו איך, וואס מיר ווילט זיך. איך בין דער ממלא מקום פון איינעם, וואס עקסיסטירט באמת גאָרניט, און דערפאר שפיל איך אליין די ראלע פון א גאט. אז איך וועל עמיצן ניט וועלן מוחל זיין די זינד, וועל איך ניט מוחל זיין, אפילו אויב ער וועט מיך בעטן אף די קני. נאָר בײ היינטיקע צייטן זיינען אזעלכע ווייניק פאראן.

איך האב ליב גאט, — האט געזאגט דער גאטספארכטיקער פעלד־קוראט מיט א הויכן סלוקערץ, — איך האָב אים זייער שטארק ליב. גיט מיר א קאפעלע ווין. איך שעץ הויך גאט, — האט ער ווייטער גערעדט, — איך שעץ אים און אכט אים זייער. קיינעם שעץ איך ניט אזוי, ווי אים.

ער האט אזא זעץ געטאָן מיטן פויסט אפן טיש, אז די פלעשלעך האבן זיך צעקלונגען.

— גאָט איז א געהויבענע זאך, וואס האט ניט צו טאָן מיט דער ערד, ער איז א ליכטיקע פערזענלעכקייט — די איבער־

ציִגונג וועט איר בײַ מיר קײנער ניט אַוועקנעמען. אויך די הײ־ליקע האָב איך ליב...

אזוי האָט דער שמועס זיך געצויגן. אפן טיש זײַנען גע־שטעלט געוואָרן אלץ נײַע פלעשלעך, און פון צײַט צו צײַט האָט זיך געלאָזט הערן קאַצ׳ס אויסרוף:

— זאָג, אַז דו גלויבסט ניט אין גאָט, אַניט וועל איך דיר ניט אײַנגיסן.

ס׳האָט געהאַט דעם פּנים, ווי עס וואָלטן זיך אומגעקערט די צײַטן פון רדיפות אף קריסטן. דער געוועזענער לערער פון רעליגיע האָט געזונגען עפּעס א מאַרטירער־הימן און האָט גע־שריען:

— מעגסט פּלאַצן, איך גלויב אין גאָט און וועל אים ניט פאַרלײַקענען. ווערג זיך מיט דײַן ווײַן. איך קאָן אַלײן שיקן נאָך ווײַן.

סוף כּל סוף האָט מען אים אַרײַנגעלײגט אין בעט. פאַרן אײַנשלאָפן האָט ער אופגעהויבן די האַנט, ווי צו א שבועה, און האָט געזאָגט:

— איך גלויב אין גאָט דעם פאָטער און אין זון און אין הײליקן גײַסט. ברײַנג מיר א געבעט־בוך...

שווייק האָט אים אַרײַנגערוקט אין האַנט עפּעס א בוך, וואָס איז געלעגן אפן נאַכט־טישל, און דער פרומער קוראַט איז אַנטשלאָפן געוואָרן, פעסט צוגעדריקט צו זיך באָקאַטשיאָס „דע־קאַמעראָן”.

.13

שווייק גײט אָפּריכטן ווידוי.

דער פעלד־קוראַט האָט געקראָגן א באַפעל צו גײן אָפּריכטן ווידוי מיט שווער פאַרוווּנדעטע אין א לאַזאַרעט. ער איז געווען שטאַרק אומצופרידן.

— הערט זיך אײַן, שווייק, — האָט ער אויסגערופן, — איז דען דאָס ניט קײן חזירײַ? אזוי ווי איך וואָלט געווען דער

איינציקער פעלד-קוראַט אין פּראָג. פאַרוואָס שיקט מען ניט אַהין יענעם גאָטספאָרכטיקן גייסטלעכן, וואָס האָט בײַ אונדז אַנוסטן גע-נעכטיקט? אונדז שיקט מען אָפּריכטן ווידוי אַף קאַרל-פּלאַץ. איך האָב אַפילו פאַרגעסן, ווי מען מאַכט דאָס.

— מילא, וועט מען מוזן קויפן אַ קאַטעכיזיס, הער פעלד-קוראַט; דאָרט איז מסתמא אַלצדינג באַשריבן, — האָט זיך אָפּ-גערופן שווייק.

אַז שווייק האָט געבראַכט דעם קאַטעכיזיס, וואָס ער האָט געקויפט, האָט דער פעלד-קוראַט אים דורכגעבלעטערט און גע-זאָגט:

— אַזוי איז די מעשה! די זאַלבונג מעג אָפּריכטן נאָר אַ גייסטלעכער, און דאָס מיט בּוימל, וואָס דער בּיסקופּ האָט גע-הייליקט. הייסט דאָס, אַז איר, שווייק, האָט קיין רעכט ניט אָפּ-צוריכטן ווידוי. און בּוימל געהייליקטן דאַרפן מיר אויך האָבן. נאַט אײַך צען קרוין, קויפט אַ פלעשל. אין דער אינטענדאַנטורע איז מסתמא אַזאַ בּוימל ניטאָ.

האָט שווייק זיך געלאָזט אין וועג אַריין, זוכן בּוימל, גע-הייליקט פון בּיסקופּ. נאָר דאָס האָט זיך אַרויסגעוויזן ניט אַזוי גרינג צו געפינען.

ער איז איבּערגעווען אין אַסך אַפּטייק-קראָמען, נאָר ווי ער פלעגט נאָר אַרויסזאָגן: „גיט מיר אַ פלעשעלע בּוימל, געהייליקט פון בּיסקופּ", פלעגט מען זיך אָדער פונאַנדערלאַכן אָדער פאַר אימה ווערן פאַרציטערטע. שווייק איז דערבּײַ געבּליבּן שרעקלעך ערנסט.

האָט ער געפּרוווט זוכן אין אַפּטייקן. אין דער ערשטער אַפּטייק, ווו ער האָט זיך געווענדט, האָט מען אים אויסגעזידלט און אַרויסגעוואָרפן. אין דער צווייטער האָט מען געוואָלט דורכן טעלעפאָן אַרויסרופן גיכע הילף, און אין דער דריטער האָט אים דער פּראָוויזאָר געזאָגט, אַז אין פאַרבן-געשעפט פון די בּרידער פּאָליאַק אַף דער לאַנגער גאַס וועט ער געווים קריגן וואָס ער דאַרף.

דאָס האַנדלס־הויז „בּרידער פּאָליאַק" איז טאַקע געווען אַ געשעפט, ווו איר האָט געקאָנט קריגן אַפילו פון פייגלמילך. זיי האָבּן קיינמאָל קיין קונה ניט אָפּגעלאָזט מיט ליידיקע הענט.

אַז שוויק איז אַריין אַהין און האָט געבּעטן פאַר צען קרוין בּוימל, געהייליקט דורכן בּיסקופּ, האָט דער בּעל־הבית פון גע־שעפט געזאָגט צום אָנגעשטעלטן:

— גיסט אים אָן צען דעקאַגראַם אָליי נומער 3.

און דער אָנגעשטעלטער האָט בּעתן איינוויקלען דאָס פלעשל אין פּאַפּיר געזאָגט צו שוויקן מעשה געשעפטס־מאַן:

— דער בּעסטער סאָרט, אַף מיין וואָרט. אויבּ איר וועט דאַרפן פּינזלען, לאַק אָדער פּאָליטורע, בּעטן מיר זיך ווענדן צו אונדז. בּיי אונדז אין אַלץ ראַיעל.

בּינתים האָט דער פעלד־קוראַט געחזרט פון קאַטעכיזיס אַף אויסוויינינק אַלץ, וואָס איז זינט דער סעמינאַריע בּיי אים אַרויסגעפלויגן פון קאָפּ. אַז שוויק איז געקומען צוריק, האָט ער אים געמאָלדן מיט גדלות:

— האָבּן מיר שוין, הייסט דאָס, בּוימל אויך. אָליי נומער 3 פון בּעסטן סאָרט, מיר קענען מיט אים אויסשמירן אַ גאַנצן בּאַטאַליאָן. דאָס איז אַ סאָלידע פירמע. מען קאָן דאָרט קריגן אויך פּאָליטורע און לאַק און פּינזלען.

— גוט. און איצט, שוויק גיי איך אין קאַפע, און אויבּ עמיצער וועט קומען, זאָל ער אַף מיר וואַרטן.

אַן ערך אין אַ האַלבּ שעה אַרום איז געקומען אַ גראָער בּאַיאָרנטער מענטש, מיט אַ שטריינגען אויסזען, אַ גראָדער ווי אַ שטעקן.

ער האָט ממש געפלאַקערט פון גרימצאָרן. ער האָט אויס־געזען, אַזוי ווי דער גורל וואָלט אים געהאַט אַראָפּגעשיקט צו פאַרלענדן אונדזער נישטיקע פּלאַנעטע און צעזייען איר אַש אין וויַיטן וועלט־חלל.

זיין טאָן איז געווען שאַרף, טרוקן און שטריינג.

— אינדערהיים? — אַך אַזוי, ווידער אַוועק אין קאַפּיי? וואַרטן? גוט, איך וועל וואַרטן כאָטש ביז מאָרגן אינדערפרי. אַף קאַפּייען סטאַיעט, און אַף צאָלן חובות ניט? און נאָך אַ גייסטלעכע פּערזאָן, טפו, צום טייוול!

און ער האָט אויסגעשפּיגן אין קיך אפן דיל.

— איר שפּייט זיך דאָ ניט, זייט מוחל! — האָט שוויק געזאָגט, באַטראַכטנדיק נייגעריק דעם פּאַרשוין.

— און איך וועל דוקא נאָכאַמאָל אויסשפּייען, זעט איר, אָט אַזוי, — האָט דער מענטש זיך פאַרעקשנט און האָט טאַקע אַ צווייט מאָל אויסגעשפּיגן. — ווי האָט ער דאָס קיין בושה ניט? אַ מיליטער=גייסטלעכער — און אַזאַ חרפּה!

— אויב איר זייט אַ געבילדעטער מאַן, — האָט שוויק זיך געווענדט צו אים, — זאָלט איר זיך אָפּגעוויינען פון צו שפּייען אין אַ פרעמדער דירה. אָדער אפשר מיינט איר, ווי באַלד עס איז וועלט=קריג, מעגט איר זיך שוין אַלץ ערלויבן? פירט זיך אָנשטענדיק, און ניט ווי אַ ליידאַק, האַלט זיך לייטיש, רעדט העפלעך און שליידערט זיך ניט ווי אַ ווייסער חברהניק, איר יאָלד שלימזלדיקער.

איז דער ברוגזער הער אופגעשפּרונגען פון שטול, טרייסלענדיק זיך פאר צאָרן, און האָט אויסגעשריען:

— ווי דערוועגט איר זיך? אויב איך בין ניט קיין אָנשטענדיקער מענטש, טאָ ווער בין איך? נו, נו, רעדט אָפּענע ווערטער...

— אַ גראָביאַן זייט איר, אָט וואָס! — האָט שוויק אָפּגעהאַקט, קוקנדיק אים גלייך אין די אויגן. — שפּייט אפן דיל, ווי איר וואָלט געווען אין טראַמוואַי, אין וואַגאָן אָדער אין אַן אַנדער עפנטלעכן אָרט. איך האָב זיך אַלע מאָל געווונדערט, פאַרוואָס זיינען דאָרט אומעטום אויסגעהאַנגען מעלדונגען, אַז מען טאָר ניט שפּייען אַפן דיל, און איצטער איז מיר דאָס קלאָר געוואָרן, אַז דאָס איז אַלץ צוליב אייך. מען קאָן אייך, משמעות, אומעטום גוט.

דער בּרוגזער הער איז געוואָרן בלאַס און רויט און האָט געפּרוּווט צודעקן זיך דורך אַ האַגל זידלערייען אַף שווייקן און אַפן פעלד־קוראַט.

— האָט איר געענדיקט אייער רעדע? — האָט שווייק געפרעגט רואיק, נאָכדעם ווי עס זיינען פאַרקלונגען די לעצטע זידל־ווערטער. — אָדער אפשר ווילט איר נאָך עפּעס מוסיף זיין, איידער איך לאָז אייך אַראָפּ פון די טרעפּ?

היות ווי דער בּרוגזער הער איז שוין געווען אַזוי אויס־געשעפּט, אַז ער האָט ניט געקאָנט מער דערמאָנען זיך קיין איין גוט וואָרט און איז אַנטשוויגן געוואָרן, האָט שווייק באַשלאָסן, אַז עס איז ניט כּדאי צו וואַרטן, בּיז ער וועט ווידער אָנהויבן.

האָט ער אופגעעפנט די טיר, אַוועקגעשטעלט דעם בּרוגזן הער מיטן פּנים צום ארויסגאַנג און דערלאַנגט אים אַזאַ זעץ מיטן פוס, אַז דער בעסטער שפּילער פון דער בעסטער פוטבאָל־קאָמאַנדע אין דער וועלט וואָלט אים געמעגט מקנא זיין.

און הינטער דעם בּרוגזן הער האָט אַף די טרעפּ זיך גע־לאָזט הערן שווייקס שטים:

— אַן אַנדערש מאָל, ווען איר וועט קומען צו גאַסט צו לייטישע מענטשן, זאָלט איר זיך אופפירן לייטיש.

דער בּרוגזער הער האָט לאַנג ארומשפּאַצירט אַהין און אַהער אונטער די פענצטער און האָט געוואַרט אַפן פעלד־קוראַט.

שווייק האָט געעפנט דעם פענצטער און האָט אים נאָכ־געקוקט.

צולעצט איז דער פעלד־קוראַט געקומען צוריק; ער האָט איינגעלאַדן דעם גאַסט אין צימער און האָט אים אָנגעבאָטן אַ שטול אַנטקעגן זיך.

שווייק האָט אָן שום רייד געבראַכט אַ שפּיי־שאָל און אַוועקגעשטעלט זי פאַרן גאַסט.

— וואָס טוט איר דאָס, שווייק?

— די מעשה איז, האָט דער פעלד־קוראַט, וואָס מיטן דאָזיקן הער האָב איך שוין געהאַט אַ שטיקל עסק פון וועגן שפּייען אַפן דיל.

— לאָזט אונדז אַליין, שווייק. מיר דאַרפן אַרומריידן אַ געשעפט.

שווייק האָט מיליטעריש געגריסט.

— רעכט, הער פעלד־קוראַט, איך לאָז אייך אַליין.

ער איז אַרויס אין קיך, און אין צימער האָט זיך פאַר־קײַלט אַזאַ מין טשיקאַווער שמועס.

— איר זײַט געווים געקומען אײַנמאָנען דאָס געלט אַפן וועקסל, אויב איך האָב ניט קיין טעות? — האָט דער פעלד־קוראַט געפרעגט בײַ זײַן גאַסט.

— יאָ, און איך האָף...

דער פעלד־קוראַט האָט אַ זיפץ געטאָן.

— אַ מענטש פאַלט אַמאָל אַרײַן אין אַזאַ לאַגע, אַז פאַר אים בלײַבט נאָר די האָפענונג. ווי שיין איז דאָס וואָרט „האָפע־נונג" אין דעם דרײַבלאַט „גלויבן, האָפענונג, ליבע", וואָס הויבט דעם מענטשן פון לעבנס־כאַאָס אַרויס.

— איך האָף, הער פעלד־קוראַט, אַז די סומע...

— זיכער, הויך־געערטער פרײַנט, — איז אים דער פעלד־קוראַט אַרײַנגעפאַלן אין די רייד, — איך קאָן אייך נאָכאַמאָל איבערחזרן, אַז דאָס וואָרט „האָפן" שטאַרקט דעם מענטשן אין זײַן קאַמף מיט די צרות פון לעבן. איר באַדאַרפט אויך ניט פאַרלירן די האָפענונג. ווי הערלעך דאָס איז צו האָבן אַ באַ־שטימטן אידעאַל און זײַן אַ ריינע, אַ כשרע באַשעפעניש, וואָס גיט געלט אַף אַ וועקסל און האָפט, אַז דער וועקסל וועט בײַ־צײַטנס באַצאָלט ווערן. איר מוזט האָפן, כסדר האָפן, אַז איך וועל אייך אָפּצאָלן טויזנט קרוין, בעת איך האָב אין קעשענע אַפילו קיין הונדערטער ניט.

— הייסט דאָס, אַז איר... — האָט דער גאַסט אַרויס־גערעדט שטאַמלענדיק.

— יאָ, הייסט דאָס, אַז איך... — האָט געענטפערט דער פעלד־קוראַט.

דעם גאַסטס פּנים האָט אָנגענומען אַ בייזן, אַ שלעכטן אויסדרוק.

— מיין הער, דאָס איז שווינדל, — האָט ער געזאָגט אופשטייענדיק.

— באַרואיקט זיך, מיין פריינט...

— דאָס איז שווינדל! — האָט דער גאַסט געשריען מעשה עקשן. — איר האָט מיך אָפּגענאַרט!

— מיין הער, — האָט באַמערקט דער פעלד־קוראַט, — איר דאַרפט איבערבייטן די לופט, דאָ איז צופיל שטיקעדיק. שווייק! — האָט ער אַ רוף געטאָן צו דער קיך, — דער דאָזיקער הער וויל זיך דורכשפּאַצירן אָף דער פרישער לופט.

— רעכט אַזוי, הער פעלד־קוראַט, — האָט זיך געלאָזט הערן פון דאָרט שווייקס שטים, — איך האָב דעם דאָזיקן הער שוין איינמאָל געוויזן די טיר.

— איבערחזרן! — האָט געקלונגען דער באַפעל, וואָס איז אויסגעפירט געוואָרן גיך, פּינקטלעך און אָן רייד.

— אָט דאָס איז וווּל, הער פעלד־קוראַט, — האָט געזאָגט שווייק, געקומען צוריק פון וועסטיבול, — וואָס מיר האָבן מיט אים געמאַכט אַן עק, איידער ער האָט באַוויזן דאָ צו מאַכן אַ סקאַנדאַל. אין מאַלעשיץ איז געווען אַ שיינקער, אַן אָנגעלייענטער אין אַלע ביכער. אָף איטלעכן פאַל פון לעבן האָט ער געהאַט אַ פּסוק פון די הייליקע שריפטן. אַז ער פלעגט עמיצן אַ פלעם טאָן מיטן קאַנטשיק, פלעגט ער זאָגן: „ווער עס זשאַלעוועט אַ רוט, דער האָט פיינט זיין אייגענעם זון; און ווער עס האָט ליב זיין זון, דער שטראָפט אים באַצייטנס... ווארט נאַר, איך וועל דיר ווייזן, ווי זיך צו שלאָגן ביי מיר אין שיינק”.

— אָט זעט איר, שווייק, וואָס עס קומט אַ מענטשן, וואָס גיט ניט אָפּ קיין כבוד אַ גייסטלעכן, — האָט דער פעלד־קוראַט זיך צעלאַכט. — און איצט מוזן מיר זיך ווי געהעריק צוגרייטן צו מאָרגן. מאַכט אונדז אַ פרעזשעניצע מיט שינקען, קאָכט אָפּ

פּונש פון רויט=ווייַן, און דערנאָך וועלן מיר זיך פאַרטיפן אין פרומע מחשבות, ווי עס שטייט אין דער אָוונט=תּפֿלה: „גאָט, נידער אַראָפּ מיט דיין גענאָד אויף מיין וווינונג און ווענד אָפּ פון מיר אַלע אָנשטעלעניש פון שטן".

פאַראַן אויף דער וועלט שטאַנדהאַפטיקע מענטשן, צו זיי האָט געהערט אויך דער פאַרשוין, וואָס מען האָט אים צוויי מאָל אַרויסגעוואָרפן פונם פעלד=קוראַטס דירה. גראָד אין דעם מאָמענט, ווען עס איז פאַרטיק געוואָרן די סעודה, האָט זיך דערהערט א קלונג. שווייק איז אַרויס עפענען, און אין א ווײַלע אַרום איז ער געקומען צוריק און האָט געמאָלדן:

— ער איז שוין ווידער געקומען, הער פעלד=קוראַט. ביז וואָס ווען האָב איך אים אייַנגעשלאָסן אין וואַנע=צימער, מיר זאָלן קענען רואיק אָפּעסן.

— אַט דאָס טויג שוין ניט, שווייק, — האָט דער פעלד=קוראַט געזאָגט. — א גאַסט אין שטוב — גאָט אין שטוב! פאַרצייטן פלעגט מען ביי א סעודה זיך ווײַלן מיט פאַרשיידענע פאַרזעעניש. ברייַנגט אים אַקאַרשט אַריין אַהער, זאָל ער אונדז אַמיזירן!

באַלד איז שווייק געקומען צוריק מיטן שטאַנדהאַפטיקן מאַן, וואָס האָט ברוגז און מרה=שחורהדיק געקוקט פאַר זיך.

— זעצט זיך, איך בעט אייך, — האָט דער פעלד=קוראַט געווענדט זיך צו אים פריינטלעך. — מיר ענדיקן נאָר עסן וועטשערע. מיר האָבן געהאַט אָמאַרעס און געריוכערטן לאַקס, איצט האָבן מיר נאָך אַ פּרעזשעניצע מיט שינקען. יאָ, עס גייט אונדז ניט צו פאַרזינדיקן, אויב מענטשן אַנטלייען אונדז געלט. הלואי ווייטער!

— איך מיין, אַז איך בין געקומען צו אייך ניט צו טרייבן קאַטאָוועס, — האָט זיך אָפּגערופן דער ברוגזער הער. — איך בין שוין דאָ הייַנט דאָס דריטע מאָל. איך האָף אַז איצט וועט אַלץ קלאָר ווערן.

— איך האָב דעם כּבוד צו מעלדן, הער פעלד=קוראַט, — האָט שווייק באַמערקט, — אַז עס איז פון אים בשום אופן ניט

פטור צו ווערן! דאס איז די זעלביקע געשיכטע, ווי מיט אַ געוויסן בושן פון ליבען. אכטציען מאָל אין איין אוונט האט מען אים ארויסגעווארפן פון „עקסנער", און ער איז אלץ געקומען צוריק מיטן אויסרייד, אז ער האט בלומרשט פארגעסן דארט זיין ליולקע. ער איז אריינגעקלעטערט דורכן פענצטער, דורכגעשפארט זיך דורך דער טיר, דורך דער קיך, געקלעטערט איבערן צאם. דורכן קעלער און וואלט אפשר אראפגעלאזט זיך דורכן קוימען, אויב די פייער־לעשערס וואלטן אים ניט אראפגענומען פון דאך. אט אזא עקשן איז דאס געווען און אזא קריכער, אז עס וואלט אים געסטאַיעט אַף צו ווערן אַ מיניסטער אדער א דעפוטאט. אט סאַראַ מענטשן עס זיינען פאַראַן!

דער שטאַנד־האַפטיקער מאן האט ווי ניט געהערט, וואס מען רעדט און האט איינגעשפארט געטענעט דאס זייניקע:

— איך וויל האבן קלארקייט און איך פארלאנג, מען זאל מיך אויסהערן.

— זאל זיין, ווי איר ווילט — האט געזאגט דער פעלד־קוראַט. — רעדט חשובער פריינט, רעדט וויפיל אייער הארץ גלוסט, און מיר וועלן דערוויל צובייסן. איך האף, אז דאס וועט אייך ניט שטערן, שוויק, דערלאנגט די צווייטע געריכט.

— ווערליג אייך איז באוווסט, — האט דער שטאַנד־האַפטיקער מענטש אנגעהויבן, — ווילדעוועט ביי היינטיקן מאמענט דער וועלט־קריג. דאס געלט האב איך אייך געגעבן נאך פארן קריג, און אויב עס וואלט ניט געווען דער קריג, וואלט איך גאר אזוי שטארק ניט געמאנט. נאר מיר האט זייער ניט אפ־געגאלטן.

ער האט ארויסגענומען פון קעשענע אַ נאטיץ־ביכעלע און האט ווייטער גערעדט:

— אָט דאָ איז ביי מיר אַלץ פארשריבן. לייטענאַנט יאַנאַ־טאַ איז מיר געווען שולדיק זיבן הונדערט קרוין און ער האַט געהאַט די דרייסטקייט צו פאַלן אין שלאַכט ביי דער דרינע. אונטער־לייטענאַנט פראשעק איז אריין אין געפאַנגענשאַפט אפן רוסישן פראָנט און איז געבליבן מיר שולדיק צוויי טויזנט קרוין.

דער קאַפּיטאַן נעהאָדיאַקאָ האָט געקומט אויך אַזאַ סומע, האָבן אים זיינע אייגענע סאָלדאַטן דערהרגעט ביי ראַוואַ-רוסקאַ. לייטע-נאַנט מאַשעק, וואָס געפינט זיך אין סערבישער געפאַנגענשאַפט, איז מיר שולדיק אָנדערהאַלבן טויזנט קרוין. און אַזעלכע האָב איך זייער אַ פולע. איינער איז אומגעקומען אין די קאַרפּאַטן, צוזאַמען מיט מיין חוב, אַ צווייטער איז דערטרונקען געוואָרן אין סערביע, אַ דריטער איז געפאַנגען, אַ פערטער שטאַרבט ערגעץ אין אַ שפּיטאָל אין אונגאַרן. איצטער קאָנט איר שוין פאַרשטיין, אַז איך האָב מורא, אַז די דאָזיקע מלחמה וועט מיך בדיל הדל שטעלן, אויב איך וועל ניט זיין ענערגיש און שטרייננג. איר קאָנט אפשר אָפּפרעגן, אַז קיין דירעקטע סכנה דרויעט אייך ניט. נאָר נאָט אייך, טוט אַ קוק.

ער האָט אונטערגערוקט זיין ביכעלע דעם פעלד-קוראַט אונטער דער נאָז.

— אָט דאָ, איר זעט? פעלד-קוראַט מאַטיאַס פון ברנאָ איז געשטאָרבן מיט אַ וואָך צוריק אין א באַראַק פאַר קלעפּיקע קריינק. ממש זיך אופצוהייננגען! ער האָט מיר ניט אָפּגעצאָלט טויזנט אַכט הונדערט קרוין, און גייט אין אַ כאָלערע-באַראַק אַפּריכטן ווידוי מיט אַ מענטשן, וואָס ער האָט מיט אים קיין שום עסקים ניט געהאַט.

— דאָס איז געוועזן זיין דירעקטער חוב, חשובער פריינט, האָט זיך אָפּגערופן דער פעלד-קוראַט. — איך גיי אויך מאָרגן אָפּריכטן ווידוי.

— און טאַקע אין אַ כאָלערע-באַראַק, — האָט באַמערקט שווייק. — איר מעגט זיין מיט אונדז, וואָרום איר האָט געזען, וואָס עס הייסט מקריב זיין זיך.

— הער פעלד-קוראַט, — האָט געזאָגט דער שטאַנד-האַפטיקער מאַן, — גלויבט מיר, איך געפין זיך אין אַ יאושדיקן מצב. שוין זשע פירט מען מלחמה נאָר צוליב דעם, אַף אויסצו-הרגען אַלע מיינע בעלי-חובות?

— ביז מען וועט אייך אַליין ניט צונעמען און אָפּשיקן אַף די פאָדערשטע פאָזיציעס, — האָט שווייק זיך ווידער אריינגעמישט.

— דעמאלט וועלן מיר מיטן הער פעלד־קוראַט אפּריכטן אַ תּפילה, אַז דער אויבערשטער זאָל געבן און די ערשטע באָמבע זאָל אייך צערייסן אויף פּיץ־פּיצלעך.

— מיין הער, האָט דער שטאַנדהאַפטיקער מאַן זיך געווענדט צום פעלד־קוראַט, — דאָס איז אַן ערנסטער ענין; און איך פאַרלאַנג, אַז אייער באַדינער זאָל זיך ניט אַריינמישן אין אונדזער שמועס, כּדי מיר זאָלן קענען קומען צו עפּעס אַ טאָלק.

— אַנטשולדיקט, הער פעלד־קוראַט, — האָט שווייק זיך אָפּגערופן, — באַפעלט מיר טאַקע זיך ניט אַריינצומישן אין אייער שמועס, אַניט וועל איך אויך ווייטער פאַרטיידיקן אייערע אינטערעסן, ווי עס געשיקט זיך פאַר איטלעכן לייטישן און ערלעכן סאָלדאַט. דער דאָזיקער הער איז גאַנץ גערעכט, אויב ער וויל אַליין אַוועקגיין. איך האָב אויך ניט ליב קיין סצענעס; איך בין אַ מענטש אַ ווילדערצויגענער.

— שווייק, די מעשה נעמט מיר שוין דערעסן ווערן, האָט געזאָגט דער פעלד־קוראַט, אַזוי ווי גאָרניט באַמערקט דעם גאַסט. — איך האָב געמיינט, אַז דער דאָזיקער מענטש וועט אונדז אַמוזירן, דערציילן אונדז נייע אַנעקדאָטן, און ער פאַרלאַנגט גאָר, אַז איך זאָל אייך הייסן ניט אַריינצומישן זיך אין אונדזערע געשעפטן, הגם איר האָט שוין צוויי מאָל געהאַט מיט אים אַן עסק. ערב יענעם טאָג, ווען איך מוז אָפּריכטן אַזאַ וויכטיקן רעליגיעזן אַקט, ווען איך באַדאַרף אַלע מיינע רעיונות ווענדן צו גאָט, שטייט ער צו מיר צו מיט עפּעס אַ נאַרישער געשיכטע פון פאַסקודנע טויזנט צוויי הונדערט קרוינען, ציט מיך אָפּ פון אויספאָרשן מיין געוויסן און פון גאָט און וויל האָבן, איך זאָל אים זאָגן, אַז ביי היינטיקן טאָג וועל איך אים גאָרנישט ניט געבן. איך וויל מיט אים מער ניט ריידן, בכדי ניט צו פּטרן מער דעם אָוונט. זאָגט איר אים, שווייק: „דער פעלד־קוראַט וועט אייך קיין לעק ניט געבן!“

שווייק האָט געפאָלגט און האָט אַריינגעשריען די ווערטער דעם גאַסט גלייך אין אויער אַריין.

נאָר דער שטאַנדהאַפּטיקער מאַן איז זיך געזעסן פעסט אַף זיין אָרט.

— שווייק, — האָט געזאָגט דער פעלד־קוראַט, — פרעגט ביי אים אָקאָרשט, ווי לאַנג האָט ער נאָך בדעה זיך צו פאַר־האַלטן דאָ?

— איך וועל זיך ניט רירן פון דאַנען, ביז איך וועל ניט קריגן מיין געלט! — האָט דער שטאַנדהאַפּטיקער מענטש געזאָגט מיט פעסטקייט.

איז דער פעלד־קוראַט אופגעשטאַנען און צוגעגאַנגען צום פענצטער און האָט געזאָגט:

— אויב אזוי גיב איך אים איבער אין אייער רשות, שווייק, טוט מיט אים, וואָס איר ווילט.

— אנו, לאָמיר גיין, פּאַפּאַ, — האָט שווייק ארויסגערעדט און אָנגענומען דעם אומגעבעטענעם גאַסט פאַרן אַקסל. — גאָט האָט ליב די צאָל דריי.

און ער האָט אויסגעפירט זיין קונץ געשווינד און עלעגאַנט, דער פעלד־קוראַט האָט בעת מעשה אויסגעפייפט אפן פענצטער־שויב אַ טרויער־מאַרש.

דער דאָזיקער אָוונט, וואָס איז געווען געהייליקט פרומע הרהורים, האָט געהאַט נאָך עטלעכע שיינע מאָמענטן. דער פעלד־קוראַט האָט מיט אַזאַ התמדה געסטאַרעט זיך צו דער־נעענטערן זיך צו גאָט, אַז שפּעט נאָך האַלבע נאַכט האָט מען געקאָנט הערן פון זיין וווינונג זינגען שיכורים־לידער.

און מיט אים צוזאַמען האָט געזונגען דער בראַווער סאָל־דאַט שווייק.

* * *

אין מיליטער־שפּיטאָל האָבן געבעטן זאַלבונג צוויי מענטשן: אַן אַלטער מאַיאָר און אַ רעזערוו־לייטענאַנט, אַ געוועזענער נאמן אין אַ באַנק. ביידע זיינען זיי געוואָרן שווער פאַרוווּנדעט אין די קאַרפּאַטן און זיינען געלעגן נעבן אַנאַנד. דער רעזערוו־לייטענאַנט האָט געהאַלטן פאַר נויטיק דורכצומאַכן די צערעמאָניע, ווייל דער שעף זיינער האָט דאָס פאַר זיך פאַרלאַנגט. אויב ער

וואָלט ניט מיטגעהאַלטן, וואָלט דאָס, לויט זיין מיינונג, געשאַדט דער מיליטערישער דיסציפּלינע. דער פרומער מאַיאָר האָט דאָס געטאָן מיט אַ חשבון, ווייל ער האָט געגלויבט, אַז די תּפֿלה קאָן אויסהיילן אַ קראַנקען. נאָר אינדערנאַכט פאַר דער זאַלבונג זיינען זיי ביידע אויסגעגאַנגען, און אינדערפרי, אַז דער פעלד־קוראַט מיט שוויקן זיינען געקומען, זיינען זיי שוין ביידע געלעגן אונטער אַ בּרעזענט, מיט שוואַרץ געוואָרענע פּנימער, ווי אַלע, וואָס שטאַרבּן פון דערשטיקונג.

— אָ, וויפיל מיר האָבּן דאָס צעהאָרעוועט, העט פעלד־קוראַט, און איצט האָבּן זיי אונדז געפּטרט דעם גאַנצן עסק, — האָט זיך געבּרוגזט שוויק, אַז מען האָט זיי אין דער קאַנצעליאַריע אָנגעזאָגט, אַז יענע געניטיקן זיך מער ניט אין זייער טובה.

און טאַקע, זיי האָבּן אַוועקגעלייגט אַסך האָרעוואַניע. זיי זיינען געפאָרן אין אַן אָפּענעם עקיפּאַזש, שוויק האָט געקלונגען אין אַ גלעקל, און דער פעלד־קוראַט האָט געהאַלטן דאָס פלעשל בּוימל אין האַנט און האָט מיט אַן ערנסטער מינע געבּענטשט די פאַרבּייגייער, וואָס האָבּן אַראָפּגענומען די היטלען.

אמת, אַזעלכע זיינען געווען ניט קיין סך, הגם שוויק האָט זיך געמיט צו מאַכן וואָס מער רעש מיט זיין גלעקל.

אָט דאָס איז געווען די גרויסע האָרעוואַניע, וואָס שוויק האָט גערעדט וועגן איר. דערווייל איז דער פעלד־קוראַט אריין אין דער קאַנצעליאַריע, אַף איינצורעגולירן די פינאַנסיעלע זייט פונם ענין און האָט אָנגערעכנט דעם געשעפטס־פירער, אַז מלוכה איז אים שולדיק אַן ערך הונדערט מיט פופציק קרוינען פאַר דעם געהייליקטן בּוימל און פאָרן פאָרן.

דערנאָך איז נאָך אַרויסגעקומען אַ שטיקל קריג צווישן קאָמענדאַנט פון שפּיטאָל און צווישן פעלד־קוראַט, וואָס דערבּיי האָט דער לעצטער עטלעכע מאָל אַ קלאַפּ געטאָן אין טיש און האָט דערקלערט:

— זייט אַזוי גוט, הער קאַפּיטאַן, רעדט זיך ניט איין, אַז זאַלבּונג ווערט געמאַכט אומזיסט! איך בּין זיך אמת מצער, וואָס

אייערע קראַנקע האָבן ניט דערלעבט צו דער זאַלבונג. דעמאָלט וואָלט איך געקראָגן מיט פופציק קרוין מער.

שווייק האָט דערווייל געוואַרט אונטן, אינם וואַך־צימער. ער האָט געהאַלטן פעסט דאָס פּלעשל מיטן הייליקן בוימל, וואָס די סאָלדאַטן האָבן זיך שטאַרק דערמיט אינטערעסירט.

עמיצער האָט באַמערקט, אַז מיט אַזאַ אייל איז גוט אויס־צושמירן די ביקסן און באַגנעטן.

האָט איין יונגינקער סאָלדאַט פון מערן, וואָס האָט נאָך ניט געהאַט אָנגעוואָרן דעם גלויבן אין גאָט, געבעטן זיך, מען זאָל אויפהערן ריידן וועגן אַזעלכע זאַכן און ניט חקירן זיך וועגן די הייליקע סודות.

— מיר מוזן, — האָט ער געזאָגט, — האָפן, ווי גוטע קריסטן.

האָט אַן אַלטער רעזערוו־סאָלדאַט אַ קוק געטאָן אַפן יונגען בחור און האָט געזאָגט:

— אַ פיינע מעשה האָפן, אַז אַ שראַפּנעל וועט דיר אַראָפּרייסן דעם קאָפּ! מען האָט אונדז גוט פאַרטומלט די מוחות, ניטאָ וואָס צו ריידן. געקומען איינמאָל צו אונדז צופאָרן אַ קלע־ריקאַלער דעפּוטאַט און האָט געבאָלבעט וועגן שלום, וואָס גע־וועלטיקט איבער דער גאַנצער ערד, אַז גאָט וויל קיין מלחמה ניט האָבן, נאָר ער וויל, אַז אַלע זאָלן לעבן אין שלום און אחדות, ווי ברידער. און טוט נאָר איצט אַ קוק אויף אים, אַפן שוטה! זינט עס האָט זיך אָנגעהויבן די מלחמה, הערט מען ניט אויף אין די קירכן צו טאָן תפלה אַף אונדזער זיג, און וועגן גאָט רעדט מען ניט אַנדערש, ווי פון אַ שעף פון גענעראַל־שטאַב, וואָס פירט די גאַנצע מלחמה. אַ פולע, גאָר אַ פולע טויטע האָב איך געזען אַרויספירן פון דעם דאָזיקן שפּיטאָל, און אָפּגעהאַקטע הענט און פיס פירט מען אַרויס פון דאָרטן גאַנצע פורן־ווייז.

— און מען באַגראָבט די סאָלדאַטן נאַקעטע, — האָט באַמערקט נאָך אַ רעזערוויסט, — און זייערע בגדים גיט מען

אָפּ אַ צווייטן, אַ לעבעדיקן, און אזוי גייט דאָס ווייטער און ווייטער.

— ביז מיר וועלן ניט געווינען די מלחמה, — האָט שווייק אַריינגעשטעלט זיין וואָרט.

— אַזאַ פּאַסקודניאַק וויל אויך עפּעס געווינען, — האָט זיך געלאָזט הערן פון ווינקל דעם קאַפּראַלס שטים. — איך וואָלט אייך אוועקגעשיקט צום פראָנט, אין די גראָבנס, און מאַרש-מאַרש דורך די שטעכעדיקע דראָטן, פוגאַסן און וואָלפס-גריבער! אומ-דרייען זיך אין הינטערלאַנד איז איטלעכן ניחא, קיינער האָט קיין חשק ניט צו שטאַרבן.

— מיר דוכט אויך, אַז עס איז זייער געשמאַק צו ווערן דורכגעשטאָכן מיט אַ באַגנעט, — האָט געזאָגט שווייק, — ניט שלעכט איז אויך צו קריגן אַ קויל אין בויך, אָבער נאָך בעסער איז, ווען עס צעררייסט דיך אַ באָמבע, און דו זעסט, ווי דיינע פיס מיט דיין בויך פליען ערגעץ אוועק צו אַלדי רוחות. דאָ כאַפּט דיך אָן אַזאַ געלעכטער, אַז דו שטאַרבסט אוועק פריער, איידער מען טייטשט דיר אויס, אין וואָס דאָ גייט.

דער יונגער סאָלדאַט האָט אָפּגעהאַרציק אַ זיפץ געטאָן. אים איז געווען אַ שאַד זיין יונג לעבן און געזשאַלעוועט האָט ער, וואָס ער איז געבאָרן געוואָרן אין אַזאַ נאַרישער צייט, ווען מען קאָן אים אַלע מינוט פירן צו דער שחיטה, ווי אַ קו. פאַר-וואָס איז דאָס אַזוי?

איינער אַ סאָלדאַט, לויט דער פּראָפעסיע אַ לערער, האָט באַמערקט, ווי ער וואָלט געלייענט זיינע געדאַנקען:

— פאַראַן געלערנטע, וואָס דערקלערן די מלחמה מחמת די פלעקן אַף דער זון. איטלעכס מאָל, ווען עס בילדעט זיך אויס אַ פרישער פלעק, מוז טרעפן עפּעס אַ שרעקלעכע זאַך. די באַצווינגונג פון קאַרטאַגאָ...

— קלעקן באַווייזן אייער געלערנטקייט, — איז דער קאַפּ-ראַל אים אַריינגעפאַלן אין די רייד, — גייט בעסער אויסקערן דעם קאָרידאָר — היינט איז אייער צייט. וואָס גייען אונדז אָן

די נאַרישע פלעקן אַף דער זון? זאָלן זיי זיין דאָרט כאָטש צוואַנציק שטיק — מיר ווערט דערפון ניט גרינגער.

— די דאָזיקע פלעקן אַף דער זון האָבן אין דער אמתן אַ גרויסן באַטייט, — האָט שוועיק זיך אַריינגעמישט אין שמועס. — איינמאָל איז געוואָרן אַזאַ פלעק, און אין דעם זעלביקן טאָג האָט מען מיך אין אַ שיינקל אין נוסלאַ גוט אָנגעבויקערט די ביינער. זינט דעמאָלט פלעג איך אַלע מאָל, איידער איך פלעג אַרויסגיין פון שטוב, זוכן אין בלאַט, צי האָט זיך ניט אויסגעבילדעט אַ נייער פלעק. אויב יאָ, איז זייט מיר געזונט און שטאַרק — איך גיי אין ערגעץ ניט אַרויס, און נאָר אַזוי בין איך געראַטעוועט געוואָרן. און איר געדיינקט, אַז ווען דער ווּלקאַן האָט אין מאָן-פּעלע חרוב געמאַכט דעם גאַנצן אינזל מאַרטיניק, האָט עפּעס אַ פּראָפעסאָר געשריבן אין דער „נאַראָדנאַ פּאָליטיקאַ“, אַז ער האָט שוין לאַנג אויפמערקזאַם געמאַכט די לעזער אַף אַ נייעם גרויסן פלעק אַף דער זון. נו, און די „נאַראָדנאַ פּאָליטיקאַ“ איז צו שפּעט אָנגעקומען אַפן דאָזיקן אינזל, און אַזוי ווי די איינוווינער פון אינזל האָט קיינער ניט געהאַט געוואָרנט, זיינען זיי טאַקע אַלע ביז איינעם אומגעקומען.

דער פעלד-קוראַט האָט זיך געהאַט אָפּגעפּאַרטיקט אין דער קאַנצעליאַריע און איז אַראָפּ. מיט זיין קומען האָט ער גע-שטערט דעם שמועס.

— מיר פאָרן אַהיים, שוועיק! — האָט ער אַריינגערופן אין וואַך-צימער. צוריקוועגס זיינען זיי געפאָרן אָן שום פּאַראַד.

— אַ צווייט מאָל זאָל פאָרן אַפּריכטן ווידוי, ווער עס וויל, — האָט געזאָגט דער פעלד-קוראַט, — וויבאַלד אַז מען מוז זיך דינגען איבער איטלעכער נשמה, וואָס מען וויל ראַטעווען. אויסגעקלערט אַ בוכהאַלטעריע, מיט רעשפּעקט צו מעלדן!

דערזען ביי שוועיקן דאָס פלעשל מיטן „הייליקן“ בוימל, האָט ער פאַרקנייטשט דעם שטערן.

— גלייכער פון אַלץ וועט זיין, שוועיק, אַז איר וועט מיטן דאָזיקן בוימל אויסשמירן אייערע שטיוול.

— איך וועל פּרוּווּן אויסשמירן אויף דעם שלאָס אין טיר, — האָט געענטפערט שווייק. — ער סקריפּעט אזוי שרעקלעך, ווען מיר קומען בײ-נאכט אהיים.

.14

שווייק א דינער בײם לייטענאנט לוקאש.

ניט באשערט געווען שווייקן צו געניסן לאנג גוטע טעג. דער אומרחמנותדיקער גורל האָט צעריסן די פעדים פון פריוואטשאפט צווישן אים און דעם פעלד-קוראט. און אויב דער פעלד-קוראט האָט ביז אָט דעם פאל כאָטש געהאט דעם פּנים פון א סימפּאטישן מענטשל, איז אָט דער לעצטער אָפּטו זײַנער געווען מסוגל אראָפּצורײַסן די מאסקע פון זײַן פּנים.

דער פעלד-קוראַט האָט שווייקן פאַרקויפט דעם לייטענאַנט לוקאַש, אָדער, גענויער גערעדט, ער האָט אים פאַרשפּילט אין קאָרטן, פּונקט ווי פאַרצייטן אין רוסלאַנד, ווען מען פלעגט פאַרקויפן די לײַב-אייגענע פּויערים.

און געטראָפן האָט דאָס גאָר אומגעריכט. בײַם לייטענאַנט לוקאַש האָט זיך געהאַט צונויפגעקליבן א פריילעכע קאָמפּאַניע. מען האָט געשפּילט אין „איינאונצוואַנציק", און דער פעלד-קוראַט האָט פאַרשפּילט ביז א העלער. סוף כּל סוף האָט ער געזאָגט:

— וויפיל וועט איר מיר באָרגן פאַר מײַן דינער? א אידיאָט איינער אין דער וועלט און אַן אינטערעסאַנטער טיפּ! אַזאַ דינער האָט קיין מענטש ניט געהאַט.

— איך וועל דיר געבן הונדערט קרוין, — האָט אָנגעבאָטן לייטענאַנט לוקאַש, — און אויב איך קריג זיי ניט צוריק ביז איבערמאָרגן, שיקסטו מיר אריבער אָט דעם וווּנדער-פויגל. מײַן איצטיקער דינער איז א מיאוסער נפש. גאנצע טעג רק ער זיפצט, שרײַבט אהיים בריוו. און דערבײַ גנבעט ער, וואָס עס קומט אַרײַן צו אים אין די הענט. איך האָב אים שוין געשלאָגן, נאָר עס העלפט ניט. איך האָב אים אויסגעשלאָגן אַ פּאָר ציינער, נאָר מיטן דאָזיקן סוביעקט איז נישט צו מאכן.

— הייסט דאָס, איינגעשטעלט אין קאָן! — האָט דער פעלדקוראַט אויסגערופן לייכטזיניק. — אָדער איבערמאָרגן הונדערט קרוין אדער שווייקן.

ער האט פארשפילט אויך דידאָזיקע הונדערט קרוין און האָט זיך טרויעריק אוועקגעשלעפט אהיים. ער האָט געוווסט אַף געווים אַז ער וועט בשום אופן ביז איבערמאָרגן ניט קריגן קיין הונדערט קרוין און אז ער האָט, בעצם, מעשה מנוול, פארקויפט שווייקן.

— „איך וואָלט געקאָנט פאַרלאַנגען פאַר אים אפילו צוויי הונדערט קרוין", — האָט ער מיט רוגזא געקלערט ביי זיך. נאָר אַז ער האָט זיך ארייננעזעצט אין טראַמוואַי נומער איינס, וואָס האָט אים באַדאַרפט אָפפירן אַהיים, האָט אים ארומגענומען אַ רוח פון סענטימענטאַליטעט, און ער האָט גענומען מאכן זיך ביטערע פאָרווורפן.

— „יאָ, ניט שיין איז דאָס פון מיין זייט, — האָט ער א טראכט געטאָן, בעת ער האָט אָנגעקלונגען ביי דער טיר פון זיין וווינונג. — ווי וועל איך איצט קאָנען אריינקוקן אים אין די גוטע, נאַרישע אויגן?"

— ליבער שווייק, — האָט ער געזאָגט, אז יענע האָט אים געעפנט די טיר, — היינט האָט מיט מיר געטראָפן א מעשה אשר לא היה! מיר איז ניט געגאַנגען אין קאָרטן, ווי אַף להכעיס. איך האָב געשטעלט אפן באַנק, האָבנדיק אין האַנט א טויז, און האב צוגעקויפט א צענטל. דער באַנק=האַלטער האָט געהאַט אפן האַנט אן אונטער, נאָר ער האָט אויך צוגעקויפט ביז איינאונצוואַנציק. עטלעכע מאָל בין איך געגאַנגען אזוי אַף א טויז און אף א צענטל, און אַלע מאָל האָב איך געהאט גלייכע קאָרטן מיטן באנק=האלטער. האָב איך דאָס אזוי פאַרפאסט גאָר דאָס געלט.

ער האָט געמאַכט א קליינע פויזע.

— און גאָר צום סוף האב איך אייך אויך פאַרשפילט! איך האָב אייך פאַרמשכנט פאר הונדערט קרוין, און אויב איך וועל זיי איבערמאָרגן ניט אָפגעבן, וועט איר שוין ניט דינען ביי מיר.

נאָר בײַ לײטענאַנט לוקאַש. מיר איז דאָס אָבער א גרויסער שאָד...

— הונדערט קרוין האָב איך נאָך, — האָט געזאָגט שװײק, — און איך קאָן אײַך זײ אויסלײען.

— ניט גיכער, — איז דער פעלד־קוראַט געװאָרן א לע־בעדיקער, איך װעל זײ באַלד אָפּטראָגן לוקאַשן. מיר װאָלט זיך באמת ניט געװאָלט שײדן זיך מיט אײַך.

לוקאַש איז געװען שטאַרק פארחידושט, װען ער האָט װידער דערזען דעם פעלד־קוראַט.

— איך בין געקומען אָפּצאָלן דיר דעם חוב, — האָט גע־זאָגט דער פעלד־קוראַט, זיך אַרומקוקנדיק מעשה זיגער. — נאָר ביז װאָס װען לאָזט מיר א שפּיל־טאָן.

— איך האַלט, — האָט דער פעלד־קוראַט דערקלערט, אז עס איז דערגאַנגען צו אים. — אָך! — האָט ער אויסגערופן. — מיט אײן אויג איבעריק.

— װאַ־באַנק, — האָט ער געזאָגט נאָך דעם צװײטן טאַש, — אין דער פינצטער.

— איך האָב צװאַנציק, — האָט דערקלערט דער באַנק־האַלטער.

און איך סך־הכל נײַנצען, — האָט זיך אָפּגעזיפצט דער פעלד־קוראַט, אַרײַנלײגנדיק אין באַנק די לעצטע פערציק קרוינען פון דעם הונדערטער, װאָס שװײק האָט אים געהאַט געגעבן אַף זיך אויסצולײזן פון לײב־אײגנטום.

צוריקװעגס איז דער פעלד־קוראַט געקומען צו דער אײנ־זעעניש, אז איצט איז א סוף, אז איצט קאָן שוין קײנער שװײקן ניט ראַטעװען, אז עס איז שוין, אפנים, באַשערט אזוי, ער זאָל דינען דעם לײטענאַנט לוקאַש.

אַז שװײק האָט אים אַרײַנגעלאָזן, האָט ער געזאָגט:

— עס איז געװען אומזיסט. װאָס באַשערט איז באַװערט. איך האָב אײַך פאַרשפּילט אינאײנעם מיט אײערע הונדערט קרוין. איך האָב געטאָן אַלץ, װאָס איז געװען אין מײַן מאַכט, נאָר דער גורל איז שטאַרקער פון מיר. ער האָט אײַך אַרײַנגעװאָרפן צו

ליטענאַנט לוקאַש אין די לאַפּעס, און עס וועט קומען א צייט אז מיר וועלן מוזן זיך שיידן.

— געווען אסך אין באַנק? — האָט שוויק געפרעגט רואיק.

— אָדער זייט איר געווען פאָרהאַנד? אז א קאָרט גייט ניט, איז ביטער, נאָר אמאָל איז שוין גאָר א צרה, וואָס עס גייט צופיל א קאָרט. אין זדעראַזש האָט געלעבט א בלעכער, מיטן נאָמען וויוואָדאַ, און שטענדיק פלעגט ער שפילן אין מאַריאַזש אין דעם שיינקל, וואס געפינט זיך הינטער דעם „הונדערטיאָריקן קאַפּויי". נאָר איין מאָל האָט אים דער שוואַרץ-יאָר אָנגערעדט. „אַנו, — זאָגט ער, — פאַר וואָס זאָלן מיר ניט איין מאָל א שפּיל טאָן אין „איינאונצוואַנציק", כאָטש אף א פינפערל?" האָבן זיי זיך געזעצט שפּילן אין „איינאונצוואַנציק" אף א פינפערל, און ער האַלט דעם באַנק. אַלע האָבן געשטעלט רעמיז, און אין באַנק איז שוין געווען א צענערל. דער אַלטער וויוואָדאַ האָט געוואָלט, אז די אַנדערע זאָל אויך עפּעס אָנקומען, און „זאָל גיין אַ קליינינקער!" נאָר איר קאַנט זיך גאָר ניט פאָרשטעלן, ווי אים איז ניט געגאַנגען, ניטאָ קיין קליינער קאָרט, כאָטש צערייס זיך. און דער באַנק וואַקסט ווי אַף הייוון, און שוין איז אין באַנק געווען הונדערט קרוין. קיינער פון די שפּילערס האָט ניט געהאַט אזוי פיל געלט צו גיין אפן באַנק, און וויוואָדאַ האָט זיך באַגאָסן מיט שוויים. כסדר הערסטו פון אים: „זאָל גיין א קליינינקער!" אַלע שטעלן צו פינפערלעך און פאַרשפּילן. איין קומענקערער האָט זיך אַזוי צעהיצט, אז ער איז אוועקגעלאָפן אַהיים — אין באַנק איז שוין געווען הונדערט מיט פופציק קרוין — און וואַ=באַנק! וויוואָדאַ האָט געוואָלט אים פאַרשפּילן, און ווי ער האָט שפּעטער דערציילט, האָט ער געוואָלט מיט א כיוון צוקויפן ביז דרייסיק, און געקראָגן האָט ער צוויי טייז. ער מאַכט דעם אָנשטעל, ווי צען מאָל גאָרנישט, און זאָגט אומישנע: „זעכצען נעמט", און דער קומענקערער האָט געהאַט ארום און ארום פופצען. אָט דאָס הייסט ניט געגאַנגען! דער אלטער וויוואָדאַ איז אַזש בלייך געוואָרן און צעטומלט, און אַרום האָט מען גענומען זידלען זיך און טענען, אַז ער דרייט, אַז מען האט אים שוין אַמאָל געשלאָגן פאַר

פאַלשעווען אין שפּיל, הגם ער איז געווען אַן ערלעכע נשמה ביז גאָר. און אַזוי האָבן זיי אָפּגעגעבן איין קרוין נאָך דער אַנדערער. אין באַנק איז שוין געווען פינף הונדערט קרוין. דאָ האָט שוין דער בעל הבית אַליין ניט אויסגעהאַלטן. ער האָט געהאַט אָפּגעלייגט געלט אַף צו סילוקן אין ברויעריי; נעמט ער און זעצט זיך צו צו די שפּילערס; ער האָט צוערשט פאַרשפּילט צוויי הונדערטער, דערנאָך האָט ער פאַרמאַכט די אויגן, איבערגעדרייט דעם טאַבורעט, אַף מזל, הייסט דאָס, און האָט געזאָגט, אַז ער גייט אַף דער גאַנצער סומע. „מיר שפּילן אָפן", — האָט ער נאָך געזאָגט. דער אַלטער וויוואָדאַ וואָלט מי יודע וואָס אָפּגעגעבן, אַבי צו פאַרשפּילן. אַלע האָבן זיך געוווּנדערט, בעת ער האָט געעפנט אַ קאָרט, און עס האָט זיך אַרויסגעוויזן אַ זיבעטעלע, האָט ער זי געלאָזן זיך. דער בעל-הבית האָט זיך נאָר צוגעשמייכלט, ווארום ער האָט שוין געהאַט איינאונצוואַנציק. האָט דער אַלטער וויוואָדאַ צוגעקויפט נאָך אַ זיבעטעלע און אויך געלאָזן זיך. „איצטער אַ טייזל אָדער אַ צענטל, — האָט דער בעל-הבית זיך געשטאָכן. — איך לייג מיין קאָפּ, הער וויוואָדאַ, אַז איר וועט אַריבערקויפן". אַלע אַרום וואַרטן מיט אָפענע מיילער. וויוואָדאַ עפנט אַ קאָרט... אַ דריטע זיבעטל! דער בעל הבית איז געוואָרן ווייס ווי קאַלך, — דאָס איז געווען דאָס לעצטע געלט! — און ער איז אַרויס אין קיך. אין אַ ווײַלע אַרום קומט צולויפן דאָס אינגל און שרייט, מיר זאָלן גיין אַראָפּנעמען דעם בעל-הבית, וויל ער הייגנט אַפן פענצטער-ריגל. האָבן מיר דאָס שנירל איבערגעשניטן, אים אָפּגעמינטערט און האָבן זיך געזעצט ווייטער שפּילן. קיינער האָט מער קיין געלט ניט געהאַט. האָט מען אָפּגערעדט, אַז ווער עס האָט קיין געלט ניט, דער שפּילט אַף קוויטלעך. אַלע זיינען שוין געווען ווי צעדודלטע. אין גיכן איז דער קוימענקערער שוין געווען שולדיק דעם באַנק אָנדערטהאַלבן מיליאָן קרוין, דער גרינס-קרעמער פון זדעראַזש בײַ אַ מיליאָן, דער שווייצער פון „הונדערטיאָריקן קאַפּיי" אכט מאָל הונדערט טויזנט קרוין, און עפּעס אַ מעדיקער צוויי מיליאָן. חוץ געלט איז אין קאַסע געווען אַף דריי מאָל הונדערט טויזנט פאַרשיידענע טשעקעס. דער

אַלטער ווייוואָדאַ האָט געפּרוווט אַף כּלערליי אופנים. ער איז עטלעכע מאָל אַרויסגעגאַנגען אין טואַלעט און האָט איבּערגעגעבּן די קאָרטן אַן אַנדערן, און אַז ער איז געקומען צוריק, האָט מען אים געמאָלדן, אַז ער האָט ווידער געוווּנען. מען האָט געשיקט נאָך נייע קאָרטן, און ס׳האָט אַלץ ניט געהאָלפן. אַלע האָבּן מיט שׂנאה געקוקט אַפן אַלטן. און איינער אַן ערד-גראָבּער, וואָס האָט געהאַט אָנגעוווירן אַכט קרוין מזומנים, האָט אָפן געזאָגט, אַז אַזאַ מענטש, ווי ווייוואָדאַ, טאָר אַף דער וועלט ניט לעבּן, אַז מען מוז אים אָנבּרעכן די בּיינער און אַרײַנוואַרפן אין טייך. צולעצט איז ווייוואָדאַ געפאַלן אַף אַזאַ המצאה. ער האָט געבּעטן עמיצן צוהאַלטן די קאָרטן און איז אַרויס און איז אַוועק גלייך אין פּאָליציי. אונטערוועגס האָט ער בּאַגעגנט אַ פּאַטרול און האָט אים געמאָלדן, אַז דאָ און דאָ שפּילט מען אין האַזאַרד-שפּיל. האָבּן די פּאָליציסטן געבּעטן אים ווייזן דעם וועג. און אַז ער איז געקומען צוריק, זאָגט מען אים, אַז בּינתים האָט דער מעדיקער פאַרשפּילט נאָך צוויי מיליאָן מיט עפּעס, און דער שווייצער איבּער דרײַ. און אַז אין קאַסע איז פאַראַן אַף פינף מאָל הונדערט טויזנט טשעקעס. און בּאַלד איז אַרײַן פּאָליציי. דער ערד-גראָבּער האָט אַ געשריי געטאָן: „לויפט, ווער עס קאָן!" אָבּער עס הויבּט זיך ניט אָן. די פּאָליציי האָט אַרופגעלייגט אַן אַרעסט אַפן בּאַנק און אָפּגעפירט אין צירקל. אין בּאַנק איז געווען קוויטלעך אַף אַ האַלבּן מיליאַרד און מזומן פופצן הונדערט. „אַזוינס האָט זיך מיר ניט געטראָפן, — האָט בּאַמערקט דער פּאָליציי-אופזעער, אַז ער האָט אויסגעציילט די סומע. — דאָס איז דאָך ערגער, ווי אין מאָנטע קאַרלאָ"! אַלעמען, חוץ דעם אַלטן ווייוואָדאַ, האָט מען פאַרהאַלטן, בּיז אינדערפרי. ווייוואָדאַן האָט מען אָפּגעלאָזט און אים צוגעזאָגט נאָך, אַז ער וועט קריגן אַ געוויסע בּאַלוינונג, ווײַל ער האָט געמאָלדן דער פּאָליציי, אַ דריטל פון דער קאָנפיסקירטער סומע. דאָס האָט בּאַטראָפן אַרום הונדערט זעכציק טויזנט מיליאָן קרוין. נאָר ער איז אַראָפּ פון זינען און האָט גענומען אַרומגיין איבּער פּראָג און בּאַשטעלן זיך טוצנווײַז אייזערנע שאַפעס. אט דאָס הייסט: עס גייט אַ קאָרט!...

דערנאָך האט שווייק אפּגעקאכט גראָג, און געענדיקט האָט זיך די מעשה דערמיט, וואס דער פעלד־קוראט האט, בעת שווייק האָט מיט גרויס מי שפּעט אין דער נאַכט אים אריינגעלייגט אין בעט, געגומען וויינען און גיסן ביטערע טרערן.

— איך האָב דיך דאָך פארקויפט, חבר, מיאוס פארקויפט... זידל מיך, שלאג מיך, — איך וועל א פינגער ניט א ריר טאָן... איך האָב דיך אפּגעגעבן ווילדע חיות צו פארצוקן... איך סמייע גאָר ניט אריינצוקוקן דיר אין די אויגן. דראַפּע מיך, בייס מיך, דערהרגע מיך. איך האָב בעסער ניט פארדינט... ווייסטו וואס איך בין?

און דער פעלד קוראַט האָט באהאלטן דעם פּנים אין קישן און האט געזאגט מיט א צאַרטער שטים:

— איך בין א שוואַכמוטיקער אויסוואָרף!

און איז אנטשלאפן געווארן ווי א דערהרגעטער.

* * *

אפן צווייטן טאג איז דער פעלד־קוראט, וואס האט ניט געקאנט קוקן שווייקן גלייך אין די אויגן אריין, אוועק פאר פרי אין גאס און איז געקומען צוריק פארנאכט מיט עפּעס א גראָבן פוסגייער־סאלדאַט.

— ווייז אים, שווייק, — האָט ער געזאָגט, ווידער אַמאָל אויסגעמיטן שווייקס בליקן, — ווו וואָס עס ליגט, ער זאָל וויסן וואָס ער האָט וואס צו טאָן, און לערנט אים אויס מאַכן גראָג. מאָרגן פרי דאַרפט איר זיך מעלדן ביים לייטענאַנט לוקאַש.

שווייק און דער נייער האָבן די נאַכט פארבראַכט מיט קאָכן גראָג. צו מאָרגן צו האָט דער גראָבער סאָלדאַט קוים גע־קאָנט איינשטיין אַף די פיס און האָט נאָר געהאלטן אין איין זינגען עפּעס א מישענינע פון פאַרשיידענע פאָלקס־לידער.

— פאַר דיר שרעק איך זיך ניט, — האָט שווייק צו אים געזאָגט, — מיט דיינע פייאיקייטן וועסטו ביים פעלד־קוראַט לאַנג זיך האַלטן.

אָט אַזוי האָט דאָס פּאַסירט, וואָס אין יענעם פּרימאָרגן האָט לייטענאַנט לוקאַש צום ערשטן מאָל דערזען דעם ערלעכן, אָפענעם פּנים פונם בראַוון סאָלדאַט שוויק, וואָס האָט אים ראַפּאָרטירט:

— איך האָב דעם כּבוד צו מעלדן זיך, הער לייטענאַנט, איך בין דאָס דער שוויק, וואָס דער הער פעלד־קוראַט האָט באַוויליקט צו פאַרשפּילן אייך אין קאָרטן.

לייטענאַנט לוקאַש איז געווען אַ טיפּישער אָפיצער פון דער צעפוילטער עסטרייכיש־אונגאַרישער מאָנאַרכיע. די דערציאונג אין דער קאַדעטן־שולע האָט פון אים געמאַכט אַ מין אַמפיביע. אין דער געזעלשאַפט פלעגט ער ריידן דייטש, נאָר ער האָט געלייענט טשעכישע ביכער. און אַז אים פלעגט אויסקומען צו האָבן צו טאָן מיט אַ קאָמאַנדע, וואָס איז באַשטאַנען נאָר פון טשעכישע פּריוווּליקע, פלעגט ער זיי אָפנהאַרציק זאָגן:

— לאָמיר זיין טשעכן, אָבער קיינער זאָל וועגן דעם ניט וויסן. איך בין דאָך אויך אַ טשעך.

ער האָט געקוקט אַף דער טשעכישער נאַציע, ווי אַף אַ געהיימער אָרגאַניזאַציע, וואָס עס איז גלייכער צו האַלטן זיך פון איר פון דער וויטנס.

אַזוי איז ער געווען אַ לייטישער מענטש, האט זיך ניט געשראָקן פאַר די עלטסטע און אַף מאַנעווערס פלעגט ער זאָרגן, ווי עס געהער צו זיין, וועגן זיינע מענטשן. די סאָלדאַטן האָבן אים ליב געהאַט, ווייל ער איז געווען ביז גאָר אַ גערעכטער מענטש און פלעגט זיך ניט טשעפּען צו נאַרישקייטן.

נאָר אין זיין כאַראַקטער איז געווען איין מאָדנער שטריך: ער האָט ניט געקאָנט ליידן זיינע דינערס; ער האָט צו דינערס קיין מזל ניט געהאַט, שטענדיק פלעגן צו אים אָנקומען די ערגסטע און די לאָ־יוצלחדיקסטע.

ער פלעגט זיי שלאָגן איבער די פּיסקעס, פּאַטשן אין די באַקן און האָט זיך געמיט זיי צו דערציען מיט ווערטער און מעשים; ער האָט זיי ניט געהאַלטן פאַר סאָלדאַטן. יאָרן לאַנג האָט ער מיט זיי געפירט מלחמה אָן רעזולטאַטן, ער פלעגט

שטענדיק בײטן זײ, און דערנאָך זיפצן: „שױן װידער געקראָגן אַזאַ געמײנע בהמה!“ סוף כּל סוף האָט ער אָנגעהױבן צו רע־כענען זײנע באַדינער פאַר עפּעס אַ נידעריקערע מענטשן־ראַסע.

דערפאַר האט ער ליב געהאַט בעלי־חיים. ער האָט געהאַט אַ קאַנאַריק, אַן אַנגאָראַ־קאַץ און אַ פינטשער. אַלע דינערם, װאָס זײנען געװען בײם לײטענאַנט לוקאַש, זײנען זיך באַגאַנגען מיט די דאָזיקע בעלי־חיים ניט ערגער, װי לײטענאַנט לוקאַש פלעגט זיך באַגײן מיט זײ גופא, אויב זײ פלעגן אָפטאָן עפּעס אַ מיאוּ־סע זאַך.

דעם קאַנאַריק האָבן זײ געפּײניקט, ניט געגעבן אים עסן, בײ דער אַנגאָראַ־קאַץ האט אײן דינער אויסגעשלאָגן אַן אויג, און דעם פינטשער פלעגן זײ שלאָגן ממיתן פון העלער הויט אַף שריט און טריט. אײנער פון זײ, גראָד דער װאס איז געװען פאַר שװײקן, האָט סוף כּל סוף אָפּגעפירט דאָס אָרימע הינטל צום היצל און געהײסן אים אַװעקהרגענען. ער האָט צוליב דעם ניט געזשאַלעװעט קײן צען קרױן פון קעשענע. און דערנאָך האָט ער פּשוט געמאָלדן דעם לײטענאַנט, אַז דער הונט איז אפן שפּאַציר אַנטלאָפן פון אים. שױן דעם צװײטן טאָג האָט דער דאָזיקער באַדינער שױן מאַרשירט אין אַן אָפּטײלונג אפן פלאַץ.

אַז שװײק איז געקומען און האָט געמאָלדן לוקאַשן, אַז ער קומט אָן צו אים פאַר אַ דינער, האָט יענער אים אַרײנגעפירט אין צימער און געזאָגט:

— דער הער פעלד־קוראַט קאַץ האט מיר אײך רעקאָ־מענדירט און איך װאָלט געװאָלט, איר זאָלט זײן רעקאָמענדאַציע באַ־רעכטיקן. איך האָב שױן איבערגעהאַט מער פון אַ צענדליק די־נערם, נאָר קײנער איז בײ מיר לאַנג ניט געזעסן. איך מאַך אײך אויפמערקזאַם, אַז מיט מיר איז אַזױ ניט גרינג אויסצוקומען און איטלעכע געמײנהײט און איטלעכן ליגן באַשטראָף איך הארט. איך פאַרלאַנג, איר זאָלט אַלע מאָל זאָגן דעם אמת און זאָלט אָן שום טענות אויספירן אַלע מײנע באַפעלן. װען איך װעל אײך הײסן שפרינגען אין פײער, מוזט איר שפרינגען אין פײער, איר

מענטש אַפילו גאר קיין חשק ניט האָבן דערצו. ווו אַהין קוקט איר דאָס?

שווייק האָט מיט אינטערעס געקוקט אַף דער וואַנט, ווו עס איז געהאנגען אַ שטייג מיט אַ קאַנאַריק. געווענדט זיינע גוטע אויגן צום לייטענאַנט, האָט ער געענטפערט פריינטלעך און גוטמוטיק:

— דאָרט איז אַ שיינינקער קאַנאַריקל, הער לייטענאַנט.

איבערגעהאַקט, אזוי ארום, דעם לייטענאַנטס רעדע, איז שווייק געשטאַנען אויסגעצויגן, ווי אַ סאָלדאַט, און געקוקט אים גלייך אין די אויגן, אָן צו פינטלען.

דער לייטענאַנט האָט געוואָלט שוין זאגן אַ פּאָר שאַרפע ווערטער, נאר אז ער האט באַמערקט דעם אויסדרוק פון אומשולד אַף שווייקס פּנים, האט ער געזאָגט:

— דער הער פעלד־קוראַט האָט אייך אַטעסטירט, ווי א ניט געוויינטלעכן אידיאָט. מיר דוכט, ער האט קיין טעות ניט געהאַט.

— ניין, הער לייטענאַנט, דער הער פעלד־קוראַט האָט טאַקע קיין טעות ניט געהאַט. אַז איך בין נאָך געווען אין אַק־טיוון דינסט, האט מען מיך אָפּגעלאָזן מחמת שוואַכזין, מחמת בפירוש שוואַכזין. מחמת שוואכזין האט מען דעמאלט אָפּגעלאָזן פון אונדזער פּולק צוויי: מיך און איין הער קאַפּיטאַן פון קאַמעניץ. דער דאָזיקער קאַפּיטאַן פלעגט, מיט רעספּעקט צו מעלדן, הער לייטענאַנט, אַז ער פלעגט גיין אין גאַס, זיך קאַלופּען אין נאָז מיט בּיידע הענט מיט אַמאָל: מיט דער לינקער — דעם לינקן נאַזלאָך און מיט דער רעכטער — דעם רעכטן, אַז ער פלעגט ארויסגיין מיט אונדז אַפן מושטיר, פלעגט ער שטענדיק פאַרבּיי־לאָזן אונדז אין צערעמאָניאַל־מאַרש און פלעגט זאָגן: „קינדער, ע—ע—ע, מערקט זיך אָן, ע—ע—ע, אז היינט איז מיטוואָך, וואָ־רום ע—ע, מאָרגן וועט זיין דאָנערשטיק".

לייטענאַנט לוקאַש האָט אַ צי געטאָן מיט די אַקסלען, ווי אַ מענטש, וואס פאַרמאָגט ניט קיין ווערטער, אַף אויסצודריקן

א באַשטימטן געדאַנק, און וואָס קאָן ניט אויסזוכן מיט אַמאָל די פּאַסיקע ווערטער.

ער האָט גענומען גיין פאַרביי שווייקן פון טיר ביז צום פענצטער קעגנאיבער און ווידער צוריק. שווייק האָט דערביי געמאַכט „די אויגן רעכטס“ און „די אויגן לינקס“, געווענדט אָן דעם, ווו דער לייטענאַנט האָט זיך געפונען. דאָס איז אַרויסגעקומען מיט אַזאַ צופליסנס־אומשולדיקן פּרצוף, אַז דער לייטענאַנט האָט אַראָפּגעלאָזט די אויגן און, קוקנדיק אַף דער שטיקעריי פון טעפּיך, האָט ער געזאָגט עפּעס אַזוינס, וואָס האָט קיין שום שייכות ניט געהאַט צו שווייקס מעשה מיטן שוואַכזיניקן קאַפּיטאַן:

— יאָ—אָ, ביי מיר מוז זיין אָרדענונג און ציכטיקייט, און איך האָב ניט ליב קיין ליגנס. איך האָב ליב ערלעכקייט. ליגן האָב איך פיינט און באַשטראָף אָן רחמנות. איר האָט מיך גוט פאַרשטאַנען?

— גאַנץ ריכטיק, הער לייטענאַנט, פאַרשטאַנען. נישטאָ קיין ערגערע זאַך, ווי ווען א מענטש ליגט. הייבט ער אָן זיך פּלאָנטערן, דעמאָלט איז זיין סוף. איך האַלט, אַז אַלע מאָל איז גלייכער זיך מודה צו זיין, צו זיין אָפנהאַרציק, און אויב איך וועל שוין עפּעס אָפּטאָן, וועל איך קומען זאָגן: אַזוי און אַזוי, איך האָב געטאָן דאָס און דאָס! וואָס איז שייך ערלעכקייט, איז דאָס זייער א ווילע זאַך, וואָרום ערלעכערהייט ווערסטו שטענדיק גיין ווייטער. דאָס איז אַלץ איינס, ווי ביי די פאַרמעסטונגען פון לויפערס. ווען עמיצער הייבט אָן דרייען אין לויפן — שוין פאַרטיק, מען הייסט אים גיין! אַזאַ מעשה האָט זיך איין מאָל געטראָפן מיט מיינעם א שוועסטערקינד. אַן ערלעכן מענטשן אָבער האַלט מען אַלע מאָל ערלעך און מען גיט אים כבוד, און ער אַליין איז צופרידן מיט זיך און פילט זיך ווי ניי געבאָרן, ווען ער קאָן זיך זאָגן ביים שלאָפן גיין: „היינט בין איך ווידער געווען ערלעך!“

בעת דער דאָזיקער רעדע איז לייטענאַנט לוקאַש געזעסן אַף א שטול, געקוקט אַף שווייקס שטיוול און געטראַכט: „גאָט

מיינער, איך רייד דאָך אויך אַ מאָל אַזאַ שטות: מער ניט וואָס איך זאָג דאָס ארויס אין אַן אַנדער פאָרם".

פונדעסטוועגן האָט ער, בכדי ניט אַראָפּצוּוואַרפן זיין אַווטאָריטעט, געזאָגט שטרענג:

— ביי מיר וועט איר מוזן פוצן די שטיוול, האַלטן זיך אין אָרדענונג, אַלע קנעפּ זאָלן זיין אַף אַן אָרט. איר זאָלט זיין ענלעך צו אַ סאָלדאַט און ניט צו אַ יאָלד. אַ מאָדנע זאַך, וואָס קיינער פון אייך קאָן זיך ניט האַלטן מעשה זעלנער. נאָר איין איינציקער צווישן מיינע דינערס האָט געהאַט דעם פּנים פון אַ סאָלדאַט, נאָר סוף כל סוף האָט ער ביי מיר אַוועקגעגנבעט אַ מונדיר און פאַרקויפט אַ טאַנדעטניק.

ער האָט זיך אָפּגעהאַקט אין מיטן, און דערנאָך האָט ער גענומען ווייטער לערנען שווייק, וואָס ער האָט צו טאָן. באַזונדערס האָט ער אונטערגעשטראָכן, אַז ער באַדאַרף זיין אַ געטרייער דינער און אין ערגעץ ניט דערציילן, וואָס עס טוט זיך אין דערהיים.

— צו מיר קומען אויך דאַמען, — האָט ער באַמערקט, — מיט דאַמען דאַרפט איר זיין באַזונדערס דעליקאַט.

דעם לייטענאַנטס שטימונג איז איצט אַ סך בעסער געוואָרן, וואָרום דער שמועס איז אריבער אף אַן ענין, וואָס האָט פאַרפולט זיין גאַנצע צייט, ווען ער איז געווען פריי פון קאַזאַרמע, דינסט און קאָרטן.

פרויען זיינען געווען די נשמה פון זיין דירה. זיי האָבן אים געשאפן א היימישע געמיטלעכקייט. עס זיינען ביי אים איבערגעווען עטלעכע צענדליק, און אסך פון זיי האָבן זיך געמיט אויסצופוצן זיינע צימערן מיט עפּעס קלייניקייטן.

איינע פון זיי, די פרוי פון בעל־הבית פון א קאַפיי, וואָס האָט ביי אים פאַרבראכט גאַנצע צוויי וואָכן, ביז איר מאַן איז געקומען נאָך איר, האָט אים אויסגעהאָפטן אַ פיינעם טישטוך אַפן טיש, אויסגענייט אים נעמען אין זיינע וועש און וואלט מסתמא אויסגעהאָפטן נאָך אַ וואַנט־טעפּיך אויך, אויב דער מאַן וואָלט ניט געשטערט די אידיליע.

א צווייטע דאמע, וואס אין דריי וואָכן אַרום זיינען געקומען נאָך איר אירע עלטערן, האט ניט אַנדערש געוואלט מאַכן פון זיין שלאָפצימער אַ דאַמען־בודואַר, האָט אומעטום צושטעלט פאַרשיידענע צאַצקעס און וואַזעלעך, און איבערן בעט האָט זי אויפגעהאַנגען אַ בילד מיט אַ מלאך.

אין אלע ווינקעלעך פון שלאָפצימער און עסצימער איז געווען צו מערקן אַ פרויען־האַנט, אויך די קיך האָט געבלאַנקט פון די כלים און קיך־מכשירים. דאס האט אים געמאַכט אַ מתנה די פרוי פון אַ פאַבריקאַנט.

לייטענאַנט לוקאַש האָט געפירט אויך אַ גרויסע קאָרעספּאָנ־דענץ. ער האָט געהאַט אַ גאַנצן אַלבום מיט זיינע געליבטע און אַ קאָלעקציע פון פאַרשיידענע זאַכן פון זיי פאַר אַ געדעכעניש. די לעצטע צוויי יאָר האָט ער געגומען ארויסווייזן אַ שטיקל נטיה צו פעטישיזם.

— היינט בין איך אַ גאַנצן טאָג אַף דער וואַך, — האָט ער געזאָגט, — און וועל קומען אַהיים נאָר שפּעט אינאָוונט. גיט אַף אלצדינג גוט אַכטונג און ראַמט אויף גוט די שטוב. אגב, מיין לעצטער דינער גייט היינט אַוועק פאַר זיינע מעשים מיט אַ מאַרש־באַטאַליאָן אַפן פראָנט.

אָנגעזאָגט נאָך עטלעכע קלייניקייטן מכח דעם קאַנאַריק און דער אַנגאָראַ־קאַץ, איז ער אַוועק, ניט פאַרגעסן נאָך אַפן שוועל צו זאָגן שוייקן עטלעכע ווערטער מכח ערלעכקייט און אָר־דענונג.

נאָך זיין אַוועקגיין האָט שוויק פּיין צוגעפוצט די גאַנצע וווינונג, אזוי אז ווען לייטענאַנט לוקאַש איז געקומען אַהיים, האָט ער אים געקאָנט מעלדן:

— איך האָב דעם כבוד צו מעלדן, הער לייטענאַנט, אלץ איז אין אָרדענונג! מער ניט די קאַץ האָט אָנגעשקאָדעט און אויפגעגעסן דעם קאַנאַריק.

— וואַ־אָ־אָס? — האָט דער לייטענאַנט אַ דונער געטאָן.

— אַזוי איז דאָס, הער לייטענאַנט, אופגעגעסן. דאָס איז געווען אזוי. איך האָב געוווּסט, אַז קעץ האָבן פיינט קאַנאַריקעס און זיינען אַלץ גערן זיך צו פאַרטשעפּען מיט זיי. נו, האָב איך געוואָלט זיי באַקענען מיט אנאנד, און אויב די דאָזיקע חצופה וואָלט עפּעס געטאָן, וואָלט איך איר אַזוי אָנגעריבן די זייטן, זי זאָל צייט זי לעבט געדיינקען, ווי מען דאַרף זיך באַגיין מיט א קאַנאַריק. וואָרום לעבעדיקע באַשעפענישן האָב איך זייער ליב. ביי אונדז אין הויז וווינט אַ הוט־מאַכער, האָט ער זיין קאַץ אַזוי אויסדרעסירט, אַז צוערשט האָט זי ביי אים אופגעגעסן דריי קאַנאַריקעס, און איצט טשעפּעט זי קיין איינעם נישט, זאָל אַפילו דער קאַנאַריק זיך זעצן איר אַפן קאָפּ. האָב איך אויך געוואָלט פּרווון אַף אַזאַ שטייגער. האָב ארויסגענומען דעם קאַנאַריק פון שטייגל און געגעבן דער קאַץ אַ שמעק טאָן, און זי, די מרשעת, — איך האָב נאָך נישט באַוויזן אַ פינטל צו טאָן מיט אַ ברעם, — האָט און אָפּגעביסן איר דעם קאָפּ! אַף אַזאַ געמיינהייט האָב איך, כ׳לעבן, זיך נישט געריכט פון איר. וואָלט דאָס געווען אַ פּראָסטער וואָראָביי־טשיק, הער לייטענאַנט, וואָלט איך דעמאָלט קיין טענות נישט געהאַט, נאָר אַזאַ קאַנאַריקל אַ פּראַכט!... און מיט וואָסער זשעדנעקייט האָט זי דאָס אריינגעפרעסן, מיט די פעדערן צוזאַמען, און דערביי געמיאוקעט אזוי פאַר שמחה. אמת, קעץ האָבן נישט קיין מוזיקאַלישע בילדונג און קאָנען נישט ליידן, ווען אַ קאַנאַריק זינגט, וואָרום זיי, די פּאַסקודעס, קאָנען דאָס נישט פאַרשטיין. האָב איך דאָס די קאַץ געזידלט, וויפיל אין איר איז אריין, נאָר חלילה מיט א פינגער זי נישט אָנגערירט, געוואַרט אַף אייך, וואָס ט׳איר הייסן טאָן מיט איר, דער נבלה.

בעתן דערציילן די גאַנצע געשיכטע האָט שווייק אזוי תמימותדיק געקוקט דעם לייטענאַנט אין די אויגן אריין, אַז יענער, וואָס איז לכתחילה צוגעטראָטן צו שווייקן מיט א זייער באַשטימטער גראָבער כוונה, האָט זיך אָפּגעשטעלט אין מיטן און האָט, זיך זעצנדיק אַף א שטול, געפרעגט:

— הערט זיך איין, שווייק, זייט איר דאָס טאַקע אין דער אמתן אַזאַ בהמה?

— גאנץ ריכטיק, הער לייטענאנט, — האָט שווייק זיך אָפּגערופן פייערלעך, — אן אמתע בהמה! פון קינדווייז אָן האָב איך אַלץ קיין מזל ניט. אלע מאָל וויל איך מאכן אלץ צום בעסטן, עס זאָל זיין אין אָרדענונג, און קיינמאָל קומט קיין זאך ניט ארויס, נאָר צרות פאר מיר און פאר אנדערע. איך האָב טאקע געוואָלט באקענען ביידע, זיי זאָלן זיך צוגעוווינען צו אנאנד, און בין בנאמנות ניט שולדיק, וואָס די קאץ האָט אים אופגעפרעסן, און עס איז געוואָרן א סוף צו דער באקאנטשאפט. מיט עטלעכע יאָר צוריק האָט די קאץ ביי מיינע באקאנטע אופגעגעסן אפילו א פּאָפּוגאי, וואָרום ער האָט זיך מיט איר גערייצט... און לאנג־לעביק זיינען זיי, די קעץ! אויב איר, הער לייטענאנט, וועט באפעלן זי צו דערהרגענען, וועל איך מוזן צוקוועטשן זי צווישן טיר, אנדערש קאָן מען מיט איר ניט מאכן.

און שווייק האָט מיטן פנים פון א תם מיט א ליבן, גוטן שמייכל גענומען אויסטייטשן דעם לייטענאנט, ווי אזוי מען דערהרגעט קעץ, און אלץ מיט אזעלכע פרטים, אז א מיטגליד פון דער חברה „צער בעלי חיים“ וואָלט געווים אראָפּ פון זינען דערפון.

דערביי האָט ער ארויסגעוויזן אזעלכע ספעציעלע קענטעניש, אז דער לייטענאנט לוקאש האָט פארגעסן זיין כעס און א פרעג געטאָן:

— איר פארשטייט צו באגיין זיך מיט בעלי־חיים? האָט איר ליב בעלי־חיים?

— מער פון אלץ האָב איך ליב הינט, — האָט שווייק געענטפערט, — וואָרום דאָס איז אן עסק, וואָס לוינט פאר דעם, וואָס פארשטייט צו האנדלען. ביי מיר איז דאָס געשעפט געגאנגען אויסגעצייכנט, ווייל איך בין שטענדיק געווען ערלעך. און פאָרט פלעגט מען כסדר קומען צו מיר מיט טענות, אז איך האָב פארקויפט זיי א פגירה אָנשטאָט א ראסיקן און געזונטן הונט, אזוי ווי אלע הינט דארפן דווקא זיין ראסיק און געזונט. און איטלעכער האָט געוואָלט האָבן א יחוס־בריוו, אזוי אז איך

האָב באַדאַרפט ספּעציעל באַשטעלן אין דרוקערײַ אַזעלכע פּאַפּירן, וואָס דערווײַזן, אַז דאָס הינטל שטאַמט פון אַ מיוחסדיקער משפּחה פון בײַערישן הונט־הויף פון אַרמין פאָן באַרהײם. אַזוי זײַנען מענטשן געווען צופרידן, וואָס זיי האָבן מיט מזל זיך אָנגעשאַפט אַ ריין־ראַסיקן הונט. וואָלט איר נאָר וויסן, הער לייטענאַנט, וואָסערע פאַלשקייטן מען טוט אָפּ מיט די יחוס־בריוו פון די הינט! הײַנט פאַרבט מען זיי די פעל...

דער לייטענאַנט האָט זיך שטאַרק פאַראינטערעסירט מיט דער לעקציע וועגן הינט־האָדעוואַניע, אַזוי אַז שווייק האָט געקאָנט ווייטער ריידן:

— הינט קאָנען זיך אַליין ניט פאַרבן די האָר, ווי דאַמען טוען דאָס, און דעריבער מוז וועגן דעם שטענדיק זאָרגן דער וואָס וויל זיי פאַרקויפן. אַז אַ הונט איז שוין אַזוי אַלט, אַז ער איז אינגאַנצן גראָ, און איר ווילט אים פאַרקויפן פאַר אַ יאָריקן הינטל אָדער אַפילו פאַר אַ צען־חדשימדיקן, מוזט איר קויפן שוואַרצע אַנילין־פאַרב, צעלאָזן זי און אויספאַרבן אײַער הונט, ער זאָל אויסזען ווי אַ נײַער. אײדער איר פירט אַוועק דעם הונט צום קויפער, דאַרפט איר אים אַרײַנגיסן אין האַלדז אַביסל בראָנפן, אַז דער הונט זאָל אַביסל שכור ווערן, און דעמאָלט וועט ער אײַך זײַן אַ פרײ׳לעכער אַ מונטערער, וועט בילן הײמ־לעך און מיט אַלעמען זײַן גוטפרײַנט, מיט איין וואָרט ווי אַלע שכורים. נאָר דער עיקר איז אָט וואָס: מענטשן דאַרף מען קאָנען אײַנרײדן. דער לייטענאַנט, אײַנרײדן זיי אַזוי לאַנג, ביז זיי, דאָס הייסט די קונים, וועלן אינגאַנצן ניט צעדולט ווערן. פריער אַז איך האָב געהאַנדלט מיט הינט, איז צו מיר אײנמאָל געקומען אַ דאַמע, וואָס דער פּאַפּוגײַ אירער איז אַרויסגעפלויגן אין גאָרטן, און די ענגלענדער, וואָס האָבן דאָרט געשפּילט אין אינדיאַנער, האָבן אים געכאַפּט און אויסגעפליקט בײַ אים אַלע פעדערן פון עק, כּדי זיך אויסצופּוצן מיט זיי, ווי אונדזערע פּאָליציסטן. שפּעטער איז אָט דער פּאַפּוגײַ פון חרפּה, אַז ער איז געבליבן אָן אַן עק, קראַנק געוואָרן, און עפּעס אַ וועטערינאַר האָט אים מיט ײנע פּראָשיקעס אַריבערגעפּעקלט אויף יענער וועלט. איז אָט האָט

די דאַמע געוואָלט קויפן אַ נייעם פּאָפּוגאַי, עפּעס אַ מער ליטעיִשן, ניט קיין פּראָסטן, וואָס קאָן נאָר ארויסריידן זיין נאָמען. וואָס־זשע האָב איך דאָ געזאָלט טאָן, אַז קיין פּאָפּוגאַיעס האָב איך ניט און ווייס אפילו ניט, ווו מען קריגט זיי? געהאַט האָב איך בײַ זיך דעמאָלט ארום און ארום איין בײַזן בולדאָג, אינ־גאַנצן אַ בלינדן. וואָס־זשע מיינט איר, הער לייטענאַנט? פון פיר אזייגער ביז זיבן האָב איך געמוזט ארייַנטענען, ביז די פרוי האָט בײַ מיר געקויפט אָנשטאָט אַ פּאָפּוגאַי דעם בלינדן בולדאָג. דאָס איז געווען אַ שטיקל ארבעט! אז זי האָט דעם בולדאָג אוועק־געפירט, האָב איך איר נאָך צום געזעגענען זיך געזאָגט: „אַנו, זאָלן אָקאָרשט די אינגלעך פרווון בײַם דאָזיקן אויסרייסן דעם עק!" מער האָב איך זיך מיט דער דאָזיקער פרוי ניט געטראָפן, וואָרום איבערן פאַרשאָלטענעם בולדאָג האָט זי געמוזט אינגאַנצן אוועק־פאָרן פון פּראָג, ווייל ער האָט צעביסן אַלעמען אין שטוב. גלייבט מיר, הער לייטענאַנט, עס איז שווער צו קריגן אַ לייטישן הונט.

— איך האָב זייער ליב הינט, — האָט געזאָגט דער לייטענאַנט. — אייניקע מיינע חברים האָבן מיטגענומען אפן פראָנט הינט און האָבן מיר געשריבן, אַז אין דער געזעלשאַפט פון אזא געטרייען און איבערגעבענעם פריינט פילט מען זיך בעסער אַף מלחמה. אזוי ווי איר זייט אַ מבין אַף הינט, ווייל איך האָפן, אז אויב איך וואָלט געהאַט אַ הונט, וואָלט איר אים גוט צוגעזען. וואָסער מין איז, לויט אייער מיינונג, דער בעסטער? איך מיין, ווי אַ חבר. איך האָב אמאָל געהאַט אַ פּינטשער, אָבער איך ווייס ניט...

— איך האַלט, הער לייטענאַנט, אַז אַ פּינטשער איז זייער אַ ווויַלער הונט. אמת, ער געפעלט ניט אַלעמען, ווייל די האָר זייַנען בײַ אים האַרטע, און דער שנוק איז בײַ אים ווי אַ באַרשט, ווי בײַ אַן אָקאָרשט פרייגעלאָזענעם אַרעסטאַנט. ער איז אזא פאַרזעעניש, אַז ער איז אפילו שיין, און דערצו איז ער אזוי קלוג. איך האָב געקענט...

האָט לייטענאַנט לוקאַש א קוק געטאָן אפן זייגער און אפגעשטעלט שווייקס מענה לשון:

— שוין שפעט, און איך מוז זיך אויסשלאפן. מארגן בין איך ווידער אף דער וואך, אזוי אז איר קאנט אויסנוצן דעם גאנצן טאג אף צו זוכן א פינטשער.

ער איז אוועק שלאפן, און שווייק האט זיך צוגעשפארט אין קיך אפן דיוואן און האָט נאָך איבערגעלייענט די בלעטער, וואָס דער לייטענאַנט האָט מיטגעבראכט פון קאזארמע.

— טו נאָר א קוק, — האָט שווייק א זאָג געטאָן פאַר זיך, — קיסר ווילהעלם האָט מכבד געווען דעם סולטאן מיט א קריגס=ארדן, און איך האב ניט געקראגן אפילו א קליינע זילבערנע מעדאַליע!

ער האט זיך עפעס פארקלערט און איז פלוצים אופ=געשפרונגען.

— טטטייוול, שיער ניט פארגעסן...

ער איז אריין אין צימער, ווו דער לייטענאנט איז שוין פעסט געשלאפן, און האט אים אופגעוועקט.

— איך האב דעם כבוד צו מעלדן, הער לייטענאנט, — וואס ט'איר באפעלן מכח דער קאץ?

האט דער לייטענאנט זיך איבערגעקערט אף דער אנדער זייט און האט פון שלאף א בורטשע געטאן:

— ארעסטירן אף דריי מעת=לעת!

און האט זיך ווייטער צעכראפעט.

איז שווייק אף די שפיץ פינגער ארויס פון צימער, האט ארויסגעשלעפט די אומגליקלעכע קאץ פון אונטערן דיוואן און האט צו איר געזאגט:

— קריגסט דריי מעת=לעת! אוועק!

און די אנגארא קאץ האט זיך ווידער פארקראכן אונטערן דיוואן

* * *

שווייק האָט זיך גראד געקליבן גיין אין גאס א פרעג טאָן, צי עס פארקויפט זיך ניט ערגעץ א פינטשער, האָט אנגעקלונגען עפּעס א יונגע דאַמע און געפרעגט אפן לייטענאַנט לוקאַש. נעבן איר זיינען געשטאנען צוויי גרויסע טשעמאָדאַנעס, און שווייק האָט באַמערקט דאָס היטל פון א טרעגער, וואס איז געגאנגען אראָפּ די טרעפּ.

— ניטאָ אינדערהיים, — האָט שווייק געענטפערט טרוקן. נאר די דאמע איז שוין געווען אין פאָרצימער און האָט שטרייַנג באַפוילן שווייקן:

— טראָגט אַריין די טשעמאָדאַנעס אין צימער!

— איך טאָר ניט אָן דער דערלויבעניש פון דעם הער לייטע־נאַנט, — האָט געענטפערט שווייק, — דער הער לייטענאנט האָט באַווילקט צו באַפעלן, איך זאָל קיין מאָל קיין זאַך ניט טאָן אָן אים.

— איר זייט פון זינען אַראָפּ! — האָט אויסגעשריִען די דאַמע. — איך בין געקומען צו פאָרן צום הער לייטענאנט צו גאַסט.

— מיר איז וועגן דעם גאָרנישט באַוווּסט, — האָט גע־זאָגט שווייק. — דער הער לייטענאנט איז אין דינסט, וועט קו־מען אַהיים שפּעט אין אָוונט, און איך האָב א באַפעל צו געפינען אים א פינטשער. וועגן טשעמאָדאַנעס אָדער דאַמען ווייס איך גאָרנישט ניט. איצט שליס איך צו די וווינונג, און דערפאַר וואָלט איך געבעטן אונטערטעניקסט אַוועקצוגיין. איך קאָן ניט אריינלאָזן אין וווינונג א פרעמדן, וואס איך קען אים ניט. זיסט קאָן ארויס־קומען נאָך אזא געשיכטע, ווי אין אונדזער גאס ביים קאָנדיטער בעלטשיצקי. דאָרט האָט מען אויך אריינגעלאָזן אין שטוב א פרעמדן מענטשן, און ער האט אויסגעליידיקט דעם קליידער־אַלמער און איז נעלם געוואָרן.

דערמיט מיין איך גארנישט צו זאגן שלעכטס וועגן אייך, — האָט שווייק ווייטער גערעדט, דערזען, אז די דאמע איז פאַריאושט און האַלט ביים וויינען, — נאר בלייבן דאָ קאָנט איר בשום אופן ניט, דאָס פאַרשטייט איר דאָך אַליין. אף מיר האָט מען געלאָזן

די גאַנצע שטוב. און איך בין ערב פאַר איטלעכער קליינקייט. דערפאַר בעט איך נאָך אַמאָל, איר זאָלט זיך ניט אופּרעקן. כּל זמן עס וועט ניט זיין קיין באַפעל פון דעם הער לייטענאַנט, דער־קען איך אפילו קיין לייבלעכן ברודער ניט. עס טוט מיר זייער לייד, וואָס איך מוז אַזוי ריידן מיט אייך. נאָר ביי מיליטער־לייט איז דיסציפּלין די ערשטע זאַך.

דערווייל איז די דאַמע אַביסל געקומען צו זיך. זי האָט אַרויסגענומען פון האַנט־טעשל אַ וויזיט־קאַרטל, האָט אָנגעשריבן אויף דעם אַ פּאָר ווערטער, אַריינגעלייגט דאָס אין אַ פיינעם קליי־נעם קאָנווערט און האָט דערלאַנגט דאָס שווייקן און געזאָגט:

— טראָגט דאָס אַוועק דעם הער לייטענאַנט, און איך וועל דאָ וואַרטן אויף אַן ענטפער. און נאָט אייך פינף קרוין אויפן וועג.

— דערפון וועט גאָרנישט אַרויסקומען, — האָט געזאָגט שווייק, אויפגעבראַכט איבער דער עקשנות פון דער אומגעריכטער אורחטע. — באַהאַלט זיך אייערע פינף קרוין. ווען איר ווילט, קומט מיט מיר ביז דער קאַזאַרמע; דאָרט וועט איר צוּוואַרטן, איך וועל איבערגעבן דעם בריוו און ברענגען אייך אַן ענטפער. איר זאָלט אָבער וואַרטן דאָ — ניין, דאָס גייט ניט.

מיט די ווערטער האָט ער אַריינגעשלעפּט די טשעמאָדאַנעס אין פאָר־צימער, און דערנאָך האָט ער, קלינגענדיק מיט די שליס־לען, געמאָלדן:

— מיר פאַרשליסן!

די דאַמע איז אַראָפּ נאָך אים אויף די טרעפּ. שווייק האָט צוגעשלאָסן די טיר און האָט זיך געלאָזט שפּאַנען. די דאַמע איז נאָך אים געלאָפן, ווי אַ הינטל, און האָט אים דעריאָגט נאָר, ווען ער האָט זיך אָפּגעשטעלט ביי אַ טישל קויפן פּאַ־פּיראָסן.

איצט איז זי שוין געגאנגען מיט אים צוזאמען און געפּלייסט זיך צו פּארפּירן א שמועס:

— דעם בריוו וועט איר אים זיכער אפּגעבן?

— אודאי, איך האָב דאך געזאגט.

— דעם הער לייטענאנט וועט איר זיכער געפינען?

— איך מיין, אַז ניט.

— און ווי מיינט איר, ווו קאָן ער איצט זיין?

— דאס וויים איך ניט.

דערמיט האט זיך דער שמועס אף א ווײלע פארענדיקט, ביז די דאמע האט פון דאָסניי געפרעגט:

— דעם בריוו האָט איר ניט אנגעווארן?

— דערווייל נאָך ניט.

— הייסט דאס, איר וועט אים זיכער איבערגעבן דעם הער לייטענאנט אין האנט?

— יאָ.

— און איר וועט אים געפינען?

— איך האָב שוין געזאגט, אז איך וויים ניט, — איז שווייק ברוגז געווארן. א וואונדער, ווי מענטשן קאָנען דאס זיין אזוי ניי־געריק און איבערפרעגן הונדערט מאָל איינס און דאס זעלבע. דאס איז דאָך דאס אייגענע, ווי איך וואלט אין גאַס געפרעגט בײ איטלעכן צווייטן מענטשן, וואָס פאר א דאטע מיר האבן היינט.

אזוי ארום האט דער פרוו צו פארקניפּן מיט שווייקן א שמועס זיך ניט איינגעגעבן, און דער ווייטערדיקער וועג ביזן טויער פון דער קאזארמע איז דורך אין טיפן שטיל־שווייגן. דארט האט שווייק געהייסן דער דאַמע ווארטן און האט זיך אפּגעשטעלט נעבן טויער און האט פארפירט מיטן וואך־סאלדאט א לאנגען שמועס. די דאמע איז געווען אויסער זיך, דאס איז קענטיק גע־ווען פון איר נערוויזן ארומשפּאנען אהין און צוריק פאר דער־קאזארמע. אבער שווייק האט דאס ניט באמערקט.

ער האָט זיך אַוועקגעזעצט אויפֿן בײַנקל נעבן טויער און האָט גענומען דערקלערן, אַז אויף דעם קאַרפּאַטן־פראָנט איז דער אָנגריף פֿון די עסטרײַכישע אַרמייען אָפּגעשטעלט געוואָרן, דערפֿאַר אָבער איז דער קאָמענדאַנט פֿון פּערעמישל, גענעראַל קוסמאַנעק, בשלום אָנגעקומען אין קיעוו, אַז מיר האָבן אין סערביע פֿאַרלאָזן עלף אָפּעראַטיוו־פּונקטן און אַז די סערבן וועלן לאַנג ניט אויסהאַלטן דאָס יאָגעניש נאָך אונדזערע סאָלדאַטן.

דערנאָך האָט ער זיך פֿאַרטיפֿט אין דער קריטיק פֿון באַוווּסטע שלאַכטן און האָט דערבײַ אַנטדעקט אַמעריקע, אַז אַ מיליטער־טייל, וואָס איז אַרומגערינגלט פֿון אַלע זײַטן, מוז ניט אַנדערש זיך אונטערגעבן.

אָנגערעדט זיך צו זאַט, האָט ער געהאַלטן פֿאַר נייטיק אַרויסצוגיין אויפֿן גאַס און צו זאָגן דער דאַמע, וואָס האָט שוין געהאַט אָנגעוואָרן איטלעכע האָפֿענונג, אַז ער וועט באַלד קומען און זי זאָל נאָך אַ ווײַלע וואַרטן. דערנאָך איז ער אַרויף אין קאַנצעלאַריע, ווו ער האָט געטראָפֿן דעם לייטענאַנט פֿאַרטיפֿט אין אַ שמועס מיט אַן אָפֿיצער.

— איך האָב דעם כּבֿוד צו מעלדן, הער לייטענאַנט, אַז עפּעס אַ דאַמע שיקט אײַך דעם בריוו און וואַרט אויף אַן ענטפֿער, — האָט שוועיק געזאָגט, צוגעווינקען מיט אַן אויג.

דאָס, וואָס איז געשטאַנען אין בריוו, האָט אויפֿן לייטענאַנט געמאַכט ניט גאָר קיין אָנגענעמען אײַנדרוק. אָט וואָס ער האָט איבערגעלייענט:

„טײַערער הענריך! מײַן מאַן רודפֿט מיך. איך מוז ניט אַנדערש פֿאַרברענגען בײַ דיר עטלעכע טעג. דײַן דינער איז אַ שרעקלעכע בהמה. איך בין זייער אומגליקלעך. דײַן קיטי!“

האָט לייטענאַנט לוקאַש אָפּגעזיפֿצט, אַרײַנגעפֿירט שוועיקן אין שכנישן ליידיקן צימער און האָט גענומען שפּאַנען אַהין און אַהער צווישן די טישלעך. אָפּגעשטעלט זיך צולעצט פֿאַר שוועיקן, האָט ער אַרויסגערעדט:

— די דאַמע שרײַבט, אַז איר זײַט אַ בהמה. וואָס האָט איר אַזוינס געטאָן?

— גאָרנישט, הער לייטענאַנט, איך האָב איר גאָרנישט ניט געטאָן, איך האָב זיך געהאַלטן זייער אנשטענדיק. נאָר זי האָט געוואָלט פאַרנעמען אייער וווינונג, האָב איך זי ניט גע־לאָזן, ווייל איך האָב קיין באַפעל ניט געהאַט. און געקומען איז זי מיט טשעמאָדאַנעס, אזוי ווי צו זיך אַהיים.

דער לייטענאַנט האָט נאָך אַמאָל אָפּגעזיפצט, און שווייק האָט איבערגעחזרט דעם זיפץ.

— וואָ—אָ—אָס?! — האָט דער לייטענאַנט אויסגעשריען מיט צאָרן.

— גאַנץ ריכטיק. הער לייטענאַנט, דאָס איז זייער אַ שווע־רער ענין, אָט מיט צוויי יאָר צוריק איז צו איין טאַפּעצירער אַף וואַיצעך־גאַס אריינגעפאָרן עפּעס אַ פרייליין, האָט ער בשום אופן ניט געקאָנט פון איר פּטור ווערן, און ער האָט געמוזט פאַרסמען זי און זיך מיט לייכט־גאַז, און אַ סוף. יאָ, אַ צרה מיט די דאָזיקע ווייבער! איך זע זיי דורך און דורך!

— ריכטיק, אַ שווערער ענין! — האָט דער לייטענאַנט איבערגעחזרט, און ער איז געווען גערעכט, ווי קיין מאָל ניט. לייטענאַנט לוקאַש איז געווען אין אַ פריקרע לאַגע. צו אים קומט צו פאָרן אַף עטלעכע טעג אַ פרוי, וואָס דער מאַן רודפט זי, און גראָד אין אַזאַ צייט, ווען עס מוז קומען צו פאָרן מאַדאַם מיצקאָ פון טרעבויטש, וואָס פלעגט אַלע דריי חדשים באַזוכן דעם לייטענאַנט.

דער לייטענאַנט האט זיך אַוועקגעזעצט אַף א טיש, אראָפּ־געלאָזן דעם קאָפּ און פאַרטראַכט זיך, נאָר ער האט ניט גע־קאנט געפינען קיין אויסגאַנג. סוף כּל סוף האט ער געקראָגן אַ קאָנווערט און האט אָנגעשריבן אַף אַ בלאַנק:

„טייערע קיט! פאַרנומען אין דינסט ביז 9. וועל קומען 10. זיי, איך בעט דיך, ווי אין דערהיים. וואס איז שייך שווייקן, מיין באַדינער, קריגט ער אַ באַפעל צו פאָלגן דיר אין אַלץ. דיין העינריך“.

— דעם דאזיקן בריוו, — האָט געזאָגט דער לייטענאַנט, וועט איר איבערגעבן דער דאמע, איך באַפעל אייך צו זיין מיט איר

טאַקטיש און העפלעך און אויספירן אַלע אירע פאַרלאַנגען, וואָס דאַרפן אייך זיין א געזעץ. נאַט אייך הונדערט קרוין, וואָס דער־נאָך וועט איר מיר אָפּגעבן א חשבון פון דעם, ווייל זי וועט אייך אפשר שיקן נאָך דאָס אָדער נאָך יענס. באַשטעלט פאַר איר וואַרימעס און וועטשערע און קויפט דריי פלעשלעך וויין, און אַ קעסטעלע סיגאַרעטן „מעמפיס". אזוי. מער גאָרנישט דערווייל. איר קאָנט גיין. איך חזר איבער נאָך אַמאָל, איר מוזט טאָן פאַר איר, וואָס זי וועט פאַרלאַנגען.

די יונגע דאַמע האָט שוין אינגאַנצן געהאט פאַר־לאָרן די האָפענונג צו זען ווידער שווייקן, און דערפאַר איז זי געווען פאַרחידושט, ווען זי האָט אים געזען ארויסגיין פון קאַזאַר־מע מיט א בריוו אין האַנט פאַר איר.

ער האָט איר אָפּגעגעבן דעם מיליטערישן גרוס, דערלאַנגט איר דעם בריוו און ראַפּאָרטירט:

— לויטן באַפעל פון דעם הער לייטענאַנט מוז איך זיין מיט אייך העפלעך און טאַקטיש און טאָן פאַר אייך, וואָס איר וועט פאַרלאַנ־גען. איך מוז אייך געבן עסן און קויפן פאַר אייך אלץ וואס איר וועט הייסן. צוליב דעם האב איך געקראָגן פון דעם הער לייטע־נאַנט הונדערט קרוין, נאָר דערפון באַדאַרף איך קויפן דריי פלאשן וויין און א קעסטעלע „מעמפיס".

אַז די דאַמע האָט איבערגעלייענט דעם בריוו, איז זי ווידער מונטער געוואָרן, און זי האָט געהייסן שווייקן רופן אַ פיאַקער, און אַז ער האָט דאָס געטאָן, האָט זי אים געהייסן זעצן זיך אַף דער קעלניע ביים קוטשער.

זיינען זיי געקומען אַהיים. אין דער וווינונג האָט זי באַלד געגומען פירן זיך מעשה בעל־הביתטע. שווייק האָט באַדאַרפט אַריבערטראָגן די טשעמאָדאַנעס אין שלאָפצימער און אויסשטויבן אַפן הויף די טעפּיכער, איבער אַ שטיקל שפינוועבס הינטערן שפיגל איז זי געוואָרן אש להבה. עס איז געווען קענטיק, אַז זי גרייט זיך דאָ צו באַזעצן אַף לאַנג.

שווייק האָט זיך באַגאַסן מיט שוויס. געענדיקט מיט די טעפּיכער, איז איר איינגעפאַלן אַראָפּצונעמען און אויסצורייניקן די

פירהאנגען פון די פענצטער. דערנאָך האָט זי גענומען איבער־שטעלן די מעבל פון איין אָרט אויף אַנדערן, און עס האָט לאַנג געדויערט, ביז זי האָט זיך באַרואיקט. דערנאָך האָט זי איבערגעביטן די ציכלעך און די ליילעכער אויפן בעט.

אָנגעהאָרעוועט זיך אויף אַזאַ אופן, האָט זי געשיקט שווייקן נאָך וואַרימעס און נאָך וויין, אויפגעגעסן און אויפגעטרונקען האָט זי זיך געלייגט אָפּרוען.

אַז דער לייטענאַנט איז געקומען פון קאַזאַרמע אַהיים, האָט שווייק געמאָלדן אים:

— איך האָב דעם כבוד צו מעלדן, הער לייטענאַנט, אַז איך האָב געפאָלגט אַלץ, וואָס די דאַמע האָט געהייסן.

* * *

אין דער זעלביקער צייט ווען די עסטרייכישע אַרמייען זיינען געשטאַנען ביים דונאַיעץ און ביי דער ראַוואַ אונטער אַ האָגל פון באָמבעס און קוילן, און שווערע האַרמאַטן האָבן פון זיי געמאַכט אַ תל אין די קאַרפאַטן, און אין אַלע ווינקעלעך פון דעם קריגס־טעאַטער האָבן געפלאַקערט אומטערגעצונדענע שטעט און דערפער, — האָבן לייטענאַנט לוקאַש און שווייק איבערגעלעבט אַן אומאָנגענעמע אידיליע מיט אַ דאַמע, וואָס איז אַנטלאָפן פון מאַן און האָט איצט ביי זיי געשפּילט די ראָלע פון אַ בעל־הביתטע.

אַז זי איז אַוועק שפּאַצירן, האָבן לוקאַש און שווייק זיך אַוועקגעזעצט אַן עצה האַלטן, ווי ווערט מען פון איר פּטור.

— גלייכער פון אַלץ, הער לייטענאַנט, — האָט געזאָגט שווייק, — וואָלט געווען, אויב דער מאַן, וואָס פון אים איז זי אַנטלאָפן און וואָס זוכט זי, ווי עס איז געשטאַנען אין דעם בריוו, וואָס איך האָב אייך די טעג דערלאַנגט, אויב דער מאַן אירער, זאָג איך, וואָלט דערגאַנגען, ווו זי געפינט זיך, בכדי ער זאָל קאָנען קומען זי אָפּנעמען. דאָס בעסטע וואָלט געווען שיקן אים אַ דעפּעש, אַז זי איז ביי אונדז, און ער מעג זי צונעמען. אין ווישענאָר איז פאַראַיאָרן אויך געווען אַזאַ מעשה. נאָר דעמאָלט האָט די דאַמע אַליין געשיקט אַ דעפּעש איר מאַן, און ער איז

געקומען און האט ביידן גוט אויסגעפּאַטשט. נאַר דאס זיינען געווען ציוויליסטן, מיט אַן אפיצער ט'ער ניט סמייען. חוץ דעם, זייט איר דאָך ניט שולדיק, איר האט דאך זי ניט גערופן, און אויב זי האט אויסגעוואָרפן איר מאַן, האט זי דאס דאך אליין געוואלט. אַט וועט איר זען, אזא דעפּעש וועט אונדז גוט צודינען. און אויב אפילו מען זאל דארפן לייזן עטלעכע פּעטש...

— דאס איז זייער אַן אינטעליגענטער מאַן! — האט לוקאַש אים איבערגעשלאגן. — איך קען אים, ער האט א הורט-האנדל מיט האָפּן. איך מוז מיט אים זיך דורכשמועסן. איך שיק אַ דעפּעש.

די דעפּעש איז געווען א קורצע און אַ שארפע. „דער איצטיקער אדרעס פון אייער פרוי...״ דארט איז געווען פארצייכנט דער אדרעס פון לייטענאַנט לוקאַש וווינונג.

אזוי ארום האט דאס פּאַסירט, אז קיטי איז איין מאל געווארן שטאַרק אומאָנגענעם איבערראַשט, אַז אין טיר האט זיך באַוויזן דער האָפּן-הענדלער בכבודו ובעצמו. ער האט געהאַט דעם אויסזען פון א צעטראָגענעם און פארדאגהטן מענטשן, בעת זיין פרוי, וואס האט זיך ניט געהאט צעטומלט, האט זיי פארגעשטעלט:

— מיין מאַן... לייטענאַנט לוקאַש.

מער האט זי ניט געקאָנט צוקלערן.

— זעצט זיך, זייט אזוי גוט, הער ווענדלער, — האָט דער לייטענאַנט אים פריינטלעך אנגעבאָטן, ארויסגענומען פון קעשענע דעם פּאָרטסיגאַר. — איך בעט אייך...

האט דער אינטעליגענטער האָפּן-הענדלער העפלעך גענומען א סיגארעט און, ארויסלאָזנדיק רינגעלעך רויך, האט ער געפרעגט מעשה אפּטער בעל-הבית:

— איר פאָרט באַלד אַפן פראָנט, הער לייטענאַנט?

— איך האב געבעטן, מען זאָל מיך אריבערזעצן אין 11-טן פולק אין בודוויס. אהין וועל איך מסתמא פאָרן, ווי איך וועל פארטיק ווערן מיט די אָפיצער-קורסן דאָ. מיר דארפן האָבן א סך אָפיצערן, און איצט איז צו מערקן אַ טרויעריקע ערשיינונג,

אַז אַ סך יונגע לייט, וואָס וואָלטן האָבן דאָס רעכט זיך צו לער־נען אַף אָפּיצערן, ווילן בלייבן פּראָסטע סאָלדאַטן.

— די מלחמה האָט אָנגעטאָן אַ סך היזק דעם האָפּן־האַנדל, נאָר איך מיין, אַז זי קאָן ניט לאַנג געדויערן, — האָט באַמערקט דער הענדלער, קוקנדיק דאָ אַף זיין ווייב, דאָ אַפן לייטענאַנט.

— אונדזער לאַגע איז זייער פעסט, — האָט געזאָגט לייטענאַנט לוקאַש, — און איצט איז שוין קיינער ניט מסופק, אַז די מלחמה וועט זיך ענדיקן מיטן נצחון פון די צענטראַלע מלוכות. פראַנקרייך, ענגלאַנד און רוסלאַנד זיינען צו שוואַך אַנט־קעגן דעם עסטרייכיש־דייטש־טערקישן גראַניט. אמת, אַף עטלעכע פראָנטן האָבן מיר געהאַט אַ שטיקל מפלה, אָבער ווי נאָר מיר ברעכן דורך דעם רוסישן פראָנט צווישן די קאַרפּאַטן און דעם מיטלסטן דונאַיעץ, דעמאָלט איז שוין געוויס אַ סוף צו דער מלחמה...

— און וואָס הערט זיך אין טערקיי? — האָט געפרעגט דער הענדלער, באַקלערנדיק, ווי אַזוי קאָן מען שוין צוטרעטן שמועסן וועגן תוך־זאַכן.

— די טערקן האַלטן זיך אויסגעצייכנט! — האָט געענט־פערט דער לייטענאַנט. — די פּאַרזיצערס פון טערקישן פּאַרלאַ־מענט חאַליל־ביי און עלי־ביי זיינען געקומען קיין ווין. פּאַרן הויפּט־קאָמאַנדיר פון דער טערקישער אַרמיי אין די דאַרדאַנעלן איז באַשטימט דער פעלד־מאַרשאַל לימאַן־פאָן־סאַנדערס. גאָלץ פּאַשאַ איז געקומען פון קאָנסטאַנטינאָפּל קיין בערלין, און ענווער פּאַשאַ, וויצע־אַדמיראַל אוזעדאָם־פּאַשאַ און גענעראַל דזשעוואַד פּאַשאַ האָבן זיך פאָרגעשטעלט אונדזער קיסר און האָבן געקראָגן אָרדנס. בכלל פאַר אָט דער קורצער צייט האָט מען ארויסגעגעבן אַ סך אויס־צייכענונגען.

עס איז אנגעשטאַנען אַ היפּש לאַנגע שטילקייט; צולעצט האָט דער לייטענאַנט געפונען פאַר נויטיק צו ברעכן די שטיל־קייט:

— ווען זייט איר, אייגנטלעך, געקומען קיין פּראָג, הער ווענדלער?

— היינט פרי.

— אויב אַזוי טוט מיר הנאה, וואָס איר האָט מיך געפֿונען און געטראָפֿן אין דערהיים, ווארום בייטאָג גיי איך שטענדיק אַוועק אין קאַזאַרמע. די וווינונג איז אַ גאַנצן טאָג לײדיק, אַזוי האָב איך געקאָנט אָנבאָטן אייער פֿרוי זיך צו באַזעצן דאָ. איך קאָן אייך פֿאַרזיכערן, אַז פֿאַר דער צייט, וואָס זי איז אין פּראָג, האָט זי קיינער ניט באַלעסטיקט. מיטן רעכט פֿון אַן אַלטן באַקאַנטן...

דער האָפּן־הענדלער האָט אַ הוסט געטאָן:

— געוויס, קיטי איז אַ דאַמע, וואָס האָט זיך אירע אויסטערלישע דרכים, און דערפֿאַר בעט איך אייך אָנצונעמען מיין אויפֿריכטיקן דאַנק פֿאַר דער טובה וואָס איר האָט איר געטאָן. פֿון העלער הויט איז איר איינגעפֿאַלן צוצופֿאָרן קיין פּראָג, כלומרשט בכדי צו קורירן די נערוון. און איך בין געווען אַוועקגעפֿאָרן, איך קום אהיים, — קיינער ניטאָ, דאָס פֿייגעלע אַוועקגעפֿלויגן!

סטאַרענדיק זיך צו מאַכן דעם אָנשטעל פֿון אויפֿריכטיק, האָט ער איר אַ סטראַשע געטאָן מיטן פֿינגער און געזאָגט מיט אַן אָנגעצווונגענעם שמייכל:

— דו האָסט געוויס געמיינט, אַז ווײַבאַלד איך בין אַוועקגעפֿאָרן, מעגסטו אויך אַוועקפֿאָרן? נאָר דו האָסט ניט אַ טראַכט געטאָן...

דאָ האָט דער לייטענאַנט לוקאַש דערזען, אַז דער שמועס האָט זיך אַוועקגעקערעוועט אין אַ ניט געווונטשענער ריכטונג; האָט ער פֿריינטלעך אָנגענומען דעם האָפּן־הענדלער פֿאַרן אָקסל און צוגעפֿירט אים צו דער קאַרטע פֿונם קריגס־טעאַטער, וואָס איז געהאַנגען אויף דער וואַנט:

— איר זעט, ווי מיר האַלטן? — האָט ער גענומען דערקלערן. — די מזרח־בעסקידן זיינען פֿאַר אונדז אַן אויסגעצייכנטע אָפּעראַטיוו־באַזע. אין די קאַמף־באַצירקן פֿון קאַרפּאַטן־פֿראָנט האָבן

מיר, ווי איר זעט, אַ פעסטן שטיץ־פונקט. אַ מעכטיקער קלאַפּ אין דער ריכטונג, און מיר בלייבן שטיין נאָר פאַר מאָסקווע, די מלחמה וועט זיך ענדיקן פריער, איידער עמיצער קלערט גאָר.

נאָר דער האָפן־הענדלער האָט זיך געטענעט דאָס זייניקע:

— אונדזער האָפן־געשעפט האָט אין דער מלחמה פאַרלאָרן די אָפּזאַץ־מערק אין אויסלאַנד, פראַנקרייך, ענגלאַנד, רומלאַנד און די באַלקאַן־לענדער זיינען איצט פאַרשלאָסן פאַר אונדזערע האָפן. מיר עקספּאָרטירן נאָך קיין איטאַליען, נאָר איך האָב שטאַרק מורא, אַז איטאַליען וועט זיך אויך אַריינמישן אין קריג. דעמאָלט וועלן מיר ניט קאָנען דיקטירן אונדזערע פרייזן, ביז מיר וועלן ניט געווינען די מלחמה.

— איטאַליען וועט בלייבן אינגאַנצן נייטראַל, — האָט באַמערקט דער לייטענאַנט.

— אויב אַזוי, טאָ פאַרוואָס האַלט זי ניט דעם דריי־בונד, וואָס פאַרבינדט זי מיט עסטרייך־אונגאַרן און מיט דייטשלאַנד? — האָט זיך מיט אַמאָל צעקאָכט דער בכבודער קאָמערסאַנט, וואָס איז אים פּלוצים אַריין אין קאָפּ די האָפן, די ווייב און די מלחמה. — איך האָב אַלץ געוואַרט, אַז איטאַליען וועט אַרויסטרעטן קעגן פראַנקרייך און סערביע. אין דעם פאַל וואָלט די מלחמה שוין געווען געענדיקט. די האָפן פוילן ביי מיר אין די שפּייכלערס, אַפן אינעווייניקסטן מאַרק איז שטיל, און דער עקספּאָרט איז גלייך נול. און איטאַליען בלייבט נייטראַל! צוליב וואָסער טייוול האָט איטאַליען נאָך אין 12־טן יאָר באַנייט מיט אונדז דעם דריי־בונד? ווו איז דער איטאַליענישער אויסערן־מיניסטער מאַרקיז די־סאַן־דזשוליאַנאָ? וואָס טוט ער, דער דאָזיקער הער? שלאָפט ער, צי וואָס? און ווייסט איר, וואָס פאַר אַ יאָר־אויסקער האָב איך געהאַט פאַר דער מלחמה און וואָסערן איצט?

— מיינט ניט, איך בעט אייך, אַז איך ווייס ניט וואָס עס טוט זיך, — האָט ער ווייטער גערעדט, קוקנדיק ביז אַפן לייטענאַנט, וואָס האָט רואיק געלאָזן פון מויל רינגעלעך רויך. — פאַרוואָס זיינען די דייטשן אָפּגעטראָטן צוריק שיער ניט ביז צום סאַמע גרעניץ, ווײַבאַלד זיי זיינען שוין געווען גאָר נעבן פּאַריז?

פאַרוואָס ווערן געפירט שווערע אַרטילעריע-געשלעגן צווישן מאָזעל און מאַס? ווייסט איר, אַז אין קאָמבּרע און וועווער בּיי מאַרש זיינען אָפּגעבּרענט דריי בּיר-בּרויערייען, וואו מיר פלעגן צושטעלן יערלעך העכער פינף הונדערט זעק האָפּן? אין די וואָגעזן איז פאַרבּרענט געוואָרן די בּיר-בּרויעריי פון האַרטמאַנסוויילער, און אין נידער-אַנספּאַך בּיי מילהאַוזן איז די בּיר-בּרויעריי געוואָרן אַ בּאַרג אַש? דאָס בּאַטייט פאַר אונדזער פירמע אַ היזק פון 1200 זעק האָפּן אַ יאָר. אין די שלאַכטן צווישן די בּעלגיער און די דייטשן איז די בּיר-בּרויעריי קלאָסטערקויד זעקס מאָל איבּערגעגאַנגען פון האַנט צו האַנט, און דאָס בּאַטייט פאַר מיר אַ היזק פון דריי הונדערט פופציק זעק אַ יאָר.

פון אויפרעגונג האָט ער מער ניט געקאַנט ריידן, ער איז אויפגעשטאַנען, איז צו צו זיין פרוי און האָט מיט אַ הייזעריקן קול אַרויסגערעדט:

— קיטי! מאָמענטאַל פאָרסטו מיט מיר אַהיים! טו זיך אָן!

— אַלע די דאָזיקע געשעענישן רעקן מיך שרעקלעך אויף, — האָט ער געזאָגט אין אַ ווײַלע אַרום, אַזוי ווי זיך צו פאַרענטפערן, — פריער בּין איך געווען זייער אַן איינגעהאַלטענער.

אַז זי איז אוועק זיך אָנטאָן, האָט ער שטילערהייט געזאָגט צום לייטענאַנט:

— דאָס איז שוין ניט דאָס ערשטע מאָל. פאַראַיאָרן איז זי אוועקגעפאָרן מיט אַ לערער פון גימנאַזיע, און איך האָבּ זי אויפגעזוכט ערשט אין אַגראַם, דערבּיי האָבּ איך מיט דער שטאָטישער בּיר-בּרויעריי אין אַגראַם געמאַכט אַ געשעפט אויף זעקס הונדערט זעק האָפּן. עך, דער דרום איז בּכלל געווען פאַר אונדז אַ גאָלדן לאַנד! אונדזערע האָפּן פלעגן דערגיין אויש קיין קאָנסטאַנטינאָפּל. איצט בּין איך אויף דער העלפט בּדלות. אויבּ די רעגירונג וועט נאָך בּיי אונדז בּאַגרענעצן די פּראָדוקציע פון בּיר, דעמאָלט איז אַ סוף צו אונדז.

פאַרויכערט דעם אָנגעבּאָטענעם סיגאַרעט, האָט ער מיט יאושׁ אין קול ווייטער גערעדט:

— איין ווארשע פלעגט נעמען ביי מיר 2370 זעק א יאָר. די גרעסטע ביר־ברויערײ דאָרט איז די אווגוסטינער. א פארטרע־טער פון איר פלעגט אלע יאָר קומען צו פאָרן צו מיר צו גאַסט. צייטנווייז איז ממש כאַטש נעם און הייננ זיך! גוט נאָך, וואס איך האָב קיין קינדער ניט.

דער האָפּן־הענדלער איז אנטשוויגן געווארן. מער האבן זיי קיין ווארט ניט גערעדט, ביז עס איז געקומען זיין פרוי, שוין אינגאַנצן גרייט.

— וואס וועט זיין מיט מיינע טשעמאָדאַנעס? — האט זי געפרעגט.

— איך וועל זיי לאָזן אפנעמען, — האט איר מאַן געזאגט כמעט פריילעך, זייער צופרידן, וואס אלץ איז אראפּ גלאַט און אָן סקאנדאל. — אבער אויב דו ווילסט נאך עפּעס איינקויפן מוזן מיר שוין גיין. מיר פארן צוויי אזייגער.

ביידע האבן זיך געזעגנט מיטן לייטענאנט ווי די בעסטע גוטע פריינט, און דער האָפּן־הענדלער איז אזוי צופרידן געווען, אז די גאנצע געשיכטע האט זיך אזוי גוט געענדיקט, אז ביי גע־זעגנען זיך נאך אמאָל אין פאָרצימער האט ער געזאגט צום לייטאנאנט:

—אויב מען וועט אייך, זאל גאט אויסהיטן, פארוונדן דעמאלט קומט צו אונדז, מיר וועלן אייך גוט צוזען!

צו ווארימעס איז געקומען צו גיין שוויק. ער האט דעם לייטענאנט געפונען א פריילעכן.

— נו, וואס הערט זיך, שוויק! — האָט געזאָגט צו אים דער לייטענאנט, — ווו האלט דאס מיטן הונט, וואס איר האט געוואלט קריגן פאר מיר?

— איך האב מיר גראָד אָנגעמערקט איינעם, הער לייטע־נאנט. א פיינעם הונט. נאר עס וועט ניט אזוי גרינג זיין אים צו קריגן. נאר איך האָף פאָרט, אז מארגן וועט מיר אָפּגילטן צו ברייננען אים צו אייך. ער בייסט זיך.

* * *

די לעצטע ווערטער האָט לייטענאַנט לוקאַש פאַרהערט. נאָר אין דער אמתן איז דאָס געווען דאָס וויכטיקסטע. „דער דאַזיקער כּלב בייסט זיך ווי אַ שד", האָט שוויק געוואָלט איבער־חזרן נאָך אַמאָל, נאָר דערנאָך האָט ער אַ טראַכט געטאָן: „וואָס איז דאָס בעצם דעם לייטענאַנטס עסק? ער וויל האָבן אַ הונט, וועט ער קריגן אַ הונט".

עס איז געווים געווען גרינג צו זאָגן: „זוכט מיר אויף אַ הונט". נאָר די בעלי־בתּים פון הינט היטן שטאַרק זייער אוצר, אַפילו אויב דאָס איז ניט קיין ראַסן־הונט.

אַ הונט, בפרט ווען ער איז אַ ראַסיקער, מוז אַליין אינ־סטינקטיוו שטענדיק מורא האָבן, אַז אין איין שיינעם טאָג זאָל מען אים אָוועקגנבענען ביים בעל־הבית. פאַראַן עטלעכע סיסטעמעס, ווי אָוועקצוגנבענען הינט: אָדער לויט דער שיטה פון קעשענע־גנבים אָדער דורך פאַרפירן זי. אַ הונט איז אַ געטריי באַשעפעניש, אָבער דאָס איז נאָר אין כרעסטאָמאַטיעס אָדער אין אַ לערן־בוך פון נאַטור־געשיכטע. אָבער אין דער אמתן, גיט נאָר אַזאַ גע־טרייען הונט אַ שמעק טאָן פערדישע ווורשט געפּרעגלטע, און אויס הונט! ער פאַרגעסט דעם בעל־הבית, וואָס גייט דאָ נעבן אים, און גאָר די וועלט, און פאַרקערעוועט נאָך דער ווורשט. שפּייעכץ רינט אים פון מויל, ער שאָקלט פריינטלעך מיטן וויידל, ווייט צעעפנט די נאָזלעכער, גרייט צו נעמען זיך פאַר דער גע־שמאַקער אכילה.

אויף דער קליינער זייט, ניט ווייט פון די פּלאַץ־טרעפּ, איז פאַראַן אַ ביר־שיינקל. אין איין שיינעם טאָג זיינען געזעסן אין האַלב־טונקל פון זיין הינטערשטן חדר צוויי מאַנסבּיל: איינער אַ סאָלדאַט און דער צווייטער אַ ציוויליער. זיי האָבן זיך נאָענט צוגערוקט איינער צום צווייטן און האָבן זיך געשעפּטשעט סודותדיק. זיי זיינען געווען ענלעך צו פאַרשווערער.

— אַלע טאָג אַכט אַזייגער, — האָט דער ציוויליער געזאָגט שטיל צום סאָלדאַט, — פירט די דינסט אים אַרויס אין גאַס נעבן פּאַרק. נאָר איך זאָג דיר: דער כּלב בייסט זיך, מען טאָר אים אַפילו אַ גלעט ניט טאָן.

און נאָך מער צוגעבויגן זיך צום סאָלדאַט, האָט ער אים אַריינגעזאָגט אין אויער:

— אַפילו קיין וווּרשט פרעסט ער ניט!

— אַפילו ניט קיין געפּרעגלטע?

— אַפילו ניט קיין געפּרעגלטע..

ביידע האָבן זיי ברוגז אויסגעשפּיגן.

— וואָס זשע פרעסט אַזאַ נבֿלה?

— ווייס אים דער שוואַרץ יאָר! פאַראַן אַ הונט אַ געבאַלעוועטער, ווי אַ פּרינץ אַ בן־יחיד.

דער סאָלדאַט און דער ציווילער האָבן אָנגעקלאַפּט ווייערע גלעזער, און דער ציווילער האָט ווייטער גערעדט שטיל.

איינמאָל האָב איך געדאַרפט האָבן אַ שוואַרצן שפּיץ פאַר אַ הונט־הויף. נאָר ער האָט ניט געוואָלט ביי מיר נעמען קיין וווּרשט. דריי טעג האָב איך זיך אַרומגעדרייט אַרום אים, און צולעצט האָב איך ניט אויסגעהאַלטן און געפרעגט ביי דער פרוי, וואָס האָט אים געפירט שפּאַצירן: וואָס עסט ער דאָס אַזוינס, וואָס ער איז אַזאַ שיינער? די חניפה האָט געווירקט, און זי האָט געזאָגט, אַז בעסער פון אַלץ עסט ער קאָטלעטן. האָב איך אים געקויפט אַ שניצל, ווייל איך האָב גערעכנט, אַז דאָס איז געשמאַקער. און שטעל זיך פאָר, דער דאָזיקער שוואַרץ־יאָר האָט זיך אַפילו ניט אומגעקוקט, וואָרום דער שניצל איז געווען אַ קעלבענער, און ער איז געווען געוווינט צו פרעסן חזיר. האָב איך אים געמוזט טאַקע קויפן אַ קאָטלעט. האָב איך אים דערלאַנגט אַ שמעק טאָן און בין אַנטלאָפן, און ער נאָך מיר. יענע שרייט: „פונטיק, פונטיק!" — עס הויבט זיך ניט אָן! נאָך דעם קאָטלעט איז ער געלאָפן ביז הינטערן ווינקל, און דאָרט — אַ שטריק אפן האַלדז, און אַף ,מאָרגן איז ער שוין ביי מיר געזעסן אין הונט־הויף. ער האָט געהאַט אַף דער ברוסט אַ ווייסן פלעק, האָבן זיי אים פאַרפאַרבן אַף שוואַרץ, און קיין מענטש האָט אים ניט געקאָנט דערקענען. אַנדערע הינט (איך האָב זיי איבערגעהאַט גאָר אַ פולע!) פליען ממש אַף געפּרעגלטער פערד־וווּרשט. דו וואָלסט אויך באַדאַרפט געוואָר ווערן ביי דער דינסט, וואָס

דער הונט עסט גערן, דו ביסט אַ סאָלדאַט, אַ יונג מיט ביינער, דיר וועט זי גיכער זאָגן. איך האָב שוין בײַ איר געפרעגט, האָט זי נאָר אַף מיר אַ קוק געטאָן, ווי זי וואָלט מיך געוואָלט דורכ־שפּיזן, און האָט נאָר געזאָגט: „און וואָס גייט דאָס אײַך אָן?" זי איז זייער ניט קיין שיינע, ממש אַ פּאַרזעניש, אָבער מיט אַ סאָלדאַט וועט זי ריידן.

— איז דאָס טאַקע אַ פינטשער? מיין לייטענאַנט וויל קיין אַנדערן ניט.

— אַ פינטשער פון פינטשער־לאַנד, פעפער מיט זאַלץ, ריינסטע ראַסע, דאָס איז פונקט אַזוי ריכטיק, ווי דאָס, וואָס דו ביסט שוויק און מיך רופט מען בלאַזשניק. דאָ איז די גאַנצע זאַך צו דערגיין, וואָס ער עסט. דאָס וועל איך אים געבן, און דערנאָך צאַפּ! און נאָ דיר, אָט האָסטו.

ביידע חברים האָבן ווידער אָנגעשלאָגן די גלעזער. אַז שוויק האָט פאַר דער מלחמה געהאַנדלט מיט הינט, פלעגט בלאַזשניק אים זיי צושטעלן. דאָס איז געווען אַ געריבענער יונג, וועגן אים פלעגט מען דערציילן, אַז ער קויפט אונטער דער האַנט חשודיקע הינט באַם היצל און פאַרקויפט זיי ווייטער. איין מאָל איז ער שוין קראַנק געווען אַף הינטישער משוגעת, און אין פּאַסטער־אינסטיטוט אין ווין איז ער געווען אַ גאַנצער בן־בית. איצט האָט ער געהאַלטן פאַר זיין חוב צו דינען דעם סאָלדאַט שוויק פאַר אומזיסט. ער האָט געקענט אַלע הינט אין פּראָג און אין דער סביבה, און האָט דערפאַר געדעדט שטילערהייט, בכדי זיך צו באַהאַלטן פאַרן בעל־הבית פון שיינקל, וואָס בײַ אים האָט ער מיט אַ האַלב יאָר צוריק אויך אַרויסגעגנבעט אַ הינטל.

ער פלעגט גנבען פּרינציפּיעל נאָר ראַסן־הינט און האָט געמעגט זיין אַן עקספּערט אַף אַן אויסשטעלונג. ער פלעגט צושטעלן הינט אין אַלע הינט־הויפן און אויך אין פּריוואַטע הייזער. אַז ער פלעגט גיין אין גאַס, פלעגן אַף אים ברוגז ברומען אַלע הינט, וואָס ער האָט ווען עס איז געגנבעט.

אַכט אַזייגער אינדערפרי אַפן צווייטן טאָג האָט מען גע־קאָנט זען דעם בראַוון סאָלדאַט שוויק אַרומשפּאַצירן אַהין און

אַהער אַפֿן פּלאַץ פֿאַרן פּאַרק. ער האָט דאָ אָפּגעוואַרט די דינסט מיטן פּינטשער. צולעצט האָט זי זיך באַוויזן, און פֿאַרבײַ אים איז פֿאַרבײַגעלאָפֿן אַ צעדרודלט, באַהאָרט הינטל מיט קלוגע אויגן. ער איז געווען פֿריילעך און האָט זיך געיאָגט נאָך וואָראָבײַטשיקעס, וואָס האָבן זיך געגראָבן אין מיסט.

דערנאָך איז פֿאַרבײַגעגאַנגען די וואָס האָט געמוזט אַכטונג געבן אויפֿן הונט.

דאָס איז געווען אַן עלטערע מיידל, מיט גלאַט פֿאַרקאַמטע האָר. זי האָט געפֿײַפֿט צום הונט און צוגעשאָקלט מיטן קײטל און מיטן עלעגאַנטן הינט-בײַטשל.

— זײַט אַזוי גוט, פֿרײַלן, — האָט שווייק זיך געווענדט צו איר, — ווי קום איך פֿון דאַנען קיין זשיזשקאָוו?

זי איז שטיין געבליבן און אַ קוק געטאָן אַף אים, צי טרײַבט ער ניט קאַטאָוועס. נאָר שווייקס גוטמוטיקער פּנים האָט איר באַוויזן, אַז דער דאָזיקער סאָלדאַט וויל טאַקע גיין קיין זשיזשקאָוו, און זי האָט פֿרײַנטלעך אים אָנגעוויזן דעם וועג.

— איך בין ניט לאַנג געקומען קיין פּראַג, — האָט שווייק געזאָגט. — איך בין, דאַרפֿט איר וויסן זײַן, ניט קיין היגער, איך בין פֿון פּראָווינץ. איר זײַט אויך ניט פֿון פּראַג?

— איך בין פֿון באָדטשיאָן.

— אויב אַזוי זײַנען מיר מיט אײַך כּמעט לאַנדלײַט, — האָט שווייק זיך אָפּגערופֿן. איך בין פֿון פּראָטיווין.

דאָס, וואָס ער האָט געוווסט די געאָגראַפֿיע פֿון דרום-טשעכיע, וואָס ער האָט זיך אויסגעלערנט אַנומלט בעת מאַנעווערעס, האָט אָנגעפֿילט דאָס האַרץ פֿון מיידל כּמעט מיט אַ קרובֿישן געפֿיל.

— קענט איר דאָך מסתּמא אין פּראָטיווין אויפֿן פּלאַץ דעם קצבֿ פּייכאַראַ?

— ווי זשע דען! דאָס איז דאָך מײַן שוועסטערקינד! אַלע בײַ אונדז האָבן אים ליב, — האָט שווייק דערציילט, — ער איז זייער אַן ערלעכער, האָט ליב צו טאָן אַ טובֿה, און בײַ אים קריגט מען שטענדיק גוטע פֿלייש און אַ גוטע וואָג.

— זייט איר ניט איינער פון די יאַראָשעם? — האָט גע־פרעגט דאָס מיידל, וואָס האָט דערשפּירט אַ שטיקל סימפּאַטיע צום אומבאַקאַנטן סאָלדאַט.

— געטראָפן.

— פון וואָסערע יאַראָשעם? פון יענע וואָס וווינען אין קרעטשאָ אונטער פּראָטיווין, אָדער פון יענע וואָס אין ראָזשיטש.

— פון די ראָזשיטשער.

— און וואָס הערט זיך, דער אַלטער פּאָרט נאָך אַלץ מיט ביר?

— נאָך אַלץ.

— ער דאַרף דאָך שוין זיין ווייט אַריבער די זעכציקער?..

— ער איז געוואָרן אַכט־און־זעכציק פּונקט היינטיקן פרי־יאָר, — האָט שווייק געענטפערט אָן איבערצוקלערן. — און איצט האָט ער זיך געקויפט אַ הונט און הערט די וועלט פאַר אַ פּיים. דער הונט זיצט ביי אים אַף דער פור. אָט פּונקט אַזאַ הונט ווי יענער, וואָס יאָגט דאָרט די וואָראָביטשיקעס. אַ פיינער הונט, זייער אַ פיינער.

— דאָס איז אונדזער הונט, — האָט אים דערציילט די נייע באַקאַנטע. — איך דין דאָ ביים פּולקאָווניק. איר קענט אונדזער פּולקאָווניק?

— איך קאָן אים, ער איז אַ פיינער, אינטעליגענטער מאַן, — האָט שווייק זיך אָפּגערופן. — ביי אונדז אין בודוויים איז אויך געווען אַזאַ פּולקאָווניק.

— אונדזער פּריץ איז אַ שטרייִנגער, און יענעם טאָג, בעת מען האָט געזומען ריידן, אַז אין סערביע האָט מען אונדז גוט אָנגעמקלט, איז ער געקומען אַהיים אַ דערצאָרנטער, אַ בייזער, האָט צעשמעטערט אין קיך אַלע טעלער, און מיך האָט ער געוואָלט אַפילו אָפּזאָגן פון דער שטעלע!

— איז דאָס אייער הונט, הייסט דאָס? — האָט שווייק איר איבערגעשלאָגן די רייד. — אַ שאָד, וואָס מיין לייטענאַנט קאָן ניט אויסשטיין קיין הינט, איך האָב אַזוי ליב הינט.

ער איז אנטשוויגן געוואָרן, און מיט אמאָל ארויסגעשאָסן:

— אָבער ניט איטלעכער הונט עסט, וואָס מען גיט אים.

— יאָ, אונדזער פּאָקס איז אַ גרויסער איבערקלייבער. איין צייט האָט ער בכלל ניט געוואָלט עסן קיין פלייש. איצט עסט ער שוין.

— און וואָס האָט ער ליב מער פון אַלץ?

— לעבער, געקאָכטע לעבער.

— קעלבערנע אָדער חזירשע?

— דאָס איז אים אַלץ איינס, — האָט זיך דאָס מיידל צעלאַכט, ווייל זי האָט, מסתמא, געהאַלטן די לעצטע פראַגע פאַר אַ ניט־געראָטענעם וויץ.

זיי האָבן זיך דורכשפּאַצירט נאָך אַביסל, און דערנאָך איז צוגעקומען נאָך דער פינטשער, וואָס זי האָט אים געפירט פאַר אַ קייטל. שוויקן האָט ער אויפגענומען גאַנץ פריינטלעך, האָט געפּרוווט אים איינצורייסן די הויזן כאָטש דורכן מויל־קאָרב, איז געשפרונגען אַרום אים, אָבער פּלוצים, ווי ער וואָלט האָבן דערשפירט, וואָס שוויק האָט געהאַט בדעה אים אָפּצוטאָן, האָט ער אויפגעהערט שפּרינגען און האָט זיך נאָכגעשלעפּט אַן אומעטיקער, וואַרפנדיק אויף שוויקן קרומע בליקן, ווי איינער וואָס זאָגט:

— הייסט דאָס, איך וועל אויך האָבן אַזאַ סוף?

דערנאָך האָט אים דאָס דינסטמיידל נאָך דערציילט, אַז זי גייט ארויס מיטן הונט שפּאַצירן נאָך זעקס אזייגער אינאָוונט, און אַז זי גלויבט ניט קיין איין מאַנסביל אין פּראָג, און אַז איינמאָל האָט זי געגעבן אַן אַנאָנס אין צייטונג און אויפן דאָזיקן אַנאָנס האָט זיך אָפּגערופן אַ שלאָסער, כלומרשט בכדי חתונה צו האָבן, נאָר ער האָט אויסגענאַרט ביי איר אַכט הונדערט קרוין אויף זיינער אַן ערפינדונג כלומרשט און איז נעלם געוואָרן. אין פּראָווינץ זיינען די מענטשן אַסך ערלעכער. אויב חתונה האָבן, וואָלט זי חתונה געהאַט נאָר מיט אַ פּראָווינציעלער. שידוכים מיט

מיליטער־לייט האַלט זי פֿאַר אַ נאַרישקייט, וואָרום אַזעלכע פֿרויען בלייבן געוויינטלעך אלמנות.

שווייק האָט איר פֿאַרזיכערט, אַז ער וועט קומען זעקס אזייגער, און איז אוועק אָנזאָגן זיין חבר, בלאַזשניק אַז דער הונט עסט אַלע מינים לעבער.

— איך וועל אים מכבד זיין מיט אַ רינדער־לעבער, — האָט בלאַזשניק באַשלאָסן. — מיט אַזאַ לעבער האָב איך פֿאַר־פֿירט דעם סאַן־בערנאַר פֿון פֿאַבריקאַנט ווידראַ, זייער אַ געטרייען הונט. מאָרגן קריגסטו אים באַשטימט.

בלאַזשניק האָט געהאַלטן וואָרט. קוים איז שווייק פֿאַר מיטאָק פֿאַרטיק געוואָרן מיטן אופֿראַמען די שטוב, האָט זיך הינטערן טיר געלאָזט הערן אַ הונט בילן, און בלאַזשניק האָט אַריינגעשלעפּט אין שטוב אַ צעשויבערטן פּינטשער, וואָס האָט זיך איינגעשפּאַרט מיט אַלע כּחות. ער האָט ווילד געדרייט מיט די אויגן און האָט אויסגעזען אַזוי בייז, אַז ער איז געווען ענלעך צו אַ הונגעריקן טיגער, וואָס פֿאַר זיין שטייג אין זאָאָלאָגישן גאָרטן האָט זיך אָפּגעשטעלט אַ באַלייבטער באַזוכער. ער האָט געליאַשקעט מיט די ציינער און האָט מיט רציחה געברומט: „איך צערדרייס און פֿרדרעס אוף!“ זיי האָבן צוגעבונדן דעם הונט צום קיך־טיש, און בלאַזשניק האָט דערציילט, ווי אַזוי איז דאָס צוגעגאַנגען.

— איך בין אומישנע פֿאַרבייגעגאַנגען פֿאַרביי אים מיט אַ גע־קאָכטן לעבער אין האַנט. האָט ער גענומען אַרומשמעקן מיך און אַרומשפּרינגען אַרום מיר. איך האָב אים גאָרנישט ניט געגעבן און בין זיך אַוועק ווייטער. ער נאָך מיר. נעבן פּאַרק האָב איך פֿאַרקירעוועט אויף ברעדויער גאַס, און דאָרט האָב איך אים גע־געבן דאָס ערשטע שטיקל. ער האָט דאָס אופֿגעגעסן לויפֿנדיק, בכדי מיך ניט צו פֿאַרלירן פֿון אויג. דערנאָך האָב איך פֿאַרקירעוועט אויף הענריך־גאַס, דאָרט האָב איך אים, געגעבן די צווייטע פּאָרציע, דערנאָך אַז איך האָב אים אָנגעהאָדיעוועט — אַ כאַפּ אויף אַ קייטל און אוועקגעשלעפּט אים איבער ווענצעסלאַוו־פּלאַץ קיין ווינאָגראַד ביז ורשאָוויץ. אונטערוועגס האָט ער מיר אָנגעטאָן צרות. אַז מיר

זיינען אריבערגעגאַנגען איבער די רעלסן, האָט ער זיך אנידערגעלייגט און ניט געוואָלט זיך רירן פון אָרט. ס'קאָן זיין, ער האָט געוואָלט, מען זאָל אים אַריבערפאָרן... אגב, האָב איך מיטגענומען מיט זיך אַ פיינעם יחוס=בריוו, וואָס איך האָב געקויפט אין פוקס' פאַפיר=געשעפט. דו מוזט צונויפשטעלן זיין יחוס=בריוו, שווייק.

— גוט, נאר ער דאַרף זיין געשריבן מיט דיין האַנט. שרייב: „אויסגעהאָדעוועט אין לייפציג אין הונט=הויף פאָן בילאָוו. דער פאָטער אַרנהיים פאָן קאַרלסבערג. די מוטער — עמאַ פאָן טראַוטנסדאָרף, פון זיגפריד פאָן בוזענטאַל. דער פאָטער האט געקראָגן דעם ערשטן פריז אַף דער אויסשטעלונג פון פינטשערס אין בערלין 1912. די מוטער איז האָנאָרירט מיט דער גאָלדענער מעדאַליע פון נירנבערגער געזעלשאַפט פון ליבהאָבער פון ראַסן=הינט". ווי האַלטסטו, ווי אַלט איז ער?

— לויט די ציינער, צוויי יאָר.

— שרייב: „עלטער — צוויי יאָר 6 חדשים".

דער העלד אליין פון דעם יחוס=בריוו האָט זיך שוין געהאַט במעט באַרואיקט און נאָר פון צייט צו צייט פלעגט ער א סקאַווטשע טאָן אומעטיק.

האָט שווייק באַ אים אַוועקגעשטעלט די רעשטלעך פון לעבער, וואָס בלאַזשניק האָט אים געגעבן. נאָר דער הונט האָט זיך אפילו ניט צוגערירט דערצו, ער האָט מער ניט מיט ביטול א קרומען בליק געוואָרפן דערויף, דערנאָך א קוק געטאָן אףביידע מאַנסביל, ווי איינער זאָגט:

— ניי=יי=יין, איינמאָל אריינגעפאַלן, און גענוג! איצט פרעסט אַליין!

עס איז געווען, ווי ער וואָלט זיך געהאַט אונטערגעגעבן און האָט געמאַכט דעם אָנשטעל, ווי ער וואָלט שלאָפן, פלוצים האָט אים אין מח ווי א בליץ געטאָן עפּעס א געדאַנק: ער איז אופגעשפרונגען, געשטעלט זיך אַף די הינטערשטע פיסלעך און מיט די פאָדערסטע גענומען בעטן.

אף שווייק האָט אָט די רירנדע סצענע ניט געמאַכט קיין שום איינדרוק.

— קוש, לייג זיך! — האָט ער אָנגעשריען אפן אָרימען באַשעפעניש, וואָס האָט זיך ווידער ארויסגעצויגן אפן דיל מיט א נעבעכדיקן קווימש.

— וואָס פאַר א נאָמען זאָל איך אים אריינשרייבען אין יחוס־בריוו? — האָט געפרעגט בלאָזשניק. — גערופן האָט מען אים פּאָקס, דאַרף מען עפּעס, וואָס זאָל זיין ענלעך דערצו, בכדי ער זאָל באַלד פאַרשטיין.

— לאָמיר אים אָנרופן מאַקס, טו נאָר א קוק, בלאָזשניק, ווי ער האָט אָנגעשפּיצט די אויערן, אָנו, מאַקס, שטיי אוף!

דער אומגליקלעכער פינטשער, וואָס מען האָט פון אים אַוועקגעגזלט אי די היים אי דעם נאָמען, איז אופגעשטאַנען און געוואַרט, וואָס וועט דאָ ווייטער זיין.

— איך מיין, מען וואָלט אים דאַרפן אָפּבינדן,—האָט שווייק באַשלאָסן. — לאָמיר אָקאָרשט זען, וואָס'ט ער טאָן.

אַז מען האָט אים אָפּגעבונדן, האָט ער קודם כל זיך א לאָז געטאָן צו דער טיר און האָט דריי מאָל אַ ביל געטאָן. אַז ער האָט געזען, אַז דידאָזיקע צוויי רירן זיך ניט פון אָרט, האָט ער אָנגעלאָזן ביי דער טיר א קליין קאַלוזשקעלע. באַזיכערט, אַז איצט וועט מען אים שוין געוויס אַרויסוואַרפן אין דרויסן, ווי מען פלעגט דאָס טאָן שטענדיק אין יענע צייטן, ווען ער איז נאָך געווען יונג, און דער פּולקאָווניק פלעגט אים לערנען שטריינג, מעשה זעלנער, ניט צו שמוצן אין די צימערן.

— ען אַ זשוליק! אן אמתער יעזואיט! — האָט אויסגערופן שווייק, וואָס האָט געכאַפּט, וואָס דער הונט מיינט, און האָט אַפן אָרט און שטעל אים א שמיץ געטאָן מיטן רימען און אריינגע־שטעקט זיין פּיסק אין דער קאַלוזשע, אַזוי אַז ער האָט זיך מיט צרות אָפּגעניסט.

דער פינטשער האָט זיך צעקוויטשעט מיט פאַראיבל און גענומען לויפן איבער דער קיך אַרומשמעקנדיק דעם אייגענעם שליאַד, און דערנאָך איז ער פון העלער הויט צו צום טיש, האָט אופגעגעסן דאָס שטיקל לעבער, וואָס איז געווען אַוועקגע־

ליגט פאר אים אפן דיל, האט זיך צונויפגעדרייט אין א בייגל נעבן פליטע און איז אנטשלאפן געווארן.

— וויפיל בין איך דיר שולדיק? — האט שווייק געפרעגט בלאזשניקן, אז יענער האט זיך געקליבן אוועקגיין.

— לאמיר וועגן דעם ניט ריידן, שווייק, — האט בלאזשניק געענטפערט ווייך. — פאר אן אלטן חבר בין איך גרייט אף אליץ, בפרט, אז ער איז נאך צוגענומען אין מיליטער. נו, זיי געזונט, ברודערקע, און פיר אים קיינמאל ניט שפאצירן ארום פארק, זיסט וועט זיין א צרה! ווען דו וועסט באדארפן נאך א הינטל, ווייסטו מיין אדרעס.

שווייק האט געלאזן מאקסן זיך גוט אויסשלאפן און האט דערווייל געקויפט ביים קצב א פערטל קילא לעבער, האט דאס אויסגעקאכט און גענומען ווארטן, ביז מאקס וועט זיך אופכאפן, צוליב דעם האט ער צוגערוקט צו זיין נאז א שטיקל הייסן לעבער.

מאקס האט גענומען באלעקן זיך פון שלאף, דערנאך האט ער זיך א צי געטאן, א שמעק דעם לעבער און מיט איין כאפ ארייגעשלונגען. דערנאך איז ער צו צו דער טיר און ווידער געמאכט דעם פרווו צו פועלן, מען זאל אים ארויסלאזן.

— מאקס! — האט שווייק א געשריי געטאן — אהער!

דער הונט האט געפאלגט אן חשק. שווייק האט ארופגענומען אים אף די קני און גענומען אים גלעטן, און מאקס האט דאס ערשטע מאל א דריי געטאן מיטן אפגעהאקטן וויידל מעשה גוט-פריינט, א כאפ געטאן מיט די ציין שווייקס האנט און אן ארויסצולאזן זי א קוק געטאן אף שווייקן מיט זיינע קלוגע אויגן, ווי איינער זאגט:

— מילא, פארפאלן! איך ווייס, אז איך האב פארשפילט.

שווייק האט אים געגלעט און גענומען מיט א פריינטלעכער שטים דערציילן:

— אמאל איז געווען א הינטל, האט ער געווינט ביי א גענעראל. איין מאל איז דאס דינסטמיידל ארוים מיט אים שפאצירן, איז געקומען א פרעמדער און האט צוגעגנבעט פאקסן.

איצטער איז מאַקס אָנגעקומען צו אַ מיליטער־מאַן, צו א לייטע־נאַנט, און מען האָט געגעבן א נאָמען מאַקס... אנו, מאַקס, גיב די לאַפּקע! אזוי! אָט זעסטו, נאַרעלע, מירן זיין גוטע פריינט, אויב דו'סט זיך גוט אויפפירן און פאָלגן. אניט וועסטו מוזן דער־שפירן, אַז מלחמה איז ניט קיין קינדער־שפילכל.

איז מאַקס אַראָפּגעשפרונגען פון שוויקס קני און האָט גע־נומען פריילעך און לעבעדיק זיך דרייען ארום אים. פאַרנאַכט, אז דער לייטענאַנט איז געקומען אהיים פון דינסט, זיינען שוויק און מאַקס שוין געווען די בעסטע גוטע פריינט.

קוקנדיק אף מאַקסן האט שוויק א טראַכט געטאָן מעשׂה פילאָזאָף:

— אויב מען זאָל א קלער טאָן, איז דאָך, בעצם, איטלע־כער סאָלדאַט ארויסגעגנבעט פון זיין היים.

דער לייטענאַנט איז געווען שטאַרק צופרידן, אַז ער האָט דערזען מאַקסן, און יענער האָט אויך אַרויסגעוויזן א גרויסע פרייד, ווען ער האט דערזען ווידער א מיליטער־מאַן מיט א שאַבליע.

אף דער פראַגע, פון וואַנען עס נעמט זיך דער הונט און וויפיל קאָסט ער, האָט שוויק געענטפערט רואיק, אז ער האָט אים געקראָגן א מתנה פון זיינעם א חבר, וואָס מען האָט אָקאָרשט מאָבילוזירט.

— גוט, שוויק, — האָט געזאָגט דער לייטענאַנט, שפּילנ־דיק זיך מיט מאַקסן, — דעם ערשטן קריגט איר פון מיר פופ־ציק קרוין פאַרן הונט.

— מען דאַרף ניט, הער לייטענאַנט, איך קאָן ניט נעמען.

— שוויק, — האָט געזאָגט דער לייטענאַנט שטרייננג, — אַז איר זייט אנגעקומען צו מיר, האָב איך אייך געזאגט, אז איר מוזט מיר פאָלגן אפן וואָרט. אויב איך זאָג, אז איר וועט קריגן פופציק קרוין, מוזט איר דאָס נעמען און פאַרטרינקען. וואָס וועט איר טאָן מיט די פופציק קרוין, שוויק?

— ריכטיק, הער לייטענאַנט, איך וועל זיי פאַרטרינקען, לויטן באפעל.

— אויב איך וועל פאַרגעסן וועגן דעם, וואָס איך באַפעל אייך, שוויק, זאָלט איר מיר דערמאָנען, אַז איך דאַרף אייך געבן פופציק קרוין פאַרן הונט. פאַרשטאַנען? קיין פליי האָט דער הונט ניט? אויף יעדן פאַל וואַשט אים אויס און קעמט אים אויס מיט אַ קאַם. מאָרגן האָב איך דינסט, נאָר איבערמאָרגן גיי איך מיט אים שפּאַצירן.

אין דער צייט וואָס שוויק האָט געבאָדן מאַקסן, איז זיין פריערדיקער בעל־הבית, דער פּאָלקאָווניק, אַרום פון די כּלים, שרעקלעך געזידלט זיך און געסטראַשעט, אַז ער וועט דעם, וואָס האָט ביי אים אָוועקגעגנבעט דעם הונט, איבערגעבן צום קריגס־געריכט און הייסן שיסן, הייגען, אַריינזעצן אויף צוואַנציק יאָר, פאַרטלען...

— זאָל אים כאַפּן דער שוואַרץ־יאָר, דעם מנוול! — האָט עס געקלונגען אין פּאָלקאָווניקס וווינונג, אַזוי אַז די שויבן האָבן געציטערט. — מיט אַזעלכע רוצחים וועל איך גיך פאַרטיק ווערן.

איבער שווייקן און דעם לייטענאַנט לוקאַש האָבן זיך צונויפגעקליבן שוואַרצע כמאַרעס. די קאַטאַסטראָפע איז ניט געווען אויסצומיידן!

.15

די קאַטאַסטראָפע.

דער פּאָלקאָווניק פרידריך קראַוס פאָן צילערגוט איז געווען אַ בפירושער אידיאָט. אַז ער פלעגט עפּעס דערציילן, פלעגט ער ריידן די פּשוטסטע זאַכן, און דערביי פלעגט ער נאָך פרעגן ביי די צוהערער, צי זיי פאַרשטייען זיינע רייד. ער פלעגט זאָגן:

—בכן, מיינע הערן, אַ פענצטער, יאָ. ווייסט איר, וואָס דאָס איז אַ פענצטער?

אָדער אַזוי:

—„אַ וועג, וואָס פון ביידע זייטן זיינען אויסגעגראָבן רינוועס ווערט אָנגערופן גאַס. יאָ, מיינע הערן. און ווייסט איר, וואָס דאָס איז אַזוינס אַ רינווע? אַ רינווע דאָס איז אַ פאַרטיפונג אין דער

ערד, וואס עס גראָבן עטלעכע מענטשן. דאָס איז א פאַרטיפונג אין דער ערד. יאָ. די ערד גראָבט מען מיט רידלען. ווייסט איר, וואס דאס איז א רידל?

ער איז געווען אזא טיפּש, אז די אָפּיצערן פלעגן אים נאָך פונדערווייטנס אויסמיידן, כּדי זיי זאָלן ניט דאַרפן הערן פון אים אז א טראָטואר איז ניט קיין ברוק, נאָר אז דאָס איז אן אופגעהויבן שטעגל, אויסגעברוקירט מיט שטיין=פלאַטן, וואס ציט זיך פאזע די פאַסאַדן פון די הייזער. און אז פאַסאַדן רופט מען יענע טיילן פון בנינים, וואָס מען קאן זיי זען פון גאַס אדער פון טראָטואר. די הינטערשטע טיילן פון די הייזער קאָן מען פון טראָטואר ניט זען, דערין קאָן מען זיך איבערצייגן, ווען מען גייט אַראָפּ פון טראָטואר אין מיטן גאַס.

ער איז געווען גרייט איטלעכס מאל צו דעמאנסטרירן דעם דאזיקן אינטערעסאנטן פאקט. צום גליק אבער איז מען אים סוף כּל סוף איבערגעפארן. זינט דעם איז ער נאָך נארישער געווארן. ער פלעגט אפשטעלן אפיצערן אין גאס און פארפירן מיט זיי לאַנגע שמועסן מכּה אייער, מכּה דער זון, מכּה פערד, מכּה פענצטערן, מכּה פאסט=מארקעס וכדומה.

עס איז, באמת, געווען צום פאַרחידושן זיך, וואָס דער דאָזיקער אידיאָט האָט געקאָנט לפי ערך גיך מאַכן אַ קאַריערע; נאָר ער האָט געהאַט אַ פּראָטעקציע אין די הויכע פענצטער, און דאָס איז געווען אַלץ. אין מיליטער=ענינים איז ער געווען גאָר אַ קנאַפּער וויסער, אַף די מאַנעווערעס פלעגט ער שטענדיק אָנטאָן צרות, נאָר דאָס האָט אים אַלץ ניט געשאַדט.

דערפאַר פלעגט ער זיין ניט צופרידן אַלע מאָל, ווען ער פלעגט לייענען אין בלאַט, אַז עס זיינען גענומען געוואָרן געפאַנגענע.

— צוליב וואָס נעמען געפאַנגענע? — האָט ער געזאָגט. — אַלעמען צעשיסן! ניט שוינען קיינעם! טאַנצן איבער פגרים! די גאַנצע בירגערלעכע באַפעלקערונג פאַרברענען, ביזן לעצטן! די קינדער דערשטעכן מיט באַגנעטן!

* * *

געענדיקט זיין דינסט, איז לייטענאַנט לוקאַש אַרוים שפּאַצירן מיט מאַקסן.

— ערלויבט אופמערקזאַם צו מאַכן, הער לייטענאַנט, — האָט געוואָרנט שוויק, — אַז מען מוז גוט אופפּאַסן, דער הונט זאָל ניט אַנטלויפן. ער קאָן פּלוצים זיך פאַרבענקען נאָך זיין אַלטער היים און אַנטלויפן פון אייך, אויב איר, טאָמער לאָזן אָן אַ קייט. היינט וואָלט איך אייך ניט געראָטן שפּאַצירן אַרום פּאַרק. דאָרט בראָדיעט אַרום אַ גרויסער בייזער הונט, ער וועט אים באַלד אָנפאַלן.

זיי זיינען אַרויס פון שטוב. מאַקס האָט פריילעך געשפרונגען און געפּלאָנטערט זיך אונטער די פיס. דער לייטענאַנט איז געווען פאַרקלערט. ער האָט באַדאַרפט זיך באַגעגענען מיט אַ דאַמע.

פּלוצים האָט אים אַ שטרענגער „האַלט!" איבערגעשלאָגן די געדאַנקען. צוגלייך האָט דער הונט זיך אַרויסגעריסן אים פון האַנט אין איינעם מיטן קייטל און איז מיט אַ פריילעכער קוויטשעריי צוגעפאַלן צו יענעם מענטשן, וואָס האָט גערופן „האַלט!"

פאַרן לייטענאַנט לוקאַש איז געשטאַנען פּולקאָווניק קראַוס פאָן צילערהוט. דער לייטענאַנט האָט אָפּגעגעבן דעם מיליטערישן גרוס און האָט זיך אַנטשולדיקט, וואָס ער האָט אים ניט באַמערקט.

פּולקאָווניק קראַוס איז געווען באַוווּסט צווישן אָפיצערן מיט זיין תאווה „אָפּצושטעלן". ער האָט געהאַלטן, אַז דער מיליטערישער גרוס איז עפּעס אַזוינס, וואָס דערפון איז געווענדט דער נצחון און וואָס אַף דעם איז געבויט גאָר די מיליטער-מאַכט פון דער מלוכה.

בײַ אים איז ניט אָנגעגאַנגען קיין שום „אַנטשולדיקט, איך האָב ניט באַמערקט!"

— אַ סאָלדאַט, — פלעגט ער זאָגן, — מוז זוכן זיין שעף צווישן המון און וועגן קיין אַנדער זאַך ניט קלערן, חוץ וועגן די תקנות פון מיליטער-סטאַטוט. אַפילו ווען ער פאַלט

אַפן שלאַכט-פעלד, מוז ער בעתן שטאַרבן אָפּגעבן דעם מיליטערישן גרוס. ווער עס פאַרשטייט נישט צו גריסן, ווער עס מאַכט דעם אָנשטעל, אַז ער זעט נישט, אָדער ווער עס הויבט די האַנט נאָר פון יוצא וועגן, דער איז פאַר מיר קיין מענטש נישט.

— הער לייטענאַנט, — האָט פּולקאָווניק קראַוס אַ געשריי געטאָן מיט אַ שרעקלעכער שטים, — ערשטנס, איז אַ אינגערער ראַנג שטענדיק מחויב צו גריסן אַן עלטערן. דער דאָזיקער כּלל איז נאָך נישט בטל געוואָרן. צווייטנס, זינט ווען האָבן דאָס די הערן אָפיצערן זיך גענומען אַ מאָדע צו גיין שפּאַצירן מיט געגנבעטע הינט? יאָ, מיט געגנבעטע הינט! וואָרום אַ הונט, וואָס געהער צו אַ צווייטן, איז אַ געגנבעטער.

— דער דאָזיקער הונט, הער פּולקאָווניק... — האָט דער לייטענאַנט געפּרוווט זיך פאַרענטפערן.

— געהער מיר, הער לייטענאַנט, - האָט דער פּולקאָווניק אים שאַרף איבערגעהאַקט. — דאָס איז מיין פּאָקס!

און פּאָקס, וואָס איז אָקאָרשט געווען מאַקס, האָט גענומען שפּרינגען און וואַרפן זיך דעם פּולקאָווניק אַף דער ברוסט, אויסער זיך פון שמחה.

— שפּאַצירן מיט געגנבעטע הינט, הער לייטענאַנט, דאָס פּאַסט נישט פאַרן כּבוד פון אַן אָפיצער. איר האָט נישט געוווסט? אַן אָפיצער טאָר נישט קויפן קיין הונט, איידער ער האָט זיך איבערצייגט, אַז עס קאָנען דערפון נישט ארויסקומען קיין [illegible]נגענעמלעכקייטן, — האָט דער פּולקאָווניק נישט אופגעהערט מוסרן, גלעטנדיק פּאָקסן-מאַקסן, וואָס האָט גענומען בורטשען אַפן לייטענאַנט און ווייזן אים די ציין.

— הער לייטענאַנט, — האָט דער פּולקאָווניק נישט געוואָלט זיך באַרואיקן, — האַלט איר, אַז מען מעג רייטן [illegible] אַ געגנבעטן פערד? האָט איר נישט געלייענט די פּובליקאַציעס [illegible] „טאַגבלאַט" און „באָהעמיאַ", אַז בײַ מיר איז אַנטלאָפן אַ פּינטשער? איר לייענט נישט די פּובליקאַציעס, וואָס אייער שעף שטעלט אריין אין די בלעטער?

דער פּולקאָווניק האָט אופגעהויבן די הענט צום הימל.

— אָט האָט איר די יונגע אָפיצערן! ווו איז דיסציפּלינע? אַ פּולקאָווניק פּובליקירט אין צייטונגען, און דער לייטענאַנט איז זיך אַפילו ניט מטריח איבערצולייענען!

„אַך, ווען איך וואָלט געקאָנט דיר, אַלטער אידיאָט, אָנפראַשקען די צורה!“ — האָט געטראַכט דער לייטענאַנט, באַטראַכטנדיק דעם פּולקאָווניקס באַקנבאָרד.

— קומט מיט מיר אַביסל, — האָט געזאָגט דער פּולקאָווניק. און זיי האָבן זיך געלאָזט גיין שמועסנדיק.

— אַפן פראָנט, הער לייטענאַנט, וואָלט אַזאַ געשיכטע מיט אייך ניט געטראָפן. אודאי, אַרומשפּאַצירן אין הינטערלאַנד מיט געגנבעטע הינט — דאָס איז אַ גאַנץ געשמאַקע זאַך. יאָ, יאָ! מיטן הונט פון אייער שעף! און דאָס אין אַזאַ צייט, ווען מיר פאַרלירן טעגלעך אַף די שלאַכט־פעלדער הונדערטער אָפיצערן! און פּובליקאַציעס לייענט מען פּשוט ניט! דו מעגסט פּובליקירן, כאָטש הונדערט יאָר! צוויי הונדערט יאָר! דריי הונדערט יאָר!

דער פּולקאָווניק האָט זיך אויסגעשנייצט אַף אַ קול, וואָס דאָס איז ביי אים געווען שטענדיק אַ סימן פון גרויסן כעס, און ער האָט געזאָגט:

— איצט מעגט איר זיך ווייטער שפּאַצירן.

— וואָס זאָל איך טאָן מיטן דאָזיקן שוויק? — האָט דער לייטענאַנט לוקאַש געקלערט גייענדיק אַהיים. — איך וועל אים אויסשלאָגן אַלע ציינער, נאָר דאָס וועט זיין ווינציק. אפילו אויסשניידן פּאַסן אים פון רוקן וועט אויך זיין ווינציק פאַר אַזאַ מנוול!

— איך וועל אים דערהרגען, דעם אויסוואָרף! — האָט ער געזאָגט צו זיך, אריינזעצנדיק זיך אין טראַמוואַי.

* * *

אין דער זעלביקער צייט האָט דער בראַווער סאָלדאַט שוויק געהאַלטן אין מיטן אַ לאַנגען שמועס מיט אַ סאָלדאַט פון

קאַזאַרמע. יענער האָט געבראַכט עטלעכע פּאַפּירן פאַרן לייטענאַנט אויף אונטערצושרייבן און האָט געוואַרט, ביז ער וועט קומען.

שווייק האָט אים מכבד געווען מיט קאַווע און זיי האָבן דערציילט איינער דעם אַנדערן, אַז עסטרייך וועט פאַרשפּילן דעם קריג.

— זיין מאַיעסטעט, אונדזער קיסר, איז פון דער גאַנצער מעשה מסתּמא אינגאַנצן צעדולט, — האָט שווייק דערקלערט. — ער איז אַזוי אויך ניט געווען באַזונדערס קלוג, און נאָך דער איצטיקער מלחמה וועט ער שוין אינגאַנצן אַראָפּ פון זינען.

— יאָ, ער איז לחלוטין אַן אידיאָט, — האָט פאַרזיכערט דער סאָלדאַט פון קאַזאַרמע. — ער ווייס, משמעות, אפילו ניט, אַז עס גייט איצט קריג. אפשר האָבן זיי געשעמט זיך אים דאָס אויסצוזאָגן. אַ וואָס ער האָט אונטערגעחתמעט דעם מאַניפעסט צו זיינע פעלקער, איז דאָס הוילער שווינדל. זיי האָבן דאָס פשוט אָפּגעגעבן זעצן אָן זיין וויסן, וואָרום סיי ווי סיי הויבט ער ניט אָן קיין זאַך צו פאַרשטיין.

— ער איז אַ פאַרטיקער! — האָט שווייק מוסיף געווען מעשה מבין.

— וואָלטן זיי אונדז שוין וואָס גיכער אַנגעמקלט די ביינער, — האָט אַ זיפץ געטאָן דער סאָלדאַט פון קאַזאַרמע, — אַז מען זאָל עסטרייך, סוף כּל סוף, שוין לאָזן צו רו.

און זיי האָבן נאָך לאַנג אַזוי געשמועסט, ביז שווייק האָט אַרויסגעטראָגן עסטרייך דעם פּסק־דין:

— אַזאַ אידיאָטישע מאָנאַרכיע — איז גאָר ניט כּדאַי, זי זאָל עקסיסטירן אויף דער וועלט!

און דער צווייטער האָט מוסיף געווען, בּכדי, אַזוי צו זאָגן, צו באַקרעפטיקן פּראַקטיש דעם פּסק:

— ווי נאָר איך קום אַפן פראָנט, באַלד ווער איך אַ נעלם.

און אַזוי האָבן זיי אַרויסגעזאָגט די מיינונג פון טשעכישן פאָלק וועגן דער מלחמה, ביז עס איז געקומען דער לייטענאַנט

לוקאַש און האָט געשטערט דעם שמועס. א קוק געטאָן מיט רציחה אַף שווייקן, האָט ער אונטערגעשריבן די פּאַפּירן און אוועקגעשיקט דעם סאָלדאַט. דערנאָך האָט ער שווייקן אַריינגערופן צו זיך אין צימער.

דעם לייטענאַנט זיינען פון די אויגן געפלויגן פונקען. ער איז געזעסן אף אַ שטול, האָט געקוקט אף שווייקן און געטראַכט, ווי זאָל ער אָנהויבן שלאָגן.

„קודם כּל וועל איך אים דערלאַנגען איינס־צוויי־דריי איבער די פּיסקעס, — האָט דער לייטענאַנט געטראַכט. — דערנאָך וועל איך אים צעפּלעטשען די נאָז און אָפּרייסן די אויערן — און ווייטער וועלן מיר זען".

אַף אים האָבן געקוקט די גוטמוטיקע, אומשולדיקע אויגן פון שווייקן, וואָס האָט זיך דערוועקט צו שטערן די שטילקייט פאַרן שטורעם מיט אַזאַ מעשה:

— איך האָב דעם כבוד צו מעלדן, הער לייטענאַנט, אז איר האָט שוין ניט אייער קאַץ. זי האָט זיך אָנגעפרעסן מיט שוואַקס און איז אַוועקגעפּגרט. האָב איך זי אַרויסגעוואָרפן אין א קעלער, אין שכנס קעלער. אַזאַ ווילע און שיינע אַנגאָראַ־קאַץ ט'איר שוין מער ניט קריגן!

— וואָס זאָל איך מיט אים טאָן? — איז דעם לייטענאַנט דורכגעפלויגן אין קאָפּ. — ער האָט אַזאַ אידיאָטישן אויסדרוק, אַז כאָטש נעם און לאַך.

איז דער לייטענאַנט אופגעשפּרונגען פון אָרט. נאָר ער האָט שווייקן ניט קיין קלאַפּ געטאָן, ווי ער האָט פריער געהאַט בדעה. ער האָט נאָר א מאַך געטאָן מיטן פויסט פאַר זיין נאָז און האָט אַרויסגעדונערט:

— איר האָט אַוועקגעגנבעט דעם הונט, שווייק!

— אָ ניין, הער לייטענאַנט, פאַר דער לעצטער צייט ווייס איך ניט פון אַזאַ געשעפט. און ווייטער, הער לייטענאַנט, ער־לויבט צו מעלדן, איר זייט אַוועק שפּאַצירן מיט מאַקסן בייטאָג, אַזוי אַז איך האָב אים ניט געקאָנט אוועקגנבען. מיר איז דאָס באַלד אויסגעקומען מאָדנע, וואָס איר זייט געקומען אַהיים אָן

דעם הונט. צי האָט זיך עפּעס ניט געטראָפֿן? אָט א מעשה! אַף ברענטא־גאס ווינט א טאָרבע־מאַכער, רופֿט מען אים קונעש, קאָן דער דאָזיקער קונעש ניט ארויסגיין מיט זיין הונט, ער זאָל אים ניט פֿאַרלירן. אָדער ער לאָזט אים איבער אין אַ קאַפֿיי, אָדער עמיצער כאַפּט ביי אים ארויס, אָדער עמיצער אַנטלייט ביי אים דעם הונט אַף עטלעכע טעג און גיט דערנאָך ניט אָפּ...

— שווייק, בהמה, פֿערדאַטש, ווערט אַנטשטומט! אָדער איר זייט אַן אויסוווּרף איינער אין דער וועלט אָדער איר זייט אַן אייזל און אַ שלימזלדיקער אידיאָט! אינגאַנצן באַשטייט איר פֿון הוילע מעשיות, אָבער איך זאָג אייך, אַז מיר וועט איר די ציין ניט פֿאַררייד! פֿון וואַנען האָט איר גענומען דעם הונט? ווי קומט ער צו אייך? ווייסט איר, אַז ער געהער אונדזער פּולקאָווניק וואָס האָט אים ביי מיר צוגענומען, בעת מיר האָבן צופֿעליק זיך געטראָפֿן אין גאַס? ווייסט איר, אַז דאָס שמעקט מיט אַ מוראדיקן סקאַנדאַל? זאָגט דעם אמת, איר האָט געגנבעט דעם הונט אָדער ניט?

— ניין, הער לייטענאַנט, איך האָב אים ניט גע־גנבעט.

— איר האָט געוווּסט, אַז ער איז אַ געגנבעטער?

— יאָ, הער לייטענאַנט, איך האָב געוווּסט, אז ער איז אַ געגנבעטער.

— הייליקע מאַריאַ, שווייק, איך שווער ביי גאָט, איך וועל אייך דערשיסן, אידיאָט איינער, בופֿלאָקס, אויסוואָרף, מנוול, קרעטין! זייט איר דען באמת אַזאַ אידיאָט?

— גאַנץ ריכטיק, הער לייטענאַנט, איך בין אַזאַ אידיאָט.

— פֿאַרוואָס האט איר מיר געגעבן א געגנבעטן הונט? פֿאַר־וואָס האָט איר מיר אַריינגעבראַכט אין שטוב דאָס דאָזיקע מיאוסע באַשעפֿעניש?

— בכדי צו פֿאַרשאַפֿן אייך פֿאַרגעניגן, הער לייטענאַנט.

און שווייקס אויגן האָבן גוטמוטיק און פֿריינטלעך געקוקט גלייך אין פּנים אריין דעם לייטענאַנט, וואס האט זיך אַנידערגע־

זעצט און אָפּגעזיפצט:

— פאַרוואס האט גאָט מיר צוגעשיקט אַזאַ שוטה!

אָפּגעלאָזן און נכנע איז דער לייטענאַנט געזעסן אַפן שטול. ער האָט געהאַט דאס געפיל, אַז ער האט ניט נאר קיין כח ניט צו פאַרפאָרן שווייקן אין באַק אריין, נאָר אַפילו ניט אַף צו פארדרייען זיך אַ פאַפּיראָס. אליין ניט צו וויסן, צוליב וואס, האט ער געשיקט שווייקן נאָך דער „באָהעמיאַ“ און נאָכן „טאַגבלאַט“, בכדי ער זאָל איבערלייענען די פובליקאַציע פון פולקאָווניק וועגן הונט, וואס מען האָט בײַ אים גענבעט.

שווייק איז געקומען צוריק מיט די צייטונגען. זיין פנים האָט געשיינט, און ער האָט געקוואָלן פון נחת:

— ריכטיק, פאַראַן טאַקע דאָ, הער לייטענאַנט! און אַזוי שיין באַשרײַבט ער אים, דער פולקאָווניק דעם פינטשער, וואס מען האָט בײַ אים אוועקגעגנבעט, אז עס איז ממש אַ האַרץ־דערקוויקעניש. און ער זאָגט צו נאָך הונדערט קרוין, ווער עס וועט אים אָפּברענגען. דאָס איז זייער אַ פיינע באלוינונג. געווינטשלעך גיט מען נאָר פופציק. אַ געוויסער דאָזשעטעך פון קאָשירש האָט דאס געמאכט פאר א פרנסה. ער גנבעט אוועק א הונט און זוכט אין די אַנאָנסן, בײַ וועמען דער הונט איז פאַרפאַלן און גייט אהין אוועק. איין מאָל האט ער אוועקגעגנבעט א שיינעם שווארצן שפּיץ, און היות ווי דער בעל־הבית האָט זיך ניט געמאָלדן, האט ער אליין געפּרוווט געבן אַן אַנאָנס אין בלאַט. האָט ער אַף אזאַ שטו־גער אריינגעבראָכט אַ פינפערל, ביז עס איז געקומען איינער אַ הער און האָט דערקלערט, אַז דאָס איז טאַקע זיין הונט, אז ער האָט אים אָנגעוואָרן, נאָר ער האָט געהאַלטן פאַר איבעריק אים צו זוכן. נאָר איצטער זעט ער, אז עס זיינען פאראן ערלעכע מענטשן אַף דער וועלט, און אים טוט דאָס הנאה. דערפאר טראָגט ער אים אונטער אַ מתנה זיין בוך וועגן האדעווען שטוב־און גאָרטן־געוויקסן. האָט דאָס אונדזער דאָזשעטעך געכאפּט דעם שווארצן שפּיץ פאַר די הינטערשטע פיסלעך און אַ זעץ דעם הער איבערן קאָפּ, און זינט דעמאָלט האָט ער זיך אַ נדר געגעבן ניט צו פובליקירן מער אין די בלעטער. ער׳ט בעסער פאַרקויפן

דעם הונט א היצל, איב קיינער וועט ניט געבן אַן אנאָנס.

— גייט און לייגט זיך שלאָפן, שווייק, — האָט באַפוילן דער לייטענאַנט, — איר זייט דאָך אין שטאַנד אָפצובאַלבען אַזוי ביז אינדערפרי.

דער לייטענאַנט אַליין האָט זיך אויך געלייגט שלאָפן. ביי נאַכט האָט זיך אים געחלומט, אַז שווייק האָט אוועקגעגנבעט דעם קרוינפרינצס פערד און האָט אים געבראַכט צו אים, און אַז אפן פאַראַד האָט דער קרוינפרינץ דערקענט זיין פערד, בשעת ער, דער שלימזלדיקער לייטענאַנט לוקאַש, איז אף אים געריטן בראש פון זיין אָפטייל.

אין דערפרי איז ביים לייטענאַנט געווען אַזאַ צושטאַנד, ווי ער וואלט בעת א הוליאַנקע געהאַט געקראָגן אַ פּאַטש אין פּנים. באַגינען איז ער ווידער אַנטשלאָפן געוואָרן, אויסגעמאַטערט פון די שרעקלעכע חלומות. האָט אים אופגעוועקט א שטאַרקער קלאַפּ אין טיר; עס האָט זיך באַוויזן דער גוטמוטיקער פּנים פון שווייק, וואָס האָט געפרעגט, וויפיל אַזייגער זאָל ער אופוועקן דעם הער לייטענאַנט.

— ארויס, שוטה! דאָס איז דאָך שוין גאָר ניט צו דער-טראָגן! — האָט דער לייטענאַנט ארויסגעקרעכצט.

אַז ער איז אופגעשטאַנען, און שווייק האָט אים דערלאַנגט פרישטיק, האָט ער אים צעטומלט מיט אַזאַ פראַגע:

— נו וואָס, הער לייטענאַנט, וועט איר ניט באַפוילן, איך זאָל אייך ברייַנגען אַן אַנדער הונט?

— איר ווייסט וואָס, שווייק? איך וואלט געוועוען א בלען אייך איבערצוגעבן אין פעלד-געריכט, — האָט דער לייטענאַנט געזאָגט מיט א זיפץ, — נאָר מען וואלט אייך סיי ווי סיי באַ-פרייט, וואָרום אַזאַ טיפּש האָט נאָך קיינער ניט באַגעגנט. איר טוט נאָר א קוק אף זיך אין שפּיגל. ווערט אייך דען ניט שלעכט פון אייער אידיאָטישן פּנים? אַנו, שווייק, זאָגט מיר מיט אַן אמת. איר אַליין זייט זיך געפעלן?

— ניין, הער לייטענאַנט, איך בין זיך ניט געפעלן, וואָרום אין דאָזיקן שפּיגל בין איך א קרומער אדער אַזוי עפּעס. אָט ביי

דעם כינעז סטאַנעק איז געווען אַזאַ בולטער שפּיגל, אַז עמיצער פּלעגט, אין אים אַריינקוקן, פּלעגט אים קערן ברעכן. דער פּיסק אָן אַ זייט, דער קאָפּ — אַ נאַכט־טאָפּ, דער בויך ווי ביי אַ שבורן קאַנאָניר... מיט איין וואָרט — אַ פּאַרשוין! נאָר ס'איז געגאַנגען פאַרביי דער הער שטאַטהאַלטער און האָט אַ קוק געטאָן אין שפּיגל. האָבן זיי תיכּף געמוזט אים צונעמען.

האָט דער לייטענאַנט זיך אָפּגעקערט און האָט שווער אָפּגעזיפּצט. איידער צו שמועסן מיט שווייקן, האָט ער זיך בעסער פאַרנומען מיט זיין שוואַרצער קאַווע.

שווייק האָט שוין געפּאָרעט זיך אין קיך, און צום לייטענאַנט איז דערגאַנגען זיין שטים: ער האָט געזונגען אַ פריילעך סאָלדאַטן־ליד...

—יאָ, יאָ: אַזאַ טיפּש, וואָס פעלט אים? — האָט דער לייטענאַנט אַ טראַכט געטאָן און האָט אַפילו אויסגעשפּיגן.

אין דער טיר האָט זיך באַוויזן שווייקס קאָפּ.

— איך האָב דעם כּבוד צו מעלדן, הער לייטענאַנט, — האָט שווייק געזאָגט, — דאָ איז מען געקומען נאָך אייך פון קאַזאַרמע, איר זאָלט תיכּף זיך מעלדן צום הערן פּולקאָווניק.

און האָט מוסיף געווען מעשה היימישער מענטש:

— אפשר איבער דעם הינטל?

— איך האָב שוין געהערט, — האָט געזאָגט דער לייטענאַנט, אַז דער געקומענער סאָלדאַט האָט געוואָלט איבערגעבן אים זיין שליחות.

ער האָט דאָס געזאָגט מיט אַ פאַרדאַגהטן טאָן און איז אוועק, נאָכדעם ווי ער האָט שווייקן צוגעוואָרפן אַ בליק פול שנאה.

דאָס איז געווען זייער אַ מיאוסער שמועס. אַז דער לייטענאַנט איז אַריין אין פּולקאָווניקס קאַבינעט, האָט ער אים געטראָפן זיצנדיק אין פאָטער־שטול, אַן אָנגעברוגזטער, אַ בייזער.

— מיט צוויי יאָר צוריק, הער לייטענאַנט, — האָט געזאָגט דער פּולקאָווניק, — האָט איר אויסגעדריקט דעם ווונטש איבערצוגיין קיין בודוויס? אַף דער מאָלדאַווע, יאָ, אַף דער מאָל־

דאָווע, דאָרט ווו עס פאַלט אין איר אריין דער עגער אָדער עפּעס ענלעכס. א גרויסע שטאָט, אַזוי צו זאָגן אַ פּרייוואַטלעכע, און אויב איך האָב ניט קיין טעות, איז דאָרט פאַראַן אַ ברעג־דאַמבע, דאָס איז אַ וואַנט, אויסגעבויט אונטערן וואַסער. יאָ, אי־בעריקנס, האָט דאָס קיין שייכות ניט אַהער.

דער פּולקאָווניק איז אַנטשוויגן געוואָרן, דערנאָך, אַ קוק געטאָן אַפן טינטער, איז ער האַסטיק אריבער אַף אַן אַנדער טעמע:

— מיין הונט האָט ביי אייך פאַרדאָרבן דעם מאָגן, וויל גאָר־נישט עסן. אָ, טוט נאָר אַ קוק, אין טינטער איז אריין אַ פליג, אַ מאָדנע זאַך, וואָס אפילו ווינטער פאַלן אריין פליגן אין טינ־טער. שדים ווייסן, וואָס דאָס איז אַזוינס!

„נו שוין, צי ניט די נשמה, אַלטער שוטה", האָט דער לייטענאַנט געטראַכט.

דער פּולקאָווניק איז אויפגעשטאַנען און איז עטלעכע מאָל זיך דורכגעגאַנגען איבערן קאַבינעט.

— איך האָב לאַנג געטראַכט, הער לייטענאַנט, וואָס זאָל איך מיט אייך אייגנטלעך טאָן, בכדי אַזאַ זאַך זאָל ניט קאָנען זיך איבערחזרן, האָב איך זיך דערמאָנט, אַז איר האָט געוואָלט אריבערגיין אין 91־טן פּולק. פון שטאַב פון הויפּט־קאָמאַנדיר האָט מען אונדז ניט לאַנג געגעבן צו וויסן, אַז אין 91־טן פּולק פעלן אוים אָפיצערן, ווייל די סערבן האָבן אַלע אויסגעהר־געט. איך בין אייך ערב מיט מיין וואָרט, אַז ניט שפּעטער ווי אין דריי טעג אַרום וועט איר זיין אין 91־טן פּולק אין בודוויים, ווו עס ווערט איצט געבילדעט אַ מאַרש־באַטאַליאָן. איך בעט אייך, דאַנקט ניט. די אַרמיי באַדאַרף האָבן אָפיצערן, וואָס...

אַזוי ווי ער האָט ניט געוווּסט מער, וואָס צו זאָגן, האָט ער אַ קוק געטאָן אַפן זייגער און געזאָגט:

— שוין האַלב עלף, צייט אָנצונעמען דעם ראַפּאָרט פון פּולק.

דערמיט האָט זיך דער אָנגענעמער שמועס געענדיקט. דעם לייטענאַנט איז געוואָרן גרינגער אַפן האַרצן, ווען ער איז אַרוים

פון קאַנצעלאַריע און איז אוועק אין קאַזאַרמע, ווו ער האָט געמאָלדן, אז אין די נאָענטסטע טעג פאָרט ער אפן פראַנט און אז ער לאַדט איין אַף א געזעגן=סעודה.

געקומען אהיים, האָט ער מיט אַ שטאָך געפרעגט שווייקן:

— איר ווייסט, וואָס דאָס איז אַ מאַרש=באַטאַליאָן, שווייק?

— גאַנץ ריכטיק, הער לייטענאַנט, א מאַרש=באַטאַליאָן איז א „מאַרשבאַטיאַק״, און א מאַרש=ראָטע איז א „מאַרשקומפּאַטשקאַ״. מיר רופן דאָס אַלע מאָל אזוי אָפּגעקירצט.

— אויב אזוי, שווייק, — האָט דער לייטענאַנט פייערלעך געמאָלדן, גיב איך אייך צו וויסן, אז איר גייט אוועק מיט מיר אין א מאַרשבאַטיאַק, אויב אייך געפעלט אזוי דער נאָמען. נאָר מיינט ניט, אז אפן פראָנט וועט איר מאַכן אזעלכע נאַרישע קונצן, ווי דאָ. איר זייט צופרידן?

— גאַנץ ריכטיק, הער לייטענאַנט, צופרידן! — האָט געענטפערט דער בראַווער סאָלדאַט שווייק. — אָט וועט דאָס זיין גרויסאַרטיק, ווען מיר וועלן ביידע צוזאַמען פאַלן פאַר אונדזער קיסר און פאַר זיין גאַנצער פאַמיליע!...

דער פֿאַרלאַג «בּיכער פֿאַר אַלעמען» גיט ארויס דעם וועלט=בּאַרימטן היסטאָרישן ראָמאַן פֿון אידישן לעבּן

„יוד־זיס"

פֿון דעם אידיש=דייטשן שריפֿטשטעלער ליאָן פֿייכטוואַנגער.

מיט אַ קורצער צייט צוריק איז דערשינען דער ערשטער בּוך פֿון דעם ראָמאַן אונטערן נאָמען

„געלט און מאַכט"

פֿאַרבּיקע קונסט=הילע. 208 זייטן. פּרייז 1 לאַט.

עס דרוקט זיך און אינגיכן דערשיינט דער צווייטער בּוך אונטערן נאָמען

„אידן"

איבּערזעצט פֿון מ. ראַזומני. רעדאַקציע און הקדמה פֿון ז. קאַלמאַנאָוויטש.

«יוד־זיס» איז דורך דער גאַנצער וועלט=קריטיק אָנערקענט אַלס איינער פֿון די בּעסטע און אינטערעסאַנט=סטע בּיכער, וואָס זיינען אָנגעשריבּן געוואָרן אין משך פֿון די לעצטע יאָרן.

דער מחבּר איז אַף אַ וווּנדערלעכן אופֿן אריינגע=דרונגען אין דער געשילדערטער היסטאָרישער תּקופֿה און האָט מיט בּולטע פֿאַרבּן בּאַשריבּן דאָס אידישע לעבּן און ליידן פֿון יענער צייט. דער ראָמאַן „יוד=זיס" איז דורכ=געפֿלאָכטן מיט אַן אויסערגעוויינטלעך אינטערעסאַנטער און שפּאַנענדער האַנדלונג. די גרויסע קינסטלערישע מייסטער=שאַפֿט, מיט וועלכער דאָס קאַפּיטאַלע ווערק איז אָנגע=שריבּן אין פֿאַרבּינדונג מיט די אַלע דערציילערישע מעלות זיינע, פֿאַרוואַנדלען פֿייכטוואַנגערס מאָנומענטאַל=ווערק אין איינעם פֿון די בּאַדייטנסטע בּיכער פֿון דער וועלט=ליטעראַטור.

אין פֿאַרלאַג «בּיכער פֿאַר אַלעמען» איז דערשינען

„די פֿרוי פֿון אונדזער בּיינקשאַפֿט"

ראָמאַן פֿון באַוווסטן אידיש=דייטשן מחבר מ אַ ק ס ב ר אָ ד.
אידיש ז. ק א ל מ א נ א װ י ט ש. פֿאַרבּיקע קונסטהילע.
200 זײַטן. פּרייז 1 לאַט.

— אַ געשיכטע מיט דריי פֿרויען וואָס קומען איינע נאָך דער אַנדערער לויט דער ריי. די געשיכטע איז קאָנצענטרירט אַף דער דריטער, אַן עקסצענטרישער טיפּ, אַ שיינהייט, וואָס פֿרעסט זיך אַליין אויף צוליב אייפֿערזוכט, ליבע, גוטסקייט און רשעות צוזאַמען. —

— אויסערלעך קאָנצענטרירט זיך דער גאַנצער קאָנפֿליקט פֿון אַט דעם ראָמאַן אַף דעם קאַמף צווישן צוויי מענער צוליב אַ פֿרוי, און כאָטש אַט דער מין שטאָף איז שוין אסך מאָל באַאַרבּעט געוואָרן, האָבּן מיר עס דאָ אין אַזאַ פֿאָרם, וואָס איבּעראַשט מיט דער אָריגינאַליטעט. —

— דאָס גאַנצע ווערק שטיצט זיך אַף אַן א י נ ט ר י ג ע, אַ פֿאַרוויקלטע, קרימינעלע אינטריגע, וואָס מיר טרעפֿן איצט זעלטן אין אַ מאָדערנעם ראָמאַן — עס איז אַ בּוך פֿון גרויסער וועלט=אַנטוויקלונג —

„ליטער. בּלעטער" № 31